YENİ

ÖNCÜ

AYLIK SOSYALİST DERGİ

SEKTERİZME KARŞI BİRLİK
Y.KURUL

BİRLİK PLATFORMUNUN DOĞRULTUSU ÜZERİNE
Mahir SAYIN

DOGMATİZM, LİBERALİZM VE SOSYALİST TAVIR (II)
Sefer DENİZ

BEN DOĞARKEN İKTİDAR OLMUŞUM (II)
Necmi GÜL

YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICINDA
C.MORALI

MUHASEBEYE İLİŞKİN KİMİ GÖRÜŞLER
Atilla KARAGÖZ

ÖZNE: İŞÇİ SINIFI/ÖZNE: İNSANİ PERSPEKTİF
Sabri ERTEM-Erol BULANCAKLI

MUHASEBE VE TARTIŞMAYA DAİR
İzzet KÖYLÜOĞLU

YENİ ÖNCÜ ÇEVRESİNE AÇIK MEKTUP
İsmet ÖZTÜRK

NASIL YAPMALI?
İlker ZAFER

AKINTIYA KARŞI
Ahmet URAL

"GEÇMİŞ"İ DEĞERLENDİRMEK VE GELECEĞE BAĞLANMAK
Gürsel GÜRCAN

SAYI

19

ARALIK 1989

Birikim

Aylık sosyalist kültür dergisi

Toplumsal çöküntü ve sosyalist hareket • *Alman-*	**İrfan Yavru**
ya'nın birleşmesi perspektifi ve giderek taşralaşan	**Ahmet İnsel**
Türk siyasal yaşamı • *"Devrimcilik" / "reformcu-*	**Türkay Demir**
luk" ayrımı ve devrimci Marksizm • *Leninizm son-*	**Halil Nalçaoğlu**
rasına doğru yürüyen Doğu Avrupa • *Sosyalist*	**Tanıl Bora**
ideoloji ve işçi sınıfı • *E.Laclau: Alternatif bir epis-*	**Süleyman Denizmen**
temoloji ve politika • *Öğrenci hareketinin sorun-*	**Serdar Dikkatli**
ları • *Paşa'ya karşı gelmek!..* • *Otomobil-İş*	**Ercan Yaşa**
Kongresi ve Birlik • *Kürt sorunu uluslararası gün-*	**Faruk Can**
demde • *Öğrenci ve de sosyalist olmak* • *Bâbıâli'-*	**Mete Tunçay**
nin Pravda'sı ve Bolşevik dudusu • *Adaletin bu mu*	**Akdoğan Özkan**
İngiltere? • *Siyasi mültecilik statüsünün sonu mu?*	**Ali Çiçek**

Aralık sayısında

Sovyetler Birliği'nde neler oluyor?

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini Birikim Ltd. Şirketi'nin Pamukbank Türbe Şubesi 210233 no'lu hesabına yatırmanız ve banka dekontu fotokopisini *Birikim Yayınları, Küçükayasofya Caddesi No. 17-19/A Sultanahmet-İstanbul* adresine göndermeniz yeterlidir. Abone işleminizin hangi sayıdan başlayacağını lütfen belirtiniz. ABONE ÜCRETLERİ (YILLIK): Yurtiçi: 36.000 TL / Avrupa-Ortadoğu: 25$ / Amerika, Avustralya: 30$

Birikim Yayınları Küçükayasofya Cad. No.17/A Sultanahmet 34400 İstanbul Tel. 512 17 34

•• YENİ ••
ÖNCÜ

AYLIK SOSYALİST DERGİ

SAYI
19
ARALIK 1989

Kapak Düzeni: Görsel Grafik. Tel: 511 35 81

Yeni Öncü, Aylık Sosyalist Dergisi, 19. sayı
Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Rıza Akyüz, **Yönetim Yeri:** Nuruosmaniye Cad. Atay Han, 5/3 Cağaloğlu-İstanbul. Tel: 513 95 28, **Teknik Hazırlık:** Papirüs Basım, Tel: 527 03 99. **Baskı:** Uygun Matbaası, **Abone Koşulları:** Yurtiçi: 6 aylık 12.500 TL., 1 yıllık 25.000 TL.; Yurtdışı 6 aylık 25 D.M., 1 yıllık 50 D.M., **Fiatı:** Yurtiçi: 2.500 TL., Yurtdışı: 5 D.M., **Banka Hesap No:** 14961-2 **TÖBANK**-İstanbul Şubesi, 133429 **T.İş Bankası** Aşırefendi Şubesi-İstanbul, 262138-1 **Yapı ve Kredi Bankası** Bahçekapı Şubesi-İstanbul

İÇİNDEKİLER

BU SAYIDA.....4

OKURLARA.....5

BİRLİK TARTIŞMALARI SÜRECİ.....

SEKTERİZME KARŞI BİRLİK.....10
Y.KURUL

BİRLİK PLATFORMUNUN DOĞRULTUSU ÜZERİNE.....17
Mahir SAYIN

GENÇLİK DERGİLERİ/ÇEVRELERİNİN KAPSAMI VE İLKELERİ.....25

DOGMATİZM, LİBERALİZM VE SOSYALİST TAVIR (II).....27
Sefer DENİZ

BEN DOĞARKEN İKTİDAR OLMUŞUM (II).....39
Necmi GÜL

YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICINDA.....52
C.MORALI

MUHASEBEYE İLİŞKİN KİMİ GÖRÜŞLER.....62
Atilla KARAGÖZ

ÖZNE: İŞÇİ SINIFI/ÖZNE: İNSANİ PERSPEKTİF.....67
Sabri ERTEM-Erol BULANCAKLI

MUHASEBE VE TARTIŞMAYA DAİR.....71
İzzet KÖYLÜOĞLU

YENİ ÖNCÜ ÇEVRESİNE AÇIK MEKTUP.....74
İsmet ÖZTÜRK

NASIL YAPMALI?.....79
İlker ZAFER

ADINIZ ONUR.....114

AKINTIYA KARŞI.....115
Ahmet URAL

"GEÇMİŞ"İ DEĞERLENDİRMEK VE GELECEĞE BAĞLANMAK.....118
Gürsel GÜRCAN

BU SAYIDA...

Ağırlıklı olarak muhasebeye ilişkin yazıların yer aldığı bu sayı ile tekrar karşınızdayız.

- "Birlik Tartışmaları Süreci" *başlıklı yazı* ***Birlik Tartışmaları Düzenleme Kurulu****'nun oluşmasına ve programına ilişkin açıklamaları içeriyor.*

- *1987 yılında kaleme alındığı ve sınırlı bir çerçevede dağıtıldığı belirtilen* "Sekterizme Karşı Birlik" *yazısını önemli gördüğümüzden yayımlıyoruz.*

- ***Mahir Sayın*** *yazısında birlik platformuna ilişkin görüşlerini dile getiriyor.*

- *Ağustos ayı içerisinde eylem ve güçbirliği oluşturmak için biraraya gelen gençlik dergileri/çevrelerinin yayımladıkları deklerasyona bu sayımızda yer veriyoruz.*

- ***Sefer Deniz*** *ve* ***Necmi Gül****'ün yazılarının ilk bölümlerini geçen sayıda yayımlamıştık. Bu sayıda ikinci bölümleri de yer alıyor.*

- ***C.Moralı,*** "Yeni Bir Dönemin Başlangıcında" *adlı yazısında geçmişe ve bugüne ilişkin değerlendirmelere yer veriyor.*

- ***Atilla Karagöz, Sabri Ertem-Erol Bulancaklı, İzzet Köylüoğlu ve İsmet Öztürk;*** *16. sayıdaki* "Nasıl Bir Muhasebe, Nasıl Bir Perspektif Tartışması?" *çağrısına yazıları ile karşılık veriyorlar.*

- ***İlker Zafer*** *oldukça uzun yazısında, Sosyalist Demokrasi, Sosyalizmin inşaası, demokratik-sosyalist devrim v.b. konularda görüşlerini aktarırken aynı zamanda* ***Sınıf Bilinci, İşçiler ve Toplum*** *dergilerinin kimi yazarlarıyla ve dergimiz yazarlarından* ***Tekin Yılmaz*** *ile polemiklere giriyor.*

- ***Ahmet Ural,*** "Akıntıya Karşı" *adlı yazısında* "Sosyalistlere" *deklarasyonu ile kimi konuları ilişkilendirerek görüşlerini açıklıyor.*

- ***Gürsel Gürcan,*** *geçmişin değerlendirilmesine ve geleceğe ilişkin görüşlerini dile getiriyor.*

OKURLARA

***Yeni Öncü**, 16. sayısında MUHASEBE ve TARTIŞMA başlıkları ile tanımladığı bir yayım yönelişine ağırlık vereceğini, daha doğrusu;* "aslında, bir süreden beri başlamış" *olan tartışmayla,* "devrimci bir programa ulaşmak üzere bu programın temel ögelerinin açığa çıkarılmasına katkıda bulunmak amacını" *bütünselleştirmeye yönelmek istediğini ifade etmişti.*

***Yeni Öncü**'nün bu yayım yönelişi ile sosyalistlerin yurt içinde ve dışında aynı soruları/sorunları yoğunca tartıştığı bir dönemin üst üste çakışması da, içinde bulunulan dönemin bir başka özgüllüğü idi.*

*Tartışmaların özüne ve biçimine ilişkin düşüncelerimizi, **Yazı Kurulu** olarak 16., 17. ve 18. sayılarda ifade ettik. Bir yandan da, aynı konuda gelen yanıtları yayımladık. Yanıtlar gelmeye devam ediyor. Bu sayıda ve gelecek sayıda gelen yanıtları yayımlamaya devam edeceğiz.*

Yayımladığımız yanıtlardan okurun da görebileceği gibi, yapılmak istenene olumlu yaklaşımlar ve destekler olduğu gibi, eleştiriler ve karşı çıkışlar da var. Ama nihayet, gerçek durumumuz bu idi ve gerçekliğin açıklıkla ifadesi, tartışılması ve aşılması geleceği kazanmanın ön şartı olmuştu. Bizim yapmaya çalıştığımız şey, bugün artık hemen her çevrede yaklaşık karşılıklarının bulunduğu daha bariz biçimde görülebilen sorunlarımızı bir kere daha bu durum üzerinden kavramanın imkan ve fırsatlarını sunmaya çalışmaktan ibaret.

Tartışmalarımızın seyri ve doğru bir perspektif ve programla yürütülmesine ilişkin düşünce ve yönelimimizi daha önce açıklamıştık. Bir kez de bugün ulaştığımız noktada düşünce ve önerilerimizi sıralamayı gerekli görüyoruz:

*- **İlk olarak**, tartışmalarımızın* "biçimine" *ilişkin yeterince tartıştığımızı, geldiğimiz noktada bu konuda ortak bir tutum oluşturabileceğimizi düşünüyoruz. Bu sayıda yayımladığımız sosyalistler arası tartışmanın programına da belli bir uyum sağlayarak, tartışma konularının kendisine ilişkin perspektif yazılarının ağırlık kazanması gerektiğini düşünüyoruz. Dergimiz, bir yandan sürmekte olan sosyalistler arası tartışmaların konularına, bir yandan da hemen aynı başlıklarla ifadesini bulan kendi aramızdaki perspektif tartışmalarına ilişkin yazıları yayımlamaya devam edecektir.*

Bu arada, ne kadarsa o kadar, ama var olan görüşlerimiz/perspektiflerimiz ve onların açılımları üzerinden yazılacak yazıların yayımlanması ve bir propagandanın sürdürülmesi de, dergının çıkış amacının bir gereğidir. Son sayılarda bu doğrultuda yazıların yayımlanmaması, karşı bir tutuma sahip oluşumuzdan değil, bu süre içinde tartışmalarımızın yoğunluğunun dergi bazında buna yer izni vermemesinden olduğu kadar, bu doğrultuda yazıların -tartıştığımız konularla da bağlantılı olarak- elimize ulaş-

mamasından doğmuştur. Elimizde var olan, bu tanıma uygun birkaç yazı, konu bağlantıları sırasına uygun olarak, yayımlanacaktır.

***- İkinci olarak,** tartışmalarımızın "özüne" ilişkin yeterince performansla tartışamadığımızın, yeterince açık olarak görüldüğünü düşünüyoruz. Örneğin, "...sosyalist demokrasi çerçevesini benimseyen **Yeni Öncü** çevresinin önünde hala bu perspektifi derinleştirme, yaygınlaştırma ve detaylandırma görevi durmaktadır. Bu detaylandırma çalışması örgütlenme ve program sorununu kapsar bir biçimde ilerlemek zorundadır...". Yani, gerek özel zemindeki gerekse de genel deki tartışmaları teorinin genel alanına çekmek, bu alandaki performansla ilgi odağı olmak mümkün ve gerekli. Bu ise bugüne kadar olandan daha üstün tempoları gerektiriyor.*

*Umuyoruz ki, **Yeni Öncü** çevresinin bütünü bağlamında ulaşacağımız konsessusla* "birbirimizden değil, tarihsel olarak bize de ait olumsuzluklardan kopma"*nın önü açılsın...*

BİRLİK TARTIŞMA SÜRECİ(*)

Birlik Tartışmalarını Düzenleme Kurulu (BTDK), sosyalist arası birliğin teorik ve tarihsel arka planını, imkan ve şartlarını tartışmak üzere 12, 13 ve 19 Ağustos günlerinde toplanan 172 sosyalistin son toplantısında kuruldu. Toplantı Temmuz ayı içersinde, çeşitli sosyalist dergilerde **Sosyalistlere,** başlığıyla yayınlanan deklarasyonu imzalamış olan 18 kişinin çağrısı üzerine yapılmıştı. Sözkonusu kişiler, halen yayınlanmakta olan 22 sosyalist dergiden toplantıya kendi belirleyecekleri iki temsilci yollamalarını istemiş, ayrıca 200'e yakın kişiye de kişisel çağrı yapmıştı. Bu şekilde, oluşan topluluğun kompozisyonu, tesbit edilebildiği kadarıyla şöyleydi:

Bağımsız	45	Kaktüs	3
Adımlar	18	On Eylül	2
Birikim	4	Sorun	3
Devrimci Mücadele	1	Sosyalist Birlik	8
Emek	7	Şura	1
Gelenek	6	Toplumsal Kurtuluş	4
Görüş	6	Yeni Öncü	12
Hedef	2	Yeniyol	2
İktidar Yolu	5	Eski TEP çevresi	6
İşçi Birliği	2	Eski SDP çevresi	4
İşçi Sözü	8	Bilinmeyen	18
İşçiler ve Politika	6		

40'dan fazla kişinin sözaldığı ilk iki oturumda, bu tartışmanın en geniş sosyalist kesimleri kapsayacak şekilde sürdürülmesinin gerekli ve mümkün olduğu, gelecekteki olası birleşme ve ayrışmalar açısından bu tartışmaların tüketilmesinin anlamlı olacağı konusunda geniş bir mutabakat oluştu. **BTDK,** bu konuda bir fikir birliği içersinde olanların, 19 Ağustos günü, bu amacı gerçekleştirmenin pratik adımlarını kararlaştırmak üzerine yaptıkları son toplantıda, sosyalistler arası birliğin teorik ve tarihsel arka planı, imkân ve araçları çerçevesi içersinde tartışılması gereken konuları saptamak, bu konularda tebliğli toplantılar, paneller, konferanslar vb. düzenlemek, bu toplantıların tutanaklarını yayınlamak, bütün bunlar için gerekli imkanları sağlamak, bu toplantılara henüz çağrılmamış olan sosyalist çevrelerin tartışmalara katılmasını sağlamak ve tartışmaları Türkiye çapında yaygınlaştırmak için kuruldu ve faaliyet süresi 19 Ağustos-31 Ocak olarak sınırlandırıldı. Bu dönemin sonunda Kurul, genel bir de-

(*) Bu yazı BDTK yayınları vasıtasıyla yayımlanan **Demokrasi Mücadelesi ve Devrim Perspektifi** adlı kitaptan alındı.

ğerlendirme yapmak üzere 12-13 Ağustos günleri toplanana benzer bir geniş toplantı düzenleyecek. **BTDK,** Kuruçeşme toplantısında aldığı yetkiyle, yaptığı ilk toplantıda, Kuruçeşme toplantısına çağrılmaları ihmal edilmiş **Emeğin Bayrağı, Vatan Güneşi** ve **Yeni Çözüm** dergilerinden birer temsilcinin, **BTDK**'ya gözlemci statüsüyle katılma isteklerinin kabul edilmesi ve aynı çağrının **Özgürlük Dünyası** ve **Yeni Demokrasi** dergilerine de yapılması kararı alındı. Saçak çevresinin de çağrılması önerisi, katılanların bir bölümünün kuvvetli itirazları nedeniyle kabul edilmedi. Daha sonraki bir toplantıda ise kadın üyelerinin sayısının azlığından kaynaklanan kompozisyonunun dengesizliği gözönünde bulundurularak, **Nuran Ağan, Hürriyet Karadeniz, Filiz Karakuş, Yüksel Selek** ve **Nesrin Tura**'nın **BTDK**'ya katılmaya davet edilmelerine karar verildi. Çoğunluk bunun bir genişleme olarak değil, bir eksikliğin giderilmesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünürken, küçük bir azınlık, bilgi, deney, katkı vb. özelliklere göre oluşturulan **BTDK**'nın kuruluş mantığına ve dolayısıyla genişleme yetkisine aykırı olduğu gerekçesiyle karara karşı çıktı.

BTDK'nın kendi görevinin içeriğine ilişkin olarak yaptığı ilk çalışma, o zamana kadar *"sosyalistler arası birliğin teorik ve tarihsel arka planını, imkân ve şartlarının tartışılmasını düzenlemek"* diye dile getirilmiş olan amacını ayrıntılandırmak oldu. Bu bağlamda, aşağıdaki 7 konunun tartışılmasının bu amaca uygun olacağına karar verildi:

1- Demokrasi Mücadelesi ve Devrim Perspektifi
Devlet, sınıflar ve demokrasi
Demokrasi üzerine güncel tartışmalar
Global sorunlar, kapitalizm, sosyalizm (nükleer savaş, ekoloji vb.)
Devrimde aşamalar sorunu
Sosyalizmde ve demokratik haklar mücadelesinde ittifaklar sorunu
Özerk toplumsal örgütlenmeler

2- Sosyalist Demokrasi
Komünizm ve devlet
Proletarya iktidarı ve sosyalist demokrasi
Parti ve devlet (sosyalist devlet, halk demokrasisi, yeni demokrasi vb.)
Sosyalist demokrasi ve siyasal, kültürel, toplumsal çoğulculuk
Mülkiyet biçimleri (planlama, piyasa, sosyalist demokrasi)
Devrim öncesinde proleter demokrasisi (parti içinde, kitle örgütlerinde, sosyalistler arası ilişkilerde vb.)

3- Enternasyonalizm
Üretici güçler, ulusal sınırlar, dünya ekonomisi, sosyalizm: Teori ve günümüz dünyası.
Tek ülkede sosyalizm ve dünya devrimi.
Sosyalizmin kuruluşu: Tarihsel deneyim.
Uluslararası işçi hareketi ve enternasyonalizm: Tarihsel deneyim.
Enternasyonalizm ve siyasal örgütsel perspektifler.
Türkiye'de enternasyonalist görevler.

4- Program Anlayışları
Program, parti, kitleler: Programın sınıf mücadelesindeki yeri.
Asgari/azami program ayırımı ve geçiş programı
Yeni program/klasik program tartışması
Tarihsel deneyim: Dünya ve Türkiye

Programların çağdaşlaşması sorunu (Yeni güçler, yeni programatik sorunlar)

5- Ulusal Sorun ve Sosyalist Örgütlenme

UKKTH: Teori ve tarihsel deneyim.
Kürt ulusal sorunu ve çözüm önerileri
Kürt ulusal mücadelesi ve Ortadoğu
Kürt ulusal kurtuluş hareketi ve sosyalist hareket: geçmiş ve gelecek
Türkiye'de sosyalist örgütlenmenin biçimleri
Sosyalizmin kuruluş sürecinde ulusal sorun:
Tarihsel deneyim ve ilkeler

6- Türkiye'nin Toplumsal Dinamikleri (Sınıfsal, Ulusal vb.)

Türkiye'de kapitalizmin gelişme aşaması ve sınıflar
Dünya sistemi içinde Türkiye: Ekonomi ve politikada yeni yönelişler
Türkiye'de Devlet ve siyasal güçler
İdeolojik akımlar (İslamcılık, Kemalizm vb.)
Kürt ulusal mücadelesinin Türkiye devrimi için önemi
İttifaklar (Köylülük, kent yoksulları vb.)
Türkiye'de toplumsal hareketlerin geleceği (öğrenci hareketi, kadın kurtuluş hareketi, çevrecilik, barış vb.)

7- Birlik ve Parti

Esas olarak, kamuoyuna açık ve üzerinde çalışılmış tebliğlerin tartışılmasına imkân verecek panel ve toplantıların düzenlenmesi amacıyla kurulmuş olan **BTDK**, paneller ve tebliğlerin hazırlanması için gereken süreyi de değerlendirebilmek için, iki farklı türden çalışma yapmaya karar verdi. Bunlardan birincisi, ilk ürününü şimdi sunmakta olduğumuz ve bizim **Yuvarlak Masa Toplantıları** diye nitelediğimiz toplantılar. **BTDK**'nın kendi içinden seçilen 6-9 kişinin yazılı bir ön hazırlık yapmadan konuştuğu bu toplantılarda, dinleyiciler de esasen **BTDK** üyelerinden (ya da onların yerine *'vekaleten'* gelen arkadaşlardan) oluşuyor.**Demokrasi Mücadelesi ve Devrim Perspektifi, Sosyalist Demokrasi** ve **Türkiye'nin Toplumsal ve Sınıfsal Dinamikleri** konularında olmak üzere üç kez yapılmış olan **Yuvarlak Masa Toplantıları**'nda yapılan bütün konuşmalar, bant kayıtlarından çözülerek ve yalnızca hukuk ve üslup açısından bir redaksiyona tâbî tutularak yayınlanacak. İşte, burada sunmakta olduğumuz kitap, birinci **Yuvarlak Masa Toplantısı**'nın tartışma tutanakları. Bu tutanakların Aralık-Ocak ayları içersinde, yukarıda sayılan 7 konudan her biri hakkında yapılması tasarlanan panellere katılacak olanlara, şimdiye kadar sürdürmekte olduğumuz tartışmanın tarz, konu ve tarafları hakkında bir fikir vermek bakımından yararlı olacağını umuyoruz. Halen **BTDK** üyeleri ve ilişki içinde bulundukları kişi ve çevreler, sözkonusu paneller için tebliğlerini hazırlamakla meşguller. **BTDK**, tebliğ hazırlamakta olanlara, mümkün olduğu kadar paylaşılabilen görüşler çevresinde hazırlanmış ortak imzalı tebliğlerin yazılmasını, görüş farklarının tebliğlere konacak muhalefet şerhleriyle dile getirilmesini tercih ettiğini, bir *"temenni"* olarak iletti. Böylesi bir tarzın, somut bir birleşme ve ayrışma sürecini hedefleyen bir tartışma için daha anlamlı olacağı düşünüldüğünden, tek imzalı tebliğlere 30, çok imzalı ve şerhli tebliğlere 50 sayfalık bir sınır getirildi. İmkânlar elverdiği ölçüde, tebliğleri içeren kitaplar da panellerden önce yayımlanılmaya çalışılacak.

SEKTERİZME KARŞI BİRLİK

Y.KURUL

Burjuvazinin 12 Eylül hareketi Türkiye ve Kürdistan'daki tüm siyasal yelpazeyi değişikliğe uğrattı. Burjuva partilerindeki şekillenmeler eski biçimlerini koruyamadığı gibi, istenilen yeni bir biçimi de alamadı. 12 Eylülcü çetecilerin ve temsilcisi oldukları tekelci burjuvazinin hesabı, siyasal parçalanmaya son verecek bir yapılanmanın ortaya çıkarılmasıydı. Ne varki, hiç bir ciddi muhalefetle karşılaşmamış olmalarına rağmen bunu gerçekleştiremediler. Temel yanılgıları eski durum üzerine yapmış oldukları hesapların gerçeğe tekabul etmiyor olmasında yatmaktadır. Onlara göre, eski siyasi temsilciler 12 Eylül öncesinde zaten yıpranmışlardı ve kendilerinin yaptıkları propaganda ve düzenlemelerle de iyice yıpratılıp siyasal sahnenin kenarına atılmışlardı. Burjuva partilerinin 12 Eylül öncesinde oldukça yıpranmış ve toplumu devlete ve egemen sınıflara bağlama özelliğini büyük ölçüde yitirmiş oldukları açık bir gerçektir. Ne var ki, cuntanın yığınlara verebileceği hiç bir şey olmadığından ve yığınların durumunda eskisine göre daha da kötüleşme yarattığından, tam *"gelenler eskiye rahmet okuttular"* özdeyişine uygun bir biçimde eskilerin ortada olmamalarına rağmen prestijlerinin yenilenmesine neden oldular. Bunun doğal sonucu olarak da cuntacılar, siyasal yelpazeyi en az öğeye indirgemeye uğraşırlarken tam tersine yol açtılar.

Çok ilginçtir ki, solda burjuvazinin oluşturmuş olduğu örgütlerden sözedemeyecek olsak da, benzeri bir parçalanmaya tanık olduk. Geçmişte şikayetçi olunan kırk örgüt yavrularıyla birlikte neredeyse iki katına çıktı. Elbette bu örgütlerden siyasal arenayı etkileyecek düzeyde ilişkilere sahip oldukları anlamında sözetmiyoruz. Bu durum ancak bir takım eğilimlerin oluşmuş olması anlamında kabul edilebilir. Gerçekte ise çok sayıda örgüt denilecek yapılar yoktur. Hatta en güçlü olduğu bilinen bir takım eğilimler dahi örgütsüzlük çerçevesinde varlıklarını devam ettirmektedirler. Bu durum bir yandan olumlu bir yandan da önemli bir olumsuzluğu içerisinde taşımaktadır. Olumluluğu, kemikleşmiş yapıların belli ölçülerde kırılmış ve yeni anlayışların ortaya çıkmış olmasından bulabiliriz. Olumsuzluğu ise böyle geniş bir parçalanmanın örgütsüzlük fikrini pekiştirmesi ve yeniden örgütlenme adımlarının atılmasında ürkek tutumların ortaya çıkmasında görüyoruz. Sosyalist mücadeleye değişik eğilimler içerisinde katılmış onbinlerce insan yedi yıldır örgüt ilişkileri ve fikrinden uzak, baskı altında yaşantı sürdürmektedir. Böyle bir durumda en küçük bir muhalefet olanağı bile bu insanlar açısından büyük önem taşımakta ve geçmiş dönemde önlerine koymuş oldukları ileri hedefleri söz konusu bile etmeksizin en geri muhalefet biçimlerini benimsemektedirler. Her yenilgi döneminin ardından böyle durumlar yaşanır. Devrimci eğilim yılgınlığın atılıp eski hedeflerin daha ileri biçimler içerisinde benimsenmesi mücadelesini verirken, teslimiyetçi eğilim de varolan durumu en geri muhalefet

hattında örgütlemeye. yığınlarla en gerıcı noktalarında ilişki geliştirmeye çalışır. Örneğin somut olarak burjuvazının dayatmış olduğu Türk-İş'te bırlik olayının *"işçi sınıfının birliği"* yaftası altında benımsenmesi gibi. Burjuvazi acaba ışçi sınıfının birliğini bu kadar neden istiyor? Bu soruyu yanıtlandırmak ışın çerçevesının ne olduğunu kavratmaya yeter. Burjuvazı işçi sınıfını en geri muhalefet hattında tutacak yapıyı Türk-İş'te bulmuştur. teslimiyetçi eğilimin de en geri muhalefet hattında durmak işine geldiğinden dolayı burjuvazinin bu dayatmasını devrimci bir görev yerine getiriyormuşcasına piyasaya sürmeye çalışmakta, ve geleceğe ait büyük umutlar yaratarak yığınları aldatmaya çalışmaktadır.

Reformcu teslimiyetci eğilim sıyasal arenada da aynısını yapmakta ve proletaryaya proletarya partisiyle alakası olmayan yapıları *"bu durumda bu kadar olur"* mantığını yaparak benimsetmeye çalışmakta, yılgınlığa tekabül edecek, burjuvaziyle uzlaşma formüllerini teori olarak ortaya sürmektedir. Bu film 1970 sonrasında da aynı biçimde oynanmış ve sosyalist hareketin hiç de gerekli olmayan dolambaçlardan geçmesine yol açmıştı.

Proletarya partisi hiçbir kaygu gözönünde bulundurulmaksızın Markzım-Leninizmin ışığında oluşturulacak devrimci bir program çerçevesinde kurulur. Bu program sırf devrimci olduğundan dolayı burjuva yasallığının çerçevesine sığmaz. Ama oportünizm sorunu böyle kavramaz, içerisinde bulunulan yasallık durumuna göre proletaryaya örgüt sunmaya kalkışır. Böyle bir partinin burjuva yasallığına kendisini uydurmak için vereceği tavizler bilimden verilmiş tavizlerdir ve bir kez bilimsel olmayan bir temel benimsendikten sonra ardından nelerin geleceğini kestirebilmek olanaklı değildir. Ya demek gerekir ki, proletaryanın partisi bilimsel sosyalizmin gereklerine göre değil, varolan yasallık durumuna bağlı olarak oluşturulur ve bilimsel sosyalizmden sözetmeye gerek yoktur ya da proletaryanın partisi bilimsel sosyalizmin gereği olarak, bir düzen örgütü değil savaş örgütüdür ve burjuva yasallığı ne derse desin kendi bildiği biçim içerisinde kurulur.

Şimdilerde ortada görünen belli başlı akımlar, sosyalistlerin birliği sorununu yasal bir siyasal partinin kurulmasına ya da TKP'de olduğu gibi kendisini yasallık çerçevesine uyduracak tavizler verdikten sonra yasallaştırılmaya bağlamış durumdadır. Sosyalistler bu anti bilimsel yaklaşım biçimine karşı çıkmalıdır ve gerçek birlik platformunun ne olması gerektiği üzerine gittikçe genelleşen bir tartışmayı geliştirmelidirler. Avrupa'da Devrimci İşçi ve Türkiye'de de 1 Mayıs dergileri böyle bir tartışmayı gerekli gören adımlar attılar. ... bu zemindeki tartışmayı doğru buluyor ve devrimci eğilimden yana olan tüm akımların bu tartışmaya katılmalarını doğru buluyoruz.

TC yasalarının varolan çerçevesi içerisinde bir yasal sosyalist partinin kurulmasını önerenlerin ne türden bir sosyalizm ve mücadele anlayışına sahip olduklarını anlamak zor değil. Bunlar Marksizm-Leninizmi hiçbir zaman bilim olarak benimsememiş akımlar topluluğu oluşturmaktadırlar. Aydınlık çevresi her zaman burjuvazinin destekçisi bir akım olarak kendisini ortaya koymuştur. Burjuvazinin yarattığı suskunluk ortamında kendisini Marksist gibi gösterecek manevralardan sonra kendisini sol içerisinde meşrulaştıracak parti girişimlerini ortaya koydular. Ama sosyalistler dün bütün güçleriyle burjuvaya destek çıkmış, devrimcileri ihbar etmiş bir akımı asla unutmayacaktır. Aynı arenada kendisine yer açmak isteyen diğer eğilimler de Avrupa komünizmine tekabül etmekte ya da en sağcı sovyet politikalarının Türkiye'ye uyarlamalarını savunanlardan oluşmaktadır.

Türkiye'de birlik sorununu hadi bir parti kuralım diye başlatmak kadar ilkel bir tutumu sergileyenleri bilimsel olarak kabullenmek olanaklı değildir. Proletaryanın partisi-

nin kurulmasından yana olanların, bunca parçalanmadan ve deneyden sonra tartışmayı başlatacakları temel nokta sosyalizmden ne anlamakta olduklarıdır. Bu konuda aralarında birlik olmayanların, sosyalizm çeşitlemeleri de bu kadar arttıktan sonra aynıymışlar gibi davranmalarına olanak yoktur. Eğer birbirimizi aldatmak gibi bir hevesimiz yoksa, önce ne türden sosyalistler olduğumuz konusunda bir anlaşmaya varmak gerekir. Bu da sosyalist hareketin dünya çapındaki sorunlarının tartışma gündemine sokulmasıyla mümkündür. Hiç birşey yokmuşçasına *"hadi bir parti kuralım"* demek sorunları hafife almaktır. Dünya sosyalizmi varolan çeşitli kutuplarıyla esas olarak ekonomist bir sapmaya uğramış ve dünya çapında sosyalizmin gelişmesinin önünü tıkamıştır. Bu gün bunun en açık ifadelerini Gorbaçov kendi ülkesi üzerine ettiği laflarda ortaya koymaktadır. Bu güne kadar sovyet toplumunun iyi bir rotada ilerlemekte olduğunu savunanlar şimdide arlanmadan kendilerinin bunları daha önceden görmüş ve gereken tedbirleri almış olduklarını anlatıyorlar. Bu durum içerisinde olanların tarihten ders almış ve sosyalizmin oturması gereken rayına oturtulmasında katkılı olabileceklerini beklemek olanaklı değildir. Bunlar sadece kendilerini Sovyetler Birliği ve Türkiye'deki burjuva yasallığına uydurabilmek için manevra alanı bulduklarını sanmaktadırlar. Aslında Gorbaçov'un kendi ülkesi üzerine söyledikleri sistemli bir çerçeveye oturtulacak olur ise, derin bir sapmanın, sosyalizmin gelişmesinin belli bir noktadan sonra olanaksız kılınmasını getiren bir sapmanın ortada olduğu görülür. Gorbaçov böyle bir sistematik çerçeveden uzak olduğundan dolayıdır ki, söyledikleri sanki bazı küçük hataların düzeltilmesi anlamına geliyormuş gibi yorumlanmaktadır.

Sozyalizm dünya çapında ekonomist bir sapmaya uğramıştır ve bu zemin temizlenmediği müddetçe sosyalizm bilimsel gelişmesini devam ettiremeyecek ve bu güne kadar olduğu gibi, yapılan hataların somut sonuçlarıyla yüzyüze geldikçe, ne yapalım zorunluluk, hayatın gerçekliği, vb. savunma gerekçeleri öne sürülecektir. Böyle gerekçeler üretilmeye devam edildikçe de burjuvazi sosyalizmi girmiş olduğu savunma siperinde sıkıştırmaya devam edecektir. Ekonomizmin genel bir eleştirisini benimsemiş ve bunu geliştirmeye çalışanların sosyalizm anlayışı konusunda ilk yüzyüze gelecekleri sorun sosyalist demokrasi sorunu olacaktır. Sosyalist demokrasi bu güne değin başarıya ulaşmış hiç bir devrimde serpilip gelişme olanağı bulamamıştır. Sovyet devriminin özgün koşullarının ortaya çıkarmış olduğu tek partili, tek kurumlu örgütlenme biçiminin, ters çevrilmek yerine kurumlaştırılmasıyla, diğer devrimlere de taşınmış olması, sosyalizmin tek partiyle gerçekleştirilebileceği gibi bir önyargının oluşmasına neden olmuştur.

Sosyalizmin tek partiyle gerçekleşebileceğini söylemek demek, bilimin tek bir yapının tekelinde olması anlamına gelir ki, bilimdeki her türlü tekelciliğin kendisi antibilimseldir. Tek partili yapıya hapsolmuş olan sosyalizmin içerisinde buna bağlı bilim dışı düşünceler de gelişme olanağı bulmuş ve düşünsel alandaki gelişmenin donmasına yol açtığı gibi, yığınların yaratıcı insiyatifinin de ortadan kalkmasına ve sosyalist partilerin yığınlardan tecrit olmasına neden olmuştur. İşte birliği düşünenler bu çerçeveyi ele almalı ve örgütlenme özgürlüğünü, sosyalizm temeli benimsenmek koşuluyla dokunulmaz bir hak olarak tanımalıdır. Ancak böyle bir koşulda özgür tartışma gerçekleşebilir ve bilimsel gelişmelerin önü açılmış olarak burjuvazi karşısında savunma siperinden çıkıp saldırı mevzilerine ulaşabilir. Bu çerçeveyi benimseyen sosyalistlerin elbetteki, iktidar olmasını düşündükleri sınıfın örgütlenmesini her şeyin önüne geçirmeleri temel zorunluluktur. Bu işçi sınıfının fiili ve örgütsel öncülüğünün benimsenmesiyle olabilecek bir şeydir. Sınıfın yerine bir başka birilerini ikame etme düşüncesinde olmayan sosyalistlerin işçi sınıfı partisini her şeyden önce öncü işçilerin

örgütlenmesi olarak benimsemesi gerekir. Başlangıçta partide işçilerin çoğunlukta olması gerekmez gibi bir yanılsamaya düşmemek gerekir. Elbetteki, komünistlerin hangi sınıftan çıktıkları değil taşıdıkları düşüncelerdir önemli olan. Ama doğru düşünceleri taşıyan komünistler en çok işçi sınıfından değilse başka sınıflarda çıkıyor ise Marksizm-Leninizmin neden işçi sınıfı ideolojisi olduğunu bir kere daha düşünmek gerekir. Eğer Marksizm-Leninizm en geniş çerçevede işçilere değil de başka sınıfların unsurlarına hitabediyor ise, bunun bir sınıf ideolojisi olduğunu söylemek doğru olmaz. Bu durumda söylenmesi gereken Marksizm-Leninizm sınıf karekteri olmayan herkesin benimseyebileceği genel bir kurtuluş teorisidir. Böyle olmadığı içindir ki, ona işçi sınıfı ideolojisi denilmektedir. Bu çerçevede Türkiye'de mücadele yeni başlamamaktadır; sosyalistler ilk kez ortaya çıkmamaktadır. Uzun mücadele yılları geçirmiş ve işçi sınıfı da bu mücadele içerisinde genel örgütlülüğe paralel bir biçimde yer almış ve saflarından binlerce öncü sosyalist işçi çıkarmıştır. Bunların önemli bir kesimini bünyesinde toplayamayacak olan bir partinin işçi sınıfının öncü partisi olma şansı olamaz.

Leninist parti anlayışının ekonomizm tarafından çarpıtılmış biçimleri esas alınarak Lenin'in örgüt konusundaki görüşleri kavranılamaz. Çoğunlukla, bu anlayışlar gözlerini biçim sorununa dikerek, bürokratik bir anlayışı Lenin'e yıkmakta ve onun burjuva örgüt anlayışı savunduğu, söz konusu biçimin bürokratizme yol açtığı eleştirileri yapılmaktadır. Örgüt konusunda Lenin'in temel anlayışı federalizme karşı olmaktır. Buna karşı merkeziyetçiliği savunur, merkeziyetçiliği savunan her anlayış biçim olarak birbirine benzemek zorundadır. Sorun bu benzerliklerde değil. Bu örgütün işleyişine egemen olan anlayıştadır. Söz konusu merkeziyetçilik bürokratik bir biçimde gerçekleşebilir, demokratik bir biçimde de. Çoğunlukla, Lenin'in savunduğu demokratik merkeziyetçilik, bürokratik merkeziyetçiliğe ait özelliklerle tanımlanmakta ve hak etmediği eleştirilerle yüzyüze gelmesine neden olunmaktadır.

Proletaryanın partisi hem bugünkü mücadelenin öncüsüdür hem de yarınki toplumun. Bir yıkıcılık bir de kuruculuk göreviyle yükümlüdür. Burjuva düzenini yıkmak için ille de belli bir biçim gerekmez. Değişik örgüt biçimlerinin bu düzeni yıkma kabiliyeti olabilir ve bundan dolayı da asla proletarya partisi olma sıfatı kazanılamaz. Ama kuruculuk görevi, neyi kurma söz konusuysa onunla nitelenir. Sosyalist bir toplumun kuruculuğuna öncülük edecek olan bir partinin kendi yapılanmasını da sosyalizme göre şekillendirmesi zorunludur. Leninist partinin yıkıcılık döneminde bir öze, kuruculuk döneminde bir başka öze sahip olması düşünülemez. Kendisini neye kurgulamışsa esas olarak aynı biçiminde devam eder. Leninist parti teorisinde devrimle birlikte partinin de devrim geçirmesi gibi bir sorun yoktur. Dolayısıyla gelecek toplumun kurucusu olacak olan parti, kuruluşunda kendisini sosyalizm anlayışına göre kurgular. İşte Leninist örgüt anlayışının esası da budur. Sosyalizmden ne anlaşılıyorsa, örgüt ilişkilerini de buna benzetmek. Bundan ötede örgüt olmak ortak özelliğinden gelen yapısal biçimler birbirlerine benzerler ama sorun bunun etrafında dönmez. Gelecek toplumun öncüsü işçi sınıfı ise parti içerisinde de işçiler çoğunlukta olurlar, gelecek toplumun özelliği demokratik olmakla belirlenecek ve bilimdeki tekelciliğe karşı çıkmak olacaksa, parti içerisinde de demokratik iliskiler egemen olur ve eylem birliğini bozmayacak görüş farklılıkları aynı hiyerarşi altında birbirleriyle iktidar olmak için mücadele sürdürürler. Yok eğer sosyalizm anlayışı bilimde tekelciliği savunuyor ise bu yapı içerisinde ne görüş farklılığı olur ne de demokrasi. Homojen yapı görünümü ardında, gizli hiziplerin savaşı anti-demokratik zeminlerde umut kalmayıncaya kadar sürer gider. Böyle bir yapılanmadan da bilimsel olandan gayri her şey ürer, hilebaz-

lık mücadelenin esas ilkesi olur.

Sosyalizme uygun böyle demokratik merkeziyetçi bir yapının çok uluslu bir ülkede yaşandığı gerçeğini bilerek kendi yapılanmasını, işgal altındaki ülkenin gereklerine uygun bir biçimde şekillendirmesi gerekir. Yani sömürge Kürdistan'ın mücadele gereklerine uygun olarak kendi içerisinde merkezileşmiş yapısı ikinci bir parti gibidir. Merkezi yapısında tek bir parti, yerel yapısında iki parti kendi alanlarında mücadeleyi sürdürürler ve mücadelenin kazanmış olduğu dönemsel özelliğe göre de ilişkilerini her zaman yeniden düzenlemeye hazır olurlar. Bunu ancak demokratik bir bakış açısıyla donanmış bir parti gerçekleştirebilir.

Birlik sorununu tartışırken temel alınması gereken noktalardan biri de, ülkenin somut koşullarının bir ifadesi olarak devrim anlayışıdır. Bu devrimin adım adım hangi rotayı izleyeceği meselesi değil, mücadelenin hangi doğrultuya yönelmekte olduğu sorunudur. Burada iki sorun üstüste çakışmış gibi görünmektedir. Devrimci mücadele yöntemleri ve devrimin gerçekleşme biçimi, devrimci ve reformcu mücadele biçimleri olarak ayırt edebileceğimiz mücadele biçimleri aslında devrim anlayışından kaynaklanırlar. Onun için devrim anlayışı konusundaki mutabakat, çalışma tarzındaki mutabakatı da zorlar. Proletaryanın devrimci bakışı tektir. Eski sistemi yıkmak ve yerine kendisine ait devlet olmayan bir devleti kurmaktır. Bürokrasinin ve militarizmin gelişmesinden sonra proletaryanın eski sistemden devralabileceği hiç birşey kalmamıştır. Dolayısıyla eski sisteme ait olan her türlü kurumu ortadan kaldırmak zorunluluktur. Bunun yerine kurulacak olan ise kendisini yok etme mekanizmalarını içerisinde taşıyacak olan bir devlet biçimidir. Bu devlet biçimi kendisini daralan bir alanda, militer ve bürokratik yapılarla güçlendirmek değil, gittikçe tabanını yayarak yöneten yönetilen ilişkisinin yok olacağı noktaya kadar ilerleten bir yapıdır.

Eski sistemin baskı kurumlarının tümünü ortadan kaldırmaya yönelmiş bir partinin burjuvazinin icazetini kazanabilmesi elbette ki kolay değildir. Ancak mücadelenin ağır baskısı altında burjuvazi ister istemez bir denge durumunu benimseyebilir ama böyle dönemlerde çok uzun sürmez bir tarafa doğru bozulurlar. Burjuva devlet mekanizmasını parçalamaya yönelen bir yapılanmanın kendisini barışçı mücadele biçimleriyle sonuna kadar sınırlayabilmesi, hele yasal mücadele biçimlerine bağlı olması olanaklı değildir. Devrim gerçekten bir devirme ve parçalama eylemi olacak ise yığınlara hiçbir hayal aşılamadan bu amaca yönelik çalışmalar geliştirmek zorundadır. Yani barışçı bir biçimde asla teslim olmayacak olan burjuvaziye karşı hiçbir tavizi vermemeye hazır yığınlar eğitmek gerekir. Zaten proletarya partisinin öncü bir örgüt olarak başta gelen görevi işçi sınıfını devrimci bir rotada eğitmektir. Elbette eğitim yalnızca, onlara kitap okutmak, eğitim çalışması yaptırmak anlamına gelmez. Tam tersine, proletaryanın eğitimi sokakta gerçekleşir. Proletarya devrimci eğitimini devrimci eylemleri içerisinde edinir. Dünyanın ve Türkiye'nin koşulları barışçı geçiş biçimlerine olanak tanımayacak bir biçimde şekillenmiştir. Dolayısıyla, devrimci çizginin dışındaki her türlü geçiş biçimleri ancak yığınların aldatılması anlamına gelir. Bu çerçeveyi benimseyenlerin içerisine düşmemeleri gereken ilk hata devrimi adım adım tanımlamaya kalkışmak, ya da kırların temel alınmasını ve köylü ordusuyla şehirlerin fethini öneren ideolojik öncülükte ısrar edilmesidir. Türkiye'de ve Kürdistanda, toplumsal gelişme aşamasında ulaşılan nokta eski zayıf karın teorilerinin geride kalmasını zorunlu kılmaktadır. Kürdistan açısından biraz daha anlamlı gibi görülebilen bu teori artık orada da Çin ve bazı ülkelerde görülen özelliklerin aynısını taşımamaktadır. Türkiye'de mücadelenin gelişimi karmaşık biçimler taşıdığını yaşanılan yakın tarihle ispatlamıştır. Çatışma zaman zaman en yoğun biçimlerini şehirlerde yaşamakta zaman zaman da

kırsal kesimlere sıçramaktadır. Bunlar hiçbir şekilde, tek bir irade tarafından belirlenmemekte, tersine onlarca faktörün katılımıyla oluşmaktadırlar. Faktörlerdeki değişmeler de mücadelenin alacağı biçimlerdeki değişmelere tekabül etmektedir.

Birlik sorununun diğer önemli öğesi, artık Türkiye siyaset sahnesinin ihmal edilemez gerçeği olan Kürdistan sorunudur. Uzun yılların dayatması sonucu olarak kendisini her türlü siyaset sahnesinde benimsetmiş olan Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi sorunu, devrimcilerın gündeminin can alıcı sorunlarından bir tanesini oluşturmaktadır. Soruna yaklaşımda tek doğru nokta sömürge bir ulusun kapitalist bir ülkeden bağımsız olmasının savunulmasıdır. Kürdistan'ın dört parçalı yapısı gelecek açısından birleşme gibi bir sorunu içerisinde taşırken, günümüzde, ortak düşmana karşı güçlerin tek bir parti yapısı içerisinde birleştirilmesini de zorunlu kılmaktadır. Demokratik bir anlayışla donanmış bir proletarya partisi, kendi bünyesinde yer alacak olan Kürt komünistleriyle arasındaki ilişkiyi onların özerk örgütlenmesini tanıyarak gerçekleştirebilir. Birlikte örgütlenme ve Kürdistan'ın kapitalist Türkiye'den bağımsız olmasını savunmak birbirleriyle çatışan durumlar oluşturmazlar. Devrim süreçleri parelel geliştiği müddetçe aynı örgüt yapısı içerisinde mücadele ortakça sürdürülür. Kürdistan devrim süreci önde giden bir ayrı gelişme süreci ortaya koyduğu taktırde, ayrı yapılar ortak mücadelelerini değişik biçimler içerisinde koordine ederler. Bu gerçekliği kavramayanların, Kürt'lerle birlikte örgütlenmek gibi bir şeyden bahsetmeleri için artık tarih çok geçtir. Belki bir miktar Kürt komünisti, Türklerle birlikte örgütlenmekte ısrar edebilirler ama Kürt halkının mücadelesinde öncü unsur olma şansını elde edemezler.

Bu çerçeve içerisine şu ya da bu ölçüde sığabilen akımların önünde proletarya partisinin yaratılması konusunda bu yeniden şekillenme döneminde önemli bir olanak yatmaktadır. Yedi yıldır sürmekte olan yenilgi yılları hepimiz için iyi bir okul olmuştur ve yeni başlamış olmasına rağmen yedi yılın ve öncesinin muhasebesi yapılmaya devam edilmektedir. Eğer bu zaman zarfında demokrasi konusunda bir şeyler öğrenmiş isek geçmiş platformlarımızın da büyük ölçüde sekterizmle belirlenmiş olduğunu görmek zorundayız. Başkalarına ait sekterizmden bahsetmiyor da kendi platformumuzdan sözediyor isek, bu sekterizmin gerek teorik gerekse pratik platformlarıyla ürettiklerini de ayıklamak zorundayız. Ayıklamalıyız ki, gerçekten subjektif faktörler birliğin önündeki engeller olmaktan çıksınlar ve bir türlü gerçekleştirilemeyen proletarya partisi konusunda adım atılabilsin.

Hiç bir mücadele ihtiyaç duyduğundan daha fazla kadroyu üretmemiştir. Teorik kısırlığa sahip mücadelemizin de ihtiyaç duyduğundan daha fazla kadroyu üretmiş olduğunu söyleyemeyiz. Ayrıca burjuvazinin saldırıları sonucu bunların önemli bir kısmını da sürekli olarak kaybetmekteyiz. Bu gerçeklik gözönünde tutulduğunda, bu günkü konumlanışı ile, hiç bir odağın bu kadroların önemli bir azınlığını dahi bir araya getirmiş olduğunu söylemek olanaklı değildir ve her çevre, örgüt, kendisini devrimin tüm sorunlarına yanıt vermekle yükümlü görmek zorundadır. Böylesine ağır bir yük dar çevreler tarafından taşınılmaya çalışıldığı müddetçe yükün altında ezilmek kader olmakta ve burjuvazi de bu kadroların kendilerini geliştirmeleri için gerekli olacak zamanı bekleme enayiliğini göstermemektedir. Eğer bu ayrılıklara tekabül edecek kadar çok sınıf ve onlara ait eğilim olduğunu söyleyemeyecek isek, bu ayrılıklardan önemli bir kısmının subjektif nedenlere dayanmakta olduğunu da söyleyebiliriz. Bilimsellik bizi subjektif faktörleri temizleyip, nesnel temellere dayalı analiz yapmaya zorlar.

Sosyalizm anlayışı konusunda geniş çerçeveli bir anlaşmaya varabilecek olanlar kendi aralarında eylem birliğine engel olmayacak farklılıkları koruyarak bir araya gel-

mek durumunda olurlar. Yukarıdaki sıralamamız içerisinde gösterdik ki, belli bir sosyalizm anlayışı diğer konularda da belli doğrultularda ilerlemek durumundadır. Bugün dünya çapındaki ayrılıklara göre tavır almamış kendi mantığını bağımsız bir biçimde geliştirmekte olan akımlar arasında sosyalizm anlayışı, sosyalist demokrasi sorunu parelel biçimler içerisinde tartışılmaktadır. Bu tartışmalara iradi müdahalede bulunarak paralel akmasını ve birbirlerinden etkilenmesini sağlamak, kendisini proletaryaya karşı sorumlu hisseden her devrimcinin görevidir.

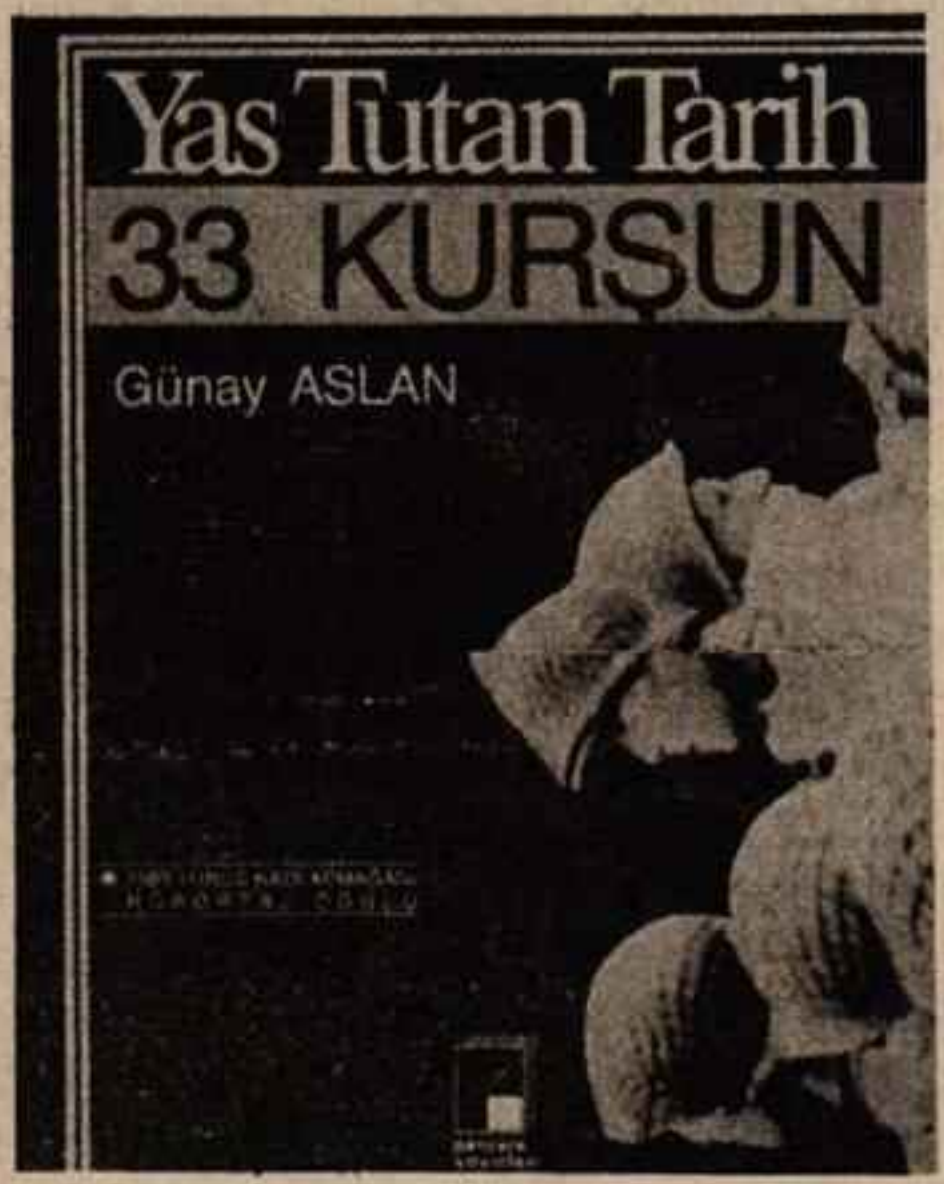

pencere yayınları

V.I.Lenin

III. Enternasyonal Konuşmaları

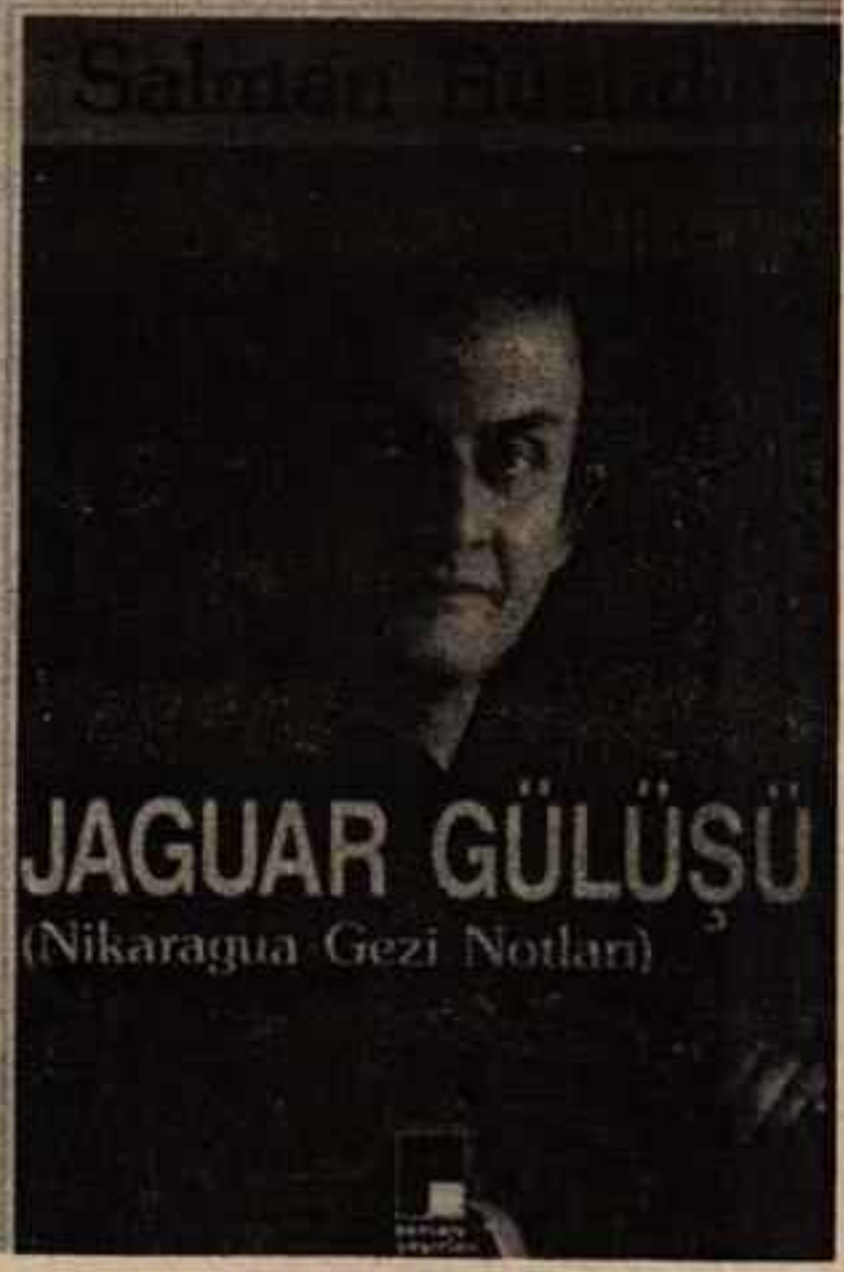

BİRLİK PLATFORMUNUN DOĞRULTUSU ÜZERİNE

Mahir SAYIN

Bilindiği üzere Türkiye sosyalist hareketinin en eskileri arasında şekillenmiş olan ayrılıklar 1960 sonrasında küçük grupların ya da kişilerin ayrılıkları olmaktan çıkmış, geniş toplumsal desteklere sahip ayrılıklar haline gelmiştir. TİP içerisindeki tasfiyeci mantığın körüklemiş olduğu ve muhataplarının da reaksiyonlarıyla gelişmiş olan ilk MDD-SD ayrılığı daha sonraki gelişmeler karşısında masum bir olay gibi görünmeye başlamıştır. 1970 sonrası dediğimiz döneme ulaşıldığında birkaç ayda bir yeni örgütün ortaya çıktığına tanık olduk. 1980 sonrası dönem bir önceki kadar *"verimli"* olamadıysa da ayrılma eğilimi devam etti.

Ortaya çıkan her gurubun kuşkusuz kendine ait bir rasyoneli mevcuttu. Her gurup ortaya çıktığında ilk günlerin gelişme oranlarına aldanarak diğer grupları tasfiye edeceğine, devrim mücadelesinin önderliğini çok geçmeden ele geçireceğine sıkıca inanmaktaydı. Bunun yanında bir de *"küçük gurup ideolojisi"* geliştirmiş olanlar vardı. Bunlar için *"nasıl olsa sonunda doğruya gelineceğinden"* küçük olarak kalmanın hiç bir mahzuru yoktu. Bolşevikler de öyle yapmamışlar mıydı! *"Küçücük"* bir gurupken iki ayda nasıl Ekim devriminin başına geçmişlerdi! Bir diğer anlayış ise şimdilik guruplar aşamasının yaşanması gerektiği ve birlik günü geldiğinde sağlam bir yapı olarak bu birliğin içerisinde yer alıp, o birliğin doğru ilkelerle donatılacağı günler için hazırlanmaktı. Bu anlayışların her birinin varlıklarını devam ettirebilmek için *"sağlam"* bir **imana** ihtiyaç vardı. Sosyalizm akımının içerisinde belirleyici bir yer kazanmış olan dogmatizm bu imanın gerektirdiği argümanları üretmeye yarayacak zemini sağlamaktaydı. Bu mantıklar açısından yeteri kadar zaman geçmedi mi, bilmek kolay değil; Ama sosyalist hareketin Türkiye politika sahnesinde kitlesel olarak yer almasının üzerinden yirmibeş yıldan fazla zaman geçti. Bu zaman zarfında makro politik düzeyde faaliyet sürdürebilecek bir işçi partisi ortaya çıkmadı. RSDİP'nin derme çatma bir parti olarak kurulup 19 yıl içerisinde iktidara gelmiş olduğu düşünülecek olursa bunun küçümsenecek bir zaman olmadığını kavramak kolaylaşır. Üstelik iktidara gelmekten değil, makro düzeyde politika yapabilecek bir parti haline gelmekten söz ettiğimiz düşünülecek olursa bu zamanın çok uzun olduğunu tesbit etmek gerekir.

Bu arada, herkesin bildiği gerçek, partiler kurulmadı değil. Partiler kuruldu ama *"partileşme süreci yaşıyor"* diyen grupları makro açıdan milim gecemediler. Toplumsal etkinlikleri bunlardan bazılarının çok çok gerisinde kaldı. Makro politikaya yapmaya soyundukları yerde sosyal demokrat kuyrukçuluğundan, burjuvazi ile uzlaşma politikalarından başka birşey üretmediler. Hele politikanın en makrosunu yaptığına

inanan TIKP, güvenlik güçlerinin yardımcısı, devrimcileri ihbar etmeyi marifet sayan, devletin güçlendirilmesini, Kürdistan'a bir ordunun daha gönderilmesini devrimciliğin gereği gibi sunan tam bir ihanet politikası geliştirdi. Bu *"devrimci"* politikaların bir devamı olarak bugün de solu devrimci ve reformcu olarak ayırmaya çalışıyor. Bu elbette gerçekleşecek ama o partinin çizgisi reformcuların yanında bile kendisine yer bulamayacak.

Pekala, *"partileşme süreci yaşayanlar"* hangi konumlara ulaştılar? Söyledikleri doğrultuda bugün acaba hangi aşamaya gelmiş durumdalar ve bu aşamanın bir öncekinden ayrıldığı noktalar neler? Burjuvazinin saldırısı karşısında hangi önemli başarıyı kazandık? İdeolojik, politik, örgütsel alanlarda nerelere ulaştık? Hep beraber, politik alanda yenildik. Örgütsel alanda şiddetle geriletildik. Yığınsal etkinliğimiz dağıtıldı. İdeolojik alanda cereyan edenleri bunlar kadar kolay analiz edebilmek olanaklı değil. Bu alandaki birikimi, burjuvazi kokuşmaya devam eden ideolojisiyle altedemiyor. Marksizmin, dogmatik değil, bilimsel kavranışı bütün bir yenilgiye rağmen gün be gün gelişiyor. Önümüzü açacak olan da asıl bu alandaki gelişme olacaktır.

Ne var ki, ideolojik alandaki gelişmelerin maddi bir güce dönüşmesi, dönüştürücü etkisini ortaya koyabilmesi ancak Marksizmin üzerine sarılmış olan ekonomizm, dogmatizm kabuğunun görülüp, sökülüp atılmasıyla mümkün olabilecektir. Bu doğrultuda bir gelişimin olabilmesi için bugün Türkiye ve dünyanın koşulları daha uygundur. Ekonomizm önemli merkezlerinde iflasını kabul etmiştir. Dolayısıyla bu merkezlerin doğrudan takipçisi olanlar, kendi konumlarını sorgulamak zorunda kalmışlardır. Çatışan kutupların aynı şeylerin savunucusu olduğu daha açık bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Ve Türkiye tarihinde ilk kez olarak değişik akımlardan gelen kişiler arasında tartışmaya olanak tanıyan bir platform oluşabilmiştir. Kuşkusuz platformun oluşmuş olması herhangi bir sorunun kendiliğinden halledileceği, ya da sosyalistlerin kısa süre içerisinde aynı yapılanma altında toparlanacakları anlamına gelmez. Ama bu sosyalistlerarası ilişkinin kesinlikle yeni bir aşamasıdır. Önceki dönemlerde, bu türden platform önerileri hiç bir yanıt bulamazdı. Ya sessiz geçiştirilir ya da oportünizmin yeni bir manevrası olarak nitelendirildi. Hemen her örgütün önderlik mücadelesini bütün gücüyle sürdürdüğü bir sırada bundan başka bir yanıtın olması kuşkusuz olanaksızdı. Farklı görüşlere hiç bir şekilde toleransı olmayan bir örgütlenmenin diğer örgütlenmelerle sosyalist bir çerçevede bir araya gelebileceğini düşünmesi olanaklı değildir. Her ortaya çıkan akım her zaman en şiddetli mücadeleyi kendisine en yakın olana karşı sürdürüyor ve kendisini bu sayede her tarafa karşı sağlam bir biçimde korunmaya alıyordu. Bunu yapmak sahibolunan ideolojinin-sekterizm anlayınız- zorunlu gereğiydi. Bu koşulda birliğin bir biçimi olabilir. Bir tarafın diğer tarafa özeleştiri yaptırıp tabi olacağı konusunda elinden kağıt almak. Bu birlik değil diz çöktürmektir. Kendisini onurlu bulan hiç kimsenin de pek kabul edebileceği bir iş değildir.

Bugün düne göre, aynı yapılanmanın içerisinde farklı görüşlerin olabileceği, bunların meşru olarak kabul edilebileceği doğrultusunda bir görüş gelişmektedir. Farklı görüşlerin aynı örgüt içerisinde olabileceği dün de vardı ama değişik bir şekilde. Yeni katılanları cezbedebilmek için ancak başlangıç dönemleri için kabul edilebilir küçük farklılıklar. Ama bu farklılıkların örgüt içerisinde yayılması hele dışarıya vurulması kesinlikle hizip oluşturmak anlamına gelirdi ve tüzüksel olarak yasaktı. Bir başka tür farklı görüş de bastırılamayacak kadar güçlü olanların ayrılıncaya kadar sürdürebildikleri farklılıklardı. Ama bunların varlıkları da mutlaka ve mutlaka bir ayrılığı hazırlamak zorundaydı. Farklılığına rağmen ayrılmak istemeyip, eylem birliğini sürdürmek isteyenlere de diğer taraf namusluysa mutlaka ayrılması gerektiğini anlatıyor, yetmez-

se, bunu *"oportünizmle bir arada bulunulamayacağına"* dayanarak ayrılıkla noktalıyordu. Bu dışlayıcı mantık biçimiyle farklı görüşlerin gerçekten bir arada bulunmasını, bunun örgütsel dinamizmin önemli manivelalarından biri olması gerektiğini savunan görüşün bir biriyle hiç bir alakası yoktur, birbirlerinin zıddıdırlar.

Düne olan reaksiyon bugün eylem birliğini de keyfe bırakan bir çoğulculuk savunmaya savrulmuş bulunmaktadır. Bu savrulmayı kendisine argüman yapan sekter bakış eski konumunu bunun üzerinde temellendirmeye çalışmaktadır. Eski konumun sarsıldığı görüldükçe doğrunun içine karışmış bu renklerle doğruyu bulandırıp kendi konumundaki haklılığını sürdürmeye, Marksist bir çoğulculuğun argümanlarını da kendine doğru bükmeye çalışmaktadır.

Birlik platformu girişimine ilk karşı çıkışlar *"böyle platformlardan birşey çıkmaz"* diyerek başladı, yeni argümanlar kazanarak devam ediyor. Birbirine bu kadar benzemeyenlerin biraraya gelerek oluşturmuş olduğu platformun otomatik *"birlik platformu"* olması mümkün değildir. Ama o da kendisini herhalde *"ayrılık platformu olarak"* adlandıramazdı. Kuşkusuz buradan ayrılık da çıkacaktır. Zaten bugün kesilse oluşturanların herbiri bir tarafta olur. Burada peşin olarak bir birlik elbette yoktur. Bugünkü haliyle kaynaşmış olsa işçi sınıfı hareketine zarardan başka birşey getirmez. Problemin anahtar noktası da buradadır. Eğer bir kaynaşma olacaksa bu nerede gerçekleşmelidir? Çoğulcuğu benimseyen doğru bir Marksist-Leninist temelde. İşte bu platform bu tartışmanın cereyan edebileceği zemini sağlamıştır. Mezhepçiliği sürdürmek isteyen akımlar bu platformu bir curcuna ortamı olarak gözlüyor ve bir an önce dağılması için dualarını eksik etmiyorlar. Platformun içerisinde yer alan unsurların sürdürmüş oldukları çizgilere bakarak ve aynı çizgilerin devam etmesini zorunlu sayarak üzerine değerlendirmeler yapıyorlar. Ancak bu platform hakkında ne eski çizgilere bakarak toptan bir değerlendirme yapılabilir, ne de cereyan etmekte olan değişiklikleri yok sayarak. Ama değişmeyi ayıp sayanlar da var elbet.

Hangi akımdan gelmiş olursa olsun, katılanların hepsinin ortakça imzalamış oldukları platform bildirgesi her türlü yorumun ötesinde burayı en iyi tanımlayandır: *"Sosyalistlerin ve işçi sınıfının siyasal birliğinin hayati bir önem taşıdığını kabul eden ve bu alanda bugüne kadar girişilmiş çabaların bir bölümünün sonuçsuz kaldığı, bir bölümünün yetersiz olduğu ve bir bölümünün de ideolojik ve programatik bakımdan, Marksizm ve işçi hareketinin yerel ve uluslararası kazanımlarının gerisine düştüğü kanısında olan ve buna çözüm arama amacıyla bir araya gelen farklı eğilimlerden sosyalistler olarak....."* diye başlayan bildirge katılanların daha önceki girişimler karşısındaki tutumunu isim vermeden ortaya koyuyor. Daha önceki girişimlerin kiminin başarız, kiminin yetersiz, kiminin de Marksizmin kazanımlarını bir yana koyuşuyla **sapma** olduğunu tesbit ediyor. Bu yeterli olmasa da önemli bir ayırımdır. Nelerdir bu girişimler? Doğu Perinçek'in erken kalktığını sanarak, *"götürürüm"* hesabıyla kurduğu parti. Daha önce de yapmıştı tutmadı. *"Sol parti"* adı altında en azına razı olmayı kabul eden öneri. Sahipleri en azından şimdilik vazgeçtiler. TBKP'nın olabilecek en sağ programla başlattığı *"öncü savaşı"*. Temsilcilerinin altında imzası olan bildirgede ona da gerekli yanıt var.

Bildirge, kendisini öncekilerden yukarıdaki gibi ayırırken geleceği de ancak şu ölçüde belirliyor:

> *"Bu doğrultuda çok daha geniş kesimlerin katılımıyla ve ancak bir süreç içerisinde gerçekleştirilebilecek olan birliğin* ***tarihsel ve teorik arka planını kurmak*** *ve sosyalist hareketin geçmişini ve bugününü, birlik deneyleri ve birlik imkanları bakımından değerlendirmek üzere ilk girişim olarak, bütün sosyalistlere açık bir dizi tartışma toplantısı düzenleyeceğiz (a.b.ç.)"*.

Bu amaçlanana solun ihtiyacı vardır. Birlik için gerekli teorik arka plan öncelikli ortaya çıkarılmalıdır. Buna kimin sahibolup kimin olmadığını anlamanın yolu tartışmadan, birlikte tartışmadan geçer. Şimdiye kadar olduğu gibi birbirine aldırmadan sürdürülen tartışmalardan değil tabi. Böyle bir teorik arka plana bütünsel olarak sahiboldukları iddia edenler çıkar bunu ortaya sererler; Kuşkusuz günümüzde ortaya çıkmış olan soruların yanıtlarını da içerir bir biçimde. Demek ki, bu platformdan ne çıkar sorusunun bir yanıtı var: İyi bir tartışma çıkar. İyi bir tartışmaya ihtiyacımız yoktur diyenler geri dursun tabi. Herkes birarada olmak zorunda değil.

Platform bildirgesi kendisini bu kadar kısa tanımlamamış. Bildirge İşçi sınıfının burjuvaziden ***"ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığının sağlanmasını"*** istemektedir. Bunu isterken sosyalizmi kendi önüne amaç olarak koyar. Ama bu amaç bir genelleme olarak bırakılmadan ***"Sınıflarüstü bir demokrasi yanılsamasına karşı,*** *..... çalışanların demokratik hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmesinin, kendi kendilerini yönetmelerinin maddi ve manevi imkan ve araçlarının en yüksek derecede geliştirildiği,* ***öz örgütlenme ve özyönetim organlarına dayalı sosyalist demokrasi*** *işçi sınıfının iktidarının siyasal biçimidir."* denerek şimdiye değin varolan sosyalist şekillenmelere belli bir tutumun alındığı ortaya konulmaktadır. **Nedir sosyalist demokrasi? Nedir işçilerin, emekçilerin özörgütlenmeleri ve özyönetim organları. Bugünkü kurumlar mıdır?** Evet platformda yer alanlar bunları tanımlayışlarına göre kendi aralarında yeniden ayrışmak zorunda olacaklardır. **Ulusal parlamentoları işçi sınıfının, emekçilerin özörgütleri olarak tanımlayanlarla, işçi emekçi meclislerini ve bu meclislerin temsilcilerinin geri çağrılma hakkıyla birlikte oluşturdukları ulusal meclisi öz örgütlenme olarak tanımlayanlar kuşkusuz birbirinden ayrı olacaklar.** Şimdiye kadar burada yer alan birçoklarınca genel oyla oluşturulmuş ulusal parlementolar işçi sınıfının iktidar biçimi olarak kabul edilebiliyordu. Ama artık o cenahtan da farklı sesler çıkıyor. Bir zamanlar sosyalizmin kalesi olarak görülen yerler artık eleştirilmek zorunda kalınıyor. Sosyalizm bir üst aşamaya geçiyor denilirken, şimdi varolmuş yapıların sosyalizmle ne ölçüde uyarlı olduğu kuşkunun olumsuza doğru kaydığı bir çerçevede tartışılıyor. Bazılarımız bunu görmek istemezken, bazıları da göstermek istemiyor. Ama bu tartışmaları kimsenin kendi başına yapıp, bitirme hakkı yok. Tartışmalar açık ve ortak cereyan etmeli ve gelişen her eğilim diğer yandaki paralelini görebilmeli. Platform işte buna hizmet ediyor. Bu tartışmanın ortak cereyan etmesinin temellerini kuruyor.

Platform, açıklık politikasının arkasına saklanan yeni sosyal demokrat akıma karşı da işçi sınıfının biliminin yanında yeralıyor:

> *"Günümüz dünyasındaki global sorunların tarihsel kaynağı esas olarak kapitalizm, özel mülkiyet ve bunun saldırgan biçimi olan emperyalizmdir. Bu nedenle silahlanma ve savaş tehdidi, üçüncü dünyanın karşılaştığı felaketler, doğanın ve çevrenin tahribi gibi sorunların nihai ve kalıcı çözümüne yönelinebilinmesi, ancak sömürücü sınıflı topluma dayalı özel mülkiyet ilişkilerinin yeryüzünden kaldırılmasına ve dünya sosyalizmine bağlıdır."*

Evet yeni sosyal demokrasinin ideologu Krasin gibi ***"aynı kayıktayız, sınıf çıkarlarını aşan ortak çıkarlara sahibiz, dolayısıyla bu ortak çıkarlar çerçevesinde birbirimize yaklaşmalıyız"***, demiyor sorunların yaratıcısının emperyalizm olduğunu ve çözümün de dünya sosyalizmi olduğunu söylüyor. Bu önemli bir tesbittir. Önümüzdeki yıllar içerisinde ***"yeni sosyal demokrat akım"*** daha ileri adımlar atacak. Eski sosyal demokrasinin sınıflararası dengelenme ve bir arada yaşama politikası, şimdi sosyalist ve kapitalist devletlerin ortak çıkarları, dengelenmesi ve bir arada yaşamasıyla taçlandırılıyor. Burada eski ve yeni buluşacaklar. Çoktan ekonomize yenilmiş olan

üçüncü enternasyonal partileri, sosyal demokrasiyle felsefi olarak buluştular. Şimdi artık bu sistemlerin de buluşturulmasına doğru geliştirilmek isteniyor. Onun için de "*globalciler*" "*sosyal demokrat partilerle olan ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesini*", yani bir araya gelmenin yollarının aranmasını öneriyorlar. Devrim reform ayırımı işte böyle bir noktada çıkıyor karşımıza.

Platformun bir önemli özelliği de, şimdiye değin ilke düzeyine bu biçimde yükseltilmemiş olan kadın sorununun-kadınların bağımsız örgütlenmesiyle bugünden gelişerek sosyalist toplum içerisinden ilerleyeceğinin benimsenmiş olmasıdır. Bu, "*kadın sorunu sınıf sorunuyla birlikte çözülür*" anlayışının aşılmasının ifadesidir. Ancak birçok şeyin ilke düzeyine sözcüklerde yükseltilmiş olması durumun gerçekten öyle ele alındığının sağlam kanıtı olamaz. Ama politik mücadelenin böyle bir boyutunun olduğunun da kabul edilmiş olması kadın sorunu açısından eski yaklaşımların aşılmasında bir adım olduğu gibi, indirgemeci, işçi dalkavukluğundan öteye geçemeyen akımların da kendi konumlarını kavramalarında önemli bir kaldıraç olacaktır.

Platformun önemli bir zaafı milli meselede yatmaktadır. Milli mesele hem demokrasi sorunu hem de enternasyonalizm sorunudur. Platform ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını enternasyonalizm çerçevesinde şartsız savunmayı benimsiyor. Ama sorunun can alıcı noktası bundan sonra başlıyor. Bu savunmanın varolan sosyalist ülkeler ve her türden sosyal şoven akım tarafından yapılmış olmasına rağmen, somutlanmasına geldiğinde kolaylıkla "*ulusların kaderlerini kayıtsız şartsız bizim tayin etmemize*" dönüşmüştür. Bu çarpıtmadan kurtulabilmenin tek yolu sorunun ne olduğunu ve ne önerildiğini açık terimlerle dile getirmektir. Kürdistanın statüsü nedir? Diğer ezilen milliyetlere tanınması düşünülen statü nedir? Bu sorular yalnızca ezilen ulus ve milliyetleri değil, Türk emekçileri ve sosyalistlerini de doğrudan ilgilendirmektedir. Yalnızca enternasyonalizm açısından değil, bizzatihi kendilerini ilgilendiren demokrasi açısından. Kadın ve ezilen uluslar meselesi demokratik ve kesin yanıtlara kavuşamadıktan sonra demokratik düşünceden ve demokratik ilişkilerden sözedebilmek olanaklı değildir. Bunları yazarken yasallık sorununu düşünmediğimiz sanılmamalı. Ama bunun da kendisi platform açısından başlı başına bir tartışma konusudur. Aynı şekilde, proletarya diktatörlüğü ve devletin parçalanması sorunu hiç dile gelmemiştir. Bu da yasallıkla bağlı olsa gerek. Ama unutulmamalı ki, yasallık denilen olay en temel noktaların gündeme getirilmesini engelliyorsa Marksist-Leninist bir zemindeki örgütlenmeyi de on defa engelleyecektir. Platformun önüne koyduğu amaç proleterya partisi sorununa teorik arka plan oluşturmak ise bunun temel unsurları öncelikle öne çıkarılmak zorundadır.

Kuşkusuz tartışma geliştirmek üzere tasarlanmış olan bir platformun bütün söylediğimiz öğeleri içermesini bekleyemezdik. Hepsi bildirgede söylenebilecek olsaydı zatentartışmaya da bir gerek kalmamış olurdu. Platform bir adım atmamızı, solun önemli sayılabilecek bir kesimi için tartışma ortamının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ama bu da, iş yeni başlıyor demektir. Platformun önünde önemli sorunlar olduğu gibi durmaktadır. Öncelikle Marksizmin temel sorunları kısa bir zamana sığdırılmadan, katılan yapılanmaların da bunları ortakça gündem olarak benimsedikleri bir çerçeve yaratılmalıdır. Platform şu anda benimsemiş olduğu gündemi yıl başında tamamlamayı tasarlamakla **yanlış** yapmaktadır. Birincisi sorunlar bu kadar kısa zaman içersinde bitirilecek kadar az değildir; ikincisi de solun önemli bir kesimi de henüz bu platformun dışındadır. Tartışmalar ortak yada karşıt tezlerin saflaşmaya olanak vereceği kadar uzun süreli olmalıdır. Ortak tezler aynı zamanda ortak program maddelerinin şekillenmesi demektir. Bu tartışma sonuca ulaştırıldığında şekillenen program

taslakları arasında uzun ya da kısa süreli bir tartışma cereyan etmeli ve böylelikle bilincine varılmış, muhataplarının birlikte yaşadığı, de factolarla yüzyüze gelmedikleri bir birlik ya da ayrılık yaşanmış olur.

Platformun en önemli eksikliği eylemsizliğidir. Bir araya gelenlerin akademisyenler değil de politikacılar olduğunu düşündüğümüzde, yüzyüze bulunulan sorunlara eylem düzeyinde ortak yanıtlar getirmeye çalışmamak kabul edilebilir bir durum değildir. Ortak tartışma platformu yaratmayı becerebilmiş olanların ortak davranışlar üretmeye çalışmaları zorunluluktur. Kuşkusuz sekter gelenek içerisinde şekillenmiş olan örgütlenmelerin devamlılık arzeden ortak eylemler geliştirmesi kolay değildir. Ama tartışma planında ortaya çıkmış olan hoşgörüye güvenerek, eylem planında da aynısının gelişmesini zorlamak gerekir. Seçimlerde verilmiş olan örnekler genişletilebilir, herkesin ortak kabulü olan sorunlar çerçevesinde kampanyalar birlikte örgütlenebilir. Platform böyle bir girişimi geliştirmeye çalıştığı ölçüde, tartıştıkları da daha geniş yığınlarda yankı bulacak, sosyalist hareketin toplumsal meşruiyetinin gelişmesinin önemli bir aracı olacaktır.

Platform birliğin, *"sosyalist hareketin gelişimine katkıları ne olursa olsun varolan sosyalist siyasal çizgilerin herhangi birinin doğrusal gelişmesi ile gerçekleşmesinin beklenemeyeceğini"* belirterek katılanların hepsini bir anlamda eşitlemiş oluyor. Ortak bir metin olması itibarıyla, önşartsız biraraya gelebilmek açısından böyle bir kabulün yapılması zorunluluk olarak kabul edilebilir. Aslında hiçbir sosyalist akımın doğrusal gelişmeye kalkışması kadar sakat bir durum da olamaz. Bu eleştirmekte olduğumuz sekter yapıların tezidir. Ortaya çıktıkları andan itibaren herşeyin doğrusunu bildiklerini ve bu doğruların hayata geçirilmesi için kendi saflarına katılınmasını savunan mantıklar solun bu ölçüde bölünmüş olmasının da sorumlusudurlar. Bu mantıktan uzak kalarak gelişmenin doğrusal değil, kimi zaman doğrusal kimi zaman sıçramalı olacağını benimseyen bir hat üzerine oturmak gerekir. Bugün Türkiye sosyalist hareketi böyle bir sıçramalı gelişmenin maddi ve manevi imkanlarına yakınlaşmış görünmektedir. Henüz ortak bir programı benimseyerek ortak bir yapılanmanın gerçekleştirilmesi olanaklı görünmüyorsa da, sosyalist hareketin böyle bir sıçramayı gerçekleştirmesi düşüncesinden yana olan kişi ve guruplar bunun şartlarını yaratmak için özel bir çaba içerisine girmek zorundadırlar. Ne kolaycı çözümlere teslim olup, *"biraraya gelelim, kuralım bir yasal parti"*, diyen mantığa teslim olunmalıdır, ne de bugün varolmaya devam eden farklılıklara bakarak, *"biraraya gelmemiz mümkün değildir deyip"* kendi bildiğimiz yoldan ilerlemeye çalışalım. Bu iki tutum da tam bir edilgenliğe tekabül eder. Birincisi varolan sorunları yok gösterip, Marksizm-Leninizmi bir yana koyarak işin kolayını bulduğunu sanırken, ikincisi de ya ayrılıkların ilelebet yaşamasından medet uman sekter bir bakıştır ya da kendisine güveni olmadığı için, aradaki duvarların birazcık olsun çatladığında kendi yapılanmasının varlığını devam ettiremeyeceğinden korkandır. İki mantık da aslında aynı kapıya çıkarlar. Birincisi sağlam bir zemin sağlayamadığından dolayı önce solu bölecek sonra da yaşatmaya devam ettiği sekterizm dolayısıyla kendisi bölünecektir. Yani sosyalist harekete zaman kaybettirecektir. Bu 1970 sonrasında denendi ve sonuçları biliniyor. İkinci mantık da bugünkü durumun olduğu gibi devam etmesi ve gurupların rekabetinden çıkarak sosyalist hareketin kendisine yol açmasını savunan mantıktır. Her iki halde de eski aynıyla tekrarlanacak demektir.

Elbette her iki önerme için de başka gelişme perspektiflerinin ortaya çıkması olanaklıdır. Bu tür girişimlerin de ileri adımlar atabileceği durumlar ortaya çıkabilir. Ama bu gelişmeler cereyan ederken serbest alanda bulunmadığımızı bilmek gerekiyor. **Olay**.

kendi aramızda cereyan etmiyor. Bir düşmanla mücadele ediyoruz ve bizim girişimlerimiz karşısında onun da karşı tedbirleri gelişiyor. Sosyalist hareketin her canlanmış olduğu dönemde ağır darbeler yememizi tesadüflere değil, düşmanla aramızdaki karşılıklı hesaplara bağlamak gerekir. Burjuvazinin kolay tedbirler alamayacağı bir sıçramayı gerçekleştiremediğimiz takdirde, geçmişle benzer konumlarla yüzyüze gelmemiz en büyük olasılık olmaktadır. Dolayısıyla sosyalist harekete sözkonusu sıçramayı yaptıracak öneriyi ortaya koymak sınıf mücadelesinden kendisini sorumlu gören her gurup ve çevrenin birinci zorunluluğudur. Bugün ortada en rasyonel görünen **bu öneri** vardır. Alternatifi de şu anda sekterizmin sürdürülmesinden başka birşey değildir ve dolayısıyla da bunun alternafi değildir. Başka öneriler sözkonusu olduğu taktirde kuşkusuz onlar da -mezhepçiliğin dışından geliyorlarsa- denemeye değerler.

Sosyalist mücadelenin kaderi mutlaka bu birliğe mi bağlıdır? Bu gerçekleşmediği takdirde sosyalist mücadeleyi sürdürmek olanaksız mıdır? Bunu iddia etmek olanaklı değil. Hayatın tek bir gelişim biçimi olduğunu düşünmek kadercilikten başka birşey değildir. Varolan faktörlerin tümünün karşılıklı etkileşmesi içerisinde, sabite gibi görünenlerin değişkene dönüşmesi toplumların gelişmeleri içerisinde yeni bileşkelerin ortaya çıkmasına neden olur. Toplumları, faktörleri önceden belirlenmiş kapalı sistemler olarak ele almak olanaklı değildir. Dolayısıyla da toplumsal mücadele içerisinde yer alırken bu gelişmelerin tümüne açık olabilen bir yaklaşıma sahibolmak gerekir. Bugün *"bu birlik platformu"* denenir, gerçekleşebilmesi için gerekenler yapılır, olmadığında, ortaya yeni bir durum ve yeni faktörler çıkmış demektir, onlar gözönünde bulundurularak bir başka şey denenir. İşte bunları deneyebilmek, gerçekleşebilmelerini sağlayabilmek için bile örgütlü olmaya örgütlülüğü geliştirmeye ihtiyacımız vardır. Kaldıki, bunları deneyebilmek sorunuyla, sınıf mücadelesinin sürdürülmesi sorunu birbirinden ayrılabilir durumda değildirler. Birleşmesini istediğimiz sınıf mücadelesidir ve ortada birleşebilecek yapılar sözkonusu olmadığı müddetçe sınıf mücadelesinin birleşmesinden sözetmek de olanaklı olamaz.

Platformun yukarıda aktardığımız tesbitiyle, katılanların tümünü eşitlemiş olduğunu belirtmiştik. Böyle bir eşitlenme pratik açıdan geçerlidir ama teorik açıdan kabul edilebilirliği yoktur. Herhangi bir yapının, başkalarının geniş katılımı olduğunda -demokratik, çoğulcu bir çerçevede gerçekleşiyorsa- doğrusal gelişiminden sözedilemez. Yapı yeni unsurlarıyla birlikte, bu durumda yepyeni bir yapıya ulaşır. Ama **böylesine geniş bir katılımın sözkonusu olacağı teorik zemin oluşmuşsa zaten katılan çevrelerin yeni ve bilinçli bir sentezini oluşturmak gerekir,** sorun asıl olarak burada değildir.

Varoluşlarından beri ekonomizmin temsilcisi olan akımlara karşı tutum almış, yarı bilinçli ya da doğru bir biçimde ekonomizme ve onun ideolojik siyasi açılımlarına karşı mücadele sürdürmüş akımların konumlarıyla ekonomizmin temsilcisi olmuş ve olmaya devam eden akımların ideolojik konumlarının eşitlenmesi olanaklı değildir. Ekonomizmin merkezleri tam bir çöküş içerisine girmiş, yansımaları da aynı ideolojik kargaşayı devralmışlardır. Düşünüş biçimini bu eksenlerden bağımsız tutabilmiş ve bu doğrultuda üretimde bulunmuş olanlarla, ekonomistler arasında alınması gereken yol açısından büyük mesafeler vardır. Sosyalist mücadelenin tarihi bir kez daha Leninistlerle Kautskıciler arasındaki ayrışmayı dünyanın değişik koşullarında yaşıyor. II. Enternasyonal tüm sosyalistler için mahkum edilmiş bir çizgiydi. Ama III. Enternasyonal burada açtığı gediği genişletmeyip içinde boğuldu ve sosyal demokrasinin iktidarda üretebileceği sonuçları sonuna kadar üretti. Çözemediği çelişki işte budur.

Ama bunun bilincine varılamadığı müddetçe, sosyal demokrasinin aldığı yolun tümünün katedilmesine doğru görüşler geliştirilebilir. Bunun ilk işaretleri çoktan ortaya çıkmıştır. Ama sosyal demokrasinin nasıl bir çıkmaz olduğu konusunda görüşlere sahibolanlar için tarih artık "*orta yolcu*" denilen akımlara kaymıştır. Bu kayışa hakkettiği yeri vermek, bilince çıkmasını sağlamak proletarya sosyalistlerinin en önemli görevlerinden biridir. Bu muhasebe yapılmadan birlik elbette bir hayaldir. Olması gereken tek birlik, kapitalizmi her bir dokusuna kadar eleştirebilen, ondan hiçbirşeyi doğrudan, dönüştürmeden devralmayan, bu sayede, varolan sosyalizmin yaratmış olduğu tıkanıklığı aşma potansiyelini içerisinde taşıyan bir birlik olmalıdır.

GENÇLİK DERGİLERİ/ÇEVRELERİ PLATFORMUNUN KAPSAMI VE İLKELERİ(*)

Ülkemizde yaşanılan süreç, tüm devrimci, demokratik ve yurtsever güçler arasında her boyutuyla eylem ve güç birliği oluşturmayı gerekli kılıyor. Bu tartışılmaz bir gerçektir. Bizler, gençliğin yükselen mücadelesinin ve karşı karşıya kaldığı sorunların, bu gerekliliği daha bir yakıcı hale getirdiği bilincini taşıyoruz. Bizi biraraya getiren bu olmuştur. **Gençlik dergi/çevreleri** olarak, bu bilinçle, duyduğumuz sorumluluğu yerine getirmeye çalıştık. Gerekli bilinç, sorumluluk ve duyarlılıkla hareket edilebildiği takdirde, belirli somut adımların atılabileceğini göstermiş bulunuyoruz. Oluşturduğumuz platform işte bunun ifadesidir.

Platformumuz, masa başında laf üretme temelinde değil, pratik bir sürecin içinde şekillendi. Bu nedenle de kalıcı bir niteliğe kavuşma şansına sahip olmaktadır.

Platformumuza kalıcı bir nitelik kazandıracak olan, elbette ki pratik bir sürecin içerisinde şekillenmesinin ötesinde, ortaya koyduğu kapsam ve ilkelerdir. Sürecin gerekliliklerine denk düşen yaklaşımlarda bulunmasıdır. Bu amaçla **Gençlik Dergileri/çevreleri platformu** altına imza koyduğumuz şu kapsam ve ilkeler etrafında oluşmuştur:

1- Platform, gençlik hareketi içerisinde sürekliliği olan, sağlam, kalıcı, eylem ve güç birlikteliği yaratma hedefine yönelik bir amaç taşır.

2- Platform, mevcut düzene karşı çıkan, tavır alan, mücadele eden tüm yurtsever, ilerici ve devrimci gençlik çevrelerinin katılımına açıktır ve bunun için çaba gösterir.

3- Platform, mekanik-dogmatik bir anlayışla, belli bir takım kalıplara bağlı kalmaksızın, somut durumu ve ihtiyaçları görerek hareket eder ve bu temel üzerinde oluşur.

4- Platform, ortak siyasal ajitasyonun ötesinde, sürekliliği olacak bir güç birliği ve ortak eylemliliği yaratmayı öngördüğünden (bunun bir ön adımı olduğundan) katılım açısından gençlik dergisi olup olmamayı değil, gençlik içerisinde pratik bir çalışmayı hayata geçirebilecek ya da geçiren bir güç, varlık veya bir çevre olup olmamayı dikkate alır.

5- Platform, sürekliliği olan, kalıcı, sağlam bir güç ve eylem birliği niteliğine bürünmeksizin, bugünden kendişine ayrıntılı olarak belirlenmiş, çerçevesi çizilmiş bir hukuk oluşturmayı düşünmez (böylesi -ayrıntılı, net- bir hukuk, platforma katılan güçler arasında eleştiri-özeleştiri, tartışma-diyalog, birbirini yakından tanıma sürecinın sağlıklı bir şekilde işlemesiyle, birlik, dayanışma, güven duygusunun pekişmesi sonu-

(*) Gençlik dergileri/çevreleri eylem ve güçbirliğini oluşturmak amacıyla ağustos ayında bir araya geldiler. Bir yandan güncele yönelik ortak çalışmalar içerisine girerken platformun çerçevesini çizmek amacıyla ortak bir deklerasyon yayınladılar.

cunda oluşmalıdır.).

6- Platform, bugün için karşılıklı ikna ve oybirliği temelinde hareket eder, herhangi bir bağlayıcılık söz konusu olmamakla birlikte, çoğunluğun eğilimi gözönünde tutulmalıdır. Karar almada, birliktelik ruhuna uygun esneklik düşüncesi bir ön niyet olarak korunur.

7- Platformda yeralan herhangi bir gençlik dergi/çevresi'nin, farklı düşündüğü noktada ayrı hareket etmesi mümkün kabul edilir. Bu, platformda yeralmayı etkilemez. (ortadan kaldırmaz.)

8- Platformda dergi/çevre'ler platformun etkinliklerine en az kendi etkinlikleri kadar sahip çıkmayı, güçlerini seferber etmeyi ve işleyişi aksatmamayı bir ön şart olarak kabullenirler.

9- Platformun ilkeleri ve kapsamı dışında davranmakta ısrar eden, işleyişi aksatan sorumluluklarını yerine getirmeyen dergi/çevrenin platforma katılımına oybirliği ile son verilir.

Bizler, **Gençlik dergi/çevreleri platformunda** bu kapsam ve ilkeler etrafında biraraya gelmiş güçler olarak, kendimizi tamamlamış saymıyoruz. Platformumuzda yeralan dergi/çevreler arasında bir kaç aylık kısa bir süreçte yaratılan olumlu bir diyalog ortamı, yardımlaşma ve dayanışma duygusunun daha geniş, ilerici, devrimci, yurtsever gençlik kesimlerince geliştirilmesi arzusunu taşıyoruz. Bu anlamda, **gençlik dergi/çevreleri platformu** olarak önümüze koyduğumuz gençlik hareketi içerisinde sürekliliği olan, sağlam, kalıcı bir eylem ve güç birlikteliği yaratma hedefine yönelik olarak belirlediğimiz ilkeler çerçevesinde tüm ilerici, devrimci, yurtsever gençlik dergi/çevrelerini platforma katılmaya çağırıyoruz.

Yeni Aşama, Devrimci Gençlik, Yöneliş,
Güneşe Çağrı, İktidar Yolunda Gençlik, Gençlik Dünyası

ARALIK'89

KÜRT KİMLİĞİNE GEÇİT YOK!
Tevfik Çavdar, M.Ali Arslan, Mahmut Alinak, Adnan Ekmen

SOSYALİZM, RESTORASYON, TARİH
Ahmet Kaçmaz, Ö.Bedri Canatan, Çağatay Anadol

- ALAYIN CİDDİYET KESBETMESİ/Halim Togan
- SULTAN REŞAT'I DÜŞLEMEK/Tevfik Çavdar
- ÇALINAN ŞEHİR/Tektaş Ağaoğlu
- TUTARSIZLIK BELGELERİ: 1990 BÜTÇESİ/Doç.Dr.Oğuz Oyan

Yazı ve yorumlarıyla: M.SEMİH GEMALMAZ □ BAKIR ÇAĞLAR □ ERDAL ATABEK □ HALİT ÇELENK □ GÜRHAN UÇKAN □ M.TAHİR HATİBOĞLU □ GÜL ÇAKIR □ NURCAN AKÇA □ PROF.DR.MESUT GÜLMEZ □ MURAT KARAYALÇIN □ VEYSİ SEVİĞ □ AYHAN TAN □ FERRUH YAVUZ

SAYI OTUZ YEDİ

DOGMATİZM, LİBERALİZM VE SOSYALİST TAVIR (II)

Sefer DENİZ

Yazımın, önceki sayımızda yayımlanan 1. bölümünde: tartışma sürecimizde ortaya çıkan dogmatizm-sekterlik ve liberalizm-bireycilik eğilimlerine değinmiş, taraflardan birisinin tutum alışlarını belirler hale gelen dogmatizme ilişkin olarak, **M.Ceylan**'ın tartışma tarzı ve görüşlerinin bir kısmı üzerinden yürüttüğüm polemikle düşündüklerimi aktarmaya çalışmıştım.

Aynı bölümde, *"diğer 'tarafta' da liberalizme savrulmalardan bahsedebilmek bence mümkün ve doğru"..."liberalizmi, içinde bulunduğum 'tarafın', diğer 'tarafa' karşı süreç içindeki* ***olumsuz tutumları itibarı ile****, daha geniş kavramak, tahlil etmek gerektiğine inanıyorum... safların bu tarafını liberalizm ve bireyciliğin etkilemesi daha olanaklı idi ve öyle de oldu... liberalizm şu anda bu tarafı belirleyici... karakterize edici değildir..."* şeklinde görüşleri ileri sürmüştüm.

Yazımın bu bölümünde, bu belirlemeler üzerinden düşündüklerimi açmaya çalışacağım. Ama, doğrudan konuya girmeden önce, bence çok önemli iki nokta üzerinde durmak istiyorum. Bunlardan birincisi, geçen bölümde de değindiğim şu husus: Demiştim ki, *"...Gerçeğin eksik/yanlış kavranılmasından 'kaynaklanan' bu iki bakış açısı, aynı bütünlüğün içinde birlikte oldukları anda ve oranda, o bütünlüğün 'farklı taraflarını' belki farklı oranlarda ve biçimlerde,* ***ama birlikte etkilerler...*** *görmek ve kavramak gerekir ki, bu iç içe etkileşimden ötürü, tarafların her biri, dogmatizmden etkilendikleri oranda sekterliğe ve bununla birlikte/aynı anda liberalizme de sürüklenebilirler. Ve bizim somutumuzda da bunu gözlemek mümkün"*.

Bunları tekrara düşmek pahasına yeniden aktarıyorum, çünkü yanlış anlama/kavramalara sebep olmak istemiyorum. Birinci bölümde, kanıtlamaya çalıştığım temel yanlış kavrayış dogmatizm üzerinden okun sivri ucunu bir *"tarafa"* yöneltmem, bu bütünlüğün gözden kaçmasına neden olabilir. **Oysa, sorunun bu bütünlük üzerinden kavranılması çok önemli.** Böyle yapmazsak, dogmatizmle eleştirdiğimiz *"tarafın"* içine düştüğü liberal tutumları, liberalizmle eleştirdiğimiz *"tarafın"* da belirli durumlarda saplandığı dogmatizmi gözden kaçırabiliriz.

Bütün bu soyutlamaların, yaşamımızın içinde çok açık karşılıkları olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden de, dergimizde bunların tümünü tartışamadığımıza göre, bu soyutlamalar üzerinden döne döne vurgu yapmanın gerekliliğine inanıyorum. Aksini düşünüp, ifade edenler, **sorunları hafife alanlar, bu anlamda liberal davrananlardır!** Birinci önemli nokta bu...

Benim **İLETİŞİM SORUNU** diye adlandırdığım bir ikinci husus daha var ki; bunun,

var olan yanlış tutumlarımızı derinleştirip, güçlendirmekte çok önemli rolü olduğunu düşünüyorum. Şöyle: Bizim bir yandan liberalizmden, bir yandan da **örgütlenme** anlayışı/uygulamasındaki eksikliklerimizden kaynaklanan, ama bire bir de buna bağlı olmayan bir **iletişimsizliğimiz** var. Ve bu, yaşamı çok ciddi biçimde belirliyor. 15. sayıdaki yazımın *"Yoldaşlığın Tarifini Yeniden Yapmak"* başlıklı bölümünde, **modern insan davranışı** diye bir deyim kullanmıştım. İletişim sorununun, bence bununla da ilgisi var. Birçoğumuz, normal olarak yapmamız, uymamız gereken birçok çağdaş yaşam davranışını, arka planda bulunan birçok nedenden ötürü yapamıyoruz. Burada bu tesbitime örnekler ve düzeltme önerileri sıralayarak sayfa sınırım üzerinden yer kaybetmek istemiyorum. Bunların hemen tamamının, hepimiz de bir biçimde farkındayız zaten! (Ve zaten, garip olan da bu ya!) Yalnız, şu kadarını yazmazsam çatlarım: Biraz önce bahsettiğim 15. sayıdaki yazımda, belirttiğim başlık altında bu ve benzeri sorunlara değindiğimde; bu çabama omuz vermek için kalem oynatmayanlar, tavrıma destek olmayanlar, şimdilerde, *"gündelik yaşamın devrimcileştirilmesi"*, *"günlük insan davranışları"* v.b. üzerine ciddi ciddi yazmaya, satırlar doldurmaya başladılar. Seviniyor ve olumluyorum tabii, ama of! da çekiyorum derin derin! (**A.Kadir** ve **E.Kara** izin versinler, tarihten bu kadarcık(!) pay alayım. Çünkü, tarih sadece *"her perspektifi haklı çıkaracak denli bonkör"* değil, aynı zamanda **zamanı geldiğinde herkesin payını eline şaşmazcasına verebilecek kadar da yargılayıcı!** Bu bahse tekrar dönmek üzere şimdilik bu kadar..)

Liberal tutumların çevremiz üzerinde, özellikle de tartışmalarımızda benim de içinde bulunduğum *"taraf"* içindeki görünümlerine geçmeden önce, bu ara sıkça kullandığım TARAF deyimi üzerine de yazmak istiyorum. Hızıp, kanat anlayışlarını doğru bulmadığımı, azınlık çoğunluk hukukuna sahip taraflar olarak saflaşmayı doğru bulduğumu daha önce yazdım. Ama somutumuz üzerine yazmaya başladığımdan beri taraf deyimini tırnaklı kullanıyorum. Çünkü bugün için ortada sağlıklı bir tartışma sürecinin sonunda şekillenmiş taraflar olduğunu düşünmüyorum. Olan, tartışmalarımızın ara bir noktasında, savunulan anlayışlara bağlı olarak tutum alışları **abese vardırarak,** bu anlamda zorlama (manüplasyon) ile yaratılmış bir saflaşmadır. Örneğin, ben, içinde olduğum *"tarafa"* eleştiriler yönelten arkadaşların birçok eleştirisine ciddi olarak katılıyorum. Ama bu arkadaşların bu eleştirilerine *"bağlı olarak"* aldıkları tutumlara da **ciddi olarak karşıyım, şiddetle eleştiriyorum!** Çünkü, içine girdikleri tutumların, ne eleştirileri ile, ne de savunduklarını söyledikleri demokrasi anlayışı ile uyumlu olduğunu düşünmüyorum. Aynı şey, bazı sorunlara bağlı olarak, bu arkadaşlardan bize doğru da söylenebilir ve haklı da olabilir. Bunlar, sonuna kadar tartışılmadan ve sorunun netleştirilmesi anlamında çözümlenmeden alınan tutumlarla saflaşmak sağlıklı olur mu? Gerçek durumun ifadesi olur mu? Neden böyle olsun? Neden, önümüzü tıkayan bu tutumlar yüzünden, bazı sorunlarımız üzerinden birlikte olmamız gereken tutumlar içinde olamayalım? Soyutlamaları bırakıp, somut konuşacağım: Aşağıda liberalizm üzerine yazdığımda, bize yöneltilen eleştirilerin birçoğuna katıldığım görülecek. Ve bu eleştiriler üzerinden, bu yanlışlara karşı mücadeleden de yanayım. Ama, birisi kalkıp, bu durumdan yola çıkarak, geçen sayıda eleştirdiğim gibi tutumlara girerse, M.Ceylan arkadaşımızın yaptığı gibi, hayali bir tablo çizip, herkesi bir küfeye doldurmaya, küfeyi de kaldırıp atmaya kalkarsa, bunu paylaşmam. Bu durumda ilk yapılması gereken, önce bu dogmatik tutumla mücadele etmektir. **Burjuvazinin beşinci kolları** ile mücadele etmiyoruz! Kendi yanlışlarımızla, hepimizin ortak sorunu olan, ama bu aşamada bazılarımızı farklı biçim ve oranlarda etkileyen yanlışlarla mücadele ediyoruz! Bunu unutmamak lazım, değil mi? Unutup, halüsinasyonlar, beşin-

ci kollar görmeye başlanıldı mı neler olduğunu bizden iyi bilen var mı? Tabii bunların karşısında, *"yeni"*yi savunuyorum diye, *"eski"* olarak nitelenen nesnelliği ve onun savunanlarını, bu sefer de bu yandan **dogmatik bir yöntemle** karşısına alanlar var. Yapmaya çalıştığım tasvirde, bunu da atlamamak gerekli. Böyleleri, bence ortak tarihimizi dogmatik bir tutumla değerlendiriyor, *"eski"* diye niteledikleri nesneliğe karşı, bilimsel bir tutumla yaklaşamıyorlar. *"Red ve İnkar"*ı **bu anlamda da** yeniden ve yeniden okumak gerekli bence! (İyi biliyorum, bu bilimsel tutumu içselleştirmeyenler, şimdi bu yazdıklarım üzerine, *"S.DENİZ'e bir şeyler oldu, tutumu farklılaştı"* diyebilecekler. Aşağıdaki alıntılar, **Yeni Öncü**'ye 14. sayımızda yazdığım yazıdan onlar için!)

> *"Bu açıdan (sosyalist demokrasi perspektifi açısından-S.D.) 12 Eylül öncesi ve sonrasını da, bir noktada ayrı, bir noktada birlikte değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum... Bu ayırımı, **sadece** sosyalist demokrasi anlayışının uygulanmasını tartışmamız açısından yapıyorum. 'Yapamadığımız iş'ler tartışmasının diğer başlarında, böyle bir ayırımın geçerli olduğu başka konular olduğu gibi, geçerli OLMADIĞI konular olduğunu da düşünüyorum. Tartışma süreci içinde nasıl olsa buralara geleceğiz...."*
>
> .....
>
> *" 'Yeni Öncü çevresinde yer alanların yıllardır oluşturmuş oldukları düşünceler', bence bugün homojenlik arzetmiyor. 'Bu kişiler'den birçoğu, 'bildiği doğrular'ı bir durum muhasebesinin süzgecinden geçirdikleri ölçüde, birçok önemli başlıkta FARKLI şeyler söylüyor, yazıyorlar. Bazıları için bu farklılık, bir perspektif farklılığına da tekabül edebiliyor... Durum bu iken, bu çevrenin bu anlamda bir bütün olarak 'bilinen doğrular' çerçevesinde yürümeye devam ettiğini söylemek, bu bakımdan gerçeğin tam bir ifadesi olamaz. BUGÜNE KADAR VAR OLANLAR VE BUGÜN TARTIŞILANLAR ÇERÇEVESİNDE, SOSYALİST DEMOKRASİ ANLAYIŞI İLE TARTIŞMAYA AÇIK OLARAK YÜRÜMEYE DEVAM EDİLMESİ GEREKTİĞİNİ söylemek, gerçeğin daha tam ve doğru bir ifadesidir diye düşünüyorum"*(1).

Arkadaşlara, yayımlanalı bir yıla yakın bir süre geçen bu yazımın bütününü de, bugün geldiğimiz noktada, yeniden okumalarında yarar gördüğümü söylememe izin verilsin. Ve aslında, bu tartışmalar bazında, son bir yıllık süreç içindeki tartışmalarımızı ve evrimimizi doğru kavrayabilmek için, üşenmeden(!) tüm yazar arkadaşlarımızın yazdıkları üzerinden de aynı şeyi yapmalıyız. Ve bunun da, *"tarihten pay alma"*(*) ile olumlu bir ilgisi var. Çünkü, biz bir aydınlar kulübü tartışması yürütmüyoruz. Hepimiz yaşananı etkilemek ve değiştirmek için tartışıyoruz. Ve savunduklarımız ve onlara bağlı olarak aldığımız pratik tutumlar, **buza yazılmıyor.** Yaşadığımız tarihi bir biçimde etkiliyor, değiştiriyor, oluşturuyor. Bunu hangimizin nasıl yaptığı, sürecimizin bütünü içindeki evriminin ve etkisinin ne olduğu, nasıl sonuçlar doğurduğu ve sürecin ileriye, olumluya evrilmesinde veya tersinde payının ne olduğu bütünlüklü bir şekilde kavranmalı. Kavranmalı ki, geleceği şekillendirmek üzere tutum alırken, sağlam ölçütlere/yargılara sahip olabilelim. Bunları böylece yaşamazsak, hep birlikte göreceğiz, özeleştiri ve tutum düzeltme mekanizmaları işlemeyecek, kollektif yaşamayı oluşturmakta çok zorlanacağız. Kişisel pozisyonlar uğruna, kollektif olarak hayatın içinde tutacağımız pozisyon sürekli yaralar almaya devam edecek. Çünkü insanlar bu LİBERAL ortamda, kişisel pozisyonlarını gözetmekte sakınca görmeyecekler. Kollektif ruhu gözetmeye doğru eğitilip, evrilemeyecekler...

(*) Bu yazımda, **A.Kadir** ve **E.Kara**'nın yazılarında geçen *"tarihten pay alma"* deyimi üzerinden epey söz söyledim. Yanlış anlaşılmalara meydan vermemek için açıklama yapayım: Arkadaşların yazılarında yeni olanı, yapmaya çalıştığımızı doğru ifade ettiklerini, bu bağlamda tarihten pay alma üzerine de dikkat çekilmesi gereken doğru şeyler söylediklerini düşünüyorum. Ama bu doğru ifadelerle anlatılan *"pay alma"* eleştirisi, pratik *mücadele* içinde, insanın *"kendi"* söylemi, süreç içindeki tavrı üzerinden geçmişin muhasebesine ilişkin değerlendirmelerinin karşısına, **anlamsız** sürekli bir parad gibi dikilmemeli, bu da yanlış olur, diye düşünüyorum.

(1) Seler Deniz, *"Yapamadığımız İşe Dair"*, **Yeni Öncü**, S.14., s.47-50.

Bizim dipnotlarda özeleştiri yapmak eski geleneğimizdir! şimdi de aynısı sürmüyor mu? Geçtim bundan. *"bu konuda yazacağım, yapacağım"* demek, sadece bunu söyleyip, yazmak bile özeleştiri yerine geçer, yeter oldu! Hayırlısı bakalım...

Ben bu Ekmekçi stilini bayağı sever oldum! İnsanı yoldaşlarına karşı çığırından çıkaran bütün bu olgular yüzünden dişini sıkıp ülser olmak veya kendinden başkasının işitmediği naralar atıp boşa boğaz paralamaktansa böylesi daha sağlıklı!

Teorik Faaliyette Liberal Tutum Üzerine

Bu bölüm başlığı itibarı ile ilk sözü kendime yöneltmek istiyorum:Teorik sorunlarımızın açılımı/çözümlenmesi sürecinde: **M.Ekmekçi tarzı ile yol alınamaz!** Yöntem (raconlar) sorunu ile ısrarla ve derinlemesine ilgilenmek, içinde bulunduğumuz somutta gerekli ve işlevlidir, **ama bunlar da teorik çözümlemelerin yerini tutmaz!** Öyleyse neden ağırlıklı olarak bunları öne çıkaran bir yazım faaliyeti sürdürdüm? Bu açıdan en temel neden; kendi siyasi sürecim açısından, teorik üretime değil, pratik siyasi faaliyete tayin edici -ve aşırı- ağırlık veren bir kişisel geçmişin bugünü belirleyiciliği. Çözümlememiz gereken teorik sorunların, hem Marksizm-Leninizm'in klasikleri üzerinden verili bir ön yetkinliği, hem de konuların dünya çapındaki çok yönlülüğü (uluslararası ve özellikle sosyalist kesimdeki durumlar) üzerinden çaplı (bilimsel yöntemli) ve çalışkan bir araştırmacılığı gerektirdiğini düşünüyorum. Bunu, pratik siyasi mücadelenin ve gündelik sorunların üstesinden gelmeye çabaladığımız bir ortamda -ve bunlara rağmen, bunlarla birlikte- başarmak gerekiyor. Bu ise, üst düzeyde (yetkin) bir işbölümünü ve işbirliğini (kollektiviteyi) gerektiriyor ve bunun da ayrıca halli gerekli. Yani, bu anlamda kimsenin tek başına yapabileceği pek bir şey yok. Çünkü aramızda bir **Lenin** yok! Çözümleri elbirliği ile üretmek zorundayız. Bireysel olarak yapabileceğim, bu sorunlar yumağı içinde, çözüme ulaşmada kolaylık sağlayacak uçlar yakalamak, tecrübe ve bilgi birikimimi bu noktalarda yoğunlaştırmaktı. Öyle de yaptım. Bence bu tartışma ve muhasebe sürecinde yöntemli davranabilmenin (raconların!) bir ön belirleyiciliği vardı, bu çok önemli idi. Bunun en üst düzeyde sağlanabilmesine yönelttim kalemimi ağırlıklı olarak. Bu arada da, karşımızdaki teorik sorunları bütün derinliği ile kavramaya, bu kavrama çabası sırasında temel teorik bilgilerimde yıpranma ve eksiklik tesbit ettiğim noktalarda onları kazanmaya yönelme; bunu bütünümüzün ortak tutumu haline getirmeye, doğru bulduğum bu çabayı yazılı, sözlü yaygınlaştırmaya çalıştım. Araştırmacılık, bilgi birikimi isteyen durumlarda da böyle davrandım. **Kendi yeterliliklerim itibarı ile çok da iyi ettiğimi düşünüyorum!** Bu söylediğim bakımlardan bugün kollektif olarak dünden daha iyi bir yerlerde isek, bunda bir payım olduğunu düşünüyorum. Teorik olarak en önde söz söyleme adına eklektisizme düşebileceğimi hesabetmeden, ince eleyip, sık dokumadan, *"atak"* bir tutum içinde olsaydım, hem kendime ve hem de içinde olduğum çevreye yarardan çok zararım olurdu. Pozisyon tutma uğruna böyle davrananlar için olan da bu oldu! Ama, bu süreç boyunca şunu da farkettim, bütün bunları iyi yapabilmek için gerek şart olan, **zamanı iyi kullanma** becerim çok kötü! Bu bakımdan sınıfta kalmasam da,ikmale kaldığımı düşünüyorum! Bunu da becereceğim! Bu noktada **liberal davrandığımı** düşünüyorum.

Şimdi, iddiam odur ki, bizim eli kalem tutan ve çok özel engelleri olmayan tüm arkadaşlarımız, en azından benim becerdiklerimi yapabilirlerdi! Saflarımızda -ve özellikle benim de içinde bulunduğum *"taraf"*ta- **bu açıdan net ve aşırı bir liberalizm** olduğunu söylemek gerekli. Başta **S.Oğulcan** ve ben olmak üzere bunları birçok arkadaş yazdık, söyledik. Değişme var, ama sorun yerinde duruyor, aşılma düzeyine

yükseltemedik çabaları.

Yukarıda söylediğim yetenek ve bilgi birikimi, ve de araştırma imkanlarının genişliği açısından bizden daha iyi durumda olan arkadaşlarımız ise, son bir yıl için söylüyorum, çok kötü performans gösterdiler! Biz bugün bu bakımlardan biraz da onlar yüzünden bu durumdayız! Bu konuda ne düşündüklerini daha önce de sorduk, ama ağızlarını açıp, cevap vermemekte ısrarlılar, tutumlarını değiştirip, gayretli de olmuyorlar, yanlış yapıyorlar..

A.Kadir ve **E.Kara** arkadaşlar, bence bu konuda bir başka açıdan ortak yazılarında önemli belirlemeler yaptılar, aktarmakta yarar var:

> *"...farklı görüşlerin meşruiyetinin tanınmadığı noktada, bu görüş sahiplerinin, tek tek öznelerin görüşlerinin de meşruiyeti yoktur. Bu zamanda bireyin yaratıcı insiyatifinin gelişmesinden söz edilemez ve tek boyutlu insan oluşur. Bu zaten Marksizmin nihai amacı olan insanın kurtuluşunun bugünden dumura uğratılması demektir. Türkiye Sosyalist Hareketi'nin öznelerinin de böylesi bir ortamda şekillendiğini söyleyebiliriz..."*(2).

Konunun bu yanı üzerine dogmatizme karşı oluşturduğumuz söylem bazında epey çok şey yazdığımız için burada yazmayacağım. Yalnız şöyle bir iç bağlantıyı vurgulamak istiyorum: Yukarıda değindiğim liberal tutumların zeminini hazırlayan, bu *"tek boyutlu insanı"* yaratan da işte bu dogmatik tutumdur. Ve yine bu sonucun da, yani oluşan liberal tutumlu unsurların da siyasi pratik içinde saptanabilecekleri en kolay hata, bizatihi dogmatizmin kendisidir. İşte bu iç mekanizma/bağlantı yüzünden, bu iki tutum, kolayca birbirlerini izleyebiliyor ve birarada bulunabiliyorlar.

Bu bölüm içinde en son değinmek istediğim bir hatırlatma var: **Söylenen her şeyin hayattaki karşılığını oluşturmaya çalışmak gerekir.** Bu atlanmamalı. Eğer teori bahsinde bunları söylüyorsak, yapanı da biz olmalıyız!

Kadın Sorununda Liberal Tutum

.15. sayımızdaki yazımda, son bölümde, kadın sorunu üzerine bir dizi soru/eleştiri sıralamış ve şu soruyu sorarak bağlamıştım:

> *"...Sorunun bütünü için, kendi ilişkimizin dışında ne yapıyoruz? Doğru söylemin dışında, sözde savunmanın dışında gerçekten ne yapıyoruz? **Birey değil çevre olarak, kollektif olarak ne yapıyoruz???"***

Kollektif alana ilişkin olarak, bu sorunun cevabına yönelik bugüne kadar değişen hiçbir şey olmadığına göre, durum son derece açık! Ve bunu doğuran da, bu soruna ilişkin liberal tutumlar. Bence burada, kollektif alanı, çevrenin bütününü gözönüne alarak konuştuğumuzda, erkekler ve kadınlardan kaynaklanan çift taraflı bir liberalizm var. (Şimdi, eyvah, **Sefer Deniz kadınlara da** -hem de kadın sorunu üzerinden- liberal dedi, *"başına iş sardı"* diyenlere de bir çift sözüm var. Bu sorunda en liberal tutum içinde olanlar ve dolayısı ile en zararlı olanlar, tam da bu ve benzeri söylemlerle tutum alanlar işte! Söylemlerinin özünü/iç mantığını *"kadınlara bulaşmamak lazım"* türünden bir anlayış oluşturuyor ki, bu da liberalizmin ağababası bence. Kadın sorunu üzerinden kadın yoldaşlara akıl hocalığı taslar tutumlara girmemeye çalışmak başka şey, bu soruna ilişkin hem kendini, hem de içinde olduğu kollektifi değiştirmeye, yetkinleştirmeye çabalamak bir başka şey.Ve ikincisi doğru bir tutum. Ve bu tutum uyarınca gerekirse kadın yoldaşlarla da tartışırız, eleştiri yöneltiriz. Erkeklerin bu konuda ve bu sorun üzerinden önce kendilerini eleştirmesi ise, bir ön gereklilik, bu da ayrı...).

İçinde yaşadığımız kollektiflerin kendileri de, kadın sorunu bağlamında, birer **erkek egemenlik alanı, sorunun çözümüne yönelik fiilî adımlar atılmaya başlan-**

(2) A.Kadir-E.Kara, *"Tarihsel Süreç-Yenilgi-Birlik"*. **Yeni Öncü**, S.17.. s.53.

madan da, bunun değişmesi yoluna girilemeyecek! Yani, **hayatta karşılıkları oluşturulmamış perspektifler yetmiyor!** Bunun sorumluları, bu egemenlik alanlarındaki karar mekanizmalarının işleticileri de erkekler olduğundan, doğrudan doğruya erkekler. Şimdi bana birisi, kadın sorunu üzerine, *"perspektifimiz şudur ve bunu anti-cinsiyetçi ilkemiz var diye çeşitli güçbirliği-işbirliği alanlarında savunuyoruz"*un dışında, **kollektif yaşamı değiştirmek üzere alınmış bir karar** söylesin! Söylenemez, çünkü yok! İşte durum bu kadar yalın! Neden böyle, çünkü söyleme, işin kağıt üzerinde veya sözlü olarak anlatımında anti-cinsiyetçiyiz, ama kollektif alanda, liberaliz ve sonuç olarak da erkek-egemeniz!

Bu alanda kadın yoldaşların liberalizmi de şöyle şekilleniyor: Günlük mücadeleleri içinde sıkça başvurdukları bir söylemleri var, *"bize ne yapacağımızı öğretmeye, söylemeye kalkmayın!"* Doğru, ama o zaman, bu alanda da yapmaları gerekenleri yapmalılar, değil mı? Bana gene birileri, erkeklerin siyasi kollektiflerinde egemenliklerine, karar mekanizmalarındaki egemenliklerine yönelik, ama doğru söylemin (yazılı veya sözlü söylemin) dışında, bir eylemlilik, buna yönelik alınmış ve uygulamaya konulmuş bir tutum kararı söylesin! Bu da yok, bu da liberalizm! Benim bildiğim, görünür bir tek tutum var, bu durumu protesto edercesine mesafe koymak, böylece tavır koymak. Kendine sosyalistim diyen kadının tutumu bu olamaz. Bu konuda doğru tutuma örnek tavrı, bizim de içinde olduğumuz bir alanda, birlik sorunu üzerine tartışma toplantılarında **Gülnur Savran** arkadaş gösterdi. Böyle önemli bir misyonu üslenmiş bir platforma-deklarasyonun ilkelerinden birisi de kadın sorununa ilişkin, üstelik! -bir tek kadın bulup(!) çağırabilmiş erkeklere önce yaptıklarının ne olduğunu anlattı, sonra da daha sonrası için durumun düzelmesi yolunda gereken kararların alınmasında öncü oldu (kendisi bugün geldikleri noktada bu açıdan ne kadar yeterlilik görüyor, o da ayrı). Kadın yoldaşlarımız *"kendi siyasi kollektifleri"* içinde bu konuda benzeri tutumlarda olmadıkları sürece, bu liberalizmdir.

Bütün bu söylediklerime, *"bugünkü durumun bu olması başka şey, bunun süratle değiştirilmesinin önünde kadın yoldaşların objektif olarak içinde bulundukları siyasi gelişmişlik durumunun engel olması ise bir başka şey"* diyecekler çıkabilir. Bu bence doğru tutum almamızı engelleyen bir ön-şart koşma olur. Söylenen doğru bile olsa, böyle olur. Çünkü bu alanda da, kadınlardan yana bir objektif ayrımcılık içinde olmadan, var olan durumu değiştirmek mümkün değil. Önce somutu onlardan yana yeniden şekillendireceğiz, bunu fiilen gerçekleştirmek üzere karar alıp, harekete geçeceğiz. Onların politik olarak içinde bulundukları objektif gelişmişlik düzeyine -sorumlularının biz erkekler olduğumuz bu objektiviteye- ondan sonra, o yeni pozisyonlar üzerinden çözümler arayacağız. O durumda, o çözümleri bulmakta da, bizden önce kadın yoldaşların beceri ve gayret göstereceklerini düşünüyorum.

Doğrusal Örgütlenme-Birlik Tavrı İlişkisinde Liberal Tavır

Tartışmalarımızın bugün vardığı noktadaki *"taraflaşmayı"* oluşturan ve bu tarafların saplandığı dogmatizme ve liberalizme zemin teşkil eden bir kavrayış yanlışı da, varolan yapıların doğrusal gelişmesi ile birlikçiliğe yönelik tutumun ilişkilendirilmesinde ortaya çıkıyor. Bilindiği gibi, birlik tartışmalarının başından bu yana taraflardan birisi (özellikle **M.Ceylan**'ın yazılarında somutlanarak) *"hem kendi yapısının toparlanması ve gelişimi için çalışmak, hem de birlikçi olmak"* arasında çelişki olduğunu savundu. Bunları bir arada mümkün görmedi. Diğer *"tarafta"* da, bu tutum bazı arkadaşlarca tersinden savunuldu. Yani kendi yapısını güçlendirmek için çalışmak, birlikçi olmaya engel sayıldı. (Evet, bu tutum da açıkça vardı. Bunu savunanlar **M.Cey-**

lan'ın açık bir tutumla yaptığı gibi dolaysız yazılı ifadelere yönelmediler, bu anlamda da liberal bir tutum içine girdiler -bu da ayrı bir eleştiri konusu- ama bu tutum vardı, ve hala savunucularının sayısı azalarak da olsa, var.) Bu tutumların ikisi de, yanlış bir kavrayışın iki kutbunda yer almaktan başka bir şey değildi. Bir *"taraf"* doğrusal gelişmeye dogmatik bir tutumla sarılarak, **birlik konusunda izlenmesi gereken politikaları gözardı ediyor ve bu anlamda liberal davranıyor;** diğer *"tarafta"* bazıları ise, birlik konusunda izlenen politikaları her şey, var olan örgütlülüklerin geliştirilmesini ise bunun önünde engel gördüklerinde hiç derekesine indirgiyor, birlikçilikte dogmatik; kollektifin geliştirilmesi konusunda ise liberal davranıyorlardı. (Bugün tartışma gündemimize giren **restorasyon** söylemine dikkat çekerim. *"Örtük restorasyon eğilimleri"* eleştiriliyor. Ama restorasyon başka, **reorganizasyon** başka! Yapılmak istenenin ne olduğunu iyi gözlemlemek ve söylenenlerde tam bir açıklık, anlaşılırlık oluştuktan sonra, eleştiri yöneltmek gerekli. Yani, gene, başta söylediğim gibi iletişim hatası yapmayalım!).

Evet, taraflar işte böyle bir yanlış tahlil temeline dayalı, çift yönlü ama tersten işleyen dogmatik ve liberal tutumlara girdiler. Çok yakın zamana kadar böyle tartışarak geldik. Ve şimdilerde, **bir üçüncü tutum,** etkinlik kazanmaya başladı. Buna ilişkin çeşitli ifadeleri aktarıyorum:

> *"**...gerçekten yürürken düşünmeye ve tartışmaya devam etmek zorundayız.** Her kim (çevre) ki, sürdürdüğü çabadaki temel motivasyonun devrimci Marksizm'in ilkeleri, bu anlamda hakim sınıfların saldırı ve darbelerine karşı devrimci direniş (ve örgütlenme) olduğunu savunuyorsa, bu anlamda. GELENEK KORUNMALIDIR... **Yaşananların, tekrar tekrar yaşananların bir daha aynı biçimde yaşanmaması için, ülke düzeyinde ve kendi çevremiz düzeyinde, sosyalist demokrasi anlayışı ile, kimlerle birlikte neler yapabileceğimizin ve -eğer öyleyse- tersinin açığa çıkarılması ise, bu yürüyüş içinde ikinci adımımızdır. ...unutmamalıyız ki, bugün var olan olumsuz durumun aşılması, bu yolda kararlı adımlar atmayı başarabilen ve 'Marksizm'in belirli bir yorumunda birleşen' çevrelerin, yapılanmaların çabaları ile, (bunun somut ifadesi olan; birleşebilmeleri mümkün olabilecek olanların oluşturacakları platformla) sağlanacaktır.***
>
> *...Bu süreç, yürüme kuralları belirsiz ve ortak amaçların gerçekleştirilme yöntemleri tarihe havale edilmiş bir süreç olmamalıdır (a.b.ç.)"*[3]. ***-Sefer Deniz-***
>
> *"...varolan yapıların ne olması gerektiği, hangi fonksiyonları sürdürmesi gerektiği...*
>
> *...Yeni gelişen her şeyde olduğu gibi yanlışlardan, eskinin izlerinden kurtulmak olanaklı değildir. Eylem birliğini koruyarak farklılar birbirlerinin meşruluğunu benimseyip gelişmeyi daha ileri safhalara götürmeye çabalamalıdırlar. Tasvir ettiğimiz duruma ulaşmak isteyen yapılanmaların hemen önlerindeki görev kendi bünyelerini bu düşünceyle örerken bugüne kadar olan bölünmeleri aşabilen yeni bir bölünme ve saflaşma dönemine önayak olmaktır. **Bu yaklaşım içerisinde birlik ve var olan yapıların geliştirilmesi ortaya bir ikilem çıkarmaz tam tersine biri olmadan diğeri olamayacak olan bir bütünlük sergiler.** Bu bütünlüğü kutuplaştırıp 'şu esas şu da tali' ya da benzeri bir mantık çizgisine girenler savunma içgüdüleri içerisinde belki de başlangıçta hiç akla getirilmeyen düşünüş ve davranış biçimlerine zorlanacaklardır (a.b.ç.)"*[4]. ***- M. Ayçiçek, M. Sayın, B. Uluer-***
>
> *"**...Birliğe itilim sağlayacak girişimler, kendi grupsal varlığımızı geliştirmek ve güçlendirmekle çelişen şeyler değildir.** Hele hele sosyalistlerin birliğini istemek ve ekonomist, dogmatik anlayışın mantıki sonucu olan özdeşlikten kaynaklanan bölünmüşlüklere karşı durmak kendi işimizi yapmaya hiç engel değildir. Bugün örgütlü faaliyetten insanlar kaçıyorsa, bunun nedenini 'birlikçi' olmakta değil, 'mezhepçi' olmakta aramalıyız (a.b.ç.)"*[5]. ***-A.Kadir, E.Kara-***
>
> *"**....Böyle bir süreç, hiçbir grubun kendisini çözmesini, dağıtmasını, politikaya son vermesini gerektirmez, tersine ancak kendisi olabildiği, düzgün çalışabildiği ve politik***

---

(3) Sefer Deniz, *"Yapamadığımız İşe Dair"*, **Yeni Öncü**, S.14., s.53-54.
(4) M.Ayçiçek-M.Sayın-B.Uluer, *"Yeni Öncü'nün Perspektifi Üzerine"*, **Yeni Öncü**, S.17., s.16.
(5) A.Kadir-E.Kara, *"Tarihsel Süreç-Yenilgi-Birlik"*, **Yeni Öncü**, S.17., s.54.

faaliyeti canlı tutabildiği ölçüde tartışma süreci de birlik süreci de canlı güçlerin ilişki alanı haline gelebilir. Ama sonuçta birlik, adı üzerinde, çoklukta tekliğe doğru gitmeyi amaçlar, çünkü ancak böylece teklikten çokluğa ulaşılabilir. Bu sonuca ulaşıldığında hiçbir çevre artık kendisi olmayacaktır. Kendinden fazla bir şeyin içinde eriyecek yeni bir kimyanın unsuru olacaktır. Böyle bir gelecek tasarlamayan, her bir üyesinin eşit hakka sahip olduğu bir modern mücadele birliği içinde eski imtiyazlarından vazgeçmeye hazır olmayan hiç kimse böyle bir süreçte yapıcı bir rol oynayamaz (a.b.ç.)''[6]. ***-Ertuğrul Kürkçü-***

Ben bu alıntılarda ifadesini bulan perspektifin, birlik ve varolan yapıların geliştirilmesi ilişkisini doğru tarif ettiğini düşünüyorum. Tartışmalarımızın her iki ''tarafında'' da bu perspektifle, değişik yanlardan çelişen görüşlerin hem dogmatik ve hem de liberal tutumlara yol açtığı açıktır. Bu sorun, bizim yakın geçmişimizde, bugünkü ''taraflaşmayı'' oluşturan en önemli nedenlerden birisi, ve bence her iki taraftaki birçok arkadaşın tutumu, bu konuda yukarıda açıkladığım biçimde eksik bir kavrayış içinde olmalarından kaynaklanıyor. Ben öyle düşünüyorum ki, bu arkadaşlar, görüşlerini söylediğim anlamda yeniden gözden geçirirlerse, bu **anlamsız** zıtlığı (sadece bu konuyu kastediyorum) elbirliği ile ortadan kaldırabiliriz.İçinde bulunduğumuz duruma da bağlı olarak söylüyorum, birlikte bu konuda böyle bir ortak adım atabilmemiz, tartışmalarımızın önünü çok açacaktır. Öncelikle dergide yazan arkadaşlar olmak üzere, tüm arkadaşlardan bu konuda tutum açıklamalarını bekliyor, **bu anlamda çağrı yapıyorum.**

Tekrar vurguluyorum, biz şimdi bu konuda bir tutum birliği oluşturabiliriz ve oluşturmalıyız. Bu mümkün ve çok önemli. Yukarıda açıklanan perspektifler uyarınca; ve onlara ilave olarak, bir yandan geçmişin tekrarı sonucuna yol açabilecek yanlış bir restorasyonun tehlikesini, diğer yandan da, ayağı örgütlü bir zemine basmayan ve bu örgütlülüğü geliştirmemenin birliğe de zararı olacağını vurgulayan bir ortak tutumda birleşebiliriz. Çağrımı tekrarlıyor ve farklı düşünen arkadaşlardan görüşlerini yeniden gözden geçirmelerini diliyorum.

Birlik Sorunu Üzerine Tartışma Toplantılarına Katılanların Liberal Tutumları

Yukarıdaki bölümde anlattıklarımdan sonra, böyle bir bölüm başlığı açmak bir gereklilik idi. Çünkü ben yukarıda anlattığım sorunun doğmasında ve derinleşmesinde, birlik sorununun tartışılması faaliyetini yürüten arkadaşlarımızın ve bu arada benim yanlışlarımın ciddi payları olduğunu düşünüyorum. Bunun açıklaması için bu sürecin başına dönmemiz gerekiyor. Bilindiği gibi, *''Sosyalistlere''* deklarasyonunu yayınlayan grubun toplanması, bu bileşimde yer alanlara **Kürkçü, Gürsoy** ve **Satılgan**'ın çağrı yapmaları ile oldu. Çağıranlar, çağrılıları bireysel olarak çağırdıklarını, ölçülerinin de ne olduğunu deklarasyonla birlikte yazılı olarak, daha önceden de sözlü olarak açıklamışlardı.

Bireysel çağrılı olarak toplantılara katılmaya başlayanların, tartışma süreci içinde, kendi çevrelerine dönük olarak neler yapacakları, çağıranların değil, çağrılı olanların sorunu idi asli olarak. Yani bu arkadaşlar, çağrıya icabet ederken (katılırken) de, tartışmalar sürecinde de, bu birlik tartışması olgusu üzerinden kendi çevrelerine dönük olarak konuyu nasıl içselleştirecekleri hakkında **etraflı düşünülmüş bir tutum sahibi olmalı** idiler.

Fakat böyle olmadı. Deklarasyon metni ortaya çıkana kadar, bu arkadaşlar, bırakalım çevrenin tamamına yeterli bilgi aktarımını ve işbirliğinin oluşturulmasını, en ya-

(6) Ertuğrul Kürkçü, *''Birlik, Önderlik ve Hegemonya''*, **Yeni Öncü**, S.18., s.96.

kın çalışma arkadaşlarıyla bile böyle bir kollektif tutum oluşturmadılar. Süreci destekleyenler ve olan bitenlere ilgi duyanlar bile gelişmeleri bütünlüklü biçimde kavrayabilmek, tartışmalara vakıf olabilmek için, hem bu arkadaşların ağızlarından adeta kerpetenle açıklama sökmek, hem de toplantıların diğer katılımcılarının peşinde bilgi toplamak için dolaşmak zorunda kaldılar. (Bu ifadeleri bilerek abartılı kullanıyorum, çünkü arkadaşların o dönemde eleştirdiğimiz tutumları da bu düzeyde abartılı idi. Böylece gerçeklik yeterli bir anlatımla ifade edilmiş oluyor! Tam burada, yazımın girişiminde anlattığım iletişimsizlik ve bu konudaki örgütsüzlüğü de vurgulamak gerek. Arkadaşların hafifletici sebebi de bu, çünkü bu hepimizin paylaştığı bir gerilik.) Devam edelim, böyle bir gelişme üzerinden, deklarasyonun şekillendiği günlere gelindi. Şimdi, tam burada toplantıya katılan arkadaşlarımızdan birisinin (**S.Koç**) elindeki deklarasyon metnini bizlere de imzalatma talebini ve bir kısmımızın tepkisel (sürecin bu gelişmesine tepkisel) tutumlarla, bazılarımızın da gerçekten ne olup bittiğini kavrayamadıkları için, imzalamaktan imtina edişimizi hatırlıyorum. Kendisi de, bu durum üzerine, bu eyleminden vazgeçmişti! Bu arkadaşların yakın çevresinde olan bizler açısından dahi durum bu iken, birlik tartışması faaliyetinin karşısında olan yoldaşlarımızın başlangıçta aldıkları tutumlara hiç kızmamak, onları anlamak gerek...

İşte bu şekilde bir gelişme üzerinden deklarasyoncuların yaptığı çağrı ile örgütlenen yaz sonundaki büyük toplantılara ulaşıldı. Bu aşamada hem her çevreden kişisel çağrılı olanların sayısı arttırıldı, hem de dergi çevrelerinden ikişer kişi çağrılı idi. Katılan grubun içinde ben de vardım. Benim de içinde bulunduğum bir birkaç arkadaş, bu noktada toplantıya bireysel katılmanın anlamlı olmadığını, bu aşamada çevrenin bir tutum belirlemesi gerektiğini ve bu tutum üzerinden toplantıda politika geliştirmeyi önerdik. Bu kabul edildi ve toplantıda da tümümüz tarafından böyle davranıldı. (Buna ilişkin ayrıntıyı bir önceki sayıda aktarmıştım.) Bu aşamada, benim de paylaştığım, ciddi bir eksiklik daha yaptık. Kuruçeşme Toplantıları'ndaki konuşmalarımızı ve izlediğimiz politikaları, geriye, kendi çevremize taşımadık. Bu konuda dergimizi kullanarak ayrıntılı bilgi aktarmayı düşünmedik. Bu, örgütlü davranmayı savunanların ciddi bir eksikliği, **liberal bir tutum** idi. Daha sonra aramızda yaptığımız bir toplantıda bu konuda özeleştiri yaptık, ama bunu da dergi aracılığı ile çevremize aktarmakta eksik davrandık. Önemli olan bu özeleştiriyi ve tutum düzeltmekte kararlı oluşumuzu birbirimize değil, **Yeni Öncü** çevresine ve özellikle bizi eleştiren arkadaşlara duyurmak idi. Bu konuda yeterli (asgari!) hassaslık içinde olmadığımız çok açık. Birlik tartışması için yapılan Kuruçeşme Toplantıları'nda, bilindiği gibi faaliyetin daha sonraki bölümünü, toplantı katılanlarının seçtiği, içinde bizim deklarasyon imzacısı arkadaşlarımızın bulunduğu 38 kişilik bir kurulun yürütmesi kararlaştırıldı. Toplantıların biçimini ve tartışma konularını, kitleye açılımını v.b. bu arkadaşlar tartışacak ve yönlendireceklerdi. Şu anda da böyle devam ediyor. Şimdiye kadar kapalı süren toplantılar, yakında kitleye de açılacak. Tartışma konuları tespit edildi, tartışma ve görüş oluşturma üzerine yöntemler saptandı. Kendi aramızda daha başka bir usul tespit etmediğimize göre, Kuruçeşme Toplantıları'nın ertesinden itibaren; konu ile ilgili içe dönük her türden etkinliğin ilk adımı, bu anlamda yönlendirilmesi, toplantılara katılmayı sürdüren dört arkadaşımıza aitti. Kuruçeşme toplantılarına katılan daha geniş ekibimizi düzenli olarak toplamak ve bilgilendirmek, bu ve başka uygun arkadaşlarla tartışma konuları üzerinden işbirliği ve ortak çalışma örgütlemek, bütün bu faaliyeti dergimiz aracılığı ile de çevremizin bütününde içselleştirmek, bütün bunlar ve daha sayılabilecek benzerleri, öncelikle bu arkadaşların sorumluluğunda idi. Ve daha önce olanlardan hiç ders alınmamışçasına, **bütün bunlar yapılmadı!** Daha şu ana ka-

dar, iki ay önce saptanan tartışma konularını bile dergimizde yayımlamış değiliz. Bizim insanlarımız bunları başka dergiler aracılığı ile öğreniyorlar. Tartışma gündemi ile, dergimizde tartıştığımız perspektifler arasında bir paralellik kurabilecek iken, bunu da şu ana kadar yapmadık.Bunda, bahsettiğim ekibin dışında olmama rağmen, benim de eksikliğim, liberal tutumum var. Umarım ve gayret edeceğim ki, bu sayımızda bu eksikliği kapatmak üzere adım atalım.

Bütün bu eleştirileri yöneltirken, bu arkadaşların çok ciddi bir zaman problemi ile karşı karşıya olduklarını, bütün bunların bu ekibin fizik gücünü aştığını da vurgulamam gerek. Ve ellerini, kollarını daha çaba sarfetmeye başlamadan bağlayan da, bunun öngörüsü! Ama benim eleştiri yönelttiğim yan, zamanı iyi kullanamamaları değil, **böyle girişimlerde bulunmamaları.** Yeterli çabayı sarfettikleri halde zaman yetmese veya zamanı bu anlamda iyi kullanmıyor olsalar, bu liberal tutum eleştirisini yöneltmek yanlısı olmazdım. Durum böyle değil, bence çok açık eksiklikler yapıldı, yapılıyor.

Bütün bu eksikliklerimizi düzeltmeden, daha örgütlü davranmadan, bize yönelen eleştiriler haklı olmaya devam edecektir (bu anlamda). Ama bu sorunları aşarsak, bu yüzden oluşan anlamsız *"taraflaşmayı"* da aşacağımıza inanıyorum. Ve öyle düşünüyorum ki, bütün bunlar, bizi eleştiren arkadaşların bize yönelttikleri yasalcılık suçlamalarını haklı çıkarmaz. Bu arkadaşlar da, bize bu dogmatik tutumla eleştiri yönelteceklerine, ağırlıklı olarak yukarıdaki tutumları eleştirse idiler, kendimizi düzeltmekte daha dikkatli davranmamıza yardım etmiş olurlardı. Bu konuda bu arkadaşların üzerlerine düşeni yapmamaları da bir çeşit liberalizm bence...

Düzenle Mücadelemize İlişkin Görevlerimizin Tartışmalarımızla Bağlantısı ve Bu Konuda Liberal Tutum

İşçi Dünyası uzun bir süreden beri yayımlanmıyor. Bu durum bize, düzenle mücadelemize ilişkin bir atalet getirdi düşüncesindeyim. Dergimizde, ülkedeki ve uluslararası alandaki siyasi gelişmelere ilişkin yorum ve araştırma yazıları **yazmayacağız diye bir kuralımız yok!** Ama, tümümüzün gözü ve beyni, iç tartışmalarımıza ve birlik tartışmalarına öylesine dönük ki, bırakın bu konuda dergiye yazı yazmayı, aramızdaki sohbetlerin bile büyük ağırlığını bu iki konu oluşturuyor. Bu konuda yetkin olan arkadaşlar, gazete çıkınca yazmayı, **gazete çıkmadığı sürece de yazmamayı mı düşünüyorlar?** Bu noktada, **M.Sayın, B.Uluer** ve **M.Ayçiçek** arkadaşlara söyleyeceklerim var. Bizler, sosyalizmin uluslararası problemlerinin en çarpıcı görünüme ulaştığı bu ara, oralarda olup bitenleri, diğer dergilerdeki yorumlardan, burjuva yayın organlarından ve televizyondaki **32. GÜN** programından mı takip edeceğiz sadece? Bunları bize olabildiğince kapsamlı ve yorumlu biçimde aktarmanız gerekmiyor mu? Dergide, muhasebe ve tartışma yürüteceğiz, ağırlıklı yayımımız bu yönde olacak dediysek, bu bahsi geçen konular kalsa da olur, kendiniz izleyip, yorumlayın, bize yollamasanız da olur mu dedik? Bence bunlar da liberal tutumlar. Ve sadece adını andığım arkadaşlarımızı değil, olanaklarımızın elverdiği ölçüde bizleri de kapsıyor bu hatalar. Ben de dahil, muhatapların yeterince uyarılmış olmaları umudu ile...

Biz bu bahiste de yetkin tutumlar içinde olmazsak ve bu yetkinlik ölçüsünde ürettiklerimizi çevremize, sınıfa, kitlelere ulaştırmak konusunda yollar oluşturmazsak, tek bacaklı bir yürüyüş sürdürüyor oluruz.

Bu eleştirilerim, birlik tartışması faaliyetini yürüten ekibin tamamı, bu faaliyetin tamamı için de ayrıca geçerli. Bu faaliyet pratik siyasi mücadelede işbirliği ayağını oluşturmazsa, elitist ve liberal bir tutumla yürüyecek, sonunda da bunu ayrıca oluştur-

maya kalktığımızda çok zorlanacağız. Önerim odur ki, bu sorun şimdiden ele alınmalı ve gereken adımlar atılmalıdır.

Taraf Olmaya İlişkin Liberal Tutum Ya da Gerçek Tarafların Oluşması Üzerine

Birçok defalar yazdığım gibi, yürüttüğümüz tartışma ve muhasebe sürecine ilişkin en çok istediğim şey, bu faaliyetin sonucunda oluşturacağımız/oluşturmamız gereken sağlıklı perspektifler üzerinden hepimizin birleşmesi. Bu zor günleri elbirliği ile aşmamız. Birbirimizden değil, hepimize ait olan yanlışlardan kopmamız.

Ama bunu sağlayabilmek için, önce sağlıklı olarak taraf olmak gerek. Sağlıklı olarak taraf oluşturabilmek için de, aynı şeyleri savunanların bu birlikteliklerini en üst düzeye vardırabilmek ve esaslı biçimde savunabilmlek için çaba sarfetmeleri, birbirlerine bu anlamda omuz vermeleri gerek. Bizde genellikle olan ise, bu değil. Birçoğumuz, bir olduğumuz değil, farklı olduğumuz noktalardan yakalayarak çekiştiriyoruz hayatı. Bu, özellikle liberal tutumlarla eleştirdiğim *"taraf"* için geçerli.

Bir arkadaşın bu duruma ilişkin güzel bir yorumu var: Diyor ki, *"bizim yürüttüğümüz tartışmalar itibarı ile sorunumuz, diğer 'taraf'taki arkadaşlarımız değil, bu taraftaki ilişkilerimiz, kendi durumumuz"*. Bu söylem, bence içinde bulunduğumuz durumu iyi ifade ediyor, bu söylemin içini yukarıda yaptığım liberalizm eleştirileri ile doldurduğumuzda, bence gerçekçi bir tablo ortaya çıkıyor.

Yazımı, tüm bu söylediklerime ilişkin anlamlı olduğunu düşündüğüm bir gözlemle bağlamak istiyorum:

Yeni Öncü çevresinde uzun bir süredenberi devam eden ve *"taraflar"* yaratan tartışmaların geldiğimiz noktada doğurduğu ilginç bir sonuç var.

Tartışmalarımız, birbirinden farklı perspektiflerde konumlanan *"taraflar"* yarattı. *"Taraflar"* tırnak içinde; çünkü, bunlar, ne sağlıklı bir tartışma sürecinin belli bir olgunluk/doymuşluk noktasında yeterli teorik/ideolojik arka planlara dayanarak oluşabilmiş taraflar (böyle olmadı); ne de bu *"taraf"* dediğimiz kümelenmelerin kendi iç bütünlükleri bir homojenlik arzediyor (bunun oluşmaması da bir bakıma birinci nedene bağlı).

Şimdi, biraz önce değindiğim gözlemime gelirsem, bu *"taraf"*lardan kendimi de içinde gördüğüm yanda, tartışmalarımıza aktif olarak katılan unsurlara ait olan ve bunların ben de dahil hemen tamamını kapsadığını düşündüğüm baskın bir söylem var: Hemen herkes, ***"bu süreç içinde kendi öngörülerinin doğrulandığını"***, ***"hayatın kendi savundukları ve istedikleri üzerinden aktığını"*** düşünüyor ve söylüyor!

Bu tespit bir abartı değil. İnsanlarımızın karşılıklı ilişkilere bakışını ve politika yapış tarzlarını doğrudan etkileyen bir motivasyon biçimi bu. Ve kaynağında da liberalizm yatıyor. Arka plandaki bu -bilinçsiz, istemsiz de olsa- felsefi kavrayış şekillendiriyor bunu. Böyle olduğunu, kendi payıma da yukarıdaki tırnak içindeki altı çizili iddiaları ileriye sürdüğüm; kendimi de böyle tanımladığım bir arkadaş sohbetinde farkettim. Bunun bir yanlış motivasyon olduğunu kavrayışım ise, bir an düşünüp; birçok arkadaşın, aynı *"tarafı"* genelde oluşturmamıza rağmen, birlikte bir homojen tutum (özdeşlikle karıştırılmasın) oluşturduğumuzu **düşünmediğim** birçok arkadaşın da kendileri için hemen aynı cümlelerle aynı kanaati ileri sürdüklerini anımsamamla şekillendi. Bu şekillenmenin kesin pekişmesi ise, bahsettiğim sohbette bir yoldaşın yaptığı şu tespitler oldu:

> *"Bir sürü insan, hemen herkes, hayatın kendi öngörülerine göre geliştiğini, kendi istemleri üzerinden aktığını söylüyor. AMA HAYAT HİÇ DE BENİM İSTEDİĞİM GİBİ, GERÇEKTEN*

OLMASI GEREKTİĞİ GİBİ AKMIYOR!".

Evet, bu sözler, gerçeğin iyi bir anlatımı idi! Çünkü, bu sözler, çok ciddi bir çoğunluğumuzun, etkilediğimiz insanların nerede ise tamamının ortak ruh halini ifade ediyordu!

Dediğim gibi; bu ilginç iddiaların arka planında yatan kavrayış, liberalizmdir.

Bu kavrayışları ve bunlara bağlı tutumları aşmadan, tutarlı bir sosyalist tavır oluşturmamız mümkün değil.

Ama, yapmamız gereken de bu! Ya yapacağız, ya yapacağız, başka yolu yok!

10 eylül

Dünümüz
Bugünümüz
Yarınımız

10 Eylül'den ● Ayın Yorumu: Daha da fazla geç kalmayalım ● El Salvador halkı devrime yürüyor ● Dolores İbarruri (La Pasionaria) öldü ● İnsanlık tarihinde yıldızın parlamadığı anlar *Osman Yücel-Erhan Can* ● İşçi sınıfının tarihsel misyonu temelinde strateji ve taktikler *Fahrettin Ozan* ● Sendikal harekette sorunlar ve yaklaşımlar *Kemal Savaş* ● Türkiye'de insan hakları var mı? *Av. Kamil Muti* ● İnsan hakları insani toplumun ürünü olacaktır *Erden Akbulut* ● Bilimsel-teknolojik devrim işçi sınıfının rolünü azaltıyor mu? *Timur Timofeyef* ● Çağdaş amerikan kapitalizmi ve işçi sınıfı *Victor Perlo* ● Yeniden yapılanma ve işçi sınıfı *Joyce Kolko* ● Çözüm özelleştirme değil, kendi teknolojimizi üretme *Mehmet Uğur* ● 1990'lara girerken ülkemiz kadın hareketi ve görevler (II) *Emel Aslan-Hülya Gülbahar* ● İstanbul'da komünist ve amele harekatı; Ethem Nejat yoldaşın nutku ● Belediye-İş sendikası genel merkez kongresi yapıldı *Kazım Yıldır* ● TBKP komünist adına layık bir parti olamaz *Ali Kemal* ● Reformizmi reddetmek *Armağan Barışgül* ● Postamızdan

4. sayı bayilerde

Yönetim ve yazışma adresi: Ali Saim Tekin Molla Fenari Sokak No: 20 Kat: 4 Cağaloğlu - İstanbul

BEN DOĞARKEN İKTİDAR OLMUŞUM II.

Necmi GÜL

Mücadele-Politika

Kadın-ezilen bakış açısından dolayı tanıdığımız cinsiyetçi sistemin egemeni olarak, kimliğimizi sorgulamanın **anti-iktidar bakış açısıyla,** tarih/tahlil/politika üzerine söylediklerimizle ve bir sosyalist olarak, sosyalizm adına söylenmiş Nedret Sena imzalı broşürü temel noktalarıyla eleştirdik. Ola ki Sena'yı yanlış anlamışızdır. Sürç-ü lisan ettikse affola! Ne bileyim: hiyerarşi, yani şu, cinsler arası hiyerarşi, aynı zamanda *"her türlü kurum"* olarak da. biz erkekler arasında da (sınıf-statü vb) var, ve sosyalist kurumlar da bundan azade değiller. Cinsel olarak nötr olmayan sosyalist kurumlar, biraz da! erkek egemenliği dolayısıyla hiyerarşiktirler ve birileri toplumdaki *"fırsatlar ve yetenekler"* itibarıyla daha şanslı! olarak bilgilenmede de daha fazla imkanlara sahip olabiliyorlar. Hiyerarşi, biraz da bilgi, bilgi tekeli eliyle kendisini üretir ve süreklileştirir. Bu yüzden, *"yanlış anlamışsak"* diye bir kayıt düşelim dedik. Ve ama, N.S. tahlil/politika için sistematikten yoksun olarak söylediklerini, mücadele/politika için çok açık ve net söyledikleriyle beni yanlış anlamaktan dolayı üzülmekten alıkoyuyor.

Sena; kadın-ezilen bakış açısı (Feminizm)'nı son tahlil(!) de burjuva ideolojisi ve hareketi olarak görüyor. Her ne kadar, onların argüman ve hatta programlarının önemli noktalarını eklektik bir şekilde *"tahlil"* inin malzemesi yapsa da; *"kadın sorunu bu özelde sistemleşmiş anti-ekonomist anti-indirgemeci bir mücadele kadınların da kurtuluşunu getirecektir"* demeye getiriyor. Hatta, kadınların **bağımsız** örgütlenmesini de savunuyor(!)

Sena'da eklektik tahlil anolojik özelliğiyle de çok belirgin. Sık sık *"kadın sorunu"* nu ulus ve sınıf değişkenlerinin yapılarıyla karşılaştırıyor. Özel problematik kurmak yerine, bunları, birbirine karıştırıyor. Hiçbir toplumsal çelişkinin sade, yalın olmaması, toplumsal süreçlerin, farklı değişkenlerin karmaşık bütünlüğü Sena'da soyutlayamama olarak yansırken, mücadele/politika için sunduğu *"nötr"* konumunu kürsü olarak, öncü'lük olarak ileri sürüyor. Bu da, **Coward**'ın sözünü ettiği ZORUNLULUK'dan oluyor. Halbuki, kadınlar toplantılarında bile kürsü'lere (hiyerarşiye) karşılar. Ne de olsa hiyerarşinin ne demek olduğunu gün 24 saat yaşıyorlar.

Tartışmaya, Sena'nın yine çelişkili yaklaşımlarından başlayalım. Mantık silsilesinin kadın *"özel sorununa"* geldiğinde nasıl değiştiğini görelim: *"Ama sosyalistler herşeyden önce* ***burjuvaziden bağımsız olabilmek için ideolojik olarak bağımsız ol-***

mak zorunda olduklarını bilmiyorlar mı? (abç)"[1]. Bilenler var, bilmeyenler var. Ama, *"nasıl proletarya burjuvaziden birşey beklemeden kendi işini halletmek zorundaysa* ***aynı öyle*** *kadınlar da erkekler"*den birşey beklemeden kendi işini halledebilmek için, erkeklerden bağımsız olabilmek için, herşeyden önce ideolojik olarak bağımsız olmaları gerektiğini de Sena bilmiyor. Ya da sözünü ettiği **bağımsızlık,** laf-u güzaf! Çünkü, Sena kadın örgütlenmesi ve mücadelesini *"dayatma, güçlerini ortaya koyma"* gibi yumuşak laflarla bir mücadeleden çok pazarlık gücü/taviz alma noktasına çekiyor. Cins çelişkisini devrimci bir kopuş olarak tarif etmiyor.

Ezilen bir toplumsal kategorinin, kendi çelişkisini dillendirmesi ve çelişkiyi aşmak için mücadelesi, yani kendi kurtuluşunun kendine bağlı olduğu inancı, egemenlik ilişkisini ilgayı hedeflemesi bir devrimdir. Bu sürecin sesi ve hareketi de devrimcidir. Toplumsal çelişkileri, sınıf değişkenine son tahlil (!) de de kodlasan, çelişkiyi tanıyamazsın. Sınıf değişkeninde son tahlilde iki ideoloji vardır. Proleterya ve Burjuva ideolojileri. Bu yüzden de Sena, çok doğru bir şekilde, sosyalistleri burjuva ideolojisinden **bağımsız** olmaksızın işçi sınıfı sosyalistleri olamıyacakları yönünde uyarıyor. Ve kadınlar içinde benzer birşey söylerken; *"aynı şekilde"* dediği halde, dümen kırıyor ve **erkek egemen ideolojiden bağımsızlığı,** yani ezilen cinsin egemenliğini dinamitliyecek ideolojisini yok sayıyor. Cins çelişkisinin, egemen adına ideolojisini (ki, en sistemli, sürekli, yaygın ve ezileni de kapsıyan özelliği ile nüfusun yarısının diğer yarısı üzerindeki tahakkümünü, esas olarak *'rıza'*yla gerçekleştirebilme kabiliyeti taşıyor) kabul edip bunu burjuva ideolojisine kayıtlarken (Halbuki, Sena da bunun burjuva öncesi bir ideoloji olduğunu söylüyor. Burjuvazi de erkek egemen ideolojisini taşıyorsa, bu, erkekliğinden veya bu ideolojinin kapsayıcılığından geliyor.); Feminizmi ezilen cinsin ideolojisi olarak kabul etmiyor. Ne demiştik? Konum, nötrlük...filan. Ve de bakış açısı meselesi.

İdeolojik bağımsızlığı, cins çelişkisinin sahiden ÖZEL bir çelişki olduğunu atlıyarak, analojilerde boğmaya çalışmak da çok anlamsız (ya da anlamlı!) Her halde egemenlik kavramı naif bir anlamda kullanılıyor. Meselenin politik bir mesele olduğu, cinsel iktidar meselesi olduğu yadsınıyor. Bunları yazdık. Sena'da karışıklık ve çelişki mi arıyorsunuz? İşte: *"kadın erkek eşitliğinin* ***maddi temelleri*** *mevcuttur (a.b.ç.)"*[2]. Her ne kadar Sena, ev-eviçi üretim sürecinin hangi **maddi** ilişkilerde olduğunu atlıyorsa da, biz sözünü ettiğimiz stratejik çelişki sebebiyle Kadın Kurtuluşu'nun (Sena'da eşitlik, Feminizmde kurtuluş var) ön koşulu, yani **maddi temelini** kabul ettik. Ama meseleyi, eğitim/düşünce noktasında ele alsa da, bu kez:

"Kadınların genel olarak erkeklerle eşitlenmesi (sınıf farklılıkları göz ardı edildiğinde bu sözün hiçbir anlamı kalmaz) ***burjuva toplumsal sisteminin temelleriyle*** *çatışır, zira, kadınlarla erkeklerin eşitliliğini benimseyebilecek olan ideolojik çerçeve,* ***burjuva ideolojisinin temel unsurlarını*** *reddetmek zorundadır. (a.b.ç.)"*[3] diyor. Burjuva toplumsal sistemin temelleri, **maddi temellerden** başka bir şey mi? Dahası, burjuva sistemin temelleri ne zamandan beri ideolojik öğelere bağlanıyor? İki ayrı sistem, iki farklı tabakalaşmayı yadsımanın getirdiği kafa karışıklığı, bin yılların ideolojik öğelerini burjuvaziyle, yani üçyüzyılla sınırlayıveriştir. Şiddet, **otorite, rekabet...** Bunlar, erkek egemenliğinin ve bu dolayımla da her tür kurum ve egemenlik ilişkisinin ideolojik öğeleri olageImiştir. Bu, Sena'nın çelişkisi ve kafa karışıklığı olarak kalsın.

Önemli mesele, ikinci alıntıdaki parantez içidir. *"kadın sorunu"*nu doğru deyişle

---

(1) Nedret Sena, **Kadın Sorunu Erkeklerin de Sorunudur"**. Yeni Aşama Yayınları, Ankara 1987, s.42.
(2) **A.g.e.,** s.42.
(3) **A.g.e.,** s.49.

kadınlık durumu/erkek egemenliğini anlamayışın (iktidarın sorgulanması) bir tezahürü, bu kayıt ve eşitlik kavramı. Ben de, kadınlık durumunun ortadan kalkmasının tek sonucu olarak eşitliği görüyorum. Ama hangi eşitlik? Erkek dili ve kültürünün tarif ettiği eşitlik olmamalı bu. Erkek egemenliğinin ilga olduğu bir eşitlik, her düzeyde. Bireyseli değil toplumsalı tartıştığımız unutulmasın. Bu yüzden önce **devrim,** yani **KURTULUŞ** diyor kadınlar. Kadın devrimi, ezilen cinsin devrimi.

Tabii, devrim lafı da bunca yüzyıldır erkek egemen ilişkilerin devamlılığı içinde kullanılageldiği için *"ezilen cins devrimi"* yadırganan bir laf oluyor. Bu yüzden de, kadın hareketine hep **reform lütfediliyor. Eşitçilik lütfediliyor.** Neyi devirecekler ki? Neden kurtulacaklar ki? *"Devrim iktidar sorunudur"*. Evet, işte erkek egemenliği, iktidarı ve işte ezilenler. *"Sorun"*mu başka şey mi?

Anolojiye çok düşkün olanlara başka anolojiler... Burjuvazi, proleteryayı, çelişkiyi massetmek için *"burjuva sosyalizmi"*ni savunabilme noktasına bile gelmiyor mu? Gerçeği, temeldeki (emek-sermaye) çelişkiyi örtbas etmek için ne filimler çeviriyor. Ve, evrim, reform hatta barışçıl devrim gibi politik persfektifler sunuyor. Ben, erkek egemenliğindeki kurumların ve erkeklerin, kadınların dillendirdikleri çelişkilerini ve bağımsız politikalarını massetmek için yaptıklarını buna benzetiyorum. Burjuva sosyalizminin karşılığı *"erkek Feminizmi!"* Sosyalizm lazımsa onu da biz yaparız demişlerdi. Şimdi de Feminizm (eşitlik!) lazımsa onu da biz yaparızın çeşitli politikaları kadın hareketini massetmek üzere Feminizmin argüman ve programlarını eklektik bir tarzda kendi programlarına *"eklemliyorlar"*(x). Sena'nın parantezi ve anolojileri problematik karıştırmaktır. Anolojileri, egemenlik pozisyonlarına göre yaparsak, anlamlı bir yöntem olur.

Sena, *"kadın sorunu"*nun çözümünü **reforme edilecek demokratik bir şey** olarak görüyor. Kendisinin de taraf olduğunu unutuyor. Bu en eski ve süren muhtemelen daha çok da sürecek olan çelişkiyi, her türlü kurum ve her insanın egemen cins lehine örgütlemiş olan çelişkinin derinliğini hissetmiyor. Pertavsızındaki açı sınıf olduğu için, cinsiyet alanını sınıfa yansıyış kadarıyla görüyor. Ve reformu, eşitliği lütfediyor. Devrim! Kadın işi olabilir mi? Sınıf devrimleri, hatta milli devrimler olur, hatta köylü devrimleri olur, ama Kadın Devrimi olabilemez!? Devrimde de onlar dışlanmışlardır. Ancak sözü edilen devrimlere **katılabilirler.** Farklı tabakalaşmaları birbirine indirgemek, yani indirgemecilik Sena'yla başka bir farkımız.

Nedense, hep *"burjuva kadınlara"* atıf yapılır. Zaten bir avuç olan burjuvaziyi, kadınları ve *"kız"*larıyla birlikte sınıf olarak tanımlarlar. Bunu anlattık. Ve cinsiyet çelişkisini: *"her sınıfın içerisinde **aynı terimle*** (eşitlik mi? Kurtuluş mu? N.G.) *İfade bulan bir talebin ortaya çıkmasına neden olsa da, her sınıfın kadınlarının çıkarlarının örtüşmesi anlamına gelmez ve tarihsel gelişmeyi hiç açıklamaz. Hiç bir sınıfın kadınları, alt sınıfın kadınlarının sınıfsal olarak kendi yanlarına gelmesini kabul etmez (a.b.ç.)"*(4). İşte sınıf indirgemeciliği budur. Önce, değişik bir düşünme için, **hiçbir sınıfın erkeğinin kendi sınıfının kadınlarıyla eşit olmayı kabul etmediklerini,** bu egemenlikten gelen çıkarlarının bilincinde olarak davrandıklarını hiç unutmadan: Zaten, *"kadın sorunu"*nun **temeli** olan erkeklerle kayıtlılıkları, bağımsız olamayışları, farklı sınıflara ve gruplara (esasda da ev'lere) bu bağlamdaki dağılmışlıkları onların **aynı terimle** ifade bulan bir talebini ortaya çıkarır: **Bağımsızlık! Kurtuluş!** Beğen-

---

(*) Bu, eklemlemme lafını, geçen gün, TV izlerken bir arkadaş sevişme sahnesinde; *'amma eklemlendiler'* dediğinde, hem sevişmedeki rolleri, hem de laftaki egemenin tahakkümünü çok güzel izah ettiğinin farkında değildi elbetteki.

(4) **A.g.e.,** s.54.

meyen eşitlik desin. Aynı terimle ve çağrıştırdıklarıyla örtüşen çıkarlar, günlük hayatta, bizim egemenleri olduğumuz süreçte örtüşmezler. Çünkü, çelişkiyi dillendiremezler. Çünkü, eğer; gerçekten erkek egemenliğimizin derinliği ve sürekliliğini kavrarsak cinsel kurtuluş bilincinin de doğmasının güçlüğünü kavrarız. İşte İDEOLOJİK düzeyin ele alınacağı yer burası: Broşürde 27. sayfadan 40. sayfaya kadar anlatılan *"kadını toplum üretir"* arabaşlıklı bölüm bile, kadının eziliş bilincini kavramaktaki engellerini anlatır. Yani her sınıf kadınının, alt sınıf kadınlarının kendi statülerine gelmesini *"istemeyiş"*lerinin sebebi verili ideolojik şekillenmeden dolayıdır. Ve bu da politiktir. Yani şundan dolayı: *"...kendisine uygulanan şiddete yenik düşen, bu şiddet koşulları altında yaşamayı devam ettirebilmek için uygun bir düşünüş biçimini de* ***benimsemek zorunda*** *kalır...* ***İki şık vardır ya yenildiği şiddete başkaldırarak yok edilmeyi kabullenmek, ya da bu şiddeti uygulayanın tayin etmiş olduğu çerçeveyi kendisi için rasyonel kılıp o çerçevede yaşamak.*** *(a.b.ç.)"*(5) olduğunu bilirsek, farklı sınıflara kayıtlı kadınlar arasındaki talepleri örtüşememe, bilinç farklılaşması, çıkar farklılaşmasının da temelini kavrarız. Kadını *"rasyonel"* kılmaya iten sebep örtüşme ve talep meselesini açıklar.

Kadın, kocasının ekonomik statüsüne (sınıfına) **bağlıdır.** Farklı sınıf kadınları, ezilmeyi, farklı **biçimde** yaşarlar. Ev aletleri farklıdır, eğitimleri farklıdır, kimi doğum kontrolünü bilir, kimi her yıl düşük yapar. Ve ama, hepsi de baba/koca karşısındaki pozisyonları/konumları itibariyle aynı durumu yaşarlar. Buna, şunu da eklersek; orta ve üst sınıf erkekleri zaten egemen oldukları için egemenliklerinin çeşitli biçimlerini kendi karısı ve çocukları için yumuşatırlar. Meşhur burjuva eşitlik palavrasını, çelişkinin bütün yanılsaması içinde uygularlar. Temel olan BAĞIMLILIK, *"Tayin edilmiş çerçeveyi nasyonel kılmak"*. Üst sınıf kadınları **aile ideolojisinin özdeşleşme özelliği**'yle kocanın gasp ettiği artı-değer kaynağının üreticilerinin kendi statülerine çıkmasını istemez. Rasyonel kılış dolayısıyla. Zaten kadınların muhafazakar oluşları da bu ilişkisinin katmerli ideolojik çarpıklıklarından dolayıdır. Sena'dan yaptığımız son alıntı meseleyi açıklar ve çelişkinin gizlenişini de açıklar, kadın dayanışmasının önündeki engelleri de açıklar, değişik kadın örgütlenmeleri olması gereğini de açıklar.

Alt sınıf cinsleri arasındaki çelişki, iki nedenle şiddetlidir. Erkek egemenliği daha belirgindir. Massedeceği koşulları yoktur ve kadın daha çok emek harcar, yıpranır. Yine de alt sınıf kadını da aile'siyle özdeşleşmiştir ve eğitim olanaklarından, toplumsal gelişmelerden etkilenmekten daha yoksundur. Doğum kontrolunu bile daha dün öğrendi. Eğer, kocası izin verirse beşinci çocuğunu aldıracak. Eğer, koca parayı kumara ya da maça harcamazsa!

Bu bölüme şunu da eklemek isterim: kadının sürekli sınıf bağları zayıfdır. Bir boşanma, bir üçden dokuza şart koşma sınıf bağının işini bitiriverir. Bedenleri meta'laştırıldığı için çabuk *"sınıf"* atlayabilirler. Ya da, şu *"kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin"* diyen hakimlerden birinin bahşedeceği nafakayla, üst sınıftan atılmaları işten bile değildir. Bu ne biçim sınıf bağı ki, talaka bağlı. Evet, kadınlar ait oldukları aile ve kocanın yanında yaşamlarını rasyonel kılmayı tercih ederler, hapsedildikleri yer icabında sığınaklarıdır da (x).

Kadınların farklı sınıf veya gruplardaki bölünmüşlükleri çelişkinin, dolayısıyla kadın

---

(x) Türkiye'de iş yeri sahibi kadın oranı %1,2'dir, %98,8 erkek. Kadınların sahip olduğu işyerleri küçük ve önemsiz işyerleridir. **TÜSİAD-Genç İş Adam. Der...** *"Adam"* derneğidirler. Güler hanım TÜSİAD'da daha çok aile'sini temsilen bulunuyor. Sömüren kadın, burjuva kadın, erkek değerleriyle ve çok yönlü sebeblerle bu konuma gelmiştir. Ve elbetteki ona karşı sınıf mücadelesi yapılacaktır.

(5) **A.g.e.**, s.30-31.

hareketinin ve politikasının temeline ilişkin değil örgütlenmeye ilişkindir. Dahası, çocuklu kadın-çocuksuz kadın-kısır kadın-Türk kadın-Kürt kadın-işçi kadın-ev kadını-okumuş kadın-cahil bırakılmış kadın-fahişe kadın-işveren kadın gibi etkenlerde örgütlenme talep ve politikaları için çeşitlilik ve farklılıklar arzeder. Ama, kadın erkek çelişkisinin temeli, tarihselliği ve yaşananlarıyla aynıdır, tarafları bellidir. Bilinçlenmek, örgütlenmek ve mücadele... o, anlattığımız koşullarca belirleniyor. Unutulmasın ki, üçyüzyıllık değil, binyılların tarihine kılıç atan bir hareket ve politikadır, Kadınların Kurtuluşu Hareketi. Radikalizmleri de bu sebeplerle biz erkekler hatta kadınları da ürkütüyorsa, ürkülmesi gereken çelişki sebebiyledir.

Sena'nın, Kadın Haraketi'ni sınıfın sendikal hareketine benzetişi, benzetmekten öte aynileştirmesi, hem tahlilini hem de politikasını açığa çıkarıyor. Sendika neydi? Sermaye iktidarını yıkmayı değil de, artıdeğer sömürüsünü sınırlamayı hedefleyen mücadele örgütü. Yeni **düzeniçi.** Kadın Hareketi ne talep ediyor? Sena, eşitlik diyor, onlar Kurtuluş! Bir an eşitlik kavramıyla sürdürelim. Yani kadın erkek hiçbir cins ayrımcılığı olmaksızın eşit olacaklar. Bu, erkek egemen sistemin/düzenin içinde kalan bir hareket midir? Bu düzen ortadan mı kalkmıştır?

Mesele, kürsü meselesi. Sendikayla kıyaslıyacağına işçi partisiyle kıyaslıyabilecek bir perspektife sahip olsa mesele hallolacak. Ancak bu noktadan itibaren kadın hareketinin sendikalarla kıyaslanabilecek örgütlenmelerine gelebiliriz. Mesela, Sena'nın düzeniçi dediği kadın evleri, dayağa karşı kampanyalar, erkekleri de evişine katma mücadelesi, evişi için ücret talep edenler, ev kadınlarının toplu çalışma projesi, pornografiye karşı kampanyalar ve ilanihaye... Düzeniçi örgütlenmelerdir. Erkek egemen düzeniçi. Kapitalizm ya da Sosyalizim koşullarında bu çelişki varsa düzen karesi içinde olur bu örgütlenmeler.

Sena'nın bir lafı var: *"Kocasından ayrılmak için patronundan ayrılmamak zorundadır"* der. (Tesadüf(!) bu ya, patron da erkekdir.) Ekonomik bağımsızlık nedeniyle ev köleliğinden ÖZGÜRLEŞME. Erkek egemen sistem var olduğu için, bu, Kurtuluş değildir. Ama Kadın devrimi kışlık sarayın basılması olmayacak ki. Ne kadar ev-evlilik varsa o kadar kışlık ve yazlık saray var çünkü. Ve bu kışlık sarayların koruyucusu büyük büyük saraylar var (Devlet ve her türlü kurum). Ve kadın ev köleliğinden özgürleştiğinde *"Siera Maestra"*ya çıkmış oluyor(*). Kurtulmuş olmuyor. Ama özgürleşme de bir devrimdir. Bireysel bir devrim. Kadın devrimi bir sürü devrimci kopuş ve süreçle kurtuluşunu elde edebilir. Bunda egemenliğinden feragatını samimiyetle gösteren devrimci erkeklerin de katkısı olacak. Her Feminist kadın bir devrim yapar/yaşar. İşçi sosyalist olduğunda, evde egemenliğini sürdürür, işinde artı-değerini sömürtmeye devam eder. Kadın, özel emek harcamaktan/özel erkeğe sömürülmekten kurtulur. İşçi Mehmet'le birlikte sınıf tahakkümünü yaşamayı da sürdürür, ama. Kamu'daki diğer erkekçi engelleri yok sayalım (nasıl olacaksa?!): **İşçi Mehmet'de Zeynep'le kendisini eşit görüyorsa işçi sınıfının kurtuluşu mücadelesinde ikiside eşitdirler.** Eğer Mehmet kendisini üstün görüyorsa, Zeynep hem Mehmet'le birlikte sermayeye karşı, hem Mehmet'e karşı, hem de erkek sermayedara karşı ve Bakkal Şakir'in sarkıntılıklarına karşı mücadelesini seçmek zorunda. Zor, bu Zeynep'lerin işi çok zor. Onlara akıl vermek yerine bizi niye az sevdiklerini anlamaya çalışmak olmalı bizim işimiz(xx).

(x) Küba devriminin başlangıcına gönderme yapılırken, Maestra'nın kadın öğretmen anlamına gelişi de güzel bir tesadüf oldu.

(xx) Dünkü **Milliyet Gazetesi**'nde (16 EYLÜL 1989): **Genel İş Adamları Derneği**'nin bir araştırması yayımlandı. *"Kadınlar erkeklere oranla, işlerinden çok daha az yakınmakta ve işyerlerini kolay kolay değiştirmemekte"* di- ➡

Cinsiyetçilikten *"az etkilenen"* sosyalist'ler *"kadın sorunu"*'nu yazdıklarında, erkek işçinin iş gücünün yeniden üretiminden bahsederler. Yani sınıf tek cinse indirilir. Bunda gerçeklik çok yönlüdür. Ve *"proleterya iki cinsiyettendir"*'in yerine, proletarya büyük çoğunlukla erkektir. Ve az sayıdaki kadın proleter (*"sanayideki kadın emeği oranı %12"*) aynı zamanda babasının/kocasının da *"proleteri"*dir, demek gerekirki, fotoğraf konuşabilmeyi becersin. Bu durumun, kadını, **iki ayrı politika yapmaya** sevk ettiğini anlıyabilelim. Tarihen en eski çelişki ilk çözülen olmalıdır. Tercihini böyle yapan kadın bağımsızlaşan kadındır ve ancak bağımsızlaşan işçi kadın sermayeye karşı mücadelede bağımsız kimliği ve kişiliğiyle katılır. Anti-ekenomist *"önderliğe"* o zaman ihtiyaç duyar. Bağımlı kadının mücadeleye katacağı kendi bağımlılığı olacaktır, hep olageldiği gibi.

Bu, önce kadın devrimi/hareketi, sonra sosyalist hareket anlamına gelmez. Biz soyutu irdeliyoruz, politikaları. Sınıf hareketi de cins hareketi de çelişkiler dillenip politikleştiğinde yürümeleri gereken yolda **egemenlerinden BAĞIMSIZ** bir şekilde yürümelidirler. Kadın, Havva'dan beri olduğu gibi daha çok mücadele etmek zorunda. İki çelişkide de olacak. Buna da kadınlar karar versin. Ağırlık mı, öncelik mi her neyse, çelişkiyi yaşayan karar versin.

BAĞIMSIZLIK! Bağımsız kadın örgütlenmesi! *"Kadın sorunu"*'nun kabul etme! derecesine göre, sosyalistlerin, bağımsızlık bahsedişleri farklıdır. Madem anoloji izah tarzı, deneyelim: Egemen ulus proletaryası, ezilen ulusa bağımsızlık/kurtuluş mücadelesi için benim öncülüğümü kabul et, örgütlenmemi bekle diyebilir mi? Ya da, dese bile ezilen ulus onu dinler mi? Dinliyor mu? Bağımsız örgütlenmesiyle bağımsızlık/Kurtuluş savaşını verir, değil mi? Proletaryanın görevi de onu desteklemek. Ve ancak destek içinde eleştirebilme hakkı, eleştirinin kaale alınabileceği destek şartıyla. İşte, Sena'daki bağımsızlıkla kadın haraketinin olması gereken bağımsızlığı arasındaki fark azıcık bu örnekle benzeşir. Bağımsızlık ideolojik/politik/örgütsel her düzeyi kapsıyor. Kadınlara bu bağımsızlık tanınmıyor. Dayatamadıkları için mi? Mühimsiz. Nasıl *"sorunu"* tartışmayı dayattılarsa bu bağımsızlığı tanımayı da dayatacaklarına ben inanıyorum. Başka türlü bu dünyada nasıl eşit olacağız ki?

Sena, şöyle diyor: ***"kadınlar, kendi sorunları temelinde sosyalist bir presfektifi egemen kılmak amacına yönelik olarak örgütlenebilir ve kendi sürdürdükleri mücadeleyi sosyalizm mücadelesine bağlıyabilirler (a.b.ç.)."***(6). Bunları okuyan devrimci kadınlar, herhalde, *"emrin olur abi"* derler. Nedret'in abi olduğunu bilirlerse. Ama çok anlaşılmaz bir şey. Kendi sorunları temelinde, yani **egemen cinsin egemenliğine karşı** olanı niye sosyalist persfektife bağlıyacaklar ve nasıl? Bu mücadele, kadının işçi-devrimci-sosyalist baba/abi/kocasına karşı da değil mi? Ve bu çelişki, anti-ekonomizmin hangi sihiriyle izale edilecek? Dünyanın neresinde sosyalist persfektifli bir kadın mücadelesi, kadın mücadelesi olmuş ve kadınlar bundan ne kazanmış? Zaten, birazda, kadınlar hep sosyalist perspektifli mücedeleler sebebiyle geç uyanmıyorlar mı? (Hani, şu, *'rasyonel kılmak'*, sosyalist örgütler içinde geçerli.) Sena, önerdiği bu örgüte, bağımsız diyor. Sosyalistler tesadüfen(!) erkeklerden müteşekkil olduğu için Sena onları, kadın örgütlenmesine ikna etmek için söylüyor bunları (yani sosyalist perspektifli kadın örgütlenmesine bile şiddetle muhalifiz). Ve diyorki; bu örgütlenmeler bölücü değildir: *"hem kadın örgütlenmesi, hem de sosyalist parti içerisinde yer alabilirler. Sendikalarda örgütlenen işçilerin işçi partisine üye olması*

---

yor araştırma. Bu, Zeynep'lerin zor koşulları ev köleliğine tercih etmelerinin bir sonucudur. Bnun önemini ancak Zeynep bilir.

(6) **A.g.e.**, s.43.

hiç birşeyi engellememektedir ve sendikalarda örgütlendikleri için işçiler sosyalist mücadeleyi bölmemektedirler''(7). Yine, sendika-kadın örgütü benzetmesi. Oldu olacak, bari **Kadın Özel Sorunu Sendikası** önerelim, şu anolojilerden de kurtulmuş oluruz. Hayır arkadaşım! Hayır Sena! İşçiler sendikaya **işçi** oldukları için üyeler, aynı işçiler sosyalist partiye de **işçi** oldukları için üye oluyorlar.Yani her ikiside **sınıf örgütü, sınıf çelişkisi temelindeki** örgütlerdir, fonsiyonları değişiktir. Kadınlar, erkek egemen düzen/düşünce'ye karşı **cins çelişkisinde** örgütleneceklerse, bir aidiyet ve benzetme söz konusu olamaz. Ve, bal gibi mücadeleyi bölerler ve bölmelidirler. Sendikada erkek egemenliğine karşı mücadele etmelidirler, sosyalist partide de öyle. Çünkü, nerede (her türlü kurum!) iki cins varsa, orada çelişki ve mücadele olacak.

Ve en mühim noktaya geldik: Sena, diyecek ki; *'sosyalizm, sosyalist hareket/parti anti-cinsiyetcidir. Olumsuz örneklerden yola çıkmayın!'* Nötr Sena ve önerdiği nötr sosyalizm bir *'umut'* dur, bekleyeceğiz. *''Kadınlar vardır...''*dan sonra anti-cinsiyetci ilke, biz sosyalistlerin bir kısmının düşünmeden hemen kendi programımıza kattığımız bir şey oldu. Mesele, sosyalist ideoloji/politikanın kapsayıcılığı meselesidir. Diğer ezilenlerin çelişkisini de sınıf çelişkisine eklemleme ve sosyalist ideolojik hegomenya! Daha derin bir tartışma ve yapacağız da.

Şimdi, düşünelim: Anti-cinsiyetci sosyalist partiye kimler üye olabilir? Eğer, sahiden **anti-cinsiyetci**likten söz ediyorsak. Karısını döven işçi, karısı istemediği halde cinsel ilişkide bulunan biri, kahvede porno izlenirken protesto etmeyen/hatta TV yi kapatmayan biri, gece 1 Mayıs afişi sırasında açık pencereden banyo yapan kadını dikizleyen biri, fabrika önünde bildiri dağıtan faşistleri dövüp kovaladıktan sonra yoldan geçen kıza laf atan işçi partiye üye olamazlar mı? Ya da, boşandı diye karısını zorla birlikteliğe sürükleyen biri, karısının ağzından ailenin kutsallığı ve bütünlüğü nutkunu mutlulukla dinleyenler üye olamazlar mı? Bunlar, çok mu kaba örnekler oldu? Hadi, genel ve *''kaba''* olmayanı soralım: Devrimci aile reislerini! partiye almayacakmısın? Sen Sena ve anticinsiyetci ilkeciler, hayal aleminde bile değilsiniz. Ama, ben bunun engellerini anlattım. Sosyalist parti muhtemeldir ki böyle insanlarla,hatta ancak bunların çoğunluk olduğu bir noktada sınıfla kucaklaşır. Başka türlü bir sosyalist parti, ne kurulmuş, ne de kurulabilir. Ya da, anti-cinsiyetçi ilkede gerçekten samimi olunursa sınıf mücadelesi rafa kaldırılır, önce, cinsiyetci sistem yıkılır (Nasıl olacaksa?). Yani ki, işçi hareketi için, demokratik platformlar için anti cinsiyetci bir ilke getirilemez. Sınıf hareketi sınıf çelişkisi içinde doğrudan, kitlelerin kendi mücadelesi olarak varolacak ve olmalıdır. Eşit, adil, özgür bir dünya içinse, bu mücadelede **emeğin kurtuluşunun emek sömürerek yapılımayacağını kadınların mücadelesi ile öğrenecek** ve cinsel egemenliğinin ilgasını kabul edecek (iktidarsızlaşarak-eşitlenecek)..

Cinsiyetcilik, Sena, çok iyi bildiğin gibi bu memleketin (dünyanın) havasına, suyuna, toprağına herşeye, heryere nüfuz etmiştir. Ve *''bir avuç''* kadın bunun mücadelesini veriyor. İşçi hareketi için getirip önümüze anti-cinsiyetci ilkeyi koyduk mu, koca koca lafları etmemize hiç gerek kalmaz. Erkek egemenliğinden feragat etmiş! bir avuç insan bulursak ve erksiz erkeklere en iyi erkek diyen işçi kadınlarla **sosyalist bir fikir kulubü** kurabiliriz. Ya da, tüzüğe üyelikler için yarı yarıya nispeti zorunlu yaparız ve yönetim kademelerinde aynı nispet, hatta toplumsal eşitsizlik nedeniyle kadın ağırlıklı tüzük kuralları getirilir. Bu, anti cinsiyetci ilkede samimi olmanın başka bir yoludur. Ama zaten kadının egemenliğimizden dolayı politikaya katılımı çok düşüktür. Katılanlar da bizim kurallarımızla katılmaktadır.Ayrıca, erkek egemenliğinden dolayı kamu alanında çalışan kadın nispeti çok düşüktür, sanayide %13 dir. Sosyalist parti

(7) **A.g.e.**, s.43.

modern sanayi proletaryasına yaslanacağı için oradaki kadın işçi oranı % 1-2 civarındadır. Öyleyse bu parti sınıf mücadelesi verebilme kabiliyetinden peşinen yoksundur.

Peki, sosyalistler anti-cinsiyetci faaliyet yapamazlar mı? Cinsiyetci sisteme ilişkin bakışları ölçüsünde sosyalistler aralarında, sosyalistlerden topluma yayılacak faaliyetler içinde bunu yapabilirler. Bak, biz seninle bu faaliyeti yapıyoruz. Bu faaliyete engel olunmadığı sürece, yani cinsiyetcilikle ideolojik mücadelemize (kadınlarınki hem ideolojik hem politik, erkeklerinki ancak ideolojik) yasak konmadığı sürece, sosyalist partide kalabiliriz. Engel konursa, bu da cinsiyetci sistemle mücadeleyi ciddiye alma boyutuna göre bir sonuçla karşılanır. Yanı *"hangisi önemli ayracı"* sadece kadın için değil erkek içinde gündeme gelir. Ayrıca, zaten **kadın hareketinin varoluşu olan anti-cinsiyetci mücadele** cinsiyetcilikten, egemenlikten kurtulmak isteyen erkeklerin de yapabileceği çeşitli faaliyet alanlarını açmaktadır. Kadınlara bağlı olmaksızın, anti-cinsiyetci erkekler özgün kampanyalar, örgütlenmeler yaratabilirler. Tabi bunlar anti-cinsiyetcilikte samimi olunduğu ölçüde olacaktır. Yoksa, kadın hareketini massetmenin bir aracı olarak anti-cinsiyetci görünen lafızları sosyalist harekete eklemlemek, niyetlere rağmen cinsiyetci sistemi güçlendiren, ezilenlerin mücadelesine zarar veren, işçi hareketini daraltan birşey olur.

Kadın Kurtuluşu Hareketi

Ne kadar istesem de, yazıyı kısaltmayı beceremiyorum.Sena'nın söylediği çoğu şeyi esgeçerek, temel noktaları tartışmaya çalışıyorum. Böylelikle sosyalistlerin düşünmeleri gereken halklara işaret ediyorum. Sena'nın *"Feminizm, düzenle çatışmadan kadınları eşitlik mücadelesine çağırır"*(8) deyişini tartıştık. Onun, hangi Feminizim'den söz ettiği belirsiz. Benim bilebildiğim kadarıyla Feminist akımların kahir ekseriyeti toplumda sınıf, ulus, cins, ırk gibi tabakalaşma/guruplaşmalar olduğunu ve egemenlik/iktidar ilişkileri bulunduğunu, her tabakalaşmanın ezilenin mücadelelerini destekliyorlar. Egemenlik/iktidarlar, parçalı olduğu için, muhalefette parçalı olmak zorundadır diyorlar. Bunun anlaşılması devrimci mücadele ve dayanışmanın da yeni imkanlarını getirir. Hatta politika ve politik mücadele konusunda bütün ezilenlere, devrimcilere ilham verici yeni, radikal/devrimci perspektifler sunuyorlar. Yeterki eziklik duymadan, erkek gururunu kırarak kadın sözü dinlemeyi becerelim.

Kapitalizm ve adı sosyalist olan sınıflı toplumlarda, Kadın Kurtuluşunun maddi temelleri vardır demiştik ve AMA'yı(*)eklemiştik.Bu ama şudur:sınıf çelişkisi ve bu çelişkinin doğduğu iktidar, toplumsal üretimi kontrolü sebebiyle diğer düzeylerin etkileri ve çelişkileriyle devleti (bir toprak bütünlüğü olarak da), egemenlerin bir iktidar bloğu olarak güder. Ve, sair çelişkilerin de etkisiyle,sınıf mücadelesi devlet iktidarını yıkabilir. Yani bu imkan cins çelişkisinin çözümünden çok daha kolay ve erken gündeme gelebilir,geliyor da. Bu yüzden kadın kurtuluşunun kapitalizm koşullarında gerçekleşebilme imkanlarını maddi bir nedenselliğe bağlamaksızın kapitalizm sonrasına erteler. Kapitalizm koşullarında cinsiyetçi sistemin yıkılabilmesi, bu sistemin kalesi olan aile'nin ilgasından daha çok yönlüdür. Ve sistem aynı zamanda devlettir, dindir, politikadır, ordudur, sendikadır....filan. Ve erkekler, iktidarlarının kaybolmasına seyirci olmayacaklardır. Ortaçağın cadı avcılığı Kadın Hareketi'nin muhtemel tehlikesidir. Bu yüzden, avcıları azaltmak, onların bir dizi devrimini gerektirir. Nedensellikten ziyade kapitalist kurumlarda da erkekler egemen olduğuna göre, eviçi üretimini tasfiye ede-

(*) Necmi Gül, *"Ben Doğarken Iktidar Olmuşum"*, **Yeni Öncü**, S.18, s.29.
(8) **A.g.e.**, s.59.

cek ve kadın emeğini bir bütün olarak istihdam edecek süreci kendileri için rasyonel görmeyeceklerdir. Nitekim, bugün gelişmiş ülke yöneticileri, doğumu özendirici, aile'yi destekleyici önlemler alıyorlar. Yani maddi çelişki hem yaşanıyor, hem de erkek egemenliği tahkim edilmeye çalışılıyor. Kadın, daha fazla sayıda kamu alanlarına katılıyor, ama çoğunluk erkek değerleriyle katıldığı için mücadele sert geçmiyor. Kapitalizmin/erkek egemenliğinin çelişkiyi massedebilme kabiliyeti sürüyor (Sovyetler ve benzerlerinde, henüz bir kadın hareketi olmamakla birlikte, kapitalizme benzer bir messediş ve aile'yi tahkim gözlenebiliyor. Çin bu işi doğurma özgürlüğünü engelleyici tahkimlerle erkek egemenliğini sürdürüyor.) Her neyse. Kadın kurtuluşu hareketi, başta eviçi sömürüde başlamak üzere hayatın her alani denilen her düzeyde hiçbir ayrımcılık olmadığı zamana kadar var olacak bir hareket olacaktır. Ve bu yol, özgürleşme/devrimler süreci olarak sürecektir. Diğer toplumsal tabakalaşmaların da içinde olan/olacak olan kadın, toplumsal dönüşümlerin tüm karmaşıklığı içerisinde kendi bağımsızlık/özgürleşme ve kurtuluş mücadelesini sürdürecektir. Örneğin, benim savunduğum sosyalist toplumda da bu çelişki olacak ve ama çok daha hızla kadın kurtuluşunun maddi ve manevi koşulları esasda kadın hareketinin katkısıyla, yani kadınların politika ve her düzeydeki dışlanmışlığını ortadan kaldıracak bir süreç olacağı için çözülebilme kabiliyeti artacaktır. Herşey kadın hareketinin gücüne ve erkek egemenliliğinin ilgasına bağlıdır. İnsanlararası tabakalaşma ve guruplaşmaların temelde maddi üretimin ve yeniden üretimin sürecindeki çıkarlar çelişkisi olduğu bilindiğine göre; Cinsiyetçiliği ve sınıfçılığı ortadan kaldıracak bir ÜRETİM DEVRİMİ zorunluluktur. Yani kadın erkek, tüm çalışanların emeğine, bedenine, insani değerlerine yabancılaşmayacağı, teknoloji, yönetim ilişkileri ve paylaşım, özgür-eşit bir ortamda ancak böyle bir devrimin koşullarında imkan dahilinde olabilecektir. Böyle düşünüyorum.

Kadınların devriminde de iktidar persfektifi var. Ama iktidar olmak için değil, iktidarsızlaştırmak için. Aman ha! korkmayın, kastrasyon hedefleri yok. Hatta erkeklere karşı mücadele ediyorlar ama, hedefleri erkek'ler değil. İktidar olmak istemeyenin *"düşman"* diye bir tahlili de olmaz. Bu noktada, çeşitli seperatist Feminizimleri karşımıza dikenlere söylenecek tek laf şu: Erkek egemenliğinden o denli nefretle kopulorlar ki,erkeksiz küçük dünyalarda azıcık özgür ve mutlu olmak istiyorlar. Herşeye egemen olan bizler, bu mutluluğu bile çok görüyoruz. Bizim egemen olduğumuz alanların dışına her çıkışı heretik görüyoruz. Evet, egemenlik ilişkilerimize göre heretik. Bir de tersi var. Bu egemenlik ilişkilerinin kayıt, kural, şiddet ve zorbalığı heretik'dir diye düşünürsek mücadelemiz ve *'demokratikliğimiz'* çok zengin bir anlamlılığa oturmaz mı? Yine, tanışabildiğim Feminist akımların çoğu, kadın kurtuluşunun kapitalizm koşullarında bir nedenselliğe bağlı olmaksızın mümkünsüzlüğünün izahlarını yapıyorlar. En azından cinsiyetçiliği tahkim etmeyecek ve kadın ezilmesinin maddi temellerini ortadan kaldıracak, kamu alanını kadına hiçbir kayıt koşmaksızın açacak olan sosyalizmin kadın kurtuluşunun gerçekleşebilme potonsiyellerini zenginleştireceğini söylüyorlar. Ve diyorlarki; *"kadınlar ait oldukları sınıftan özgür olamazlar."* Bu yüzden de ÖZGÜRLEŞME (emancipation)-KURTULUŞ (liberation) derken, sınıf devrimlerine de nihai kurtuluşun bir gereği görüyorlar. Unutulmaması gereken şey, kadınların erkek egemenliğinden KURTULUŞU'dur. Bu anlaşılırsa sınıf mücadelesi ve sosyalizm meseleleri bir öncelik ya da sonralık meselesi olarak görülmez. Cinsiyetçi sisteme karşı, bu sistemin ezilenlerinin mücadelesini massedici her türlü öneri ve karşı koyuş niyetlere rağmen cinsiyetçi sistemi tahkim eder. Önce kadınlık durumu/erkek egemenliği problematiğini ve bağımsız hareketi bir tanıyalım. Gerisi çok zor değil sanıyorum.

Kadın hareketinin, *'ÖZEL OLAN POLİTİKTİR'* politikasını kavramak, kadınların kapatıldıkları alanlarda, eviçi üretimin temel olduğu, ekonomi/kültür/politika alanlarındaki aşağıda oluşlarının özel sömürüsü ve ilişkilerini kavramaktır. Bunu gündelik alandaki politik ilişkilerin ve kendilerine yabancılaştırmayı yadsımanın politik tahlili olarak kavramak, bu şiarın devrimci potansiyellerini anlamak olur. Feminizm'de ancak böyle anlaşılabilir. Bakış açısına bağlı. Yani erkek egemenliğini sorgulamaya.

Sosyalist Feminizm - Feminist Sosyalizm

Cinsiyetçi iktidarımı sorguladığımı bilmeden, ve ama cins çelişkisinin de derinliğini hissetdiğimde, bu bilinç Feminizm'e meyyaldı. Yani Feminizme hak verir bir rotadaydım. Şimdi, değil cinsiyetçi iktidarımın, her türlü erk ilişkisinin dışında, bütün erk'lerin üstümde olduğu bir kapatılmışlığa geldiğim gecede yayın organımız için Sosyalist Feminizm'i savunan bir yazı yazıyorum. Daha sonra, bunu, Sibel Özbudun'na cevaben yineledim. Nedret Sena'nın *"Feminizm mi, Sosyalizm mi?"* adlı yazısı biraz da bu yazıya cevaptı. Sena'yı eleştiren ve yine Sosyalist Feminizm'i savunan esas itibariyle Lacsist (**E.Laclau**'nun sınıf mücadelesi çözümlemesi) bir persfektifle **Yeni Öncü**'ye bir cevap gönderdim. İki yıldır da niçin basılmadığını bilmiyorum. Sosyalist Feminizm ya da Feminist Sosyalizm, sınıf alanıyla cins alanındaki çelişki ve politikaları ortak bir tahlile ve politikaya bağlamanın arayışıydı. Yani *'kadın yanlısı'*ydı. Marksizm'in, hem ideolojik/politik kuruluşu, hem de tarih itibariyle kadınlık durumunu tahlil ve politikasında yeterince içermediğinden hareketle ve Sosyalist Feminist kadınların bu yönlü tahlillerinden de etkilenerek bunu savunuşum, Nedret'e göre daha olumlu bir noktaydı. Ama tahlilimin sıkıştığı temel çelişki meselesiyle, polika için çelişen, öncülük meselesinde zorlanmıştım. Bağımsız kadın hareketine evet demiştim. Ve sosyalist partide seksiyonvari bir organizasyon önermiştim. Feminizmin, bütün sınıf dışı ideolojiler gibi son tahlil'de ya burjuvaziye ya da proleteryaya eklemleneceğini bilinen hegomanya kavramıyla, öncülük adına nasıl yönlendirebileceğimizi tartışmıştım. Bu yaklaşım ne kadar *'kadın yanlısı'* olursa olsun massediciydi ve Sena'nın savunusunun nitelik olarak pek dışında değildi. Sadece bağımsız kadın hareketini tanıma noktasında Sena'dan tamamen farklıydı. Yine de massedici özelliğiyle bu gün eleştirdiğim safta görüşlerdi.

Şimdi *"Kadın Sorunu"* tartışmıyorum, esas olarak erkek iktidarı/egemenliği noktasından cinsiyetçiliği irdeliyorum. Sosyalistliğimle çelişmeyen, cinsiyetimden kaynaklanan bir düşünce/davranış süreci, bu.

Sosyalist Feminist Kaktüs için söyleyeceklerim elbette var. Ama, ben gerekli desteği yapmadan kadın hareketini, hangi eğilim olursa olsun eleştirebilme hakkım olmadığı kanısındayım. Yani *"akıl vermek"* noktasından uzak olan bir destek sağlıyabileceğim aşamaya kadar, egemenliğimizin bir tezahürü olan *"akıl vericiliği"* dışlayan eleştiriler yapmanın yersiz olduğunu düşünüyorum. Sadece, şu soruyu soracağım: *"Kadınlar olarak yıkmayı hedefliyebileceğimiz tek bir 'ekonomik/toplumsal' ilişki biçimi yok. Kurtuluş mücadelemizin böyle merkezi bir odağının olmayışı, hareketimizi, örgütlenme biçimlerimizi doğrudan belirlediğimizin bence üzerinden kesinlikle atlanmaması gereken nokta"*(9) dır, dediğinde, Gülnur, sınıf çelişkisiyle kadın çelişkisinin tek bir tahlil ve politikaya bağlanabilmesi gerektiğine mi işaret ediyor, yoksa, tek bir merkezi odak yok derken kadın hareketi açısından iki ayrı politikaya mı işaret ediyor? Kadınların kurtuluşunun bütün kadınların sömürülmesi üzerine kurulacak (erkek için harcanan özel emek sebebiyle olan sömürü) bir toplumsal projeyi ola-

(9) Gülnur Savran, **Sosyalist Feminist Kaktüs**, s.7. s.11.

naklı görmeyip; **işçi kadının-ev emeği ile ev kadını-kadının ev emeği**'nin aynı sömürüye uğramayacakları lafıyla, **ev emeği sömürüsünün mekanizmalarının aynılığını** nasıl izah ediyor, anlıyamadım. Her halde, kadın hareketi tartışır, bunu. Öte yandan bir kadının hem Feminist hem sosyalist olabilme meselesi var. Önce, şunu ifade edeyim ki, Feminist olmayan bir kadın ezilmişliğinin bilincinde olmayan ve çelişkiyi tanımıyan bir kadındır, bence. Zaten Feminist olmayıp da Feminizme takılanların açmazı, sosyalist ideolojik hegomanyadan geliyor. Son tahlilde (!) burjuva olmak var, ne de olsa. Yani onlar ruhları, eylemleriyle Feminist, adlarıyla sosyalistler. Uzun sürmez, tabii. Böyle çelişkileri halledecek binlerce erkekçi uygulama, değerlerle karşı karşıya gelecek, nitekim geliyorlar da. Evet, bir kadın hem Feminist, hem Sosyalist olamaz mı? Ne demiştik, çelişkilerin öncelik, ağırlıklılık meselesini tayin edecek olan kadınlardır ve pekala da bir kadın hem Feminist hem Sosyalist olabilir. Ama sosyalist örgütteki erkek egemenliğine karşı da mücadele edeceği için Feministliğini oraya da taşıyacaktır. (Burjuvalığı taşımaya müsada edereler mi?) Birde bazı sosyalistler İşçi Partisi'ni Sosyalist Feminist kadınların da katılabileceği bir örgüt olarak görüyorlar. Yani Feminizmi burjuva ideolojisi olarak görmeyip sosyalizmdeki ideolojik/politik olarak adlanmış (!) olanı böyle bir yaklaşımla gidermeye çalışıyorlar. Bence bu da bir massedis olacaktır. Ya da, şöyle bir şey olabilir: Sosyalist kadınlar ve işçi kadınlar için emek sermaye çelişkisininde politikasını yapacak örgütlenmeler. Bilmiyorum, **Kaktüs** nasıl bir şey savunuyor, ama sanki onların politikasının örgüten ifadesi böyle gibi geliyor bana. Özetle, bu fasıl daha çok tartışılacaktır, sanıyorum. Bir şeyler denenecek, her halde.

Ve Önsöz Yazarı Ahmet Ural

Ahmet de, Nedret gibi sınıf indirgemeci bir perspektife sahip. Sosyalizm ve işçi sınıfı ve partisi nötr cinslerden müteşekkil. Nedret'in *"hoşgörü"* içinde, son tahlilde burjuvaladığı Feminizm, Ahmet'te **gericilik** olarak tarif ediliyor(10). *"Feminizmin cins ayrımcılığı ve kadınları"* temel almasını gericilik olarak vaftiz ediyor. Yani Feminizm **cins ayrımcılığı ve kadınları** temel almayıp ÖRNEĞİN, sınıf çelişkisi ve işçi sınıfını temel alsa devrimci olacak. Ama o zaman da Feminizm değil, Sosyalizm olurdu, adı zaten.

Ahmet: *"...**yapay biçimde birleştirilen bütün kadınlardır. Çekilen çizgi ise kadınlarla erkeklerin arasından geçmektedir.** (a.b.ç.)"*(11). Kadınlık durumunun (eğer böyle birşeyi kabul ediyorsa, en azından sorun! olarak) **yapaylığı** ne kadar ciddi ise bu sözlerde o kadar ciddidir. Hele, şu, cinsler arasından geçen çizgi, niye cinsler arasından geçiyor? Halbuki temel mücadele var. Ve bu çizgide sınıf çizgisi olmalıdır. Yine de bir kıyak yapıyor. Eğer kadınlar-bütün kadınları ayıran çizgi-sistemle (Ahmet'te de sistem tek. Sermaye sistemi) çelişirlerse **demokratik!** görüyor. Kadınlar, Ahmet'e bir *"sağol abi"* borçlular. Ne de olsa demokratik'de görülüyorlar. Daha ziyade gerici de olsalar, sistemle çelişirlerse (cinsiyetçi sistemle çelişmemek önemli değil-o, yapay bir şey.) demokratik oluyorlar.

*"Farklı sınıflara **bağlı** kadınların sorunu, **yaşayış biçimleri ve hoşnutsuzlukları temelde farklıdır.**"*(12). Nedret'le tartışdığımız için uzun durmayacağım, ama şu **temelin** hangi tür **bir sorun** yarattığını merak ettik. Hele de, şu hoşnutsuzluğu! **Bir sorun** var. Ama **temelde bir farklılık** var. Temel'de farklılıklar varsa **sorun** diye birşey

---

(10) Ahmet Ural, *"Önsöz"*, **Kadın Sorunu Erkeklerinde Sorunudur**, Yeni Aşama Yayınlara, s.12.
(11) **A.g.ö., s.14.15.**
(12) **A.g.ö., s.15.**

yoktur. Neyse, Ahmet'de mesele tam bir kültür ve düşünce meselesi. Yani, erkek proleter *'çarpık bilinci'*nin çarptığı kadınları, bilinci düzeltilerek kurtaracaktır. Kadın bilinci mi dediniz? böyle yapay birşey icad etmek gericiliktir. Nesnel konumu itibariyle kadın emeği üzerindeki sömürüsüyle de var olan proleterya için, erkek söz konusu olunca *'çarpık bilinç'* gibi idealist açıklamalar yapılırken; söz küçük burjuva kadınlarına geldiği zaman aile ve kocayla özdeşliğini *'çarpık bilinç'*le açıklamayı niye düşünemiyor? O da hemen dümen kırıyor ve küçük burjuva, küçük burjuvadır diyor. Cins ayrımı yoktur demenin mülkiyetçi izahını yapmaya çalışıyor. Ama, Ahmet, ne anlama geldiğini bilmemezlik edemiyeceği o, iktidar lafını nasıl kullanıyor? ***"Aile içindeki iktidar karşısında kadın"***. İşte, buradan geriye düşünmeye başlamalı, görecek ki; *'gerici feminist'*ler, devrimci sosyalistlere ne dersler veriyorlar.

Ahmet, özetle *"kadın sorunu çözümünün **iki boyutu ve bir tek temeli** olduğunu"* gösterdikten sonra, *"birinci boyutu, tarihsel olarak devredilen **erkekçi kültür ve bunun kadınlardaki karşılığıdır.** İkinci boyutu ise **kültürün yaslandığı mülkiyet biçimidir.** Temel ise bu ikisiyle **birden mücadele edebilecek olanakları barındıran tek sınıf olarak proleteryadır.**"*(13). Şu kültürün yaslandığı mülkiyet biçimini de bir anlasaydık. Burjuva mülkiyet mi (özgür emek isteyen mülkiyet)?, patriyarkal mülkiyet mi (köle isteyen)? Tarihten söz ettiğine göre burjuva mülkiyet olsa gerektir ki; proleterya sosyalistlerini bu alanda (kadın alanında!-Ahmet) modern sanayi proleteryasına yönelmekle teşvik ediyor. Yani modern sanayi proleteryası içindeki %1-2 nispete dikkat çekiyor.

Bağımsız örgüt mü? Tabi, Ahmet'de bahsediyor: ***"Kadın sorununun özgül yanı ideolojik bir kültürel mücadeleyi gerekli kılar"*** diyerek bağımsız kadın örgütlenmelerinin sendikal bir içerik taşımamaları gerektiğini, eğer, taşırlarsa bölücülük yapmış olacaklarını söylüyor. Yani sendikal içerikli kadın örgütlerini de çok görüyor. Özetle eğitim çalışması öneriyor. Ama, yine de önemli olan birşey var. Ahmet'de de *"sorun"*, probtematik, sistem gibi tahlil temellerinden uzak olduğu için gelişigüzel sözleri kullanabiliyor: *"partiye bağlı sosyalist kadın franksiyonlarının kadına yönelik **cinsel baskının ekonomik ve siyasal temellerini** göstermeye çalışmasıdır (a.b.ç.)"*(14). Hem özgül yan kültürel mücadele olacak hemde **cinsel baskının ekonomik ve siyasal temelleri!** olmuyor arkadaşım. Hem sen, aile'deki iktidar'dan da bahsetmiştin, gel, şu *"cinsel baskının ekonomik ve siyasal temellerini"* araştıralım. Bu *'kadıncılık'* (Ahmet) olmayacaktır, **cinsel baskının** tarafı olarak baskımızdan vazgeçmemizi tahlil etmiş olur ve sosyalistliğimize hiçbir halel gelmez.

Hadi Ahmet, hadi Sena! Feminizim'den öğrenmek eziklik değildir, *"delikanlı"*ca kabul etmek lazım ki, bu kadınlar kendi işlerini çok güzel tahlil ediyorlar ve bizim iktidarımızı sorgulamamızın temellerini sunuyorlar. Sosyalist politikamızın da oturması gereken perspektifine işaret ederek bizi uyarıyorlar. Kabul edin ve mutlu olun. Marksizm eksilmez, gücünden birşey kaybetmez. Marksistlere, ya *"kadın sorununu da içeriyordur ya da marksist olunamaz"*ı dayatan ideolojik *'tek ve biricik Marksizm yorumu'* ideolojik total'i dayatmaktır. Ve sosyalist demokrasi bu noktadan sonra rezerv olamaz. Davet ettiğim düşünce tarzı ile sosyalist teori ve ideoloji güçlenir. Sosyalizmin, yaşanan totaliter tradejilerinin en önemli ayağı ortadan kalkar. HADİ RAST GELE!(*)

(*) 1- BAZI YERLERDE ANLAM DARALTICI ŞEKİLDE KULLANILMIŞ OLAN *"KADIN HAREKETİ"*yle salt Radikal Feminist Hareketi kastetmiyorum. KADIN HAREKETİ bunlarla birlikte Sosyalist Feministleri, sosyalist kadınların özel politika ve hareketlerini, çeşitli adlarla kendilerini ifade edenleri, kişi, kuruluş ve dernekleri de kap- ➡

(13) A.g.ö., s.17.

(14) A.g.ö., s.19.

sar.

2- Buna bağlı olarak, örneğin ilk bölümde s.27'deki *"özel alanın kapsayıcılığıyla ilgili"* parantezdeki Feminist'e yapılan atıf Kadın Hareketi'ni Feminist ile sınırlıyor gibi görünmekle derdini yanlış ifade etmiştir.

SOVYET RUSYA TARİHİ

BOLŞEVİK DEVRİMİ

1917-1923, 1. CİLT

E.H.Carr

Çeviren: Orhan Suda

İngiliz tarihçi E.H.Carr'ın *Bolşevik Devrimi* tarih yazımında gerçekleştirilmiş en büyük yapıtlardan biri olma özelliğini sürdürüyor. Konusunda bir klasik haline gelen bu başyapıt, Sovyet tarihi üstüne yapılan başka birçok araştırmaya da esin ve başvuru kaynağı olmuştur. *Bolşevik Devrimi*'nin bu ilk cildi, Bolşevizm'in doğuşunu ve gelişmesini, 1905 ve 1917 devrimlerini ve Sovyet iktidarını içeriyor. Kitabın Türkçe literatüre yapacağı daha önemli katkı ise, parti, Sovyet ve iktidar aygıtları arasındaki ilişkilere, iktidarda ve Sovyet yönetimindeki merkezileşmeye, milletlerin kendi kaderini tayin hakkı uygulamalarına ilişkin çok zengin bir kaynak oluşturmasıdır. Yapıtın sırasıyla "Ekonomik Düzen" (2. cilt) ve "Sovyet Rusya ve Dünya" (3. cilt) başlığını taşıyan IV. ve V. kısımları da Metis Yayınları tarafından yayımlanacaktır.

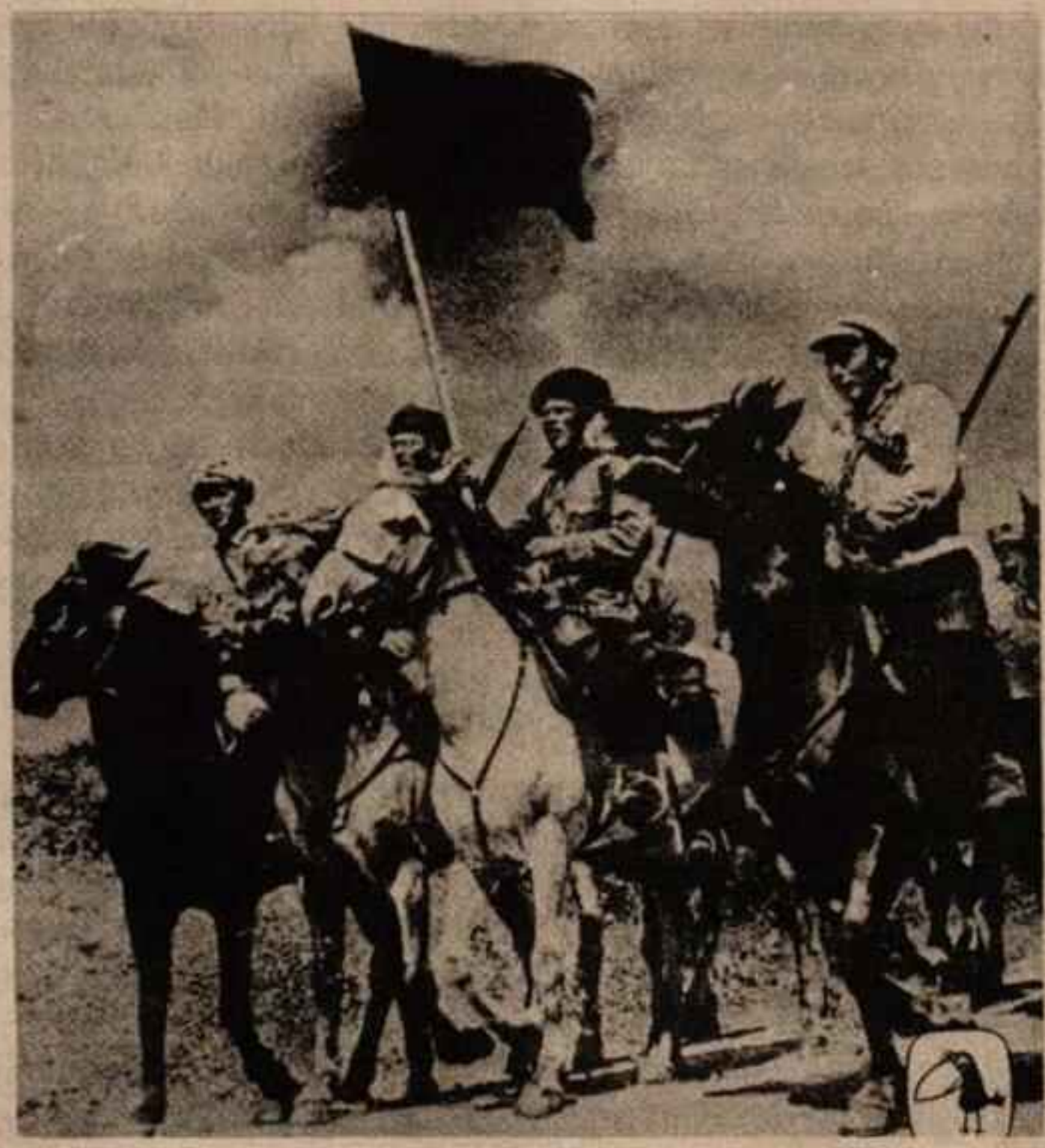

Ödemeli Gönderilir. Ederi: 15000 TL.
Metis Yayınları, Başmusahip Sokak 3/2, Cağaloğlu/İstanbul.

YENİ BİR DÖNEMİN BAŞLANGICINDA...

C.MORALI

Türkiye'de sosyalist hareket 1960'lı yılların ortalarından itibaren önemli bir kitlesel güce ulaştı ve etkili bir siyasal akım olarak sahneye çıktı. '60'lı yıllarda **TİP**'le başlayan kitleselleşme daha sonra *'parti'* gibi işlevler üstlenmek durumunda kalan **Dev-Genç**'le devam ettı. 12 Mart'la birlikte kısa ve geçici bir kesintiden sonra 12 Eylül öncesinde çeşitli *'partiler'* ve *'siyasi hareketler'* çerçevesinde sosyalist hareket tarihinin en kitlesel ve en etkili yıllarını yaşadıktan sonra 12 Eylül'de ağır bir bozguna uğradı. Ülke özgülünde yaşanan bozgunda 12 Eylül'cülere en büyük destek *'dışarıdan'* geldi. Uluslararası konjönktür, yani varolan sosyalist pratiklerin tıkanması üzerinden yoğunlaşan dünya sosyalizminin bunalımı dünyanın dört bir yanında yükselen *'Marksizm öldü, sosyalizm iflas etti'* çığlıkları ile birlikte 12 Eylül'cülerin zaferini pekiştiren bir rol oynadı. Böylece sosyalist hareket Türkiye'de yenilmekle kalmadı '60'lı yıllarda başlayan yükselmesiyle geldiği en üst noktadan büyük bir hızla gerilere yuvarlanarak, son 25 yıllık tarihinde en geri noktaya savruldu. Son yıllar bu geriye savruluşun yaşandığı, bu durumun yarattığı çok yönlü sorunlarla ve sıkıntılarla boğuşulduğu yıllardır. Sahip olduğu birikim ve potansiyeller dikkate alındığında sosyalist hareketin bugün bulunduğu noktadan daha da geriye gitmesi pek mümkün değildir denirse yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla bugün aynı zamanda yeniden ileri doğru hamle yapmanın kısa ve uzun vadeli hazırlıklarının yapılmaya çalışıldığı, *'mayalanmanın'* oluştuğu koşullardır. Nasıl, nereden güç alarak ve kimlerle birlikte ileri doğru hamle yapılacak ve sosyalizm tekrar bir yükseliş grafiğine sahip olabilecektir. Hep birlikte yanıtı aranan soru budur.

Sosyalist Hareketin Üç Dönemi

Türkiye'de sosyalist hareketin son 25 yıllık tarihi başlıca üç döneme ayrılarak değerlendirilebilir; 60'lı yıllarda **TİP**'le başlayan ve daha sonra **Dev-Genç**'in damgasını vurduğu ilk atılımın ve gelişmenin yaşandığı 1971'e kadar gelen ilk dönem, 12 Mart dönemi ile kısa ve geçici bir kesinti veya duraklamadan sonra 1974 sonrasından 12 Eylül'e kadar gelen ikinci bir dönem ve 12 Eylül sonrasında bugüne kadar gelen ve bugün hala aşılamamış olan bozgun yıllarının egemen olduğu bir üçüncü dönem. 12 Mart ve 12 Eylül öncesinde yaşanan ilk iki dönem, aradaki kısa bir kesintinin/duraksamanın ötesinde esas olarak içiçe geçmiş, biri diğerinin devamı veya uzantısı olan bütün bir dönem olarak da değerlendirilebilir. '71 öncesinde **TİP** ve **Dev-Genç**'le başlayan kitlesel yaygınlık ve etkinlik 12 Mart darbesiyle durdurulamamış, ancak kısa bir kesintiye yol açılabilmiştir ve '74 sonrasında sosyalist hareket adeta *'kaldığı*

noktadan' ileri doğru yükselmeye, gelişmeye devam etmiştir.

Uluslararası konjönktür bugünkü geriye savruluşta nasıl aleyhte bir faktör ise sosyalist hareketin gelişme ve yükselme yıllarının yaşandığı 12 Mart ve 12 Eylül öncesi dönemde de lehte bir faktör olarak etkisini göstermiştir. Sosyalist hareketin gelişmesine *'arka planda'* temellik eden ve itilim kazandıran o yıllardaki uluslararası konjönktürün tahlili konusunda İsveç'li Marksist **Göran Therborn**'un görüşleri dikkate değerdir. *"Sosyalist örneğin iki temel etkisi olduğu söylenebilir"* diyen **Therborn** şöyle devam ediyor; *"Birincisi, örnek başarı olarak söylenebilir. Ekim Devriminin zaferi öteki stratejik kavramların ve girişimlerin başarısızlığı yanındaki kesin ayrımıyla binlerce Rus olmayan işçi partisinin onlarcasını Komintern'de topladı. Çin Devrimi Doğu Asya'da Hindistan'dan Japonya'ya Filipinler'e kadar sayısız devrimci girişime esin oldu. Benzer biçimde Küba Devriminin başarısı tüm Latin Amerika'da tekrarlanmak istendi. Bütün bu girişilen benzeme gayretleri başarısız oldu ve bir çoğu felaketle sonuçlandı fakat yeni sosyalist güçler çoğunlukla istikrar buldu ve Avrupa komünizminden Orta Amerika'nın devrimci cephelerine kadar kendi ulusal ritm ve perspektiflerini geliştirdiler"*.

"İkincisi, gelişmiş kapitalizmin gençliğinin önemli bir bölümü 1960 sonralarında ve 1970 başlarında radikalleşmiş ve esinini sosyalist mücadele ve haksızlığın sosyalist açıklamasından almıştır"(1)

Bu radikalleşmenin de iki ana nedeni olduğunu belirten **Therborn** bunları da şöyle açıklıyor; *"Birincisi, gelişmiş kapitalizmin kalbinde toplumsal denetimin geleneksel biçimlerinde hızlı bir parçalanma vardı, nüfusun belirli bir kesiminin mevcut kurumların baskı ve gözetiminden kaçabilmesini sağladı. Bu sürecin en önemli yönlerinden biri herhalde yüksek öğrenimdeki yayılımın patlamasıydı. Kayıtlar o dereceye varmıştı ki öğrenciler yalnız ailelerinin değil konvansiyonel akademik kanalların sağladığı toplumsallaşma biçimlerinden de kaçıyorlardı. Emek pazarı hala umutvar olduğundan öğrencilerin uluslararası düzeyde gelişmelere ve yeni düşüncelere ulaşacak zor zamanları vardı. 60'ların gençliği aynı zamanda savaş sonrası hamlesinin bolluğunu yaşayan ilk kuşaktı..."*.

"Gençliğin radikalleşmesinin ikinci ana nedeni gelişmiş kapitalizmin 1960'lardaki şiddetli çelişkileriyle bunlara direncin yapısında yatar. Bunlar kuramsal olarak kapitalizmin liberal rejiminin tanıdığı fakat çiğnemeyi sürdürdüğü temel siyasal haklar için verilen mücadelelerdi"(2). Bu bağlamda zencilerin, öğrencilerin, kadınların mücadelesine değinen Therborn başta Vietnam olmak üzere bağımlı ülkelerin ulusal kurtuluş savaşlarına ve Çin'deki Kültür Devriminin etkilerine de dikkat çekerek tahlilini şöyle bağlıyor;

"Şimdiye kadar yalnızca radikalleşmekten ve isyandan söz ettim. Bu süreç neden sosyalist bağlanmaya ve Marksizmin kabulüne yol açtı?...".

"Eğer Marksizm, Leninizm-ve daha genelde-sosyalizme sarılındıysa, bu, bence, temelde liberal-demokrat kapitalist gücün zencilerin, Vietnamlıların ve genelde Üçüncü Dünyanın en temel haklarını reddetmesine karşılık tek anlamlı kuramı bunun [yani sosyalizmin] ortaya koymasıydı. İlerici liberalizm ve sosyal demokrasinin bu açıdan söyleyecek bir şeyi yoktu, ortaya çıkan sefaletle genelde uyum içindeydiler veya ondan sorumluydular... Marksist sosyalizm tek mümkün seçenekti, çünkü dünyanın önderlik yapan kapitalist demokrasilerinin rezaletini tek başına açıklayabilen oydu"(3).

---

(1) Göran Therbon, *"Postaneyi Arkada Bırakırken"*, **21. Yüzyılın Eşiğinde Sosyalizm**, s.66.
(2) **A.g.y.**
(3) **A.g.y.**

Dünya-tarihsel bağlamda genel olarak bu biçimde gelişen süreç Türkiye'ye de yansıdı ve etkisi altına aldı. '71 dönemi bu sürecin Türkiye'nin özgül koşullarında kazandığı boyutların ve dinamiklerin ürünüdür. '74-80 arasındaki dönem ise 12 Mart rejiminin yolaçtığı kısa bir kesintinin ardından yine bu sürecin bir devamı ve uzantısı niteliğindedir.

1950'lerin **DP** iktidarı Türkiye'de kapitalist gelişmenin ön koşullarını hazırladı ve alt yapısını tamamladı. Karayolları ağının hızla yaygınlaşması, ağır sanayiinin yanısıra tüketime dönük yatırımlara girişilmesi ve ithalatın artması, özellikle kırsal alanda hızlı bir makineleşme ve köyden kente göç olayı İkinci Dünya Savaşı yıllarının kıtlık, açlık ve kendi kendine yetme çabasının yarattığı sefalet koşullarından sonra gelen tüketim bolluğu ve *'refah'* vb... bu bağlamda değerlendirilmelidir. (Bunun için Menderes hala *'rahmetle'* anılır!)

1960'lı yıllar ise kapitalizmin ithal ikameci model içinde hızla geliştiği bir dönem oldu. 1970'lere kadar ortalama yüzde 7-8 civarında bir kalkınma hızı, düşük enflasyon ve yine düşük işsizlikle kapitalizmin yarattığı *'refah'*tan halk yığınları da belli ölçülerde payını alıyordu. (Demirel hala bu yılların prestijini yiyerek destek sağlamaya çalışıyor. 12 Eylül rejimi biraz da bunun için Demirel'i siyasi olarak mezara gömemedi!) Hızlı kapitalist gelişme hareketli ve parçalanmış bir sınıfsal ve toplumsal yapı ve bunun üzerinden gelişen yine hareketli bir siyasal yaşamı ortaya çıkarıyordu. Kentlerin çevresini hızla saran gecekondular kırdan kente yeni gelen insanları sadece gelişmekte olan sanayiiye ucuz işgücü sağlamakla kalmıyorlar kentte edinmekte oldukları yeni değer yargıları kültür ve yaşam tarzının beklentileri ve özlemleri çerçevesinde kısa sürede karşılanması mümkün olmayan bir çok talebi de gündeme getiriyorlardı. Gelişmekte olan kapitalizmle büyüyen *'pasta'*dan emekçi yığınların da payına düşen bir miktar vardı ama onların hızla artan ve çeşitlenen taleplerini karşılamaktan çok uzaktı. Yine bu süreçte Türkiye'de de yüksek öğrenim yaygınlaştı ve öğrenci gençlik doğal olarak metropol ülkelerdeki kardeşlerine benzer tepkiler ve eğilimler içine girdi. Toplumsal olarak bir karamsarlık değil iyimserlik havası egemendi. İnsanlar daha iyi bir gelecek istiyor, tasavvur ediyor ve bunun için mücadele etmeye de istekli bir konumda bulunuyorlardı. Zaten bir toplumda solun/sosyalizmin yükselmesinde böylesi koşulların payı büyüktür. Toplumsal karamsarlığın, gelecekten iyi şeylerin beklenmediği, beklenemediği bir ortamda solun/sosyalizmin istikrarlı bir yükselişi olmaz. Ancak ani ve soluksuz *'patlamalar'* olabilir. Oysa yukarıda işaret ettiğimiz koşulların sonucunda Türkiye'de sol/sosyalizm 1960'lı yılların ortalarından itibaren 1980'e kadar oldukça istikrarlı bir şekilde gelişmiş, yükselmiştir.

Kapitalizm sadece ülkenin *'Batısında'* değil elbette *'Doğusunda'* da gelişiyordu. Bu bölgede daha yavaş ve farklı bir ritmde gelişen kapitalizm çözülmeye zorladığı feodal ve yarı-feodal ilişkilerin yerine uluslaşma sürecinin dinamiklerini harekete geçiriyor ve böylece onyıllardır uykuya dalmış gibi görünen ulusal bilinç uyanarak, ulusal hareket 1920'lerden ve 1930'lardan farklı bir içerikte -yani dünya- tarihsel ölçekte yaşanan sürecin etkileriyle sosyalizmden şiddetle etkilenerek ulusal-devrimci bir hareket biçiminde- ortaya çıkıyordu. Böylece 1960'ların sonlarından başlayarak -**DDKO** ile birlikte- toplumsal ve siyasal mücadelenin *'yeni'* bir dinamiği etkili bir şekilde devreye girdi.

1950'lerde başlayan bu sürece ilk ve ciddi tepki orta sınıflardan geldi; 27 Mayıs 1960 darbesi. Darbenin ürünü olarak ortaya çıkan 1961 anayasasının kurduğu siyasal/hukuksal yapı bu toplumsal hareketliliği önleyecek denetim ve baskı mekanizmalarını zayıflatmıştı. (Demirel'in *"Bu anayasa ile bu ülke yönetilemez"* lafları, 12 Mart

yetkililerinin *"Bu anayasa lüks"* lafları hatırlansın.) Aydınlar büyük çoğunluğuyla sola/sosyalizme bağlanmış ve böylece ideolojik bir hegemonya da kurulmuştu. Böylesi bir hegemonyadan alınan güç ve meşruiyetin de yardımıyla öğrenciler, işçiler, küçük üreticiler ve diğer çalışanlar (memurlar, teknik elemanlar vb.) ciddi bir toplumsal ve siyasal mücadele içine girdiler. 12 Mart'ın genelkurmay başkanı Memduh Tağmaç'ın sözleriyle *"Toplumsal gelişme ekonomik gelişmeden önde gidiyordu"*. Tekelci burjuvazi bu gidişe daha fazla seyirci kalamazdı ve böylece 12 Mart darbesi gündeme geldi. Kısa süren bir devlet terörü ile sola bir darbe vurulurken anayasa değişiklikleri ile de siyasal/hukuksal yapı yeniden düzenlenmeye, denetim ve baskı mekanizmaları güçlendirilmeye çalışıldı. Ancak 12 Mart döneminde alınan önlemler yetersiz kaldı. Ne ideolojik hegemonya kırılabildi, ne de sol/sosyalist hareket kitlesel düzeyde ciddi bir gerilemeye uğratılabildi. Aynı şekilde ulusal bilinç ve hareketteki tahribat da geçici idi. Türkiye, gelişmiş kapitalist ülkeler gibi oturmuş, istikrarlı kurumlara ve ilişkilere sahip değildi. Gelişmiş kapitalist ülkeler *''68 dalgasını'* göğüslerken sistemin zaaflarını iyi gözlemişler, sadece baskı önlemleri ile değil ideolojik hegemonyayı pekiştirmeye yönelik adımları gündeme getirerek, hızla kendilerini savunma mekanizmalarını geliştirmişlerdi. Oysa Türkiye'de yapılan şey *"baskı önlemleri'* ve bu çerçevedeki mekanizmaları siyasal ve hukuksal düzeyde kurmak ve güçlendirmekten öte değildi. Yasal/hukusal düzenlemelerin ötesinde 12 Mart rejiminin ideolojik ve siyasal alanda ele attığı en önemli olgu sivil faşist hareketin desteklenmesi ve güçlendirilmeye çalışılmasıydı. Yine de küçümsenmemesi gereken bu ideolojik/siyasal *'icraat'* daha sonra -12 Eylül öncesinde- belki de tekelci burjuvazinin umduğundan da fazlasını yaptı.

12 Eylül Öncesi Dönem

12 Mart döneminde esas olarak ezilemeyen, geçici bir *'bastırma operasyonuna'* maruz kalan sol/sosyalist hareket 1974'ten itibaren adeta kaldığı yerden ileri doğru gelişmeye devam etti. İdeolojik ve siyasal düzeyde mevzilerinin çoğunu kaybetmemişti. Bunlardan yararlanarak hızla örgütlenmeye, kitlesel ilişkilerini yaygınlaştırmaya girişti. Siyasal baskı ve denetim mekanizmaları hızla parçalandı. Yasal/hukuksal yapının zaafları ve boşlukları sivil faşit hareket tarafından doldurulmaya çalışılıyordu ve doğrusu faşist hareket bu konuda üzerine düşeni fazlasıyla yapıyordu. Önceki dönemde toplumsal hareketlilik en çok şehir küçük burjuvazini oluşturan tabakalarda (öğrenciler, öğretmenler, memur ve teknik elemanlar, aydınlar, işçi ve işsiz gençlik) en çarpıcı ifadelerini ve siyasal biçimlerini buluyordu. Nitekim 12 Mart döneminde alınan *'önlemler'* daha çok bunlara yöneliktir. (Örneğin bir **DİSK**'e dokunulmaz iken *'devrimin kaleleri'* gibi yükselen üniversiteler en çok saldırıya uğrayan yerler oldu, memurların sendikalaşma hakkı gaspedildi vs.). 1974'ten itibaren gelişen toplumsal/siyasal mücadele yine şehir küçük burjuvazisi ekseninde ve yer yer diğer emekçi tabakaları ve proletaryayı da etkileyerek gelişti ve döneme damgasını vurdu. Bu eksendeki toplumsal hareketlilik ve mücadele faşizmin de güçlenmesinin başta gelen temellerinden birini oluşturuyordu. Bu dönemde Türkiye'de o günkü dünya koşullarında en güçlü ve kitlesel faşist hareketlerden biri oluştu. Bu arada bu dönemde proletarya da sahneye çıkmaya başladı. Geçmiş dönemlerden daha farklı boyutlarda, zaman zaman giriştiği eylemleriyle (1 Mayıs'lar, 20 Mart genel grevi ve direnişi, Tariş Direnişi gibi) tüm ezilenleri etrafına toplayan militan bir sınıf olduğunu gösterdi. Özellikle de 12 Eylül'ün yaklaştığı sıralarda küçük burjuva kitleler mücadeleyi hızla terkederlerken proleter kitleler ise giderek daha büyük ölçüde mücadeleye girişiyorlardı.

'74-80 döneminin toplumsal muhalefeti, '71 döneminin bir devamı ve uzantısı ola-

rak sol/sosyalizm üzerinden gelişti ve şekillendi. Dünyada henüz itibarı bugünkü gibi sarsılmamış olan sosyalizm Türkiye'de de tepkilerin aktığı alan ve bağlanılan akım oldu. Bu bağlamda yükselen ve kitleselleşen sosyalist hareketin sınıfsal temeli en başta şehir küçük burjuvazisi olmaya devam etti. Proletarya ile bağlar cılız idi.

Sosyalist hareket her şeyden önce bölünmüş/parçalanmış bir yapı gösteriyordu. Siyasi grupların hepsini bir torbaya doldurarak değerlendirmeler yapmanın zorluğunu ve yanlışlığını akılda tutarak, yine de bazı genellemeler yapmaya gidilirse şunlara işaret edilebilir; adları her ne olursa olsun, genel olarak *'siyasi grup veya çevre'* niteliğini aşmayan gevşek, yarılegal veya legal örgütlenmeler söz konusu idi. Siyasi düzeyde anti-faşist mücadele içinde iş görüyorlar ve işlevli olabiliyorlardı. Zaten programatik olarak siyasi perspektifler de esas olarak anti-faşizmle sınırlı idi. İdeolojik olarak *'tek doğru biziz'* inanç ve iddiası içinde diğer gruplara üstünlük kabul ettirmeye yönelik doktriner tartışmalar egemendi. Toplumsal sorunların kavranmasına ve çözümüne yönelik çabalar ve tartışmalar doktrinerliğin ve dogmatizmin altında eziliyorlardı. Giderek gerçek yaşamın ve toplumun **kenarına** itilerek orada *'küçük dünyalar'* inşa edildi. Kendi kendilerine yeten bu *'dünyalarda'* siyasi grupların/çevrelerin kast ilişkileri ve yaşamı iyice pekişti. Sınıfsal kökenleri itibariyle geldikleri (veya hala içinde bulundukları) küçük-burjuvazinin özellikleri, alışkanlıkları, özlemleri doktriner bir sosyalizmle sarıp sarmalanarak bu *'dünyalara'* taşında ve egemen oldu.

Anti-faşist mücadele içinde sürekli bir eylemlilik militan bir ruh halini ve yaşam tarzını da getiriyordu; kendini davaya adamak, her türlü özveriye katlanmak, geleceği değil günü düşünmek ve yaşamak, güne ve geleceğe dönük güvenceler aramamak (ya da bu güvenceleri *'erken devrim beklentileri'* içinde bulmak), duyguların ve heyecanların egemen olduğu coşkuyla mücadeleye sarılmak... militanlarda ortak olan veya yaygın olarak paylaşılan düşünceler ve davranış biçimleriydi.

Birey-örgüt arasındaki aidiyet ilişkisinin demokratik, özgür, bireyin kendisini gerçekleştiren ve geliştiren bir tarzda kurulmayan bir aidiyet ilişkisi ideolojik ve siyasi olarak marksizmin içselleştirilmesini ve örgütsel ilişkilerin bu temelde gelişmesini engellediği gibi özdeşliğin de (birey-örgüt özdeşliğine ait bir illüzyonun da) kaynaklarından biri oluyordu.

Siyasi grupların/çevrelerin oluşumu bir önceki dönemin ileri militanlarından meydana gelen önderliklerin etrafında gerçekleşmişti. Bu önderliklerin militanlardan gördükleri güven ve bağlılığın örneklerine sosyalist hareketin tarihi içinde, en azından görünür bir gelecekte, bir daha zor rastlanır. Çünkü bu aşırı güven ve bağlılık 12 Eylül sonrasında yine aşırı bir biçimde, reaksiyonlar geliştirerek çöktü.

Örgütlenmelerin tüm gevşekliğine ve şekilsizliğine karşın ortaya çıkan piramidin tabanını oluşturan sempatizan/taraftar kitlesinin önderler ve militanlarla ilişkisi edilgen nitelikte idi. Döneme damgasını vuran antifaşist mücadelenin destekleyici unsurları, faşist saldırılardan *'korunan'* (mahalleler, okullar, işyerleri vb.) insanlar konumundaydılar. 12 Eylül'le birlikte faşist terör ve saldırılar gündemden çıkınca sosyalist hareketle (devrimci örgütlenmelerle) ilişkileri de *'bıçakla kesilir gibi'* çok büyük ölçüde kesildi.

İşte kabaca bu özellikleri taşıyan, kendilerini böylece kuran/oluşturan siyasal gruplar üzerinde gelişen sosyalist hareket 12 Eylül'de ağır bir bozguna uğradı. 1970'lerin sonlarına doğru ithal ikameci model içinde tıkanan, bu yapının sunduğu gelişme olanaklarını tüketen Türkiye kapitalizmi yeni tercihler ve atılımlar yapmak zorunda idi. Emperyalizme bağımlı yapı *'ihracat ekonomisi'* modeline yönelerek büyümesini ve gelişmesini sürdürmeye çalışacaktı. Bu yöneliş toplumsal ve siyasal düzeyde de yeni düzenle-

meleri gerekli kılıyordu. Bu noktada sorun basitçe ekonominin bir gereği olarak gündeme gelmiyordu. (Zaten her hangi bir toplumsal veya siyasal olayın ille de ekonomik köklerini veya bağlantılarını aramaya kalkışmak Marksist bir yaklaşım değildir.) Ekonominin durumu veya onunla bağlantılarının ötesinde toplumsal yaşam ve siyasi alan tekelci burjuvazinin müdahalesini, kendi lehine yeni düzenlemeleri zorunlu kılan bir noktaya gelmişti. Böylece hemen herkesin beklediği (ve daha sonra *"Biz önceden görmüştük"* dediği!) 12 Eylül darbesi geldi. 12 Eylül askeri diktatörlüğü ve '82 Anayasası '60'lı yıllardan itibaren sol/sosyalizm üzerinden gelişen toplumsal muhalefete karşı en sert, en katı önlemlerin alındığı azgın bir karşı-devrim hareketi olarak ortaya çıktı. Eğer '61 Anayasası orta sınıfların damgasını taşıyan bir tepki hareketi ise sonraki 20 yıl içinde tekelci burjuvazi buna iki aşamada yanıt verdi; 12 Mart ve 12 Eylül. (12 Eylül'den sonra **Halit Narin**'in *"Gülme sırası bizde"* lafları hatırlansın.) Sosyalist hareket açısından '74-80 dönemi nasıl '71 döneminin bir devamı ve uzantısı ise tekelci burjuvazi açısından da 12 Eylül, 12 Mart'ın bir devamı, onun yarım bıraktığı veya tamamlamaya gücünün yetmediği operasyonunun tamamlanmasıdır.

12 Eylül'e en büyük desteğin *'dışarıdan'*, uluslararası konjönktürden geldiğini daha önce belirtmiştik. *"Marksizm yenildi, sosyalizm iflas etti"* çığlıklarında ifadesini bulan bu desteğin de etkisiyle Türkiye'de sosyalist hareket 9 yıldır toparlanamıyor. Son 25 yıllık tarihi içinde savrulduğu en geri noktada bunalımını yaşamaya devam ediyor. Dikkat edilmesi gereken şudur ki, 9 yıldır toparlanamayan sosyalist harekettir. Ulusal-devrimci harekette belli bir toparlanmadan ve canlanmadan söz etmek mümkündür. İşçi hareketi de bu yılın bahar aylarında *'Nisan Eylemleri'* ile bir atılım, savrulduğu noktadan ileri doğru bir hamle yapmıştır. (Bu arada bir çok sosyalistin yükselen işçi hareketinin kendiliğindenci ve ekonomik nitelikte olduğunu vurgulamaya özel bir gayret göstermesini izlemek ilginç oldu. İşçi hareketinin abartılmaması gerektiği ve uvriyerizmin *'ciddi bir tehlike'* olduğu yolundaki *'ciddi'* uyarılar ortalığı kapladı! 20 yıldır işçi sınıfı ile doğru-dürüst bağlar kurmayı becerememiş bir sosyalist hareketten beklenen de daha farklı bir tutum olamazdı herhalde! Neyse...)

Türkiye'de sosyalist hareketin savrulduğu noktadan ileri doğru hamle yapamamasında uluslararası konjönktürün, yani çeşitli ülkelerdeki sosyalist pratiklerin tıkanmasının ve çökmesinin hiç kuşkusuz büyük payı var. Ancak herşey buna bağlanıp, bununla açıklanamaz. Eğer böyle yapılırsa uluslararası düzeyde sosyalizmin bunalımı aşılıncaya kadar ulus-devlet ölçeğinde kolları kavuşturup beklemek kaçınılmaz olur. Uluslararası konjönktürden şiddetle etkilenmek bir gerçekse de siyasi mücadele hala ulus-devlet ölçeğindeki dinamiklerle ve koşullarla belirleniyor. Dolayısıyla sosyalistlerin uluslararası konjönktürü unutmadan ve herhalde bir süre daha bunun aleyhte bir faktör olacağını bilerek, yapmaları gereken şeyler olduğunu kabul etmeleri gerekiyor.

Toparlanma Neden Sağlanamıyor?

Türkiye'de sosyalist hareketin toparlanamamasının tek veya belki de en önemli nedeni uluslararası konjönktür değildir. Bunun önemine ve rolüne yukarıda işaret ettik. Ancak toparlanamamakta bunun yanısıra ve bunun ötesinde bazı nedenler bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda sosyalist hareket toparlanmaya çalışmıyor değil, çalışıyor. Ancak bunu eski tarzda, eski anlayışların egemenliğinde ve eskiden beri destek bulduğu ama bugün farklı bir konumda olan toplumsal güçlere yönelik olarak yapmaya çalışıyor ve bundan dolayı da başarılı olamıyor. Belirli bir toparlanma ve canlanma gösteren ulusal-devrimci hareket de, bu yıl tarihinin en yaygın, en kitlesel, en

uzun süreli eylemleriyle atılım yapan işçi hareketi de eski tarz ve anlayışlarla, eski biçim ve yöntemlerle bu toparlanma ve atılımı gerçekleştirmedi. Her iki harekette de eskiden bugüne taşınanların yanısıra yeni bir öz ve biçime ait unsurlar ön planda. Dolayısıyla sosyalist hareketin buradan öğrenmesi, alması gereken bir şeyler olmalı; ulusal-devrimci hareketi ve işçi hareketini bir de bu açıdan incelemelidir. Sosyalist harekette *'yeni'* olarak bazı teorik argümanlar ve tartışmalardan öte bir şey olduğu söylenemez. Bunların ise politik ve örgütsel karşılıkları yok, daha doğrusu henüz yok. Bunlar oluşturulmadan da bir toparlanmayı beklemek anlamsız olacaktır.

Marksizm *'bir eylem klavuzu'* olduğuna göre şu soruyu sormak gerekir; mevcut tartışmalar ve faaliyetler hangi eyleme, hangi mücadeleye klavuzluk etmeye, yol göstermeye çalışıyor? En önemli nokta budur. Bugün toplumsal bir hareketlilikten değil durgunluktan, geleceğe dönük olarak bir iyimserlikten değil karamsarlıktan söz edilebilir ancak. Yığınlar daha fazlasını, daha iyisini talep ederek bunun için mücadeleye girişmekte değil, elindekini koruma ve kaybetme endişesi içinde bulunuyor. Özellikle öteden beri sosyalist hareketin toplumsal zeminini oluşturan orta tabakalar 25 yıldır sürdürdükleri mücadeleden **yorgun düşmüş** durumdalar. Demokratikleşme başta olmak üzere bir çok konuda umutlar Avrupa ile entegrasyona, **AT**'ye bağlanmış durumda. Bu konuda *'ulusal bir konsensus'* sağlanmış gibi görülmesinin en önemli nedenlerinden biri budur. Sosyalistler hala bu yorgun, bıkkın, umutlarını yitirmiş kitleye yaslanarak, onun eylemsizliğinin üzerinden toparlanmaya çalışıyorlar. Tabii ki olacak bir şey değil! (Bunu yaparken düşünerek-taşınarak hareket edilmiyor. Yapılmakta olanlar onyılların ürünü bir tarz, anlayış ve geleneklerin sonucunda, esas olarak kendiliğinden ortaya çıkan şeyler.) Öte yandan hiçde yorgun ve pörsümüş olmadığını gösteren, militan ve kitlesel bir şekilde mücadele etme yeteneğini son olarak bu yılın bahar aylarında en çarpıcı biçimde yeniden kanıtlayan bir işçi sınıfı ortada duruyor. Toparlanma ve ileri atılma çabaları işçi sınıfına yönelmez, onunla birlikte adım atılmaya çalışılmazsa istenilen sonucu vermeyecektir. *'Yeni'* işçi sınıfının eylemliliği ve mücadelesi içinden gerçek anlamda yaratılabilecektir. Evet, abartılmaması gereken ama diğer ezilenler ve sömürülenlerle karşılaştırıldığında hiçde küçümsenemeyecek olan işçi kitlelerinin eylemliliği ve mücadele azmi sosyalizm alanına taşınabilirse bir çok şey değişebilir ancak. *'Nisan Eylemleri'* içinde işçi kitleleri, öncü işçiler yeni mücadele biçimleri ve eylemleri yaratmakta yeteneklerini kanıtladılar. Bütün bunları görmeden ve kavramadan eski tarz ve gelenekler içinde uğraşıp didinmek pek bir şey getirmeyecektir. Bunun da ötesinde bu açılmakta olan **yeni dönemde** tarihsel görev yorgun düşmüş bulunan toplumun orta tabakalarının yerini işçi sınıfının almasıdır, bunun sağlanmasıdır. Açılmakta olan yeni dönemde proletarya eksenli bir toplumsal muhalefetin gelişmesinin koşullarını hazırlamaya ve buna hazırlanmaya çalışmak temel ve acil görev olarak kavranmalıdır. Bunun için yeni bir önderlik tarzı, yeni bir militan tipi, yeni bir mücadele ve örgüt anlayışı, yeni bir yaşam tarzı üzerinde durulmak zorundadır. Ama tüm bunlar sosyalistlerin kendi kendilerine, kendi aralarındaki ilişkilerin sınırlılığı ve üstelik yıpranmışlılığı içinde gerçekleştirilemez. Bu alanda ve ilişkiler içinde de yapılması gereken şeyler var ve bunlar ancak temiz bir hava, yeni bir soluk ile yapılabilir. O temiz havanın geleceği yer ise öncelikle ve özellikle işçi sınıfıdır, gözleri oraya dikmek gerekir. Dolayısıyla ilk ve en önemli adım geleneksel toplumsal zemin üzerinden değil yeni bir zemin üzerinden işçi sınıfı içinden yürümeye ve toparlanmaya çalışmaktır. Bu basit bir adım veya değişiklik değil her alanda kendisini hissettirecek ve karşılıklarının yaratılmasını zorunlu kılacak bir yönelimdir.

Öte yandan sosyalizmin ideolojik cephede yitirdiği mevzileri kazanması ve yeni-

den güçlenmesi ve süreç içinde bir ideolojik hegemonya kurması bir diğer önemli sorundur. Bu alanda mevziler kolay kazanılmadığı gibi bir kez elden çıkınca tekrar geri almak daha da zordur. Türkiye'de sosyalizm şimdi bir zorluğu yaşıyor. Bu noktada uluslararası konjönktür en büyük handikaptır. Geçmişte varolan *'şabloncu'* akımların bilinen tutumları ve çizgileri üzerinden bugün uluslararası düzeyde sosyalist pratiklerin tıkanıklığının faturası aynen Türkiyeli sosyalistlere de çıkarılmış durumda. Çünkü geçmişte ekonomizmin sakatlığı sosyalizm pratiklerinden farklılıklar ortaya konabilmiş, onlardan kesin ve açık bir şekilde ayrılabilinmiş olsaydı bugün ülke ölçeğinde durum ve koşullar pekala farklı olabilirdi. Bu konuda tarihsel bir örnek Bolşeviklerin II.Enternasyonal'e, onun sosyal-şöven çizgisine ve önderlerine karşı aldıkları kesin tavırdır. Bu tutum sonucundadır ki II.Enternasyonal çökerken Bolşevikler Rusya'da devrime önderlik ediyorlardı. Tabii ki ne Bolşeviklerin bu tavrı, ne de Türkiyeli sosyalistlerin geçmiş yıllardaki tavrı basit birer tesadüftür.

Bugün *'reel sosyalizm'*in bunalımının açığa çıkmış olması içten içe yaşanmasından iyidir. Gizli kalan, örtbas edilen sorunlar değil, açığa çıkan, hele de bugün olduğu gibi tüm dünyanın tartıştığı sorunlar çözüm koşullarını da beraberinde getirecektir. Özellikle son zamanlarda çeşitli ülkelerde kitlelerin devreye girmesi, çeşitli biçimlerde iradelerini ortaya koymaları olumlu gelişmelerdir. Marksizm yüzyılın başında tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin umudunu bağladığı dünya görüşü idi. *'İktidarda'* geçirilen 70 yılı aşan sürecin sosyalizm pratikleri bu umudun sarsılmasına, yüz yılın başındaki itibarın silinmesine neden oldu. Ancak ezilen ve sömürülen yığınların karşısına başka bir dünya görüşü çıkmış, marksizmin yerini almış değil. Dolayısıyla marksizm savaşı terk etmiş veya kaybetmiş değil. Ve marksizm bu savaşı kazanacak kadar güçlü ve donanımlı olduğunu kanıtlayacak, yüzyıl sona ermeden eski itibarına ve gücüne ulaşarak hak ettiği yere, tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin mücadelesinin başına geçecektir.

İdeolojik cephede kaybedilen mevzilerin geri alınmasında en büyük iş proletaryanın *'organik aydınlarına'* düşüyor. Türkiye'de bunların sayısı bugün dünden az değil, daha çok. Sosyalist demokrasi eksenindeki tartışmaların yanısıra birlik sorunu çevresinde atılan adımlar olumlu mesajlar taşımakta ve iletmektedir. Toplumun karşı karşıya bulunduğu sorunlara ilişkin tutarlı çözüm önerileri, fikirler üretildikçe ve bunların doğrultusunda bir eylemlilik ve kitlesel mücadele geliştikçe kazanılan ideolojik mevziler de artacaktır.

Sosyalist hareketin toparlanmasında en önemli sorunlardan birini en sona bıraktık; bu sorun 20-25 yıllık mücadelenin ürünü ve birikimi olan insan malzemesinin, sosyalist kadroların ve militanların sosyalist hareketin içine çekilmesi ve örgütlenmesidir. En zor, en çetin sorunlardan birinin de bu olduğuna kuşku yok. Bu unsurların büyük çoğunluğunun bugün *'örgütsüzlüğü'* tercih ettiği ancak küçük bir azınlığının *'örgütlü'* faaliyet içinde yer aldığı açık. Bu konuda *''yenilgi dönemlerinde olur böyle şeyler''* diyerek sorunu geçiştirmek *'örgütlü'* unsurlar açısından sadece sığ ve yanlış bir yaklaşım olmaz, kendi durumlarını, kendi bulundukları yerleri ve sahip oldukları ilişkileri, yaşam tarzını sorgulamayı/eleştirmeyi de engeller ki, esas vahim olan da budur. *'Örgütlü'* olanlar *'örgütsüz'* kalmayı tercih edenleri suçlamadan önce veya en azından bunun yanısıra, onları çağırdıkları yere, ilişkilere eleştirel bir gözle bakmalıdırlar.

Sosyalistler uzun yıllardır, geçmişten, 12 Eylül öncesinden, farklı bir yaşam tarzı sürdürüyorlar. Bu saptama sadece *'örgütsüz'* olanlar değil *'örgütlü'* olanlar için de geçerlidir. Geçmişte varolan heyecan ve coşku içinde ve belirli bir mücadele orta-

mında pek farkedilmeyen veya önemsenmeyen bazı çarpıklıklar, sorunlar bugünkü durgun/hareketsiz ortamda hem daha önem kazanıyor, hem de gerçekten geçmişe göre daha ileri boyutlar kazanmış durumda. Yaşanmış bir tarih içinden gelerek çoğunlukla olumsuz yönde değişen çok şey var. Bu olumsuzluklara yol açan başlıca temel ise yaşananların adaletsiz bir şekilde paylaşılması, daha doğrusu paylaşılamamasıdır. Buradan doğan çok yönlü güvensizlik, hayal kırıklıkları insan ilişkilerini tahmin edilemeyecek ölçülerde tahrip etmiş durumdadır. Evet, hiç kimse bir başkası için devrimcilik yapmıyor, bir başkası için mücadele etmiyordu, ama en zor anlarda asgari bir dayanışmayı ve yardımlaşmayı, çok çeşitli sıkıntılara birlikte göğüs germeyi ve paylaşmayı araması kadar da doğal ve insani bir şey olamaz. Ezici bir çoğunlukla insanlar bunları bulamadılar, yaşayamadılar. (**Can Yücel**'in bir şiirinde dediği gibi *"Herifler indirince satırı, sakatatçı dükkanına döndük"*!) Dolayısıyla şimdi eski güven ilişkileri ve anlayışı yok. Şimdi insanlar geleceğe dönük güvenceler arayarak, belirli bir tecrübe ve tanıma üzerinden seçerek ilişkiler kurmaktadırlar. Laflardan çok yaşanmış ve yaşanmakta olanlara bakarak yargılara varmaktadırlar. Üstelik bütün bunlar hareketsiz, canlı bir siyasal mücadele ortamı olmayan koşullarda gerçekleşmekte, ortak bir heyecan ve coşku rüzgarı da esmemektedir.

'Örgütsüz' olanlar zaten kendi hayatlarını yaşadıklarının bilincinde olmakla birlikte, en azından bir bölümü düzene entegre olmamaya çaba gösteriyor, sosyalizmle ve *'örgütlü'* olanlarla bağlarını koparmaya çalışıyor. *'Örgütlü'* olanlar ise *'örgütsüz'* olanları çağırdıkları yerde esas olarak *'çift kişilikli'*, bölünmüş/parçalanmış, tuhaf bir yaşam sürdürüyorlar. Günün bir kaç saatini, sınırlı bir parçasını *'politika yaparak'* başkalarıyla sözüm ona paylaşıp, geri kalan zamanda yine kendilerine ait, başkalarıyla hemen hiç bir biçimde paylaşmadıkları bir hayatı yaşıyorlar. Bu bağlamda *'özel olan politiktir'* sözü anlamını ve karşılığını tam olarak buluyor, ama tersinden! *'Politika yapmak'*, siyasi mücadelede yer almak günün belli saatlerinde yapılan bir *'kamu faaliyeti'* gibi algılandıkça bu durumdan kurtulmak mümkün değildir. Marksizm bir dünya görüşü olarak yaşamın tümünü kucaklamadıkça, insan faaliyetinin her alanında ve ilişkisinde içselleştirilmedikçe uzun yılların ürünü olan ağır tahribat aşılamayacaktır. Haksız sayılamayacak nedenlere dayanan uç noktalardaki güvensizlik ve insan ilişkilerinin yıpranmışlığı içinden özlemi çekilen bir örgütlenme yaratılamaz. Bu bağlamda örgütlenme *'teknik'* bir sorun olarak, belirli bir yapının ve hiyerarşinin inşa edilmesi olarak kavranılmamalıdır. Örgütlenme bir yaşam tarzıdır; örgütlü yaşamak gerçekten yaşamı başkalarıyla paylaşmak, ortakça paylaşılan umutların, heyecanların, sıkıntıların ve hayal kırıklıklarının içinden belli bir hedefe doğru birlikte yürüyebilmektir. Bunlar olmadan örgütlü olmak ile olmamak arasında pek bir fark ortaya çıkmayacaktır. Zaten bugün insanlar bu farkı görmedikleri, hissetmedikleri için *'örgütlenmekten'* uzak duruyorlar ve bir şey kaybetmediklerini düşünüyorlar. Hatta tersine *'örgütlenince'* kaybedecekleri şeyler olacağından endişe ediyorlar. Bunu tersine çevirmedikçe, insanlar örgütsüz kaldıklarında kaybedecekleri bir şeyler olduğunu görmedikçe hareketin içine çekilemeyecekler, çağrılan yere gelmeyeceklerdir. Şimdi belirli bir kitle mücadelesinin de olmadığı durgunluk koşullarında bu çağrılar laflarla yapılıyor. Oysa bizzat davet edilen yerin kendisinin bir çekiciliği olmalı, lafların ötesinde orada egemen olan yaşam tarzı ve ilişkilerin niteliği çağırıcı olmalıdır.

Acaba bütün bunlar da boş laflar, fazla idealize edilen hayal ürünü şeyler mi? Böyle düşünenler de olabilir. Ama devrimcilik biraz da hayal etmek, ütopyalara sahip olmak değilmidir? İyi ve güzel şeyler hayal edilmezse onlara ulaşmak, onları kurmak da mümkün olmaz.

Gündelik yaşamı devrimcileştirmek, insan ilişkilerini yeniden şekillendirmek zorunlu. Başka türlü bu alandaki mücadeleyi kazanmak, *'örgütlü'* olanların *'çift kişilikli'* yaşamına son vermek, *'örgütsüz'* olanları hareketin içine çekmek mümkün değil. Bunun için de küçük, basit şeylerden başlamak gerekli; zamanı daha iyi kullanmayı becermek gibi, bir hayli körelen insanca duyarlılıkları canlandırmak gibi, sıkıntıları ve zorlukları paylaşmaya çalışmak gibi, dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek gibi, açık/saydam olmaya çaba harcamak gibi... Bugün pek sık rastlanmayan bu gibi şeyler, olağan davranışlar, alışkanlıklar haline geldiğinde savaşın bu cephesi kazanılmış olacaktır. Böylece egemen olacak yeni ve sosyalist yaşam tarzı içinden arzu edilen örgütlenme gerçekleşebilir ve ileri doğru hamle yapılabilir. Bunlar olmayacak şeyler değil. Yeter ki bilince çıksın, yeter ki toplumu/dünyayı değiştirme iddiasını taşıyanlar kendilerini değiştirebilme cesaretini ve becerisini gösterebilsinler. Galiba savaşın en zor cephesi ama sonucu da tayin edecek cephesi burasıdır.

20. SAYI ÇIKTI

ARALIK 1989

- **Her şeyin Ölçüsü İnsan / *İ.Frolov***
- **politika-Bilim: Bağımlılık mı, Eşitlik mi? / *J.Aguita G.Vodolazov***
- **Eski Tarz Düşünmenin Temeli / *S.V.Rojo***
- **Koalisyon Stratejisi / *Tartışma***
- **Dış Borç: Sorunun Anatomisi / *F.Mansur, E.Eisawi***

dünyaya bakış

yeni Açılım

ARALIK 1989

- **Yeni Bir Komünist Parti Üstüne Düşünceler / *O.Atabek***
- **Yeni Tip Bir Parti Gerekiyor / *S.Gümüş***
- **TKP'den TBKP'ye / *C.A.Kanat***
- **Erkek Toplumun Erkek Partileri / *S. Özkal***
- **'Öncü'lük Üstüne / *S.Baysan***

Çatalçeşme Sk. No. 15/1 Cağaloğlu/İST.

20. SAYI ÇIKTI

MUHASEBEYE İLİŞKİN KIMI GÖRÜŞLER

Atilla KARAGÖZ

Daha önceden başlamış olan geri çekilme, Eylül saldırısıyla had safhaya ulaşarak bir yenilgi yaşandı. Bunun hemen akabinde, şaşkınlığı üzerinden atanlar, bir geçmiş değerlendirmesinin gerekliliğini değişik platformlarda dile getirmeye başladılar ve dar çevrelerde de olsa bir tartışma başlattılar. Birkaç yıldır bu tartışmalar genişleyerek sürdürülmeye çalışılıyor. **Yeni Öncü** yayına başladığında *"tartışma bandı"* ile varolan tartışmalara katıldı ve bir süre sonra da bant kaldırılarak sürdü. 16. sayıda **Yazı Kurulu,** 8-9 yıl öncenin gündemini, geç de olsa teslim ederek daha geniş bir tartışma başlattığını ilan etti. Herkesin istediğini, istediği zaman gündemine alması kendi bileceği iştir. Ama bütünlüklü bir değerlendirme-muhasebe-yapma isteği **YK**'nun *"**Yeni Öncü** çevresi ve aynı gelenekten gelen ve şimdi farklı bütünlüklerde veya tek tek olan insanlar da bu tartışmaya çağrılı"*dır demesi, beni de ilgilendirdiği için, yönteme ilişkin birkaç söz etmek gereği duydum[1].

Geçmişi tartışmak, çoğu çevrede olduğu gibi, bu çevrede de birilerinin zorlamasıyla yaşatılmaya çalışılan bir olgu. Tartışma istekleri karşıtlarını da beraberinde getiriyor. Tartışma birden, reddetme-savunma, meşruluk-gayri meşruluk düzeyine tırmandırılıyor. Böyle bir yöntem, ya tartışmaları başlamadan bitiriyor ve tarafların konumlarına göre tasfiyelerine, ayrılmalarına neden oluyor, ya da uzlaşılarak sonucuna götürülmeden bitiriliyor. 8-9 yıldır gündem; geçmiş de içinde olmak üzere, sosyalizmin içinde bulunduğu durum ve her çevrenin bundan etkilenmesinin düzeyi, nasıl bir gelecek üzerinde tartışma, teorik netleşme vb. biçimindeyken; bu çevre bir türlü önüne bütünlüklü bir değerlendirmeyi hedef/görev olarak koymamıştır. **YK**'nun ilan ve çağrısına rağmen, bunun bir gündem olarak kabul edilip edilmemesi üzerine tartışma yapmaksa acı.

YK'nun belirlemeleri ve **M.Ceylan**'ın birkaç sayıdaki yazıları bunu ortaya koyuyor. **YK**, *"çevremizde iki ayrı tarzdan söz edilebilir, biz yazı kurulu olarak kendimizi ikinci tarz içinde görüyoruz"* diyorken, 17. sayıdaki yazısında daha açık olmak üzere **M.Ceylan** **Yazı Kurulu**'nu bir yerlere şikayet etmek ve başlatılan tartışmaları frenlemek istemektedir. Oluşturulan gündemin böylesine tartışılması bir olumsuzluk. Öte yandan **YK**'nın aynı yazısında *"birbirimizden değil, tarihsel olarak bize ait olan olumsuzluklardan kopmak gerekir"* belirlemesini de anlamak zor. Her iki tarzın savunucularının *'bir-birimiz'* olarak nitelenmesi ve tarzların yaklaşımı ortada iken bunların ayrışmaması/kopmaması düşünülemez. Bundan korkulmaması gerekir ve bu her iki tarz

(1) Derginin yazarlarının tutturmaya çalıştığı bir dil var. Bunlarla dert anlatmak güç olsa da deneyeceğim (çevre bütünlük, gelenek vb. gibi).

için de yararlı olur. Geçmiş süreçle birlikte bir kimlik tartışmasının yapıldığı yerde, taraflar birbirlerini bir yerlere koymuşlardır. **YK**'nun *"bize ait olan olumsuzluklar"* dediğini öteki taraf, olumluluk olarak görmektedir.

Yaşadığımız süreç ne kendi başımıza oluşturduğumuz, ne de herkesten farklı olduğumuz süreçtir. *"ÇKP-SBKP'nin bayraktarlığını yapmadık, Marksizmin sandalyasında oturduk"* demek durumu ifade etmiyor. Aynı özde olan iki farklı yaklaşımın dünya sosyalist hareketine egemenliği ortada ve biz de bunlardan etkilendik ve onun güdümündeydik. Bununla bağlantılarımızı görerek eleştirilerimizi kendi geçmişimizle sınırlayamayacağımız gibi, bu sosyalizm anlayışıyla hesaplaşmadan da bir adım ileri gitmemizin olanağı yoktur. (Eski) **Öncü**'de yayınlanan ve o gün, popülizm eleştirisini kendimizle de bağlantı kurarak, kısır da olsa dile getiren *"Red ve İnkar"* başlıklı yazının 17. sayıda yayımlanması anlamlı. Geçmişi inkar etmek zorunluluk. O gün bütünlüğün onayladığı bu yazı çerçevesinde dahi bir yaklaşımı on yıl sonra yaşayamamak bir açmaz. *"Halk devrimciliği (devrimci demokratizm)"* veya aynı anlama gelmek üzere populizm eleştirisiyle bunun savunucusu olmak iki ayrı sosyalizm anlayışına tekabül etmektedir. Bu tespiti yapıp inkar etmek (önceden beri buna uygun çaba içinde olanlar vardı. Bunların şimdi farklı bütünlükler içinde olması, niye böyle olduğu sorusunu da tartıştırmalı. Ama bugün **Yeni Öncü** yazarlarının birçoğu da —örneğin son sayıda **Şaban İba** *"egemen olan sosyalizm değil, devrimci demokratizm"*di, diyor— benzer yaklaşım içinde) yaklaşımı ile *'sınıfa şöyle gitseydik tasfiye olurduk'* yaklaşımının farklılığını ortaya koyabilmenin de bir yolu bu. Tabi herkesin kendine göre bir tasfiye edilme anlayışı vardır. Şöyle yapsak tasfiye olurduk demek, öyle yapmadığımız için tasfiye olmadık anlamına geliyor, ama bizim üzerinde konuşmamız gereken niye tasfiye olduğumuzdur. Tabi bu da ayrı bir yaklaşım.

Yaşanılanlardan dersler çıkarılacaksa bunlar da düşünülmeli. Sonuna kadar özgürce yapılamayan tartışmalar, hem sağlıklı olmayan ayrılıkları[2] hem de bütünlüklü tartışmayı engelliyor. Neyin nasıl olduğu açığa çıkmadan, sorunlar sorunları izliyor ve ilan edilmese de yıllardır muhasebe tartışmaları yapılmış oluyor. Geçmiş değerlendirmesi, tek tek bireylerin niyet ve çabalarıyla değil, bütünlüğün bunu önüne görev olarak koymasıyla, sonuçlandırmasıyla anlamlılaşıyor. Sonuçlardan ise korkmamak gerekir. Yazılarda sıkça geçen iki tarihte ('81-'83) böyle bir şey yaşanmadı. Bunun gereğine inananlar, eksik-fazla değerlendirme yaparak bir yerlere geldiler. Şimdi aynı şeyleri tekrar tartışmak anlamlı olmayacak. Ama bu, tartışılmasın anlamına gelmiyor kuşkusuz. Nasıl bir sosyalizm, mücadele, örgütlenme üzerine bir dizi birbirinden ayrılamayacak sorun tartışılmayı bekliyor/tartışılıyor. Bu düzeyden çıkıp, daha dar bir çerçeveyi içeren *"geçmişimizi tartışalım"* pek cazip olmuyor. Cazip olup olmamanın ötesinde bunun pek bir yararı da olmaz sanırım. Nasıl bir sosyalizm, mücadele, örgüt sorularının cevaplanması bir anlamıyla geçmişi de içine alan/alacak düzeydedir. O halde bütünlükler arasında, dergilerin yazarları, taraftarları arasında başka bir tartışma yürütmek gerekiyor. Tartışma dergi sayfalarında yazılarla olması gereken bir şey de değildir. Hep katılımdan vb. söz etmez miyiz, herkese açık tartışma toplantıları niye düzenlenemesin, sosyalizmin öznesi işçiler niye tartışmaya katılmasın, böyle konferanslar vb. düzenlenmesin!

---

(2) *"İstim arkadan gelir"*i sıkça kullanmak durumundaysak, niye böyle olduğunu değil, niye böyle söylediğimizi düşünmek gerekir. Tartışma isteyen, tartışacak birşeylerinin olmasını da ister ve farklı bir yaklaşımı olduğu için böyle bir şey istiyordur. Bu çevrede tartışma istekleri geri çevrilmekle kalınmamış, geneide çoğu çevrenin yaptığı gibi, kolaycı bir yöntemle *"istim arkadan gelir"*i kullanarak, tasfiyeye uğrattıklarını suçlamışlardır. Sağlıklı olmayan budur. Yoksa sonuna kadar aynı yerde tartışmalar olsa, konumların farklı olmamasının garantisi olamaz. Yani sonuna kadar tartışarak ayrışma yerine, atıldıktan sonra tartışma olmamalıdır.

Eleştirilerimizin altından çıkacaklar bizleri korkutmamalı ve etkilemeyi düşündüğümüz kadar da etkilenmeye açık olmalı, eleştirilerimizin özeleştirileri varsayması da peşinen kabul edilmelidir.

Kısaca tartışma yöntemi üzerine yazdıktan sonra reformizm ve ekonomizm üzerine de birkaç söz etmek istiyorum:

Türkiye Sosyalist Hareketi'nin tarihini kimilerimiz yirmi yılla başlatırız, kimilerimiz de aynı anlama gelmek üzere, 71 silahlı hareketinin uzun yıllar egemenliğini devam ettiren reformizmden bir kopuşu sağladığını söyleriz. Farklı bir noktadan da sosyalist hareketin kesintisiz devam ettiğini vurgularız.

Geçmiş yıllarda, sosyalizmin içinde bulunduğu durumu revizyonizmle izah etmeye çalışmak, sorunun arka planını görmeyi nasıl engellediyse, aynı bunun gibi, ülke özgülünde sosyalist hareket üzerine yapılan tartışmalarda, işin özü görmezden gelinerek devam ettirilmektedir. Bu aynı zamanda, son günlerin tartışmalarında kendini gösteren reformizm-devrimcilik ayrımlarına da yansıyor.

'70 öncesi hareketin *"reformizm"* olarak değerlendirilmesinde en önemli etken, hareketin Kemalizm'le bağlantıları ve ulusal soruna yaklaşımı olarak kendini göstermektedir. Ben de daha çok bunun üzerinde durarak, sorunun özünde ne olduğunu vurgulamaya çalışacağım.

'71 silahlı hareketinin, önceki hareketin içinden çıktığı biliniyor ve kendinden öncekilerle tam bir kopuş sağlamadığını da görmek durumundayız. Tam bir kopuşun olmaması onun olumsuzluklarını bünyesinde barındırması anlamına da geliyor. En azından *"kurtarıcılık"* bazında bir ikameciliğin kendini göstermesi gibi. Reformizmden kopmak gerekir derken çok rahatızdır, ama bunun yaşanan sosyalizmle bağlantılarını görmeyi bir türlü istemeyiz. Veya bu sosyalizmin nasıl bir sosyalizm olduğu üzerine düşünmeksizin geçmiş yaşanan süreçlerden dersler çıkardığımızı söyler dururuz.

'71 öncesi, ülkede, politikalarda kendini gösteren örgüt **TKP** ve ne kadar gücü varsa, egemen sosyalizmin sözcülüğünü yapmıştır. Son yıllarda yapılan değerlendirmelerde **TKP**'yi yönlendiren anlayışla değil, onun yaptıklarıyla uğraşır, onu mahkum ederiz, bu ise sorunun özünden uzaklaşma anlamına geliyor.

TKP III. Enternasyonal üyesi bir partidir. Dünya işçilerinin yararına (!!) enternasyonalin dağıtılmasından sonra da **TKP, SBKP**'nin yörüngesinde tutum geliştirmiştir. Reformizmden sadece bu son dönem kastedilse, bu bir anlamıyla anlaşılabilir bir şey olur, ama refor ızmden kopuş '71 öncesi bir gelenekten kopmak anlamında kullanılıyor. **III. Enternasyonal,** kurulmasından kısa bir süre sonra, farklı bir sosyalizm anlayışı ile politikalar üretmeye, örgütlenme geliştirmeye başlamıştır. Üye partilerin kendi özerk yapılarıyla ülkelerine özgü politikalar üretmesi düşünülemeyeceği gibi, Marksizmin öngörmediği bir sosyalizm anlayışıyla tabi partiler durumuna gelmişlerdir. Parti içinde aşırı merkeziyetçilik, sekterizm, bürokratizm egemen olmuştur.

Herşeyin Sovyetler Birliği'ne bağlı kılındığı, komünist olmanın kriteri Sovyetler Birliği'nin politikalarına karşı tutumla belirlendiği, tek ülkede sosyalizm teziyle de bütünleşen *"ana vatan korunması-kollanması"* anlayışının egemenliği, üye partilerin tüm çabalarının buna uygun şekillenmesini getirmiştir. Biliyoruz ki, bu politikalara uymayan üye partiler ya kapatılmış, ya da yöneticileri değiştirilmiştir. Bu anlayış, enternasyonalizmden kopuşu zorunlu olarak beraberinde getirecekti.

Türkiye'deki gelişmeler de bunlardan ayrı ele alınamaz. Tıpkı Çin'de **Guomintang**'a girmede **ÇKP**'ye ısrar edilmesi ve sonuçta komünistlerin karşı devrimcilere katlettirilmesi gibi, Türkiye'de de Kemalizm desteklenecek bir güç olarak değerlendirilmiş ve onun ulusal başkaldırılara acımasızca saldırısı görüle görüle hem **III. Enternas-**

yonal tarafından hem de **TKP** tarafından desteklenmiş ve Karadeniz'de parti üyeleri katledilmiştir. Bunlar tesadüf değildir.

Tüm bu olanlarla hesaplaşıldıktan sonra kendine bir yol çizmiş olsaydı '71 hareketlerinin geçmişten koptuğu söylenebilinirdi. Oysa o günün Çin, Vietnam, Küba deneylerinden yola çıkarak ve ama **SBKP**'nın o günkü barışçıl geçiş gibi tezlerini aşarak kendilerini oluşturmuşlardır. (**TKP-ML**'nin Kemalizm değerlendirmesinin farklı olduğunu biliyoruz. Bu daha çok **ÇKP-SBKP** çatışmasında bunların bir tarafı tutmaları nedeniyledir.) Kısacası '71 öncesi bir reformizmden kopuş değil, **III.Enternasyonal** ve egemen sosyalizmden kopuş olmalıdır. Aynı sosyalizm anlayışı içinde kalarak, ona yönelteceğimiz eleştiriler, tıpkı **Mao**'nun yaptığı gibi, ondan tam bir kopuşu getirmiyor. Böyle olunca da, kendimize uğraşılacak bir şey buluyor işin özünden uzaklaşıp, sağlıklı bir rota tutturamıyoruz. Aynı sosyalizm anlayışının öngördüğü parça-bütün ilişkisi yönlendirici olduğunda burjuvaziyi destekleyerek parçayı feda ediyor, bütünü kurtarıveriyoruz. Eleştirilerimizi de **TKP** ile sınırlıyor, *"sosyalizmin kalesine"* ses çıkarmıyoruz.

Kemalizmin sosyalizmle ilgisinin olmadığını söylemek yetmiyor (tabi sosyalizmle Kemalizm arasında Çin Setti olmadığını söyleyenler de olmuştur) reformizmi eleştirmek de, ondan kurtulunduğu anlamına gelmiyor. Birilerini solculuğun tarihinden silmek, onları yok etmiyor. Hikmet Kıvılcımlı onyıllar önce *"Şark Meselemiz"*de ulus olmaktan, sömürgecilikten söz etmektedir. Yıllardır, sömürgecilik tespitini ilk biz yaptık diyenlerin kulakları çınlasın. Doğru bir halkayı yakalamak önemli kuşkusuz. Ama bunu sonuçlarına götürmek gerekir. Kıvılcımlı '70'li yıllarda, önceki söylediklerini nasıl yok saydıysa, kulakları çınlaması gerekenler de, son günlerde ulusal hareketin durumunu olabildiğince küçültmeye çalışmaktadırlar. Herhalde ilkin biz söyledik, onları bizim kurtarmamız gerekir, şimdi olanlar bizim dışımızda olduğuna göre, önemli değildir, demek istemektedirler. Yani, söylemek yetmiyor.

Varolanı tarif etmede, isimlendirmede, bunun varolanı tüm yönleriyle izah edip etmediğine veya ne kadarını izah ettiğine bakmak gerekir. Revizyonizm, varolanla ilgili bir durum belirlemesi yapmanın ötesine geçemedi. Hem *'sosyal emperyalizm'* tezi hemde kısmi değişiklikleri dile getirmede bu kavramın kullanılması, varolanı anlamada bir engel durumuna gelmiştir. Şimdilerde de dogmatizm ve ekonomizm kavramları, revizyonizmin yerini almış gibi veya bu olumsuzluğun işaretlerini veriyor.

Ekonomizm, **II. Enternasyonal** ve daha çok da **Alman Sosyal Demokrat Partisi'**nin içinde bulunduğu durumun tartışılmasında gündeme oturmuştur. Sınıf mücadelesinin önemini küçümsemek, üretici güçlerin gelişimiyle kendiliğinden sosyalizme varılacağını söylemek, hem **Bernstein** hem de farklı bir noktadan **Kautsky**'in aynı noktada birleşen teorilerinin tanımlanması olarak kullanılmıştır. Birinin üretici güçlerin gelişimiyle sosyalizme varması; ötekinin varolan sistemden seçimlerle sosyalizme varmasında, birincisini bir kenara bırakarak devam edecek olursam, ikincinin hem bir ikameciliği hem de bunun ayrılmaz parçası kastlaşmayı, bürokratizmi beraberinde getireceği açıktır. Bu durum, partinin yöneticilerden, üyelerden, taraftarlardan, sınıftan ayrılmasını getirmiştir. Yöneten yönetilen ilişkisinin varlığı demekten öte bunun devam edeceği anlamına gelen bu anlayış, yöntemi ne olursa olsun sınıfsız toplum idealinde yükümlülüklerini yerine getiremez. Yöneten yönetilen ilişkisinin, yöneten üreten ayrımını da varsaymak durumundadır. Bu ise, üreten çoğunluk ile yöneten azınlık ayrımı anlamına gelmektedir. Yaşananlara baktığımızda, devrimin olmasının bu ilişkileri ortadan kaldırmaya yetmediğini görüyoruz. Marksizm, sosyalizmi üretenlerin doğrudan eylemiyle açıklar. Politik örgütlenme veya mücadele sınıftan ayrı ele alınamaz. Politikanın belirlenmesi, uygulanması bunlarsız düşünülemez. Paris Ko-

münü Rusya'daki 1905-1917 Devrimlerinin, komün, sovyetlerden ayrı ele alınmayışı bize bir şeyler düşündürtmelidir. Sendikaların veya kitle örgütlerinin birer *"volan kayışı"* olduğu üzerine de düşünmenin zamanı gelmiştir.

Günümüz sosyalizmlerinde de yukarıda sıraladığımın tersinden hareketle devrimin geri bir ülkede olması, iç savaştan başlayarak sovyetlerin etkisizleştirilmesini bugün görmek daha kolay. Sosyalist demokrasi ve aynı anlama gelmek üzere işçi demokrasisi ilkelerinin uygulanmadığını hem **Lenin** hem de **Troçki** dile getirmektedir. Tabi bunları birer zorunluluk temelinde açıkladıklarını da biliyoruz. Kitlelerin karar ve denetlemeden uzaklaşması anlamına gelen bu durum, ister istemez karar ve denetlemede partililerin, devlet memurlarının önplana geçmelerini sağladı. Partinin partililerin, çağrılan eski bürokratları denetlemesini ileri sürmenin, kitle inisiyatifini nasıl etkilediği de ayrı bir konu. **Lenin** son yıllarda denetleme kurulları ve bürokrasinin konumuna ilişkin eleştirilere başlamasını da bununla birlikte değerlendirmek gerekir.

Geri bir ülkede devrim; beklenen Avrupa Devrimi'nin yenilmesi ile ekonominin bir haline-yoluna sokulmaya çalışılması ve yaşanan **NEP.. İç Savaş** koşulları, demokrasinin rafa kaldırılması vb'nin Marksizmin ekonomist yorumuyla açıklanması olanaklı değildir. **Brest-Litovsk** Barış Anlaşması, Bolşeviklerin, muhalefet veya kendi dışındakilerin söylediklerine kulak tıkamaları (bu anlaşmaya kadar sol sosyalist devrimcilerin hükümet ortağı olduğu hatırlanmalı) ve anlaşma sonrası hızla ayrışma... Kronştandlıların, devletin işçilere karşı işlemeye başladığını söylemeleri ve bastırılmaları... Geçici olsa da parti içi hiziplerin tasfiyesi (geçicilik sürecinde farklılıkların dile getirilmesinde platformların önerilmesi —On'lar platformu, işçi muhalefeti platformu gibi— boşuna değil) ve sonradan bunun sürekli kılınması, tek sesliliğinin başlaması... Üretim araçlarının devlet mülkiyetinde *"toplumsallaştırılması"* ve buna **Lenin**'in *"ilkel sosyalizm"* tespiti yapması vb vb... Bunlar teoride olmayan ve *"zorunluluk"* ile izah edilen şeyler ve kısa sürede kurtulunması gereğinden söz edildiği bilinen şeylerdir.

Ekonomizm, bunlar ve bunların teorize edilmesi olamaz. ***"Lenin II. Enternasyonal ekonomizmiyle hesaplaşmıştır, ama Lenin sonrası farklı bir biçimde bu ekonomizm egemen olmuştur"*** demek de durumu izah etmiyor. Çünkü yaşananlar ne **II. Enternasyonalin** bir devamıdır ne de sadece ekonomizmdir. Sosyalizmin, ekonominin inşasına indirgenmesi bir tür ekonomist yorumdur, ama her şey bu değildir. Yaşanan olusuzlukların teorize edilmesi, tek ülkede sosyalizm teziyle bütünleştirilerek yaşanmıştır. Merkeziyetçilik, bürokratlaşma, ikamecilik veya tek ülkede sosyalizm ile oluşan milliyetçilik sosyalizmin teorisi içine sokulmuştur. Bunlar birer ekonomizm midir, ekonomizmin birer varyantı mıdır? Kuşkusuz değil.

İkameciliğin kastlaşmayı doğurması veya kastlaşmanın ikameciliğe zemin hazırlamasıyla, ikameciliğin ekonomizmi veya tersinden ekonomizmin ikameciliği doğurduğu söylenebilinir mi? **II. Enternasyonal**'in *"ana vatanı savunma"* temelli milliyetçiliğiyle, tek ülkede sosyalizm teorisinin doğurduğu milliyetçiliğin aynı şeyler olduğu söylenebilinir mi? Bunların olumlu cevaplanması olanaksız. Dogmatizm ve revizyonizm gibi ekonomizm de varolanı tüm yönleriyle açıklamakta yetersiz, kendimizi bununla sınırlamamak durumundayız.

ÖZNE: İŞÇİ SINIFI
ÖZNE: İNSANİ PERSPEKTİF

Sabri ERTEM - Erol BULANCAKLI

Marks bundan yüzyıl önce *"insan faaliyetinin hiç bir alanı bize yabancı değildir"* demişti. Biz de bu öndeyişi Eylül öncesinde nitelikli bir yazıyla **Öncü Dergisi**'nde yorumlamaya çalışmıştık. O günden bugüne bu öndeyişten kavradığımız ve fazlasıyla içselleştirdiğimiz tek olgu siyaset kavramı oldu. Fikren Doğu tandanslı bir ülke ve burjuvalaşamamış bireyler oluşumuz bizi insanın diğer faaliyet alanlarından uzaklaştırıp yalnızca siyaset kavramının/kördöğüşü mantığına uygun kuralları ile davranmayı ve yaşamayı öğretti. Siyaset yapma kimi zaman öyle bir noktaya geldi ki **Makyavelli**'nın yöntemlerine bile taş çıkarttık. Kimi zaman burjuva siyasetçiliği ile sosyalist siyaset birbirine karıştırıldı. Sosyalist siyasetçiler 1930'lardan kalan kötü bir gelenek ile kendi monolotik yapıları içinde tıpkı burjuva siyaset anlayışını kullanır oldular. Kısacası Türkiye kapitalizminin kendi dayattığı siyaset oyunu çerçevesinde oyun oynadık. Onu aşmaya çalışan olduysa bile sesi fazla çıkmadı ya da fazla doğrucuların arasında kaybolup gitti. Bir yanıyla oyunu hala bu kurallar içinde oynadığımızdan bize şu an sürdürdüğümüz bir alışkanlıkta kaldı: Polemik...

Yeni Öncü dergisine baktığımızda ve yazarlarının kendi görüşlerini ifade etme tarzlarına dikkat ettiğimizde bunu açık biçimde görüyoruz. Kimse kendi görüşünü net olarak ifade etmiyor, polemik yoluyla açıklamaya çalışıyor. Bunu yaparken de kendi dar çerçevemizin/Türkiye sosyalizminin dar alanına hapsolarak tartışıyor dertlerimizi ve çözümlerini yalnızca siyasal kavramları kullanarak bulmaya çalışıyoruz. Sürekli değişimin ve reformların (devrimlerin değil) yaşandığı bir dünyada ortak Avrupa evi kurmaya çalışanların yanında (ortak dünya evi düşleyenleride hesaba katarsak) Doğu-Batı ve Kuzey-Güney çelişkisinin hafiflediği, soğuk savaşın neredeyse ortadan kalktığı ve otoriter entellektüellerin öncülük ettiği/işçi sınıfının seyirci durumunda kaldığı tekelci bürokratik toplumlardan *"farklı bir sosyalizme"* geçilen bir dünyada,Marks'ın öndeyişindeki açılımdan yalnızca siyaset kavramını alıp kullanmak ve gerisine ilişkin projeler üretmemek aşırı siyasallaşmayı (ve dogmatizmi) gündemden bir türlü çıkartamayacak ve bizlerde yarım kalmış bir aşkı yaşamış ve v[illegible]ıyor olacağız.

Somut bir sosyalizm projesinden akla gelen ilk alt başlıklar şunlar olabilir. **1-** Sosyalizm ve siyaset ilişkisi. **2-** Milliyetçilik sorunu ve çözümü **3-** Kadın ve eşcinsellik sorunu/cins ayrımcılığının çözümü. **4-** Sanat-kültür. **5-** Sosyalist hümanizma. **6-** Ekoloji ilişkisi. Bu başlıklar fazlalaştırılabilir. Bu ilişkileri sağlıklı olarak hayata geçirebilecek ve kitlelerle bağlantısında güncelleştirecek olansa parti veya günün koşullarında varolan yapılanma olmalıdır. Sadece yönetme yönetilme ilişkisi üzerine kurulu ve pro-

fesyonel aydınlardan oluşmuş üyelerinin iradelerine dayanan ve değişimleri hayata geçirmeyen karar mekanizmasını bir veya birkaç kişi oluşturmuş bir partide sosyalist politika yapılamaz. Sosyalizm kelime anlamıyla bile içeriğinden boşaltılmış olur. Örneğin böylesi bir partinin programında hümanizmaya yer verilmez. Ne kadar teorik olarak söylenirse söylensin sosyalist demokrasi uygulanamaz. Aksine aba altından sopa gösterilir. Örgütlenme özgürlüğünün toplumun yerleşik kurallarından biri olmasına böyle bir parti izin vermez. Yine farklı görüşlere/kişilere ve hiziplere bu tip bir partinin sistematiğinde yer yoktur. Ve böylesi bir parti anlayışına göre ister istemez yarının toplumunda parti doğruları dışında olanlara hiç bir biçimde izin verilmeyecek, bütün özgürlükleri ellerinden alınacak ve fiziki tasfiyelere gidilecektir. Zaten bizim/sosyalistlerin, partileşememiş halimizle bile kendi tarihimizde böylesi olaylar mevcuttur.

Nasıl bir parti sorusuna cevap vermezden önce monolitik partilerin dünya ölçeğinde çıkmazına ilişkin örnekler verelim. Ekim Devrimi ve partisinin özgünlüğünün dışında, Sovyetler de dahil, varolan sosyalizmlerin geleneksel partileri haline gelmiş KP'lerin donuk ve atılımsızlığının yanında özellikle Latin Amerika gibi yerlerde farklı mücadele biçimleri gelişmiş ve buradaki devrimlerde KP'ler değil öncü kuvvetler ve gerilla birlikleri başarıya ulaşmışlardır. Bu ülkeler için doğru bilinen kuralların dışında kalan ve geleneksel olana uyarı yapanlar diyebiliriz. Yine Batı Avrupa'da 3. Enternasyonal değil 2. Enternasyonal başarıya ulaşmış ve görece kendi istikrarlı toplumlarını oluşturabilmiştir. Yunanistan ve İspanya ise kendilerine özgü yol tutturmuşlar. **Brezilya İşçi Partisi** de (bazı yazarların dediği gibi bu partiyi yorumlarken eskimiş bir Troçkizm suçlaması silahına sarılmak ucuzluk olur.) son yılların en başarılı deneyimlerinden birini yaşamaktadır. **Şili Birleşik Sol** olayını ise başlangıcı itibarıyla sınıflamamıza katabiliriz.

Bütün bu ülkelerde ve partileşme süreçlerinde de hiç bir zaman tarihsel bir Menşevik/Bolşevik ayrımı yaşanmadı. Artık yaşanmayacak da. Kimilerinin dediği gibi basite indirgenmiş bir yasal/yasadışı tartışması da bir ayrım noktası bağlamında ele alınmadı veya parlamentoculuk mu değil mi tartışması düzeyinde gündeme getirilmedi. Tam bu noktada belirtelim. İhtilalciliğin ürünü gibi görülen-ekonomizmin sınırları içinde hareket eden-bir partide kapitalizmle ilişkileri açısından düzen sınırları içinde kalabiliyor. Devrim ihracından vazgeçişi sadece bir örneğidir! (Gerçek belirleme ise sosyalist dayanışma olmalı.) Bizde ise nasıl parti sorusuna yanıt özellikle **Yeni Öncü** çevresinde açık bir biçimde ifade edilmedi. Bir yazar ifade etti Leninist parti diye. Onun için dünden bugüne hiç değişiklik olmamıştı. Diğerleri ise Birleşik Marksist parti ifadesini somutça formüle etmediler. Bunda taraf olmanın/ya da olmak istememenin bir payı var mı bilemiyoruz ama ifade edilmeliydi.

Nasıl bir parti sorusundan evvel nasıl bir toplum yapısı, hangi sınıfa/sınıflara dayalı bir parti sorusunu sormak ve bugün yaşadığımız sistemi, düşünce mekanizmasını, yüzlerce yıllık birikimini, çelişkilerini de bilmek gerekiyor. Yine Ekoloji toplumu bağlamında da bir perspektif sunabilmeliyiz. Bugün herkesin bildiği gibi çevre kirliliği ve nükleer tehdit herhangi bir sınıfı değil dünyanın her yanında yaşayan canlıları etkiliyor ve bu soruna sınıf temelinden yaklaşmak hiç bir sonuç getirmiyor. Aksine bürokratizmleri ve atıl kapasitede çalışan organlarıyla sosyalist ülkeler çevre sorunlarında başarısız kalıyorlar. Öyleyse bu noktada Ekolojik toplum mantığı bize hiç yabancı gelmemeli. Tam tersine işçi sınıfının *"özne"* oluşunu bile aşmalı, sorunu işçi sınıfı da dahil *"insani perspektif"*ten koymalıyız. O zaman Ekolojik toplum perspektifi sosyalist düşünceyle birlikte dar bir sınıf pratiği/mücadeleleri üzerinde değil daha geniş bir çerçeve üzerinde yükselir. Burada parantez açıp işçi sınıfının *"özne"*liğine ilişkin bir

kaç söz söyleyemeliyiz(1). İşçi sınıfının belirleyici olmasında örgütlü olmasının önemi büyük. Parti her ne kadar sınıfın örgütü sayılsa da pratikte bunu sağlamaktan uzak kalıyor. Parti içinde işçi sınıfı adına düşünenlerle/sınıfın öncülerinin ilişkileri gerçek yerini bulamıyor. Burada işçilerin aleyhine bir süreç yaşanıyor. Bunun dışında işçilere ancak deforme edilmediği ve biçimsel örgütlere dönüşmediği sürece konseyler ve özyönetim denemesi kalıyor ki bu deneme ve/konseyler de her yerde deforme edildiği için sonuçta karşımıza bürokratların denetimindeki işçi örgütleri çıkıyor. (Yugoslavya'daki tek parti egemenliğine bağlı özyönetim olayını da aynı biçimde değerlendirebiliriz.)

Bu anlamda tarihte ezilen hiç bir sınıfın *"egemen sınıf"* konumuna geçip yeni bir toplum sistematiğini hayata geçirip kurmada başarılı olduğunu söyleyemeyiz. Buna örneğimizdeki işçi sınıfı da dahil. İşçi sınıfının bugün için özne sayılıp sayılamayacağına gelince, sayılamayacağını söylemek *"Proletarya Sosyalizmi ve Devrimci Marksizm"* kavramları dışında sorunu tartışma anlamına gelir ki, bizce doğrusu budur. Öncelikle işçilerin zincirlerinden başka kaybedecekleri çok şey vardır. İkincisi sorun işçilerin kendi kurtuluşlarını sağlama olayının önceliğinden çok onun insanlaşmasını sağlamak olmalıdır. Yine 18. yüzyıl söylemindeki proletarya kavramıyla bugünkü arasında hayli fark vardır ve bu sömürme/sömürülme ilişkisinde de esaslı farklılıklara yol açmıştır. Bu anlamda tartışılmalıdır işçi sınıfının *'özne'*liği. Ve tartışmalarımızda sorunu sınıf içi çözümler yerine dışsal platformda sürdürüp barış, demokrasi, özgürlük ve hümanizma tandanslı bir sosyalizm projesinin imkanlarını araştırmak devam ettirmeli ve politik partisini netleştirmeliyiz.

Böyle bir parti hiç bir şekilde şablonculuğu içermeyeceği gibi kendi özgün örgütlenmelerini de yaratmak zorundadır. Türkiye Ortadoğu ile Avrupa arasında Batı ile Doğu kesişmesinde bir sacayağı konumundadır ve hem burjuva hem de gelecekteki sosyalist politika açısından geçmiş birikimiyle birlikte Batı safında yerini almak zorundadır. Burada kastedilen batı düşünsel, sosyoloiik ve yaşama biçimi anlamındadır. Özgün sosyalizm artık *"fikri Doğuculuğu"* da [illegible] bir likte olmamıza yol açmalı. Uygar dünyaya ulaşma [illegible] bu tip bir sosyalizm ise ne Latin Amerika'daki başarılı Foko hareketleri gerçekliğine ne de kalıtımsal KP örgütlenmelerine ve Sosyal Demokrat tip partilere dayanacaktır. En azından ülkemiz coğrafyasının Doğu/Güney'i dışındaki yerleşiminde farklı bir model hayata geçmek zorundadır. Dışarıdan etkilenen ama merkezleri reddeden/totaliter olmayan, kendi kurallarını oluşturup hayata geçirebilen bir öncü parti.

1- Fikren Osmanlı aydın geleneğini taşıyan bizler için profesyonel total aydın hegemonyasının önderliğinde bir parti değil, merkez anlamında da değişmesi gereken ve seçkinlere dayanmayan eşit bireyler topluluğu.

2- Parti adı altında sürdürülen ama korporatif örgütlenmenin dışına taşamayan bir yapı yerine kendi bireyleriyle dayanışmaya dayalı ve *"Birey"* kavramını kabul edip sindirebilen ve yol arkadaşlığına çıkmış insanlarına açık bir yapılanma.

3- Farklı düşüncelere ve bireylere yer veren, yönetme yönetilme ilişkisindeki dialektik bağı sağlayabilecek ve kalıcılıklar değil geçicilikler temelinde kurulmuş, değişime açık olabildiğince en modern parti.

4- Kendini bütün bir toplum karşısında, onu her türlü yanıyla temsil ettiğini iddia etmekten uzak bir parti. Böyle bir tanım yapıldığında ve bu kabul edildiğinde toplumun gelişimine hizmet edecek koşullarda yaratılmış olur yani ancak karşıtların var

---

(1) İşçi sınıfının özne'liği sorunu farklı boyutlarıyla daha geniş biçimde ele alınmayı gerektiriyor.

olduğu yerde (denetleme/eleştiri/ilerleme) gelişme olur.

Böyle bir parti ve üretici güçlerin dönüşümünü sağlayabilecek ve bütün insanlığın ihtiyaçlarını yeniden tanımlayabilecek bir sosyalizm projesini savunmak ve pratiğe dönüşmesi için uğraş vermek bizim 14 yıllık birikimimizin dönüşümü içinde bir imkan sağlayacaktır. Muhafazakarlığı savunmak ve aykırı olanı kendi yöntemleriyle yok etme anlayışı sosyalist siyasetin (!) küflenmiş sayfalarında kaldı.

Bir başka sosyalizm/başka bir yaşama...

Gençlik Dünyası

23. SAYI ÇIKTI
BAYİLERDE

- Dev - Genç 20 yaşında
- Gençliğin Geniş Ufku
  A. Hamdi Karsu
- Liseliler'de Seçer...
- Kozmik Bağlantı
  Şahin Şencan
- Yıkılası Duvarlar
  Can Gün
- Duyguda Diyalektiği Yakalamak
  Cevat Turan
- Sınıf İçin Dernek
  Musa Ceylan
- Kadınlık Bilinci
  Yüksel Selek

İsteme Adresi P.K. 180 Aksaray/İST.

MUHASEBE VE TARTIŞMAYA DAİR

İzzet KÖYLÜOĞLU

Derginizin 16. sayısında *"okurlara"* başlık çağrıyı okudum. Zaman ve zemin uygun olmasa da, geç kalmış bir görevi ifa etmek için atılmış bu adımı -bu biçimiyle de olsa- olumlu buluyorum. *"Muhasebe ve tartışma"* gelinen noktada, entellektüel ve pratik yönelimleriyle geleceği kazanmaya uğraşanlar ve yeni bir toplumsal projenin hayata geçmesini kendine dert edinenler için bir gerekliliktir. Olumluluklar ve olumsuzlukların üretiminde ortak olmuş (genelde ve özelde) organizasyonların, bireylerin bugünün tarifine, geleceğin adımlarının saptanmasına ortak olması, teşhis ve tedavide fonksiyon üstlenmesi sorun ve sorunluların azalmasını sağlayacağı gibi, ortak ve farklı yanların netleşmesini de sağlayacaktır.

Muhasebeye Dair!

Muhasebe sözcük anlamı itibariyle bir hesaplaşmayı ifade eder ve hesaplaşma, tartışma belli tasarımlara bağımlı kalarak (daha doğrusu belli tasarımlar sunularak) yapılırsa; bireyler, organizasyonlar veya topluluklar için geliştirici olur. Neden-Sonuç ilişkileri içinde ve geleceğe ilişkin tasarımlarla bağlantıları kurulmadan yapılan tikel muhasebelerle, belki, kısa vadeli haklılıklar, haksızlıklar, başarılar veya mağlubiyetler tesis edilebilir. Fakat, böyle dar bir minderde güreşmeyi yeğleyen *"galibin"* uzun erimli yolda sırtının minderden kalkmayacağını söylemek için, müneccim olmak gerekmez diye düşünüyorum. Bu, organizasyonlar (*"Kollektifler"*) için de, bireyler için de, bir bütün olarak sosyalist hareket içinde geçerlidir. Kendi doğrularına sımsıkı sarılmış, doğayı, gelişmeleri, kendi bilgi birikimi ve deneyleriyle sınırlı gören, doğmatizmi bir düşünce sistemi olarak benimsemiş olanlara pek fazla diyecek bir şey yok gibi. Onlar, ileride daha büyük muhasebelere veya büyük savrulmalara gebe, *'güzel'* bir dünyada yaşayadursunlar. Bilimsel kuşkuculuğu kılavuz olarak benimsemiş olan cenah'ında bir bütün olarak tikel muhasebelerden (olumlu yaklaşımların da varlığını unutmamalıyız) kurtulamadığını söylersek haksızlık etmiş olmayız.

Gelenekselle modern arasındaki bir çatışma *"ya hep, ya da hiç"* gibi bir tercihe, kendimizi zorlamak ya da geçmişe ait olumsuzluklarla mücadele ederken (yadsırken), birikimlerin tamamını yoksaymak, yeniye (moderne) altlık edebilecek öncülleri görmezden gelmek nesnellikten uzaklaştıracağı için, yakalanılan yerden yapılan bir sorgulama/muhasebe -yeni bir Jargonla ve yeni bir retorik tutturularak da yapılsa- alt düzeyde bir mücadelenin içine hapsolmayı mecbur kılacağından, geliştirici, ileriye sıçratıcı olmayacak tersine yanlış tarih yazma (ya da tarihi kendinden başlatma) anlayışının, değişik bir tezahürü olacaktır. Burada konuya denk düşebileceğini düşündüğüm için, **A.Gramsci**'den bir aktarma yapmadan geçemeyeceğim.

*"Tarih içindeki gelişmeleri eleştirici bir gözle incelemek üzere bir takım sorunlar ortaya konduğu zaman, bunlar üzerindeki bilimsel tartışma, bir sanıkla bir savcının karşılaştığı ve sanığın ortadan kaldırılması gereken bir suçlu sayıldığı bir yargılama gibi anlaşılmamalıdır. Bilimsel tartışmada elde edilmesi düşünülen kazanç, hakikatın araştırılması ve bilimin gelişmesi olduğuna göre tutulacak en 'ilerici' yol, bu tartışmaya girenin karşısındaki tartışmacının ileri sürdüğü fikri, hiç olmazsa ikinci dereceden bir aşama olarak, kendi görüşünün yapısına katmasıdır. Karşıt olanın (ki bazen tüm geçmişteki düşünceler karşıt olarak ortaya çıkar) durumunu ve kanıtlarını gerçekçi olarak anlatmak ve değerlendirmek; aslında bu ideolojilerin (terimin en kötü anlamıyla körükörüne ideolojik bağnazlığın) zindanından kendini kurtarmak, işte araştırmada tek verimli yol budur." (**Hapishane Defterleri**, s.42)*

Sosyalistler, kendilerini dünyayı yorumlamak ve değiştirmekle görevli hissederler/hissetmeliler. Bu anlamda, sadece yorumlamaya (dünyayı tarife) yönelik bir uğraş içinde olmakla, tarihsel bir yükümlülük yerine getirilmiş olunmaz. Tek başına bugünü ve geleceği tarife yetmeyen, arkaik birikimlerle kapsamlı bir değiştirme faaliyetine yoğunlaşmakla da, tutarlı ve kalıcı bir siyasi faaliyet sürdürülmüş olmaz. Bunlar birbirlerinin karşısına konulacak tercih noktaları değil, tam tersine, bir bütün olarak birlikte ele alınması gereken ve kalıcı adımların tesisi için elzem olan noktalardır. *"Yorumlama ve değiştirme"* faaliyeti, diyalektik bağı kopartılmadan yürütülebildiği oranda, sosyalistlerin, akademisyenlerle olan ve dar pratikçilerle olan farklılıkları netleşir, ayrım noktaları kalın çizgilerle belirginleşir. Neyi değiştireceğini, yerine neyin tesis edileceğini genel hatlarıyla belirginleştirmeden, *"kara düzen"* sürdürülen *"değiştirme faaliyeti"* nasıl, uzun vadeli kalıcı başarılar tesis etmenin önünde engelse, aynı şekilde yığınlara aktarılamıyan, düşünsel faaliyet de bir *"süs"* olmaktan öteye gitmez. *"... nihai olarak kitle bağı bir ideolojinin geçerliliğinin onanmasıdır."*

Genellemelerden kalkarak somuta yönelirsek: Dünyayı değiştirmeyi hedefleyenlerin, bugünün ve geleceğin tarifinde (program, sosyalizm anlayışı, vb.) ve değiştirme eyleminde işlevsel olacak araçların niteliklerin de (örgüt anlayışı, çalışma tarzı, kadro politikası, vb.) genel hatlarıyla mutabık olmaları ortak bir, hukuki, kültürel, manevi düzey tutturabilmeleri gerekir. Daha bir somutlarsak: Bir muhasebe ve tartışmanın müflis Yahudi'nin parasız kaldıkça, veresiye defterini karıştırmasına dönüştürülmemesi gerekir. Geleceğe yönelik teorik, pratik tasarımlar sunarak ve bu tasarımlara bağlı bir şekilde, geçmişin olumsuzluklarıyla radikal bir hesaplaşmayı hedefleyen, ilkelliklerle uzlaşmadan olumlu ilkeler muhafaza edilerek, yapılacak bir muhasebe, geleceğe sıçrayabilmenin bir manivelası, yeni bir nitel şekillenmenin zemini olur.

Bugün Acil İhtiyaç Ne?

Acil ihtiyaç politika yapmaktır. Politika yapmak yanıtı, doğal olarak, hangi zeminde? hangi araçlarla? sorularını beraberinde getirmekte. Geçmişte sorulup, yanıtları alınmış olunması ve bugün daha bir üst boyutta işlevsellik içinde olunması gerekirken, bu sorulara yanıt arayışlarıyla uğraşılıyorsa, en azından siyaset sahnesinde aynı cenahta konumlanacakların (konumlanmaları gerekenlerin) birçoğu açısından bu sorunlar önem arzediyorsa, acil olan, siyaset sahnesinde var kılacak, kalıcı kılacak zemin ve araçların saptanmasıdır. Bu anlamda ihtiyaçlar bellidir ve doğal olarak da GÜNDEM ihtiyaç olandır. Geniş katılımlarla başlatmayı düşündüğünüz muhasebe tartışmalarına gündem olmasını istediğim konuları sunmayı (ihtiyaç olarak bunları gördüğüm için) gerekli gördüm.

Geliştirilmeye ve zenginleştirilmeye açık olmak koşuluyla, gündemin şu başlıklar altında olmasını uygun görüyorum:

A- PROGRAM

a- Devrım anlayışı (nasıl bir devrim?)
b- Sosyalizm anlayışı (nasıl bir sosyalizm?)
c- İki ülke dinamiklerinin saptanması (Enternasyonalizm anlayışına bağlı olarak iki ülke sosyalistlerinin görev ve yükümlülüklerinin saptanması.)
d- *'Varolan sosyalizm'*le, ekonomist, indirgemeci yorumuyla, hesaplaşma. Ekonomik, politik, ideolojik, kültürel düzeylerdeki görevlerin saptanması.

B- PARTİ
a- Örgüt anlayışı (nasıl bir parti?)
b- Çalışma tarzı
c- Kadro politikası

Sonuç Olarak

Bu iki ana başlığa bağlı olarak, anti-oligarşik ve anti-sömürgeci mücadelenin kısa ve uzun vadeli evrelerinin, ilişkilerinin ve alınacak pratik tutumların saptanması (stratejiye ilişkin) gerekmektedir. Toplumdaki gelişmelere bağlı olarak, politik taktikler üretebilen, politik esneklik gösterebilen, kendi dışında da doğruların olabileceğini benimsemiş ve kendi dışındakilerle benzeştiği noktalarda -her düzeyde- birliğe açık (sekterizmden arınmış), her koşulda işlevlerini yerine getirebilen, her alanda (ideolojik, teorik, politik, kültürel...) yeniden üretimini becerebilen, ulusal ve uluslararası gelişmelere duyarlı, lafzıyla ruhuyla öncülünün bile oluşturulmasında gecikilmiş *"Merkezi Birleşik Parti"*nin yaratılması perspektifine bağımlı kalınarak yapılacak bir *"muhasebe"*nin geliştirici olabileceğini düşünüyor, ancak böyle bir çabanın *"kollektif"*in ve genelde sosyalist hareketin tıkanıklıkları için açıcı olabileceğini umuyorum.

"Muhasebe ve tartışma" (16. Sayınızdaki) çağrınızdaki sınırlamaya bağlı kalmaya özen göstermeye çalışarak, birşeyler sunmaya çalıştım. Ortak üretime hizmet etme-si dileğiyle uğraşlarınızda başarılar diliyorum.

Felsefe dergisi

PSİKOLOJİ VE FELSEFE
89/4
ÇIKIYOR

YENİ ÖNCÜ ÇEVRESİNE AÇIK MEKTUP

*"Tüm zinciri yakalamak ve sağlam biçimde daha sonraki diğer halkalara geçmeye hazırlanmak için her özel anda, zincirin yakalanması gereken özel halkasını bulmak gerek; halkaların dizilişi, biçimi, birbirlerine bağlanmaları ve olayların tarihsel zincirinde birbirlerinden farklılıkları, bir demircinin yaptığı zincirin halkaları gibi basit ve anlamsız değildir". (**Lenin**)*

İsmet ÖZTÜRK

Yeni Öncü çevresinden bazı arkadaşların bir süredir harcadıkları gayretli çabanın verdiği semptomlar 16. sayıda somut çağrıya dönüştü. Her ne kadar hayli zaman kaybedilmiş olsa da, daha çok gecikmeden bu defterin **ikinci kez açılması** olumlu ve sevindiricidir.

Yeni Öncü'nün de içinden geldiği oluşumu tuğla tuğla ören ve her tuğlasında parmak izi olan hiç kimsenin bu çağrıya duyarsız kalmaması gerektiğini düşünüyor ve kalacaklarını da zannetmiyorum.

Bu *"muhasebe-tartışma"*nın neler üretip neler üretmeyeceğini tam olarak önceden kestirmek mümkün değil, hem de zorunlu değildir. Bu *"muhasebe-tartışma"*nın daha bir istenilir sonuca ulaştırılması herkesin çaba ve sorumluluğuna bağlıdır. Sonuç ne olursa olsun, bir şeylerin daha bir anlaşılır hale geleceğinden hiç şüphe edilmesin. En azından **Yeni Öncü**'nün de içinden geldiği oluşumun ideolojik-teorik netleşmeden parçalanmasının yarattığı sis perdesi biraz olsun dağılacak, gereksiz spekülasyonlar önlenip, kimin kiminle neden birlikte olduğu veya olmadığı biraz olsun maddi zemine doğru kayacaktır. Parçalanmanın başlangıcından günümüze kadar geçen süreç göstermiştir ki, bölüntülerin birinde yer alan arkadaşların bir kısmının ideolojik-teorik görüşleri, diğer bölüntünün egemen görüşüne daha yakın olmasına rağmen, geçici de olsa aynı bölüntüde kalabilmektedir.

Aynı şey bir başka noktada da karşımıza çıkmaktadır:

İlk parçalanmanın —**Tekoşin** ayrılığını dışta bırakıyorum— başlangıcından günümüze yedi yıl geçmesine rağmen kadrolar tarafından bir türlü kabullenilip sindirilememiştir. İdeolojik-teorik netleşme temelinde geçmişin değerlendirilmesinin yapılması yerine, bir yığın traji-komik argümanlarla bastırılması, kafalardaki karışıklığı daha bir soyutlandırmış ve bu sorun gündemden hiç inmemiştir. Bu sorunu 1984 yılı başlarında yazdığım bir yazıda yaklaşık olarak şöyle dile getirmiştim:

"İdeolojik-teorik netleşme temelinde geçmişin köklü bir değerlendirilmesi yapılmadan zorlanan suni ayrılıklar hem sinekleri öldürelim derken balını yiyeceğimiz arıları öldürmeye neden olacak, hem de var olan dert ve bunalımı dindirmeyip, aksine yeniden üretecektir" (Yazı

yanımda olmadığı için, muhteva aynı olmakla birlikte kelimeler yaklaşıktır.).

Zannederim olayların pek de farklı geliştiği söylenemez.

Konuştuğum, yazılarını okuduğum ve dolaylı olarak görüşlerini öğrendiğim pek çok arkadaşın durumu bazı konularda bölüntülerden birinin, bazı konularda ise başka birinin tezlerini kabullenme doğrultusundadır. Bu *"muhasebe-tartışma"*, bu ikiliği birbirine dönüştürerek veya köprüleri atarak tam olarak bitiremese bile, hayli inceltece-ğinden kuşkum yoktur. Tabi doğru bir yöntemle yaklaşılırsa.

Marksistler bir kısım hata veya suçların kişiselliğini kabul ederler; ama bir örgütü parçalayacak, çökertecek veya nitelik değişimine neden olacak hata veya suçları kişiler bazında ele alıp çözümlemeye girişemezler. Her ne kadar konumları gereği kişilerin olanlarda günah ve sevapları farklı farklı olursa da, çözümlemenin kollektifte yapılması gerekir. Zira bir kollektif, kişisel hataları böylesi vahim sonuçlara ulaşmadan düzeltecek mekanizmaları oluşturamamışsa, artık sorunun kişisel yanı arızi, kollektif yanı asli olmuştur ve çözüm kollektifte aranmalıdır. Tersi bir yöntem, günahları israil keçisine yükleyip çözüm yanılsaması yaratarak, sorundan kurtulma gayretinden başka bir şey değildir. Ama bunun yeni yeni felaketlerin tohumlarını gübrelediğini bilmek gerek.

Yukarıda söylediklerimden de anlaşılacağı gibi ben, **Yeni Öncü**'nün de içinden geldiği oluşumun tüm günah ve sevaplarında parmak izi olan, olanlardan herkes kadar ama bir kısım arkadaşlardan daha çok, sorumluyum. Bu söylediklerimi 1983'te başlatılan tartışmaya yazdığım ilk yazıda açık ve net bir biçimde belirtmiştim. Bunları ne hataları yayarak kişisel yükleri hafifletmek, ne tevazü gösterisi ve ne de yapılan hataları küçümsediğim için değil, gerçeğin kendisinin bu olduğuna inandığım için söyledim ve söylüyorum.

Her ne kadar **Yeni Öncü** çağrısında somut bir gündem sunmuyorsa da, gerek yazılardan, gerek çağrıdan, doğal olarak bir takım başlıklar çıkarsamak mümkün. Yaklaşık olarak bunları şöyle sıralayabiliriz:

Bir, geçmişin değerlendirilmesi;

İki, birlik sorunu;

Üç, nasıl bir sosyalizm;

Dört, program ve parti sorunu.

Ben de bu maddeleri Türkiye Sosyalist Hareketi'nin olmazsa olmaz cevaplanması gerekenleri olarak görüyor ve ilave veya çıkarma gibi önerilere gerek görmüyorum. Ancak bunların alt başlıklarla içlerinin doldurulup tamamlanması gerekir.

İşe **birinci maddeden,** yani, *"geçmişin değerlendirilmesi"*nden başlayalım.

> *"Bir siyasi partinin kendi hataları karşısında durumu, bu partinin ciddi olup olmadığı konusunda, **sınıfına** ve **emekçi** kitlelerine karşı görevini **gerçekten** yerine getirip getirmediği konusunda hüküm vermek için en önemli ve en inanılır ölçüttür. Hatasını açıkça tanımak, hatanın sebeplerini keşfetmek, hatayı doğuran durumu tahlil etmek, bu hatayı düzeltme imkanlarını dikkatle araştırmak, işte ciddi bir partinin belirtileri bunlardır, gereklerini yerine getirmek, kendi **sınıfını** ve ondan sonra **kitleleri** yetiştirmek böyle olur". (**Lenin**)*
>
> *"Onlar (yani Marksistlerin düşmanları) tartışmalarımız karşısında şevke geliyorlar ve sevinçten türlü şaklabanlıklar yapıyorlar; şüphesiz ki, kendi amaçları için bundan yararlanmaya, broşürümün, partimizin hatalarını ve eksiklerini sözkonusu eden şu veya bu pasajları etrafında yaygara koparmaya çaba göstereceklerdir. Rus Marksistleri savaşta bu iğnelemelere aldırmadan, özeleştiri çalışmalarını aksatmadan, işçi hareketinin büyümesi ile, zorunlu olarak ve mutlaka giderilecek olan kendi eksiklerini, sözlerini esirgemeden ortaya koyacak kadar çelikleşmişlerdir". (**Lenin**)*

Lenin'in uzun aralıklarla iki ayrı eserde yazdığı bu sözlerini herkesin ezbere bildiğini biliyorum. Ama herkes gene biliyor ki, dünyada ve Türkiye'de egemen sosya-

lizm anlayışı bunun tam tersini uygulamaktadır. Bırakalım düşmanların dahi duymasından korkmadan, hataları açık açık ortaya sermeyi, kendi duymasından dahi korkup, gerçeklerin mistifike edildiği bir ortamda yaşıyoruz. Maharet hafız-ı **Lenin** olmakta değil, onun ilkelerini hayata uygulayabilmektedir. Bu ilkeler cesaretle uygulanabilirse, içinde bulunulan badireyi aşmak zor olsa da, imkansız değildir.

İşe **birinci maddeden,** yani *"geçmişin değerlendirilmesi"*nden başladığımıza göre, öncelikle tüm arkadaşlara hatırlatmak isterim ki, **Yeni Öncü**'nün de içinden geldiği oluşum, *"geçmişin muhasabe tartışması"*nı 1989'da ilk defa başlatmıyor; 1983'ün başlarında, bir kampanya biçiminde başlattı ve 1984 başlarında bir platformda kahir ekseriyetin onayıyla *"bitirdi"*. Şimdiki *"muhasebe-tartışma"* çağrısı yapan arkadaşların bir çoğunun da o belgede imzası vardır. Aradan beş yıl gibi uzun zaman geçmesine rağmen, bir iki yazı dışında o belgeden bahsedildiğini hiç duymadım. Çağrıda ve çağrıyı yapan arkadaşların yazılarında da o belge hakkında tek kelime yok. Bu durumda ben şu soruyu sormadan edemiyorum: O belge yaşıyor ve *"muhasebe-tartışma"*lar onun çerçevesinde mi, onu yok sayarak mı, yoksa ona rağmen mi yapılacaktır? O belge ve tartışmaları beğenip beğenmemek, onaylayıp onaylamamak, herkesin kendi bileceği bir iştir. Ama onun, bir oluşumun objektivitesi olduğunu yok saymak kimsenin keyfine bağlı değildir. O *"muhasebe-tartışma"*yı bir oluşumun en çaplı tartışması olarak görmesek bile, en çaplı olanlardan bir tanesi olduğunu kabul etmek zorundayız. Bazı kısıtlamalar olsa da, o tartışmada herkes eteğindeki taşları dökmüş, ortalıkta azımsanmayacak belge birikmiştir. Onlar —ve varsa daha önceki ve sonrakiler— bir oluşumun öyküsü, en somutlanmış şekilde fotoğrafıdır. Bir bütün içinde, ağır çekimle ve azami dikkatle onlar irdelenmeden, ne geçmişin yeterince tanınması mümkün olur, ne de geçmişin tutarlı muhasebesi. Kaldı ki, sorular ve sorunlar yine aynı; o günkü dertler ne ise, daha yoğunlaşmış biçimiyle bugünküler de hemen hemen aynısıdır. Onları yok sayarak veya üstünden atlayarak ne geçmişi yeterince tanıyıp analiz edebilmek, ne de o tartışmanın başına gelenlerin bu defakinin başına gelmesinin önünü kesmek mümkün olabilir. Hiç bir oluşum kendi yaşadığı en büyük deneyi veya deneylerden birini yok sayarak, yeni bir deneyi emin adımlarla yürütemez. Onlara harcanacak zaman israf değil, tam tersine, bir çok israfı önlemenin yanında, o dönemin başına gelenlerin, bu dönemin de başına gelmemesinin en önemli gereklerinden biridir. Şöylesi kısa bir soru bile, söylediklerimi doğrulamaya yeter: Beş yıl önce tartışılıp bağlanan veya bağlandığı zannedilen sorunlar, beş yıl sonra neden yine aynısıyla gündeme geldi?

Geçmişin tüm belgelerinin incelenmesi ne kimseyi yerin dibine batıracak, ne de, kanatlandırıp mavi gökle yerküreyi kucaklaştıran dolunaya uçuracaktır. Herkes bundan olumlu-olumsuz nasibini alacaktır. Belki birşeyler yapanlar kadar hiçbir şey yapmayanlar bile...

Birbirine kopmazca bağlı gündem maddelerinin ilki, dolayım yoluyla bir çok sorunu içeriyor olmakla birlikte, okun sivri ucunu iki ana hedefe yöneltmeyi amaçlamalıdır. Bunların **birincisi, Yeni Öncü**'nün de içinden geldiği oluşumun geçmişini Marksist prizmadan geçirerek, geleceğin yolunu temizleyip aydınlatmak; buna bağlı olarak ve bununla beraber **ikincisi** de, kendi parçalanmasının nedenlerine yönelip, ilk anda parçalanmışlığın en azından bir kısmının zeminini boşlukta bırakıp, daha sonra zemini netleştirip, eğer olacaksa, ayrılığın bu net ideolojik-teorik zeminde olmasını sağlamaya çalışmak olmalıdır. Zira bir kısım ayrılıkların geçmişin değerlendirme — isterseniz siz değerlendirilmemesi deyin— sonucu üstüne olduğu unutulmasın.

İkinci madde; birlik sorunu.

Yeni Öncü'nün de içinden geldiği oluşum birkaç kez ayrılık yaşadı. Ve bu ayrılmaların bir kısmı azımsanmayacak tartışmalara sahne oldu, belgeler bıraktı. Dolayısıyla birinci madde için öne sürdüğüm yöntem ve argümanların tümü, bu madde için de geçerlidir.

Bazı baskılanmalar birlik arayışlarını hızlandırabiliyor; ama sele kapılmış kütük misali akıntıya kapılmaktan sakınmak gerekir. Zira birlik sorunu nihai amaçla doğrudan bağlantılıdır. Ve yapılacak yanlışlar hem onu lekeleyebilir, hem de güçlenme yerine daha da zayıflamaya neden olabilir.

Nasıl bir birlik sorusu, nasıl bir tarihsel objektivite sorusundan önce sorulup cevaplanmaya girişilirse, binayı tepeden temele doğru yapmaya çalışmaktan farksız olur. **Marks**'ın dediği gibi: *"Eşeğin yiyeceği otu hasır gibi örmenin cezasını kimin çekeceği"* bellidir.

Birlik sorunu Marksistlerin gündeminden hiçbir zaman inmemiştir ve nihai amaca kadar da inmeyecektir. Ama nasıl bir birlik sorusunun cevabı, nasıl bir tarihsel objektivite ve kimlerle sorusunun cevabına bağlı olarak verilmiştir.

En basit eylem birliklerinden, en karmaşık örgütsel birliklere kadar uzanan birlik sorununu tek boyutlu ele almak mümkün değildir. Ama, nasıl bir tarihsel objektivitenin üstüne, neyi nasıl ve niçin oturtacağımızı bilirsek, bunları belli oranda ayrıştırıp sıraya koymak mümkün olabilir. O halde cevaplanması gereken ilk sorun, tarihsel konjonktürün verili objektivitesi olmalıdır.

Yarım asırı geçkin zamandır bastırılan sosyalist hareketin bunalımı patlamış ve tüm dünya sosyalist hareketi yeni çıkış yolları aramaya koyulmuştur. Yığınla özgün sorunuyla birlikte Türkiye Sosyalist Hareketi de bu anafora katılmış, bir türlü dinmek bilmeyen çalkantı ve kaynaşmalar yaşamaktadır. Ne eski netleştirdiğini zannettiği ideolojik-teorik zemin tatmin edebilmekte, ne de yeni uğraşlar yolunu açıp durulma sağlayabilmektedir. Tüm bu çalkantı ve kaynaşmalar, yeniden netleşip yapılanmalara gebedir. Verili çalkantı ve kaynaşmaların yeterli netleşmeyle durulması sağlanmadan, kalıcı birliklerin oluşturulması olanağı yoktur. Yeterli netleşme sağlanmadan girişilen birlik çabalarının olumsuz örnekleri dünyada olduğu kadar, Türkiye'nin yakın tarihinde de mevcuttur. 1975'ten günümüze kadar program aşamasına gelindiği zannedilen ve iddia edilen parti ve cephe birliklerinin acınası sonucu, hepimizin hafızasında tazeliğini korumaktadır. Hiç kimsenin bunları yeniden yaşamaya ne hakkı, ne de isteği olduğunu zannetmiyorum. Birlik sorunu, objektiviteye rağmen niyet, tolerans veya üslup gibi subjektif unsurlarla çözüme ulaşamaz. Bunları küçümsemiyorum, ama, yeterli bir netleşmenin üstüne oturtulmadıkça, kendiliklerinden bir işlevsellikleri olmadığını düşünüyorum.

Haklı olarak burada akla şu soru gelebilir: Bahsedilen netleşme ve durulma sağlanmadan birlik sorunuyla ilgilenilmemeli midir? Cevap, tereddütsüz hayırdır. Aksine, birlikte yapabileceklerimizi basitten karmaşığa doğru yükseltip çoğaltarak, somut durumumuza uygun birlikteler oluşturup, hem hayatın pratiğinin içinde yer alınmalı, hem de netleşip durulmayı sağlamak için birlikte çaba harcanmalıdır. Bu çabayı en geniş platformun birlikte vermesini savunuyor olmama rağmen, zorunluluk gereği daha dar veya tek tek verilmesi olasılığını da yadsımıyorum.

Birlik sorununa altlık eden bir başka soruna daha değinmek istiyorum.

Gerek birlik sorunu ve gerekse ona altlık eden ideolojik-teorik netleşme, hayatın pratiğinden kopuk halledilemez. Sosyalistlerin birincil görevi, sosyalizmi esas sahibi olan sınıfa maletmektir. Bu, hem işçi sınıfı hareketiyle sosyalizmin birleşmesini, her ideolojik teorik netleşmenin kolaylaşmasını ve hem de birlik sorununda daha bir

fi davranılmasında dikkatli olunmasını sağlayacaktır.

Birlik uğraşlarına ortalıkta hiçbir örgütlenmenin olmadığı koşullarda başlanmıyor. Beğenilsin beğenilmesin, ortalıkta yılların emeğiyle meydana getirilmiş, yığınla örgütün varlığında başlanıyor. Öne konulan gündemi bu günden yarına sonuçlandırmanın olanaksız olduğu da düşünülürse, bu örgütlenmelerin kendilerini fesh ederek bu işin sürdürülmesini öne sürmek hem yanlış, hem de olmaza zorlamak olur. Ancak bundan daha az yanlış olmayan bir başka yaklaşım da, bu uğraşlara kendi örgütlenmesini koruyup güçlendirme veya birlik olacaksa, benim etrafımda olur önyargısıyla katılmaktır. Bunların hepsi boşuna zaman harcamaktan ve olabilecekleri engellemekten başka bir işe yaramaz.

Eğer çağrının içeriği ve benim çıkarsamalarla sıraladığım gündem maddeleri kabul görüp tartışılacaksa, örgütsel birlikteliğin zemini de yeniden oluşacak demektir. Tabi ki, ben de dahil herkesin oluşmuş belirtili görüşleri vardır, ama bu görüşlerde mutabakat varsa ve örgütsel birlikteliğe yetiyorsa, bu gündem maddeleri neden tartışılmaya açılsın?

Üçüncü madde; nasıl bir sosyalizm?

Söze, Machiavelli'nin hoşlandığım bir belirlemesinden başlayayım:

> *"Tükenmenin, erimenin başlarda tedavisi kolay ve anlaşılması zordur; ancak zamanında keşfedilmediğinde, ya da uygun bir ilkeye göre tedavi edilmediğinde, anlaşılması kolaylaşır ve tedavisi güçleşir..."*

Sosyalizmin sorunları tam da bu hale gelmiştir. Yarım asırdan fazla zamandır günün koşullarına uygun geliştirilip derinleştirilmesinin dondurulması ve bunalımın bastırılarak gözlerden saklanması, en asli değerlerin *"çürümesine"* ve yerlerine Marksizme yabancı unsurların ikame edilmesine yol açmıştır.

Zamanla her bilimin bazı unsurları eskir veya zamana cevap veremez hale gelir; ancak, bazı unsurları vardır ki, o bilimin varlık nedenidir ve o bilim, bilim olarak var oldukça, o unsurlar varlıklarını devam ettireceklerdir. Marksizmi de bu gerçeğin dışında tutmak mümkün değildir.

Gelinen momentte sorunlar ne Marksizmi kaldırıldığı raftan günyüzüne çıkarmakla, ne de aceleyle bir şeyleri red, bir şeyleri kabul seçmeciliğiyle aşılabilir. Böylesine komplike duruma gelmiş bir sorunun koordinatını yakalamak kolay değildir. İşçi sınıfı hareketi içerisinde ve onun yükselmesine paralel olarak, bir kuyumcu titizliği ve sabrıyla, *"çürütülüp"* atılan değerlerin yerlerine ikame edilen ve eklemlenen yabancı unsurlardan ayıklayıp, toparlanması ve zamana uygun biçimde geliştirip derinleştirilmesiyle, Marksizmi yeniden ayakları üstüne dikip eski zinde ve canlılığını kazandırmakla, verili bunalım aşılacaktır. Marksizmin bunu başaracak potansiyel gücü her zaman olmuştur ve gene vardır. Yeter ki, onu biz eski zinde gücüne ve saygınlığına kavuşturmasını becerebilelim.

Dördüncü madde; program ve parti sorunu.

Bu madde hakkında şimdilik bir şey söylemeye gerek görmüyorum. Zira ilk üç maddenin tartışılması dolayımıyla bu madde de yeterli olmasa bile gerekli açıklığa kavuşacaktır. Nasıl bir sosyalizm ve birlik sorusu cevaplanmadan, nasıl bir program ve parti sorusunun cevaplanmasını biraz erken buluyorum.

NASIL YAPMALI

"Doğru devrimci teori ancak gerçek bir kitle hareketinin ve gerçek bir devrimci hareketin pratik eylemiyle kurduğu yakın ilişkiyle son şeklini alır"
V.İ.U.Lenin

İlker ZAFER

Giriş

Marksist teori iktidara giden yolda partiyi proletaryanın tek siyasi/örgütsel aracı olarak tanımlar. Bu siyasi organizasyon proletaryayı iktidara taşıyan sayısız araçlar içerisinde tartışılmaz ve belirgin bir yere sahiptir. Öyle ki proletaryanın sovyet, komün vb. iktidar araçları bile bunun önemini azaltmaz aksine daha da artırır.

Proletaryanın burjuvaziye ve tüm gericiliğe karşı yürüttüğü ekonomik, politik, ideolojik mücadelesi onun ÖRGÜTLENMESİNE kopmaz şekilde bağlıdır. Mücadele biçimlerindeki tüm gelişmeler, yenilgiler ve başarılar örgütlenmenin derecesine, gücüne, doğru yönlendirilmesine dolaysız şekilde bağlıdır. Tıpkı örgütlenmenin, mücadele biçimlerini doğrudan etkileyip onun tüm gelişmelerine ortak olması gibi. Denilebilirki gelişen bir örgütlenme doğru biçimde sürdürülen ideolojik ve politik mücadelenin sonucundan başka birşey değildir. Diğer bir ifadeyle örgütlenme sınıf mücadelesinin bugüne kadar ortaya koyduğu tüm kazanımların, acıların, yenilgi, ihanet vb.lerinden çıkartılan derslerin pratikteki en özlü açıklamasıdır. Program eğer yukarıdaki söylenilenlerin ve geleceğe ilişkin tasarılarımızın teorik bir ifadesi ise örgütlenme bunun pratikteki yansımasıdır. Tek farkla ki geleceğe ilişkin ideallerimiz (Sosyalist toplumun kuruluşu ve sınıfsız toplum) teoride (öz olarak programda) alabildiğine geniş ve özgürce kendini ortaya koyarken, örgütlenmede, örgüt sorununda bunlar ruşeym halindedir. Teorinin geleceğe ilişkin ortaya koyduğu sıcak ve reddedilmez ilkeleri, pratiğin serin ve vahşi sularında yok olmak istemiyorsa *"teorinin tarihi"* ve *"tarihin teorisi"* kadar *"pratiğin tarihi ve tarihin pratiği"* ile kopmazcasına sıkı bağlar kurmak zorundadır(x). Bir siyasi hareketin veya bir partinin devrimci ve Leninist olduğunun temel ölçütlerini, onların örgütlenme konusunda söylediklerinde ve bizzat örgütlenmelerinde bulabiliriz. Örgütlenme teorisi ve pratiği Leninist çizginin ortaya konmasında temel ayraçtır. Bir başka deyişle şöylesi bir yaklaşım demek istediklerimizi açıkça ortaya koyuyor; *"Bana örgütünü söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim..."*.

Örgütlenme sorununa verdiğimiz bu önem, eğer bugün belli bir oranda önplana çıkartılmışsa bunun birinci nedenini *"teoriye önem verilmelidir"* sloganı altında pra-

(x) Yukarıdaki ironik kavramların teoriye başlı başına önem atfedenlere, pratiğin örgütlenme, politik ve ideolojik mücadeleden ibaret olduğu, bununda gelişmiş bir teoriye tekabül ettiğini hatırlatmaktan başka bir amacı yoktur.

tik sorunlarımızın göz ardı edilmesinde, arka plana itilmesinde aranmalıdır. Teorinin önemini asla yadsımıyoruz. Sorun, teorinin pratikten koparılmasında, ona pratiğin dışında görevler yüklenmesinde aranmalıdır. Örneğin:

> *"Devrimci Marksistlerin **tutarlı ve homojen bir topluluk halinde birleşmeleri** (a.b.ç.) ise ancak Marksist teorinin öncülleri zemininde yürüyen **bir dizi teorik mücadelenin ürünü** (a.b.ç.) olabilir. Bu mücadeleden zaferle çıkanlar. **hareketin teorik önderi olma** hakkını kazanmış olarak mücadelenin pratik gelişme yollarının planı üzennde tartışmaya başlayabilirler. **Program-örgüt-taktik tartışmaları böyle bir arka plan üzerinde yürür** (a.b.ç.)"*[1].

Komünistlerin *"tutarlı ve homojen bir topluluk halinde birleşmeleri"* bir dizi teorik mücadelelerden zaferle çıkmaları kadar politik mücadele ve örgütlenme alanında buna paralel yürüyen bir dizi kazanımlara da bağlıdır. Ayrıca *"hareketin teorik önderliği"* pratik önderlikle birlikte yürümüyor, ona dayanmıyorsa bu olsa olsa Modern Marksizm Müzesi'nde sergilenecek teorik chassis'den başka bir şey olamaz. Bu *"bir dizi teorik mücadele"* acaba nasıl kazanılacak? Bu mücadelenin kazanıldığı sonucuna nasıl varacağız? Bu, tartışmalarda daha fazla teorik alıntılarla veya teorik çelişkileri yakalamakla olmaz. Teorik mücadeleden zaferle çıkmak ancak ve ancak sınıf mücadelelerinin doğru bir açıklamasından ve öngörülülüğünden başka birşey olmayan Marksist-Leninist kuramı iyi kavrayıp kullanmak yani, hala sürmekte olan sınıf mücadelesine proletarya açısından doğru taktikler önererek, bu anlayışları savunup hayata geçirerek ve tüm bunları evrensel ve güncel boyutları ile ele alıp başarılı biçimde formüle ederek ulaşılabilir ve ulaşılmalıdır. Yoksa *"program-örgüt-taktik"* tartışmalarını, teorik tartışma adı altında sunulan *"Marksist Akademisyenlerin, Profesörlerin"* polemiklerinin *"arka planı üzerinde"* yürütmekle değil.

Kürkçü'nün yukarıdaki görüşleri sadece pratik adımları değil, o aynı zamanda pratik sorunların tartışılmasını deyim yerindeyse onun *"teorisini"* de arka plana itiyor.

Benzer bir anlayışı aynı derginin yazarlarından **Tekin Yılmaz**'da da görüyoruz (*"Sosyalist Demokrasi Bugünün Sorunudur"* başlıklı yazısında) Yarına ait sosyalist toplum üzerine ayrıntılı, sağlam ve temel görüşleri olmayanların kendilerini sosyalist olarak tanımlamakta zorluk çekeceklerini belirttikten sonra şöyle devam ediyor:

> *"Daha çok kullanılan terimlerle söyleyecek olursak sosyalist toplumun ilişkilerine ait detaylanmış düşünceler ortada olmadan, sosyalist bir örgüt ve çalışma tarzı anlayışı olamaz"*[2].

Keşke cümlesinin başına *"çağımızda"* veya *"bugün için"* gibi belli, somut dönemleri içeren kayıtlar koysaydı... Şimdi Marx, Engels ve özellikle Lenin'in (1900'lerde örgütlenme ve çalışma tarzına ilişkin ayrıntılı planlar ileri sürerken bu tesbitten haberi pek yoktu sanırız!) sosyalist topluma ilişkin ayrıntılı düşünceler ileri sürmedikleri gerçeği karşısında ne yapacağız? İsterseniz konuyu dağıtmadan sorunun bu yanına ileride döneceğimizi belirtip biz yine teori ve pratik arasındaki ilişkiyi irdelemeğe devam edelim. **T.Yılmaz** bunu *"Sosyalist toplumun ilişkilerine ait detaylanmış düşünceler"* olarak açıklamış olsa da teoriye başlı başına bir önem atfettiği açıkça ortadadır. Teorinin kılavuzluğu veya *"devrimci teori olmadan devrimci pratik olamaz"*. tesbitleri, hiçbir zaman sürüp gelmiş ve sürüp giden pratiğin, teoriyi doğru, anlaşılır ve sınıf mücadelesinde yol gösterici hale getirdiği temel gerçeğini yadsımak için ileri sürülmemişlerdir. Özellikle koşullara ve dönemin özelliklerine bağlı olarak biçim alan örgütlenme sorununda bu daha da geçerlidir. Kaldı ki, bu tür Sofist düşüncelerle Marks ve Engels zamanında yeterince mücadele ve alay etmişlerdir. Tabiiki kendilerini *"sosyalist olarak tanımlamakta"* zorluk çekip çekmeyeceklerini **Tekin Yılmaz**'ın insafına,

---

(1) Ertuğrul Kürkçü, *"Sosyalist Demokrasinin İmkanları ve Güvenceleri"*, **Yeni Öncü**, Ekim 1987, S.7., s.38.
(2) Tekin Yılmaz, *"Sosyalist Demokrasi Bugünün Sorunudur"*, **Yeni Öncü**, S.5., Temmuz-Ağustos 1987, s.36.

okurların da sağduyusuna bırakıyoruz. Şimdi Bakunin taraftarlarının Sonviller Kongresi'nde(x) yayımladıkları genelgeye isterseniz hep birlikte göz atalım:

> *"**Geleceğin toplumu, Enternasyonal tarafından kabul edilen örgütün, evrenselleşmesi olmalıdır.** Bu nedenle Enternasyonali bir an önce **kendi ideallerimize** mümkün olduğu kadar **yakın hale getirmeliyiz."** "**Otoriter bir örgütten özgür ve eşitlikçi bir örgüt nasıl çıkar?** bu imkansızdır. Gelecekteki insan toplumunun cenini olan **Enternasyonal, özgürlük ve federasyon ilkelerimizi** şimdiden sadık bir şekilde **yansıtmaya başlamalıdır (a.b.ç.)**"*(3).

Onaltılar daha önceden *"Enternasyonal Sosyalist Demokrasi İttifakı"* adı altında bir dernek de kurmuşlar. Şaşılacak şey... Bu ne benzerlik. Fakat önemli değil, adı benzese de huyu benzemesin yeter. Ama ne mümkün. Bakın Engels *"Sonviller Kongresi ve Enternasyonal"* adlı makalesinde bunlar için neler söylüyor:

> *"Bütün gücümüzle canımızı korumak zorunda kaldığımız asıl şu günlerde, proletarya, her gün ve her saat kendisine zorla kabul ettirilmek istenen **savaşımın gereksinimlerine göre değil,** bir kaç hayal düşkününün **gelecekteki belirsiz bir toplum konusunda öne sürdüğü düşüncelere göre örgütlenmeliymiş** (a.b.ç.)*(4).

Tekin Yılmaz'ın düştüğü bu yarı-anarşist düşünce batağının elbetteki nedenleri vardır. Bu nedenlerin başında şüphesiz genel olarak faaliyetten, özel olarak da proletarya hareketinden kopukluk gelmektedir. Bugün sınıf mücadelesi, *"canımızı korumak* zorunda kaldığımız asıl şu günlerde *"proletaryanın her gün ve her saat kendisine zorla kabul ettirilmek istenen savaşımın gereksinimlerine göre"* şekilleniyor. Bu gereksinimler bugün için, üstelikte vakit kaybetmeden Leninist bir örgütlenmeyi zorunlu kılmaktadır. Kim ki bu görevi küçümser, bunun önüne başka görevler koymaya çalışır, onu savsaklar ve *"ideallerimize bağlı hale getirmeliyiz"* safsatasını ileri sürer, o ütopik bir sosyalistten başka birşey değildir. İşte kendisini *"sosyalist olarak tanımlamakta"* zorluk çekenlerin, çektikleri zorluğun ufak bir fotoğrafı..

Örgütlenme konusuna verdiğimiz önemin ikinci nedeni ise devrimci mücadelenin pratik sorunlarıyla yakından ilgilidir. Ülkemizde kendine parti adını veren onlarca siyasi grup olmasına rağmen son 70 yıllık tarihimize baktığımızda bunlardan hiçbirinin bu ada layık olmadığını görüyoruz. Bu sonuca varmamızı kolaylaştıran en önemli belirtiler örgütlenme alanında ortaya çıkmış ciddi hiç bir devrimci geleneğin, disiplinin olmamasıdır. Aslında bu belirtiler sayısız denecek derecede çoktur. Sınıf ile olan ilişkisinin zayıflığı, ideolojik ve teorik alanda zengin birikimlerin yokluğu, kapitalist sistemin ve devletin yarattığı her türlü haksızlığa karşı düzenli ve gelişmiş hemen hemen hiç bir protestonun olmaması vb. bunlar arasında sayılabilir. Bunlar proletarya partisinin henüz olgunlaşmadığına ilişkin önemli ipuçlarıdır. Böylesi bir siyasi kaosun yaşandığı ülkemizde örgütlenme sorununu ön plana çıkarmamız kadar zorunlu ve doğal ne olabilirki? Burjuvazi, Marksist gruplarla son 70 yıldır kediņin fareyle oynadığı gibi oynamaktadır. Bunun sınıfsal, ideolojik, politik, örgütsel vb. birçok nedeni var. Bunları burada sıralayacak değiliz. Belirtmeliyiz ki polis operasyonlarıyla dağılan ve burjuvazinin izin verdiği oranda yeniden toparlanan ve bir müddet sonra benzer darbeler ve toparlanmalarla devam eden bir siyasi geçmiş ülkemizdeki Marksist akımların en özlü tarihçesini oluşturur. Ciddi hiç bir örgüt geleneğinin, ruhunun ve disiplininin bugünlere aktarılmadığını biliyoruz. Herşeye yeniden başlayıp ve yine kaybetmek ve yeniden başlamak. Eski dönemi en özlü açıklayan sözlerdir bunlar. Örgütlenme

---

(x) 1868'lerden itibaren 1. Enternasyonel'i ele geçirmek düşüncesiyle hareket eden **Bakunin,** Enternasyonal'de tutunamayınca ona karşıt *"Enternasyonal Sosyalist Demokrasi İttifakı"*nı kurdu. Bu ittifak 1871 yılında Sonviller'de bir kongre topladı. Kongreye katılan temsilci sayısı 16 olduğu için bunlara Onaltılar da denmektedir.

(3) Aktaran **Marx, I. Entenrasyonal'de Orgütlenme Meselesi,** Ser yayınları, s.162.

(4) Engels, *"Solvinler Kongresi ve Enternasyonel"*, **İşçi Sınıfı Partisi Üzerine,** Sol Yayınları, s.85.

sorununa verdiğimiz bu özel önem de işte bu dönemin aşılması isteğine dayanıyor. Ayaklarımızı sağlam basmak istiyoruz. Bunun için hedefi proletarya olarak tesbit etmek doğru, fakat yeterli değildir. Ne tür insanlarla ve ne tür örgütsel ilişkilerle bugünkü sınıf mücadelesinin dayattığı sorunların üstesinden gelip devrimin başarılacağını bilmemiz gerekiyor. 12 Eylül'ün yarattığı yıkıcı tahribatın hala etkisini sürdürdüğü bu günlerde bunu bilmek, tesbit etmek daha bir önemli.

Bize nasıl bir örgüt gerek? İşte tüm sorun burada yatmaktadır. Biz bu soruna kendi payımıza bu yazı dizimizde cevap vermeye çalıştık. Bu düşünce ve adımları başarılı biçimde hayata geçirip, proleter disiplin, gelenek, özveri, atılganlık, sorumluluk duygusu, yoldaşça ilişkiler ve de siyasi gelişmişlik vb. yeteneklerle donanmış bir parti yaratabilir, eski döneme son verip, yeni bir döneme adımlarımızı atabiliriz.

Tüm Devrimci Komünist unsurları bu çabaya ortak olmaya çağırıyoruz.

I- Diktatörlük ve Demokrasi

12 EYLÜL VE ULUSLARARASI KOMÜNİST HAREKETİN GETİRDİKLERİ

Örgütlenme sorununu ele alırken bunu ülkemiz ve dünyadaki ideolojik ve politik gelişmelerden ayrı tutamazdık. Bugün ülkemizde sosyalizm, bir yandan 12 Eylül'ün sonuçları ile, diğer yanda uluslararası Komünist hareketin yaşadığı bunalımın etkileri ile tarihsel bir dönemecin eşiğinde diyebiliriz. 12 Eylül Askeri Diktatörlüğü açık baskı ve terörün, işkence ve idamların adıdır. Proletarya açısından hakların, kazanımların gasp edilmesidir. Aynı zamanda 12 Eylül, yenilginin, yılgınlığın, ihanetin, devrimi inkarın tek kelimeyle ideolojik ve siyasi erezyonunun yaygınlığı açısından başlangıç tarihidir de. 12 Eylül ile birlikte geniş yığınlar hızla politikadan uzaklaştılar (Nasıl uzaklaşmasınlar ki tekelci burjuvazinin en iyi temsilcileri Demirel ve Ecevit vb. bile gözaltına alınıp suçlanıyordu). Proletarya ve aydınların ileri kesimleri sosyal demokrasi çizgisine kaydılar, Marksistlerin çoğu tutuklandılar veya mülteci oldular, hatta öldürüldüler. Tutuklananların çoğu polis ve cezaevindeki uygulanan sistemli işkence ve terörün etkisiyle politika dışına itildiler. İçeride ve dışarıda bir avuç insan, işte onlar sınıf mücadelesinin bu güne kadar ülkemizde yarattığı tüm kazanımların simgesiydi. Bunu bir simge olmaktan öteye sıçratamayanları bir kenara bırakacak olursak, geriye bu devrimci ruhu siyasi yetenek ve gelişmeyle birleştirmeye çalışan az sayıda komünist ve buna katılmak isteyen az sayıda yenileri kalacaktır. Bugün için değişik örgütlenmeler içinde yer alıyor olsalar da, bu bir avuç insan 12 Eylül'ün yıkıcı ve Uluslararası Komünist Hareket'in bunalımından kaynaklanan olumsuz ideolojik etkilerine karşı mücadele vererek zafer kazanmadan doğru bir siyasi çizgi ve örgütlenmeye varabilmesi imkansızdır.

12 Eylül ile birlikte davayı inkar, esas olarak eski çoğu Marksistin sosyal demokrasi çizgisine itilmesiyle kendini göstermedi, daha çok marjinal hareketlerin gelişmesine tekabül etti. Bu dönemin etkileri Marksist gruplar içerisinde ise felsefi olmaktan çok (herhalde ülkemizdeki felsefi gerilikten olacak) ideolojik-politik ve örgütsel planda kendini gösterdi. Legalcilik bu dönemin en özlü politik eylemi idi artık. Legal parti anlayışı ise bunun pratikteki ifadesiydi; Kendini ihtilalci olarak ifade eden çoğu Marksist gruplar içerisinde bile legalciliğin açık etkisinden çok, Leninizmin temel ilkelerinin yeniden sorgulanması biçiminde yarı-açık bir çizgi belirmişti. Bu çizgi Uluslararası Komünizmin yaşadığı bunalımın sonuçlarından da etkilenerek Leninizmin temel ilkelerini sözde reddetmeyerek sorgulamaya başladı. Bu akım kimi zaman 12 Eylül öncesi çoğu sosyalist grupların günahlarını bahane ederek, kimi zaman da uluslara-

rası alanda sosyalist toplumların çözümsüzlüklerinden güç alarak gelişmeye devam etti. Bu akım içinde Troçkizmin yeri elbetteki farklıydı. O Sovyet toplumundan çıkmış, uluslararası nitelik kazanmış bir akımdı. Onu 12 Eylül'ün sonuçlarıyla elbetteki tarif edemeyiz. Ama o da *"Kurt Puslu Havayı Sever"* misali bu ortamdan yararlanmasını bilerek bu çizgi içerisinde hakkı olan yere oturmayı başardı. Bakın Troçkizmin ülkemizdeki izleyicilerinden **Sınıf Bilinci Dergisi** *"Başlarken"* başlığı altında neler söylüyor:

> *"Türkiye Sosyalizminin bu gün yaşadığı bunalım ve kaos ortamına devrimci Marksizmin zengin tarihsel ve güncel birikimi temelinde müdahale etmek için çıkıyor."*(5).

Bu *'zengin tarihsel ve güncel birikim'*den devrimci komünistlerin alacağı pek bir şey yok fakat farkında olmasalarda aynı kulvarda koşan paralel akımların yararlanacakları o kadar çok şey var ki...

Bu gün Leninizm bu akımlar tarafından proleterya diktatörlüğü ve örgütlenme konularında sorgulanıyor. Bu iki sorun Marksizm-Leninizm'in can damarlarını, ona hayat veren temel ilkelerini içermektedir. Biz bu yazı dizimizde birinci konuya geçerken değineceğiz(x). Ikincisini ise başlı başına ele alıp inceleyecek, Leninist örgütlenme anlayışını ülke ve dünya koşullarını dikkate alarak ortaya koymaya çalışacağız.

BİR OLASILIKLAR TEORİSİ: TROÇKİZM

Troçkizm ile ilgili şüphesiz başka tanımlarda bulunabilirdi. Yazımızın bu konuya ilişkin sınırlarını da dikkate alarak onu en özlü açıklayacak bir tanımı bulmak istedik. Ve yine bizce bu da onun; somut, belirgin, tek kelimeyle gerçeğin değil, geleceğe ilişkin (Sürekli devrim, Dünya Devrimi gibi) tahminleri ile, devrim gibi somut bir sorunda dahi proletarya dışındaki emekçi sınıfların tümünü gözardı eden ve böylece devrimi bir olasılık haline getiren anlayışından kaynaklandı. Ayrıca proletaryanın somut taktik ve örgütlenme sorunlarından en azından ülkemiz özgülünde söylersek sürekli kaçışları bu tesbitimizi doğrular nitelikte. Zaten kendisi de **Sonuçlar ve Olasılıklar** adlı kitapçığında aynı şeyleri söylüyor:

> *"....Marksistlerin karşısında şimdi başka bir görev var: Gelişmekte olan devrimin iç dinamiklerinin analizi yoluyla, devrimin önündeki olasılıkları ortaya çıkartmak..."*(6).

İsterseniz Troçkizmi özetle tanımaya çalışalım. Sürekli devrim tezinde en özlü açıklamasını bulan bu anlayış Lenin'den yapılan çarpıtılmış alıntılarla kendisini daha inanılır ve daha tam bir biçime sokma uğraşındadır. Kısaca derki;

Emperyalizm çağı proleter devrimler çağıdır. Bu çağın eşitsiz ve bileşik gelişme yasası uyarınca demokratik/sosyalist devrim gibi mekanik bir ayırım yerine bu iki sürecin birleştiği sosyalist devrim anlayışı geçerlidir. Gelişmiş kapitalist ülkeler için sosyalist devrim tümüyle geçerliyken kapitalizmin nispeten geri olduğu ülkelerde burjuva demokratik içerikli sorunlar vardır; ve bunlar sosyalist devrim ile çözümlenecektir. Sosyalist Devrim ulusal sınırlar içerisinde başlamasına karşın:

> *"sınıf mücadelesi temelinde içerde iç savaşlarla, dışarıda ise devrimci savaşlarla süreceği ve sosyalist devrimin ancak uluslararası çaptaki zaferle tamamlanabileceğidir"*(7).

Bu tezin belirgin iki yönünü de şöyle özetleyebiliriz: Birincisi, demokratik/sosyalist devrim, asgari/azami program anlayışını reddeden, demokrati' devrim sorunlarının sosyalizmde çözülebileceği gerekçesiyle bunu sosyalist devrim sürecine çakıştıran anlayış. İkincisi, sosyalizmin bir ülkede tamamlanmasının imkansızlığından hareketle

---

(x) Bu konuyu ileride ayrı bir yazı halinde daha derinlemesine ele alacağımızı burada not etmek istiyoruz.

(5) *"Başlarken"*, **Sınıf Bilinci**, S.1., s.9.
(6) Aktaran R.Tura, **Sınıf Bilinci**, S.1., s.38.
(7) **Sınıf Bilinci**, S.1., s.15.

dünya devrimini ileri süren görüş.

Troçkizm, Lenin'in geliştirdiği kesintisiz devrim anlayışını çarpıtarak ona aşamalı devrim yaftasını takmakta ve bunu Stalinizm olarak sunmaktadır. Troçkistlere göre Lenin 1917 Martına kadar bu aşamalı devrim teorisine bağlı idi. Bunu 1917 Mart'ından sonra terk etmişti:

> *"Kuşkusuz bu tarihte Lenin de dönemin tüm Marksistleri gibi asgari/azamı program ayrımına bağlıdır. Ama bu ayrım Rusya'nın özgüllüğü çerçevesinde genel olarak düzen içi reformlar, sosyalist devrim ikiliğini değil, bunun özgül bir biçimini, demokratik devrim/sosyalist devrim ayrılığını içerir. (...) Lenin her iki ayrıma da 1917 Martı'na kadar bağlı kalacak, 1917 Mart'ından* ***itibaren ise her ikisini de tek geçiş*** *talepleri perspektifiyle aşacaktır"*(8).

Lenin'in bu ve buna benzer *"hatalarının"* aynı derginin değişik sayfa ve sayılarında çok ince bir uslupla tepki çekmeyecek uzman bir diplomasi diliyle defalarca dile getirildiğini geçerken belirtelim, Lenin'in görüşlerini Leninizm yapan, elbetteki onun hiç hata yapmayacağı, yapmadığı biçimindeki dogmatizmi reddedişi olduğu kadar, Marksizmin ve gelişen sınıf mücadelesi sorunlarında öne sürdüğü, temel tezlerinin evrensel nitelik kazanarak doğrulanmış olmasıdır. Bu tezlerinden başlıcası şüphesiz devlet ve devrim üzerinedir. Devrim sorununu, Lenin en geniş biçimde 1905 ve 1917'de ele alıp incelemiş olsa da 1900 lerde bu konuda açık görüşleri vardır. Bu tezler 1917 den sonra da gelişerek devam etmiştir. İsterseniz Lenin'in bu görüşlerini **Sınıf Bilinci Dergisi**'nde ileri sürülenlerle birlikte ele alıp izlemeye çalışalım.

Sınıf Bilinci yazarlarından **Yusuf Barman** *"Sürekli Devrim Kuramı ve Türkiye"* başlıklı yazısında Troçki'nin kuramını en kabul edilebilir bir kılığa sokmaya çalışırken makyajda yaptığı aşırılık, hem kuramı kendi kendiyle hem de kendisini çelişkiye düşürmektedir. Biraz uzunca bir alıntı yapacağımız için okurlardan özür diliyoruz.

> *"Leon Troçki 1905 devriminin ertesinde Sürekli Devrim kuramını geliştirirken, bütün olarak dünya tarihinin ve özel olarak da Rusya'nın somut koşullarının tahlilinden hareketle bir dizi önemli sonuca ulaşmıştır. Bunlardan birincisi, sömürge ve yarı-sömürge ülkeler ile geçikmiş burjuva gelişimi yaşayan öteki azgelişmiş ülkelerde, demokrasi ve ulusal kurtuluş görevleri ile toprak sorununun gerçek ve tamamıyla çözümünün artık burjuvazi tarafından gerçekleştirilebilmesinin olanaksızlığına ilişkindi. Bu sorunlar ancak bu ülkelerin işçi sınıfı tarafından ve bir işçi köylü ittifakı temelinde çözüme ulaştırılabilirdi. İkincisi, temel olarak nüfusun önemli bölümünü köylülerin oluşturduğu bu tür ülkelerde, devrimci rolü ne denli önemli olursa olsun köylülüğün bağımsız, hele önder güç oluşturamayacağı saptamasıydı.(.....).*
>
> *Troçki'nin üçüncü bir saptaması da işçi sınıfının bir kez iktidara gelip öncelikli olarak demokratik devrimin sorunlarına giriştiğinde, kaçınılmaz olarak burjuva ilişkilerin ötesine geçmek zorunluluğuyla karşı karşıya kalacağına ilişkindi. Böylece demokratik devrim gelişerek sosyalist devrime dönüşecek ve dolayısıyla da süreklilik özelliği kazanacaktı"*(9).

Eğer sürekli devrim tezi buysa, gerçekten Troçki'ye yazık olmuş. Lenin'in görüşleriyle ciddi bir çelişki içermeyen bu görüşler acaba neden Lenin'in geliştirdiği kesintisiz devrim anlayışını aşamalı devrim olarak niteleyen aynı dergi yazarlarından **R.Tura**'nın ileri sürdükleriyle paralellik taşımıyor (Bak: **Sınıf Bilinci** Sayı 1, S. 32). Hatta bir sayfa sonra kendi yazdıklarıyla da.

Lenin'in devrim anlayışına göre, Rusya gibi geri bir ülkede burjuva içerikli demokratik görevlerin olduğu, bunların işçi-köylü temel ittifakı temelinde yükselen, işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleşecek bir işçi-köylü devrimci-demokratik iktidarıyla çözülebileceği ileri sürülmektedir. Bu tezde temel nokta işçi-köylü iktidarıdır. Bu ittifak, devrimin burjuva içerikli talepleri, yani köylülüğün taleplerini de içerdiğini vurgular. Ama asla önderliğin burjuvazide (veya köylülükte) olduğu saçma düşüncesine yer

---

(8) **Sınıf Bilinci**, S.1., s.32.
(9) Yusuf Barman, *"Sürekli Devrim Kuramı ve Türkiye"*, **Sınıf Bilinci**, S.1., s.14-15.

vermez. Bütün bu gerçekler **Iki Taktik** adlı eserinde köylülüğün önemini küçümseyen Menşeviklere verilen cevaplarda vardır. Bu konudaki en özlü açıklamasını **Uzaktan Mektuplar** I'de bulabiliriz.

> *"Sıra gelmişken 'Proletarya ve Köylü İktidarı' söz konusu olduğuna göre İki Taktik'te (Temmuz 1905) özellikle şunu belirttiğimi (Oniki Yıl'a bakınız: s. 435) hatırlamak iyi olacak:*
>
> *"Proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarının yeryüzünde mevcut her şey gibi bir geçmişi, bir geleceği vardır. Onun geçmişi mutlak hükümdarlık (otokrasi), kölelik, monarşi ayrıcalıklarıdır... Onun geleceği, özel mülkiyete karşı mücadele, ücretlinin patrona karşı mücadelesi, sosyalizm uğruna mücadeledir"*(10).

Köylülüğün öncülüğünde *"özel mülkiyete karşı"*, *"patrona karşı"* mücadele mümkün müdür? Öyleyse Troçkizm'in, köylülüğün önder güç olamayacağı gerçeğini tespit edip, proletaryanın önder olduğu gerçeğini bulup çıkarması, ona hangi önceliği tanımakta, onu Leninizm'in kendi ifadeleriyle *"aşamalı devrim"* görüşünden hangi yönleri ile ayırmaktadır?(x). Görüyoruz ki devrimde öncülüğün burjuvaziye ve yoksul köylülüğe ait olmadığı gerçeği Troçkizm'in belirleyici bir tezi değildir.

İşçi-köylü İttifakı sorununa gelince. Yazar bu konuda da tam bir çelişki içerisinde. Birincisi, Troçkizmin devrim anlayışında eğer işçi-köylü temel ittifakı varsa bu devrimin demokratik olduğunun en belirgin kanıtı olması gerekir. *"Burjuva devrimi ile sosyalist devrim içiçe geçmiş"* biçimindeki saptamaları bu gerçeği örtemez. Demokratik Devrim tezini reddetmek ittifak politikasının, yazarın kendisinin de en açık şekilde belirttiği gibi başka bir formülasyonla dile getirilmesine yol açacaktır:

> *"Temel olan, yoksul köylülüğü . tarım ve kent proletaryasının programına kazanmak, onların **desteğini elde etmektir** (a.b.ç.). Eğer bir ittifak sözkonusu olacak ise bu ancak işçi sınıfı ile doğunun özgül ulusal sorunu arasında gerçekleşmek durumundadır"*(11).

Görüldüğü gibi başta Troçki'nin kuramının 1. şıkkı olarak ileri sürülen işçi-köylü ittifakı yerine ilginç bir tez, ilginç olduğu kadar Marksizm'e katkı derecesinde değerlendirilmesi gereken *"yüksek bir ittifak"* politikası ileri sürülmektedir. Alıntıdaki ilk bölümde ittifak yerine *"destek"* köylülük yerine *"yoksul köylülük"* geçtiğine herhalde dikkat etmişsinizdir. Bu ilginç saptamayı şimdilik bir yana bırakırsak (bir yana bırakıyoruz çünkü bu *"yoksul köylülüğün desteği"* ittifak düzeyinde olmadığı için sosyalist devrimin saf proletarya tarafından gerçekleşmesi gibi bir sonuca hizmet etmektedir.) ilginç olduğu kadar eğlenceli olan ikinci bölüme baktığımızda Marksist terminolojiye yapılan bir *"katkı"* ile karşı karşıya olduğumuzu görmekteyiz. *"Eğer ittifak söz konusu olacaksa bu işçi sınıfı ile doğunun özgül ulusal sorunu arasında"* olması gerekiyormuş. İşçi sınıfı sınıfsal bir kategoriye tekabül eder, *"doğunun özgül ulusal sorunu"* ise adı üstünde ulusal ve siyasi bir kategoriye. Şimdi size bir soru: Bir nesneyi veya bir metni düzeltmek amacı ile ilk halinden daha da kötü ve gülünç duruma sokulmasına Alman Edebiyatında ve Marksist Literatürde acaba ne ad verilir?(x). Evet Troçkizm'ın ülkemize uyarlanmasında başta ortaya konan tezler bundan daha güzel karikatürleştirilemezdi. İşçi sınıfı ile *"ulusal sorun"*un bu sınıfsal-siyasi renkli ittifakı, Troç-

---

(x) Demokratik devrimde proletaryanın öncülüğünü, Lenin, konuya ilişkin tüm eserlerinde açıkça savunmuştur. Bunu ayrıca alıntılarla ispat etmeyi gereksiz ve boş bir çaba olarak görüyoruz.

(*) Bu konuda Lenin'in **Ne Yapmalı** eserinden aşağıdaki bölümü aynen alıyoruz:

> *"Almanların bu örneği bana Almanca verballhornung kelimesini hatırlatıyor. Kelime anlamıyla **Balhornlaştırma** diye çevrilebilir. Bir yayınevi sahibi olan **Johann Ballhorn** 16 yüzyılda Leibzig'de yaşıyordu ve bir alfabe yayımladı. Bu kitapta geleneğe uygun olarak öteki resimler arasında bir de horoz resmi vardı ama horoz resmi mahmuzsuz çizilmişti ve yanında iki yumurta konmuştu. Alfabenin kapağında şu açıklama yer alıyordu: Bu baskı **Johann Ballhorn** tarafından düzeltilmiştir. O zamandan beri metni ilk halinden daha kötü bir duruma getiren düzeltmelere Almanlar **verballhornung** derler".*

(10) V.İ.Lenin, *"Uzaktan Mektuplar I"*, **Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi**, Sol yayınları, 1.baskı., s.30.

(11) Yusuf Barman, *"Sürekli Devrim Kuramı ve Türkiye"*, **Sınıf Bilinci**, S.1., s.18.

kızm'in sosyalist devrimini acaba nasıl becerecek? İçerisinde *"ulusal sorunu"* temel alan (kavramın saçmalığını bir yana bırakıyoruz.) bir devrim anlayışının, sonuçta uluslararası olan bir sosyalist devrim ile beraberliği acaba hangi Troçkist ilkede yer almaktadır?

Yazar aslında ilerde bu konuyu açmakta ve meramını daha iyi anlatmaktadır. Hem ittifak sorununa hem de *"doğunun özgül ulusal sorununa"* getirilen açıklama bizce Troçkizm'i daha iyi ifade etmektedir:

> *"...Bu nedenle de işçi sınıfının iktidarı, ancak bu kesimlerin çıkarı sosyalizmde olan bölümlerinin **desteğiyle** (a.b.ç.) gerçekleşebilir. Bunların içerisinde en önemlisi ise doğuda yaşayan yoksul ve topraksız köylülerdir".*

Yine biraz aşağıda devamla;

> *"...işçi sınıfının ittifaklar sistemi yalnızca bir sosyalist iktidar perspektifi altında düşünülebilir. Bu da işçilerin ve köylülerin demokratik iktidarını değil, ulusal mücadele tarafından **desteklenen** (a.b.ç.) işçi sınıfı iktidarını zorunlu kılar"*(12).

Yukarıdaki alıntıda açıkça görüldüğü ve bizim de altını çizdiğimiz gibi işçi-köylü temel ittifakı biçiminde Troçkizm'in herhangi bir tespiti yoktur. Kendilerinin de belirttiği gibi bu *"ittifak"* sadece bir DESTEKtir. İktidar yoksul köylülükten bile sakınılmaktadır. Halbuki Lenin **Nisan Tezleri**'nin birincisinde aynen şunları söylemektedir?(x):

> *"...bir devrimci savaşa, bilinçli proletarya ancak şu şartlarda rıza gösterir: a) **iktidarın**, proletaryanın ve onunla sıkı bağları olan **yoksul köylü** unsurların **eline geçmesi**; b) her türlü ilhakının lafla değil fiilen reddi; c) sermayenin bütün çıkarlarıyla bağlarının tam ve fiilen koparılması (a.b.ç.)."*(13).

Lenin, yoksul köylülük ile iktidarı paylaşmayı önerirken, bizim bayımız bunu bizim *"yoksullardan"* sakınmaktadır. Onlardan sadece destek istemektedir. Bu anlayış aslında tüm **Sınıf Bilinci** yazarlarının makalelerinde açıkça ileri sürülmektedir. Devrimin bizim gibi geri kalmış kapitalist ülkelerde işçi-köylü temel ittifakı üzerinde yükselmesi anlayışı onu, demokratik ve sosyalist olarak birbirinin içinde kesintisiz olarak algılamamızı gerektirmektedir. Bu da devrim öncesinde birbirini tamamlayan iki programa ve iki göreve tekabül etmektedir. Demokratik propaganda ve ajitasyon ile sosyalist propaganda ve ajitasyon ayrı ayrı slogan ve hedeflere tekabül etse de her zaman ve her yerde birbirini tamamlamadıkça hiç bir sonuç vermeyen boş çabalar olarak kalmaya mahkumdur. Bu iki görev arasındaki diyalektik bağı açıklayabilmek için şunlar söylenebilir: Demokratik görevlerimiz eğer sosyalist inançlarla donanmış kadrolar tarafından dile getirilip hayata geçirilmiyorsa, bunlar her zaman geçici, yüzeysel ve güvensiz olmaya mahkumdur. Yine demokratik görevlerin (ajitasyon-propaganda-örgütlenme) en geniş şekilde yürütülmesi sosyalist görevlerin (ajitasyon-propaganda-örgütlenme) daha tam ve gelişmiş şekilde yürütülmesine hizmet etmiyorsa, onu geliştirmiyorsa bunların **kalıcı** olduğundan şüphelenmek gerekir. Bu ikili görevin daha tam bir açıklamasını okurlarımız Lenin'in 1897 yılında kaleme aldığı *"Rus Sosyal-Demokratların Görevleri"* adlı makalesinden izleyebilir elbette. Bu ikili görevin ikili bir programa tekabül etmesi, proletaryanın dışında devlet ile çelişkisi olan sınıfların bulunmasına ve bizim gibi ülkelerde yarattığı politik özgürlük isteğinin varlığına bağlıdır. Bu istek Kürdistan'da olduğu kadar ülkenin tüm alanlarında potansiyel olarak ve fiilen her zaman vardır.

Sınıf Bilinci yazarlarından **R.Tura** *"Lenin'in görüşlerindeki değişikliğin"* izlerini arar-

---

(x) Baylara göre Lenin 1917 Mart'ından itibaren aşamalı devrim teorisini terk edip sürekli devrim tezini benimsemiştir. Bu açıdan Nisan 1917'de yazdığı bu görüşe itiraz etmemeleri gerekiyor.

(12) **A.g.y.**, s.20

(13) V.İ.Lenin, *"Uzaktan Mektuplar I"*, **Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi,** Sol yayınları, 1.baskı, s.10.

ken **Nisan Tezleri**'nden kendisi için çok talihsiz şu alıntıyı yapıyor:

*"Bugün **sadece** (a.b.ç.) proletaryanın ve köylülüğün devrimci diktatörlüğünden bahseden kişi hayatın gerisinde kalmış demektir, ve bu nedenle de pratikte küçük-burjuvazinin safına geçmiştir. bu kişi 'Bolşevizmin' devrim öncesi antika müzesine, denilebilirse 'Eski Bolşevikler' Müzesine kaldırılmalıdır."*(14)

Aynı alıntıyı kelimesi değişmeden derginin yazarlarından **Sungur Savran** da sayfa 70'de almış. İki yazarın da bu alıntıyla anlatmak istedikleri birinci nokta Lenin'in bazı Bolşevik önderlerle düştüğü görüş ayrılığını vurgulamak ama esas olarak da Lenin'in görüşlerinin 1917 Mart'ından itibaren değiştiğini belirtmek:

*"Uzun lafın kısası: Seçkinoğlu'nun (**Gelenek** yazarlarından-y.n.) Lenin'i, Lenin'den kurtarma çabası boşuna..Lenin 1917 öncesinde aşamalı bir perspektife sahipti. Bu Lenin'in eski Bolşevik Dönemiydi. 1917 Mart-Nisan'ında Lenin, büyük bir sıçrama ile eski kalıpları kırarak II. Enternasyonal Marksizmin'den koptu, ve Sürekli Devrim perspektifine paralel bir konum benimsedi"*(15).

Yazarlarımıza göre *"büyük bir sıçrama"* yapıp *"eski kalıpları kırarak"* Lenin eski devrim anlayışını terk ediyor ve Sürekli Devrim anlayışını savunuyor. Yukarıda Lenin'den yapılan alıntıyı dikkatle okursanız Lenin orada *"Bugün"* ve *"Sadece"* kelimelerini kullanıyor. Dolayısıyla Lenin yazarlarımızın yorumunun aksine *"proletaryanın ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğünü"* yadsımıyor. Aksine onun bugünden gerçekleştiği ve artık bu sloganın yetersiz kaldığını anlatmaya çalışıyor. Çünkü **Kamanev** başta olmak üzere Merkez Komitesi'nden bazı bolşevik önderler o günlerde geçici hükümetin demokratik devrimi tamamlamasını bekliyor ve istiyorlardı. Bu da onların bu diktatörlüğün Sovyetler biçiminde Lenin'in deyimiyle *"belli bir şekilde belli bir noktaya kadar"* gerçekleştiği gerçeğini görmelerini engelliyordu. Yani bu sloganı tekrarlamaktan öte başka taktik ve slogan öne sürmüyor ve süremiyorlardı. Bu da burjuvazinin iktidarda kalmasına, iktidarını sürdürmesine olanak tanıyordu. Sovyetlerin iktidarı alması gerektiği yolundaki pratik görevin arka plana itilmesine yarıyordu. Lenin zaten:

"Hayatın gerçekleştirdiği 'işçi ve asker vekilleri sovyetleri' işte, proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı"(16).

diyerek bu sloganın özüne karşı olmadığını aynı makalede belirtmiştir. Yine biraz aşağıda:

"Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarı, zaten gerçekleşmiş bulunuyor, ama fevkalade orijinal bir biçimde ve çok önemli birçok değişikliklerle"

diye açıklıyordu. Lenin'e göre *"Bu gün artık **anlamdan yoksun** (a.b.ç.)"* proletaryanın ve köylülüğün iktidarı üzerine genel sözleri tekrarlamak değil, şemaları hayata uygulamak gerekirdi. Yani *"proletaryanın ve köylülüğün iktidarı"* sloganı atıp durmak o gün yetmiyor. Bu sloganın, bu görüşün hayat bulduğu, diğer bir ifadeyle *"proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik iktidarı"*ndan başka bir şey olmayan *"işçi ve asker vekilleri sovyetlerini"* burjuvaziden iktidarı alması için yöneltmek gerekiyordu.

Lenin konuya ilişkin olarak hiçbir yerde eski görüşlerinin yanlış olduğunu söylemiyor. Aksine zamansız ve yersiz atılan her sloganın (genelde doğru olsalar da) ve görüşün geçersiz sayılacağı yönündeki Marksist önermeyi tekrarlıyor. Aynı kitabın 20. sayfasında;

*"Cevap veriyorum: (Yazarlarımıza da cevap oluyor tabii!) bolşeviklerin fikirleri ve sloganları, bütünü içinde, tarih tarafından tamamıyla doğrulanmışlardır; ama **somut realitede**, olaylar*

---

(14) Aktaran R.Tura, **Sınıf Bilinci**, S.1., s.40.
(15) Sungur Savran, **Sınıf Bilinci**, S.1., s.70.
(16) V.İ.Lenin, **A.g.e.**, s.21.

*bizim önceden görebildiğimizden **başka** şekilde cereyan etti: daha orijinal ve daha çeşitli olarak cerayan etti''.*

Şimdi mantıki olarak izleyelim. Yazarlarımıza göre 1917 Mart'ında *''değişmiş''* olması gereken Lenin, Nisan'da Bolşeviklerin daha önceki görüşlerinin *''tamamıyla''* doğrulandığını söyleyebiliyor. Eğer tek değişiklik olayların *''daha orijinal ve çeşitli olarak cerayan etmesi''* ise sizlere hatırlatmamız gerekir ki hiç bir zaman Marksizm geleceği tüm ayrıntılarıyla çizmeye kalkışmaz. Çünkü gelecekteki *''somut realite''* her zaman çok yönlü canlı ve orijinal olacaktır.

İsterseniz aynı kitabın 134. sayfasından Lenin'in (Yani 1917 Mart'ından sonraki Lenin'in) kesintisiz devrim anlayışını en açık vurgulayan görüşlerine yer vererek tartışmanın bu bölümüne nokta koyalım.

*''Yalnız proletarya ve **köylüler**(a.b.ç.) krallığı devirebilirler. **O çağda bizim sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi** (a.b.ç.) bu olmuştur. Ve **bu ilke doğru idi** (a.b.ç.). 1917 Şubat ve Mart ayları bu ilkeyi **bir kere daha doğrulamaktan başka birşey yapmadı.** Yalnız proletarya en yoksul köylüleri (programımızın ifade ettiği gibi yarı proleter) yöneterek savaşı demokratik bir barışla sona erdirebilir, savaşın sebeb olduğu yaraları sarabilir ve sosyalizme doğru mutlak surette zorunlu olan, acil bir hale gelen ilk adımları atabilir: **Şimdi sınıf siyasetimizi belirleyen ilke budur**''*(17).

Birinci ilkesi işçi-köylü temel ittifakına dayanan proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik iktidarı yani demokratik devrim. İkinci ilke, proletaryanın yoksul köylülük (yarı proleter) ile gerçekleştirmek zorunda olduğu sosyalist iktidar. Yani sosyalist devrim.

Görüldüğü gibi ülkemizde de Troçkizm tahrifatlar üzerine kurulu, tek yanlı, kendi doğrularından başka gerçek tanımayan, Stalinizm'in günahları üzerine oturan eklektik bir küçük-burjuva aydın teorisidir. Somut gerçeklere ve yazılanlara değil, kendi kafalarındaki olasılıklara göre şekillenen bu teoriyi savunanlar hiçbir zaman Lenin'in canlı kuramını Troçkizm'in(x) procrüst yatağına yatıramayacaklardır. Troçki'nin Sovyet Devrimi'nde üstlendiği görevlere ve devrimin gerçekleşmesinde oynadığı role elbette ki saygımız var. Bugün için başlıca sorun Troçki'nin görüşlerini savunanların izledikleri yoldur. Bu, kendi görüşlerini tek doğru çözüm olarak sunmaları gibi sadece kaba bir hatava değil, en önemlisi Troçki'nin ileri sürdüklerinin, kendilerinin söylediklerileriyle, Troçki'nin kendi kendisiyle ve kendilerinin birbirleriyle çelişen mantıksal bir tutarsızlığı görmemekten ileri gelen siyasi körlüğe tekabül etmektedir. Bu çelişkinin kendi yazılarında nasıl ortaya çıktığını yukarıda sınırlı da olsa gösterdik. Bu çelişki aynı görüşü paylaşan yazarlar arasında da izlenebiliyor. Fakat bizce en önemlisi bu yazarların kimi görüşlerinin Troçki'nin tesbitleriyle açık şekilde farklılaşmasında kendini ele veriyor. Aşağıdaki örneği vermek şimdilik yeterli olur sanırız; Troçki **Sınıf Bilinci Dergisi**'nin 2. sayısında çıkan *''Sovyet Devletinin Sınıf Karakteri''* adlı makalesinde NEP dönemini değerlendirirken:

''...öte yanda NEP'in başlangıç dönemlerinde kaderleri oldukça karanlık görünen Sovyet Tröstleri, Lenin'in ölümünden sonra dev bir gelişme göstermiştir. Dolayısıyla, eğer Lenin'in terminolojisi dikkatli kullanılırsa ve de üzerinde tartışılan sorun biraz anlaşılmışsa, SSCB'nin ekonomik gelişiminin 'devlet kapitalizmi' aşamasını tamamen geçtiği ve 'tutarlı' sosyalist tipte girişimler yolunda ilerlediği söylenebilir''(18).

tesbitini yapıyor. Aynı derginin 123-124. sayılarında **Yusuf Barman** bakın aynı konuda neler söylüyor:

''Bu nedenle bürokrasi, kitlelerin yorgun düştüğü, siyasal ve iktisadi yönetimden geri çe-

(*) Troçkizm'in dünya devrimini içeren ikinci temel görüşlerine bundan sonraki bölümde kısaca değineceğiz.

(17) **A.g.e.**, s.134.

(18) Leon Troçki, *''Sovyet Devletinin Sınıf Karakteri''*, **Sınıf Bilinci**, S.2., s.99.

kıldığı, parti ve rejim üzerindeki denetimini gevşettiği, sovyet kurumlarının içinin boşaldığı ve özellikle de küçük özel mülkiyete yeni olanaklar tanındığı NEP döneminde atılımını gerçekleştirerek işçi demokrasisine ölümcül darbeler indirdi ve kendi deli gömleğini Sovyet toplumuna giydirdi''.

Bu bariz çelişki karşısında artık söylenecek fazla söz olmasa gerek. Fakat Troçki, **Yusuf Barman** gibi düşünenlere güzel bir cevap veriyor. Onu izlemek öğretici(!) olacak:

''...ve sözde Marksist Küçük-burjuva cahillerin gözünde proletarya diktatörlüğü, NEP'in uygulanmaya başlamasıyla birlikte yok olduğu için, genelde hiç bir zaman var olmamış demektir''[19].

DEMOKRASİ VE SOSYALİST DEVRİMİN YÖNELİŞİ

Demokrasi sözcüğü ülkemizde son yıllarda moda bir deyim haline geldi. Artık bu sözcüğün kullanılmadığı hiç bir makale yazılmaz oldu. 12 Eylül şokunun küçük-burjuva kesimlerde demokratizmin gelişmesine imkan yarattığı açık. Onlar son yıllarda diktatörlüğün her türlüsüne karşı olduklarını yeniden keşfettiler. Özellikle 12 Eylül öncesi bazı grupları ve kişileri, *''dogmatizmin''*, *''bağnazlığın''*, ***''şefe itaat''*** gibi ilkelliğin, disiplin ve merkeziyetçilik gibi *''anti-demokratik''* uygulamaların sorumlusu olarak gören kimi kürsü sosyalistleri ve küçük-burjuva Marksistlerinin bugün demokrasi çığlıkları atmalarına şaşmamak gerekiyor. Bu çığlıklar kimi zaman sivil toplumculuk temelinde (Demirel'den şeriatçılara kadar tüm anti-militarist sayılanların konsensusu biçiminde) kimi zaman **TBKP** ve **SP** gibi legalcilik, daha doğru bir deyimle, meşru zemincilik bazında yükselirken, en tehlikeli olarak da, sosyalist demokrasi, sürekli devrim anlayışları içerisinde Leninizm'in Devrim ve Örgüt anlayışını sorgulayan yönde yankılanıyor. Demokrasi taraftarlığının küçük-burjuva özünü, örgütlenme sorununu ele alırken belirgin biçimde göstermeye çalışacağız. Sosyalist Demokrasi, Sosyalist Toplum İnşaası, Tek ülkede sosyalizm gibi temel sorunlarda kendisini daha bir kamufle edebilen bu anti-Leninist çizgi pratik sorunlarda özellikle örgütlenme ve çalışma tarzında sırıtmakta, açıkça kendisini ele vermektedir. İsterseniz biz şimdi kamuflajı kaldırmaya çalışalım.

Şimdilik Leninizm'e açıktan saldıran veya karşı çıkan akım ve düşünceleri bir kenara bırakıyoruz. Özellikle Batıda gelişen sol akım temsilcileri ve bizdeki takipçilerini ele almak yerine Leninizmi bilerek veya bilmeyerek bozmaya, yozlaştırmaya çalışan dolayısıyla kendini Leninist olarak da ortaya koyan **İşçiler ve Toplum, Sınıf Bilinci, Yeni Öncü** dergi yazarlarını ele alacağız. Birinciler Bernstein'ın takipçileri olabilir ancak. Bizde de **Mehmet Ali Aybar, Murat Belge** gibileri bu akımın tipik temsilcileridir. Lenin'in bunlara gereken cevabı, ta 1902'lerde verdiğini biliyoruz. Fakat birinciler ve ikinciler Leninistlere karşı ortak sloganları kullanıyorlar: *''dogmatiklik''*, *'' aşırı merkeziyetçilik''*, *''demokrasi düşmanlığı''*. İkincilerin henüz Leninizm'den tümüyle koptuğu söylenemez. Bu her şeyden önce lafızda olduğu kadar, kopuşa neden olan temel ilkelerin henüz tamamlanmamış olmasında da kendini ortaya koyuyor. Bu akımların içersinde elbette ki Troçkizm'in ayrı bir yeri var. Lafta da, tezlerde de Leninizm'e karşı çıkış ve benimseme ikilemini sürekli gündemde tutan bu siyasi çizgi kendi görüşlerini devrim ve sosyalist inşa konularında tamamlamış gözüküyor.

Yukarıdaki genel çerçeveden sonra şimdi tablonun ayrıntılarına özet halinde de olsa göz atabiliriz.

Bundan önceki bölümde gördük ki **Sınıf Bilinci** yazarları Lenin'in 1917 Nisan'ına kadar aşamalı devrim anlayışına bağlı kaldığını, bu tarihten itibaren de sürekli dev-

---

(19) **A.g.y.**, s.94.

rim anlayışına ulaştığını belirttiler. Bunun aksının geçerli olduğunu, Lenin'in 1917 Nisan'ında yazdığı görüşleriyle açıklamaya çalıştık. İsterseniz şimdi 1917 Nisan'ından daha öncede, Lenin'in 1917'deki gibi düşündüğünü göstererek söze girelim.

"...proleteryanın daha sonraki sosyalizm uğruna savaşımında en büyük başarıyı elde etmesi için, demokratik devrimin en son sınırına kadar götürmeye çalışır"[20].

Sınıf Bilinci yazarlarına göre 1917 burjuva devrimini sonuna kadar götürme taraftarları Lenin'le çatışırken işte bu görüşlere dayanıyorlardı, fakat onun içeriğini kavramadan, bu görüşe farklı anlamlar yükleyerek. İşte bu yüzden Lenin ile çatışıyorlar. Onun görüşlerini boş bir slogan haline getiriyorlardı. Halbuki Lenin aynı eserinde bu konunun yanlış anlaşılmasına meydan vermeyecek saptamaları yapmıştı. Evet, Lenin demokratik devrimin sonuna kadar götürülmesinden yanaydı. Niçin? Çünki bu, proletaryanın iktidarı almasına diğer bir ifadeyle sosyalist devrime gidişin zorunlu bir sonucuydu, yani burjuva içerikli demokratik devrimi sonuna kadar götürme isteği burjuva iktidarını desteklemek anlamına gelmiyor; aksine proletarya iktidarını kolaylaştıracağı, geçişi garanti altına alacağı düşünülerek ileri sürülüyordu. Denilebilir ki demokratik devrimi sonuna kadar götürmek ancak ve ancak sosyalist devrime geçişi garanti ettiği oranda bir anlam taşımaktaydı. Bu kesintisizlik, bu diyalektik ilişkiyi kavramamak elbetteki birilerini Lenin'le çatıştırmaya ve de demokratik devrimi inkara götürmektedir. Lenin, 18 Mart 1848'de ki Berlin işçilerinin zaferi sırasında ortaya çıkan durumu irdelerken ortaya koyduğu düşünceler tıpkı 1917 burjuva devrimi dönemini hatırlatmaktadır.

"Halk zafere ulaşmıştı: kesinlikle demokratik nitelikte özgürlükler kazanmışlar, ama mevcut iktidar kendi ellerinde değil, büyük burjuvazinin eline geçmiştir. Kısacası devrim tamamlanmamıştır."

Devam ediyor:

"Böylece yalnızca bir kurucu meclis toplama kararı değil, bu meclisin fiilen toplanması bile devrimin kesin zaferi için yeterli değildir!.. Şu halde devrimın tamamlanması neye bağlıdır? Bu, mevcut iktidarın kimin eline geçeceğine, Petrunkeviç'lerin ve Rodiçev'lerin, yani Camphausen'lerin ve Hansemann'ların eline mi, yoksa halkın, yani işçilerin ve demokratik burjuvazinin (köylülük ve diğer küçük burjuvalar anlaşılmalıdır-y.n.) eline mi geçeceğine bağlıdır. Birinci durumda burjuvazi iktidara, proletarya ise 'eleştiri özgürlüğüne', 'aşırı muhalefet partisi olarak kalma' özürlüğüne sahip olacaktır... İkinci durumda devrimci demokratik diktatörlük, yani devrimin kesin zaferi mümkün olacaktır"[21].

Yukarıda ki, belirtilen ikinci yol, iktidarın işçi, asker ve köylü sovyetlerinin eline geçmesini istemekle aynı anlama gelmiyor mu? 1848 Almanya'sında proletarya yanında demokratik burjuvazi olarak tarif edilen halk kesimi şehir küçük burjuva unsurlar ve esas olarak da köylüler değil mi? Aynı kitabın 119-120 sayfasındaki tümüyle italikle yazılmış şu temel perspektif 1917 Nisan'ındaki lenin'in görüşlerinden acaba hangi yönüyle farklı?

"Proletarya, kuvvet yoluyla otokrasiyi ezmek ve burjuvazının tutarsızlığını etkisiz hale getirmek için köylü yığınlarıyla ittifak kurarak demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya kuvvet yoluyla burjuvazinin direncini kırabilmek için, köylülüğün ve küçükburjuvazinin kararsızlığını etkisiz hale getirmek için, halkın yarı proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır".

Bu bölümde ele aldığımız konu esas olarak devrim sonrası sosyalist toplumun inşası ve sınıfsız topluma geçişin özelliklerine ilişkindir. Fakat bu sorunların temelinde devrimin özellikleri yatmaktadır. Proletarya diktatörlüğü olarak da ifade edebileceğimiz sosyalist devlet, kurulduğu andan, çözüleceği ana kadar ulusal ve uluslararası

---

(20) V.İ.Lenin, **İki Taktik**, Sol yayınları, s.102.
(21) **A.g.e.**, s.160.

birçok sorunu bağrında taşımaktadır. Bu sorunlar kimi zaman subjektif faktörler, kimi dönem de objektif gelişmelerle beslenmekte ve gelişmektedir. Proletaryanın ilk muzaffer devrimi, adı Marx ile birlikte anılan bir önderi yetiştiren devrim, Bolşeviklerin sonsuz feragat, kararlılık, dayanıklılık, mükemmel yoldaşça ilişkiler ve devrimci ruhla donanmış örgüt anlayışıyla yarattıkları devrim, Rus proletaryasının o sınır tanımaz atılımcılığı ile gerçekleşmiş devrim, şimdi sırasıyla sosyal-emperyalist, bürokratik diktatörlük vs. olarak adlandırılıyorsa, çoğulculuğa geçmez ise zorunlu olarak yozlaşacağından bahsediliyorsa acaba sorun doğru biçimde ele alınıyor, çözümler doğru biçimde ortaya konuyor diyebilirmiyiz? Bizce sorun proletarya diktatörlüğünün gerçek anlamda kavranmamasında, tarihin 72 yıldır tanıdığı proleter devrimin özgül yolunun yeterince incelenmemesinde yatmaktadır.

Yukarıda Lenin'den yaptığımız alıntının mantığında da görüldüğü gibi proletarya diktatörlüğü anti-kapitalisttir. Bu ne anlama gelir? Bu tüm özel mülkiyetin, yani proletarya dışındaki tüm sınıfların ortadan kaldırılmasına yönelik ekonomik, politik vb. tedbirler demektir. Otokrasiyi yıkarken, proletarya, köylülükle ittifak kurarak burjuvaziyi etkisizleştirir; bunu başardığında burjuvaziyi ortadan kaldırırken yarı-proleter unsurlarla ittifak kurarak köylülüğü ve küçük-burjuva unsurları etkisiz hale getirir; köylülüğü ve tüm küçük burjuva unsurları ortadan kaldırırken yarı-proleter unsurların etkinliğine son vermek için, onları proletarya saflarına katacak tedbirleri alır. Proletarya kendisini de yok edebilmek için uzun ve çetin bir yola çıkmıştır. Bunun için öncelikle kendi dışındaki sınıfları ekonomik alanda tümü ile ortadan kaldırmak zorundadır. Bu hiç bir zaman, politik anlamda onları hemen yok edeceği veya edebileceği anlamına gelmez. Emperyalist sistem varolduğu müddetçe bu en azından böyledir. Sınıfların ekonomik alanda ortadan kaldırılması, işte gerçek devrimin, işte yüzyıllardır süren sınıflı toplumların yok olmasına neden olan **ilk** gerçek devrimin yönelişi budur. Bu yüzyılların biriktirdiği sınıflı toplum alışkanlıklarının, değerlerinin yok olmasını sağlayan muazzam bir atılımdır. Bu sınıflı toplumların insanlarda bıraktığı tüm pisliklerin tarihin çöplüğüne bir daha çıkmamak üzere gömülmesi demektir.

Gözümüzü isterseniz Lenin sonrası sovyetlerine çevirelim. 1921 ile başlayan NEP dönemi köylülüğün o güne kadar görmediği bir refaha kavuşmasının yollarını açmıştı. İç savaşın getirdiği zorlukların aşılmasında zorunlu bir gelişme olan bu dönem elbetteki bilinçli atılmış bir geri adımdı. İşçi sınıfını ve kızıl orduyu beslemek ve sanayi için gerekli sermaye birikimini elde etmek için atılmış olan bu adım, tüm sınıflı toplum ilişkilerinin ürettiği benzer sonuçları ortaya çıkarmakta gecikmedi. Bunlar, köylülüğün burjuva karakteri sonucu ortaya çıkan mülk edinme isteğinden başka birşey değildir. Köylülük o dönemde üç önemli sınıfsal ayrışmaya uğramıştı. Zengin Köylülük (Kulaklar), orta köylülük ve yoksul köylülük. Kulaklar tamamen sosyalist devletin denetimi dışına çıkma istekleriyle, 15000 paunda varan ürün stoklarıyla ciddi bir tehlike oluşturuyorlardı. Başlangıçta, ürünlerini serbestçe satma yönündeki gelişme, yerini ürünlerini karaborsaya satma ve stoklamaya dönüşmüştü. İçsavaşın askeri anlamda kesin olarak sonuçlandığı 1924'lerden itibaren köylülükle olan ilişkisini Sovyetler Birliği yeniden ele almak zorunluluğu duymaya başladı. Çünkü, köylülük, özellikle de kulaklar, Sosyalist devlete karşı, sınıfsal çıkarlarını koruma yönünde ekonomik tedbirlere yöneliyorlar, bu da sosyalist devleti sıkıntıya sokuyordu. Öncelikle şehirlerin bir anlamda proletaryanın beslenme sorunu gündeme giriyordu.(x). Diğer yönden sanayileşmenin hızlanması ve geliştirilmesi için gerekli sermaye birikimi baltalanıyordu.

(x) 1926'larda ki ticari örgüt ve satış mağazalarının çoğu özel teşebbüsün elinde idi. Bu aynı zamanda tarım ürünleri dağıtım şebekesi için de geçerliydi.

Örneğin genç sosyalist devlet sanayi için gerekli sermayeyi boş yere tahıl ithal etmek için kullanıyordu. Yüzbinlerce ton tahıl köylülerin ellerinde stoklanmış dururken, tahıl ithali yapmak proletarya devletini elbetteki zor duruma sokuyordu. Ayrıca Kulakların yoksul köylüler üzerindeki baskısı artıyor, onların ürünlerini yok pahasına kapıp stokluyorlardı. Diğer ilginç bir gelişme de, köylüler ilk dönemlerin aksine, sanayinin ürettiği bir çok tarım girdisine karşı ilgisiz kalıyorlar, böylece devletin elinde sanayi ürünleri birikiyordu. Bu yüzden de devlet, sermaye birikimi için gerekli araçtan yoksun kalıyordu. Kısaca özetlediğimiz bu durum karşısında Sovyet Devleti, köylülüğün tarihin sahnesinden silip atılması için ilk girişimini başlatıyor ve 200 paund'dan yukarı olan ürünlere el koyuyordu. İşte böylece kıyamet kopmuş oldu: 1920-1930 yılları arasında Genç Sovyet Cumhuriyetinde denilebilirki Sosyalist toplumun inşaasının önünde engel teşkil eden köylülük, temel sorunların başında yer almıştır. Sanayileşme ile çok yakın bir ilgisi olan bu sorun Lenin'in ölümüyle birlikte parti içersinde görüş ayrılıklarını derinleştirdi. Bir yanda sorunun çözümü için ekonomik anlamda radikal tedbirler öneren sol muhalefet, diğer yanda köylülüğe başlı başına önem veren sağ bir çizgi. Sol muhalefetin köylülük sorununa ilişkin getirdiği çözümleri şöyle özetlemek mümkün: Ağır sanayi teşvik edilmeli; bunun için de sosyalist birikimin yaratılması çağrısı yapılmalıydı. Sosyalist birikim, bu anlayışa göre şu şekilde yaratılacaktı: Orta köylülük ve kulaklardan oluşan tarım kesimi, sanayi kesimi ile eşitsiz mübadele ilişkisi içerisine sokulup, diğer bir ifade ile tarım girdisi olan sanayi ürünleri, köylülüğe değerinin çok çok üstünde bir fiatla satılacaktı. Ve buradan elde edilecek kâr da sanayiye akıtılacaktı. Sanayileşmenin gelişimine bağlı olarak uzun dönemde fiatlar düşürülebilirdi vs.

İlk sosyalist birikimi salt ekonomik mekanizmalarla elde etmeye yönelik bu projenin hayata uygulanması imkansızdı. Elbette NEP dönemindeki ticari canlılık köylülüğün sanayi ürünlerine olan talebini olağanüstü arttırmıştı, fakat kasıtlı olarak tarımsal ürünlerin düşük, sanayi ürünleri fiyatlarının yüksek tutulacağı varsayılan bir politikanın uygulanma şansı olamazdı. Başta Kulaklar olmak üzere orta köylülük, bırakalım böyle bir mübadeleye boyun eğmeyi, giderek gelişen güçlerine paralel olarak Sovyet devletine karşı komplolara, sabotajlara vb. eylemlere başvurmaktaydılar.

Aranan malın bulunmaması, varolan malların kalitesiz olması ve fiatların yüksekliği nedenleriyle köylülüğün zaten sanayi mallarına olan ilgisi azalmış ve kendi ürününü stoklamaya başlamıştı. Dolayısıyla sol muhalefetin uygulanmasını istediği ekonomik politikanın hiç bir başarı şansı yoktu ve köylülüğün böyle bir politikayı benimsemesini beklemek ütopya olurdu.

Sağ muhalafetin bu alandaki düşünceleri ise şöyle özetlenebilirdi: Onlar, sol muhalefetin *'ilk sosyalist birikim'* için geliştirdikleri teorinin işçi-köylü ittifakını bozacağını düşünüyorlardı. Bu açıdan yapılması gereken tarımsal kesimin desteklenmesiydi. Onlar yüksek oranda vergi sistemine de karşıydılar. Diyorlardı ki, tüketim malı üreten sektörlere ve tarım girdisi üreten sektörlere ağırlık verilmeli, ayrıca tarımsal ürünün ihracatına yönelik politika geliştirilmeliydi. Ancak bundan sağlanacak birikimle ağır sanayiye yönelinebilirdi vs. **Buharin** ve **Rikov**'un başını çektiği bu çizgiye göre, tarımın önündeki engeller kaldırılmalı, bu kesimdeki kapitalist gelişme hiç bir engelle karşılaşmamalıydı.

Bu kısa bilgilerin ışığında sorunu ele aldığımızda görürüz ki, başını **Troçki, Zinoviev** ve **Preobrajenski**'nin çektiği sol muhalefet kendi arasında farklılıklar taşısa da köylülük sorununa salt ekonomik bakış açısıyla yaklaşarak temel bir çözümsüzlük içerisindeydiler. Bu bakış açısı onların ta başından beri köylülük sorununu ciddiye alma-

yan politikalarıyla uyum içerisindeydi. Sağ muhalefet ise köylülüğün önemini abartan, ekonominin kurulması süreci içerisinde ortadan kaldırılması gereken bir sınıf olduğu gerçeğini unutan, dolayısıyla da köylülüğün çıkarlarını savunan bir çizgi haline gelmişti. **Buharin**'in köylülere yönelik şu sloganını kim hatırlamaz: *"Zenginleşin"*.

Bu iki anlayışın dışında köylülük sorununa üçüncü bir yaklaşım daha vardı. **Stalin** ve **Molotof**'un başını çektiği çizgiye göre kollektif çiftlikler, yani kolhoz ve sovhozlar yaygın bir biçimde hayata geçirilmeliydi. Onlara göre NEP döneminin yıkıcı sonuçları başlamıştı. Kulaklar silahlı ayaklanma dahil olmak üzere her türlü direnişin başını çekiyordu. Orta köylülük giderek zengin köylülerin etkisine giriyor, Genç Sovyet Devleti'ne tahıl satmıyordu. Karaborsa alabildiğine gelişmiş ve yaygınlaşmıştı. Toplumsal ilerlemenin gerçekleşmesinde, sosyalist ekonominin inşaa sürecinin bu aşamasında işçi köylü temel ittifakı yerini proletarya ve yoksul köylülüğün ittifakına bırakmalıydı. Bunun sınıfsal anlamı, köylülüğün Sovyetler Birliği'nde tarih sahnesinden kaldırılmasından başka bir şey değildi. 1928'lerden itibaren bu düşünce giderek ağırlık kazandı. Özellikle sağ muhalefetten unsurları da kazanan bu çizgi güçlendi. **11. Tez** adlı kitap dizisinin 8. sayısındaki **Ömer Erzeren**'in incelemesi bu konuda önemli bilgiler sunuyor. Adı geçen yazarın MK Üyesi **Kalenin**'in aşağıdaki görüşlerini aktardığı pasajı biz de aynen buraya almak istiyoruz:

> *"Politbüro, Parti MK ve OGPU'nun uzun süredir köylülüğe karşı sert önlemler alınması gerektiğini söylemelerine rağmen, ben sürekli olarak beklemeyi ve kesin bir tutum almaktan kaçınmayı savunuyordum. Ancak, bugün kararsız tutumun doğru olmadığı kanaatine varmış bulunuyorum. Benim sürekli tavsiye ettiğim hoşgörü ve sabır, köylülüğün pasif direnişi karşısında artık bugün gerçekliğini yitirmiştir. Bu yüzden ve özellikle yoğunlaşan krizi dikkate alarak, bugüne dek savunduğum görüşleri terk ediyor ve Politbüro ile Parti MK'nın görüşlerine katılıyorum"*(22).

Konuya girerken köylülüğün sınıfsal olarak kaldırılması ile kıyametin koptuğundan bahsetmiştik. 1929-30 yıllarında başlayan köylülüğe yönelik ekonomik tedbirler zorunlu olarak politik alanda da çatışmaya ve tasfiyelere dönüştü. Sol muhalefet Rusya gibi bir ülkede sosyalizmin kurulmasının, işçi demokrasisinin uygulanmasının imkansızlığı düşüncesini ısrarla ileri sürerek inşaanın gerektirdiği pratik adımları da küçümsüyor ve geçersiz sayıyordu. Dolayısıyla tarım kesimine yönelik kollektifleştirme düşüncesi onlara göre çözüm olamazdı. Sonuçta sol muhalefet köylülüğün tarih sahnesinden kaldırılması, diğer bir ifadeyle özel teşebbüsün ortadan kaldırılması dahil, sosyalist ekonominin inşaasına ilişkin hiç bir projeye ilgi göstermiyordu. Bu anlayış dolaylı olarak da olsa kapitalist gelişmenin destekçisi konumuna düşüyordu. 1927 yılında ki 15. Parti kongresinde sol muhalefetin tasfiyesi bu açıdan pek zor olmadı. 1929 yılında kollektifleştirme politikasının uygulanmasıyla sağ muhalefetin parti içersindeki tasfiyesi de hızlandı.

Bu nokta da görüşlerimizin daha iyi anlaşılabilmesi için kısa da olsa bir polemik yapmak istiyoruz. **İşçiler ve Toplum** yazarlarından **İlhan Çakır**'ın 6. sayıda kaleme aldığı *"1929 yılı: Sovyetler Birliğinde Tarihsel Dönemeç"* adlı makalesi bizim açımızdan ilginç bir örnek teşkil ediyor. Yazar köylülüğün ortadan kaldırılması yönündeki ekonomik politikaya hiç değinmeden sorunu, işçi sınıfı, kendi ifadesiyle de *"doğrudan üreticilerin kazanımları"* açısından ele almaya çalışmaktadır. Vardığı sonuç ise şöyledir.

> *"Bu bakış açısıyla hareket edildiğinde bu dönem ne revizyonizmle ne basit biçimde ekonomizle ne bir dejenerasyonla açıklanabilir... O nedenle süreç içinde ciddi yapısal oluşumlara yol açan bu değişikliklerle birlikte **yeni bir toplumun ve egemenlik ilişkilerinin ortaya***

(22) Aktaran Ömer Erzeren, **11.Tez**, S.8., s.144.

çıktığı (a.b.ç.) saptanacaktır''[23].

Uluslararası alanda, Sovyetler Birliği'nın niteliğini tanımlamaya çalışan belli başlı akımlar içinde Mao'nun düşüncesine denk düşen bu anlayış sorunu acaba nasıl ele almaktadır? Yazara göre, işçi sınıfı iktidarı 1929'dan itibaren ortadan kalkmış, bu süreç 1936 Anayasası ile sona ermiştir. **İlhan Çakır** bu sonuca varırken, köylülüğün sınıfsal olarak ortadan kaldırılmasına yönelik hiçbir girişimi incelemeye almamakta, sadece işçi sınıfı açısından soruna yaklaşılması gerektiği düşüncesi ile 1917'den sonraki bu alandaki istatistiki verilerle sonuca ulaşmaya çalışmaktadır. Rakamları doğru biçimde değerlendirmediği yolundaki şüphemiz bir yana, yazar sürekli işçileri partiden ve Sovyet Devleti'nden ayrı tutmaya çalışmaktadır. Ayrıca yazısı içerisinde çelişkili tespitler yaparak bu kanımızı doğrulamaktadır. Rakamları, istatistiki sonuçları yanlış kullandığına ilişkin kesin bir yargıya varamamış olmamızın nedeni elbetteki aynı verileri inceleme imkanımızın şimdilik olmamasından ileri geliyor. Fakat bu şüphemizi aynı rakamları benzer kaynaklardan başka bir yazarın farklı sonuçlara ulaştığını tespit etmemizden ötürü ileri sürüyoruz. Örneğin, **11. Tez** yazarlarından **Ömer Erzeren**'in 8. sayıdaki yazısı ile karşılaştırdığımızda bu sonuca ulaşmak hemen mümkün. **İşçiler ve Toplum** yazarına göre:

> *''Bolşevik Partisi, yönetici durumda olan memurlar partisine dönüşmüş, işçi sınıfı ile ilişkisi kopma düzeyine gelmiş ve kendine özgü bir aygıt oluşmuştu''*[23].

1922 rakamlarıyla sonuca varan yazarın 1924'teki tespiti de şöyledir:

> *''1924 yılının başında, Bolşevik Partisi'nin üyelerinin % 65'i devlet aygıtının çeşitli kademelerinde bulunmaktaydı''*[24].

Aynı kaynaklara dayanan **11. Tez** yazarına göre ise;

> *''1926'da parti üyelerinin %56,8'ini sanayi işçileri oluştururken bu oran 1930'da %65'e varmıştı.''*[25]

İşçiler ve Toplum yazarına göre memur partisi durumunda olan Bolşevik Partisi'nde üyelerin 1924 yılındaki konumu %65 memur biçimindedir. **11. Tez** yazarı **Ömer Erzeren**'e göre ise 1926'da partinin %56.8'i sanayi işçisidir, ve bu oran giderek artmaktadır. Şüphemizi kuvvetlendiren bir başka kanıt da kendi tespitlerinden ileri gelmektedir. Rakamları yanlış yorumlamaya en güzel örnek şunlar olsa gerek:

> *''Aynı gelişme (yani 'üreticilerin' ilgisinin azalması b.n.) devlet organları olarak örgütlenmiş olan sovyetlerde de ortaya çıkmıştı. Öyle ki **sovyet seçimlerine ilgi azalmış** (a.b.ç.) ve bir anlamda sovyet örgütlenmeleri uykuya dalmıştı. 1922'de şehir sovyetleri için yapılan seçimlere katılma oranı %36.2 ve 1923'de %38.5'tur. Kırsal alanda sovyet seçimlerine katılma oranı ise 1922'de %22,3 ve 1923'de %35,8'dir. Bu da gösteriyor ki Sovyet Devleti'nin örgütlenmesinde **doğrudan üreticilerin insiyatifi giderek azalmış** (a.b.ç.) ve devlet aygıtı bu üreticilerden bağımsızlaşma noktasına gelmiştir''*[26].

Biz, yukarıdaki rakamlardan sovyet seçimlerine olan ilginin azalmasını anlamakta güçlük çekiyoruz ve *''doğrudan üreticilerin insiyatifi''* giderek rakamlar %22.3'den %35.8'e çıkınca nasıl azalır, pek kavrayabilmiş değiliz. *''Üreticiler''*(x) açısından soruna yak-

---

(x) Yazar *''doğrudan üreticiler''* kavramını sık sık kullanmaktadır. Bu tanım soruna işçi sınıfı açısından yaklaştığını iddia eden birisi için tam bir çelişki. Kaldı ki incelemeye çalıştığı 1920'ler burjuvazi dışındaki sınıfların varlığını açıkça sürdürdüğü bir dönemdir. 1921 yılında İşçi Muhalefeti'nin Üreticiler Kongresi'nin ekonomiyi yönlendirmesi yönündeki tezi karşısında Lenin'in üreticiler kavramını nasıl değerlendirdiğini burada not etmek isteriz:

> *''Engels'de söz konusu olanın sınıfların artık olmadığı komünist toplum olduğu aşikardır. Eğer toplumda artık sınıflar yoksa, (toplum) artık çalışan üreticilerden oluşacaktır, artık işçiler ve köylüler olmayacaktır. Marx ve Engels'in bütün yazılarında, sınıfların olduğu dönemle, artık sınıfların olmadığı dönem arasında tam bir ayrım yaptıklarını çok iyi biliyoruz.''* ➡

(23) İlhan Çakır, *''1929 Yılı: Sovyetler Birliği'nde Tarihsel Dönemeç''*, **İşçiler ve Toplum** S.6., s.47.
(24) **A.g.y.**, s.67.
(25) Omer Erzeren, **11.Tez.**, S.8.
(26) İlhan Çakır, **A.g.y.**, s.27.

laşma kaygısıyla öncü ile sınıfın ilişkisini kavrayamamanın getirdiği anlayış hem rakamları yanlış kullanmaya hem de soruna işçi sınıfının en geri kesimlerinin bakış açısıyla yaklaşmaya itmektedir. Yazarın 1921'lerde Bolşevik Parti'yi memurların partisi olarak ilan etmesi tesadüf değildir. Yazarın Lenin'den yaptığı aşağıdaki alıntı hem kendisiyle hem de Lenin ile olan çelişkisini açığa vurması açısından önemlidir. NEP dönemini değerlendirirken Partinin 11. Kongresinde Lenin'den yaptığı alıntı şöyle:

*"...Tarihte hiç yaşanmamış bir ortam içinde bulunmaktayız. **Devrimci öncü proleterya bir yandan siyasi iktidara sahip,** fakat diğer yandan da devlet kapitalizmi var"*(28).

Devrimci öncü proletarya hem *"siyasi iktidara sahip"* olacak hem de *"memurların partisi"* olan Bolşevik Parti, devrimci öncü proleteryanın sahip olduğu devlet aygıtını yönlendirecek. Bu da çelişkinin **İşçiler ve Toplumcası** olsa gerek. İşte bu ve buna benzer çelişkiler ve sınıf perspektifinden uzaklaşmalar ki yazarı Sovyetler Birliği'nde açıkça söylememiş olsa da kapitalizm olduğu sonucuna götürmektedir.

Sol muhalefetin köylülük sorununu küçümsemesi, sağ çizginin bunu abartması ve köylülüğün temsilcisi durumuna düşmesi, Bay **İlhan Çakır**'ın bu sorunu atlayarak konuya yaklaşması, **Yeni Öncü** yazarlarından **Tekin Yılmaz**'ın bu sorunlara hiç değinmeden çözümler üretmeye çalışması vb. felsefi anlamda tek yanlılık olarak adlandırılabilir elbette. Genç proletarya iktidarının daha henüz iç savaşın yaralarını tamamen sarmadan, sınıf açısından nicelik ve nitelik olarak henüz yeterince güçlenmeden, kapitalizme ve sınıflı toplumlara meydan okurcasına köylülüğü tarih sahnesinden kaldırmaya yönelik girişimleri başlatması ve bunu başarması, işte, yazarlarımızın anlamadığı, değerlendiremediği budur. Stalin'in kişiliğinde sovyet sistemine yöneltilen eleştirilerin başında bu sonuçlar gelmektedir. 1929'a kadar sağ ve sol çizgi parti ve sovyetlerde varlığını az çok sürdürebilmiştir. Mücadele etmiş fakat partinin çoğunluğu tarafından tasfiye edilmiştir. Sosyalist ekonominin kurulması yönündeki girişimleri önlemeye yönelik bu ideolojik karşı çıkışlar elbetteki yankı bulmayınca yok olup gidecektir. 1929 yılında uygulanmaya başlıyan kollektifleştirme girişimleri kulakların direnişi ile karşılaşmış ve onbinlerce zengin köylü zorunlu olarak Sibirya'ya sürülmüştür. Eğer 1917-1922 arası siyasi anlamda bir iç savaşsa 1929-36 yılları da ekonomik anlamda bir iç savaştı. Bu savaşın da zorunlu sonuçları elbette olacaktı. Fakat bu hiç bir zaman eski Bolşevikleri **fiziki olarak** tasfiye etme anlamına gelmemeliydi. Proletarya diktatörlüğünün bir sonucu olarak, Sovyetlere karşı silaha sarılan her kesim elbette ki yok edilmelidir. Fakat sürgüne gönderilen köylüler için, silaha sarılan kulaklar için ağıtlar yakanlar veya onları savunmaya kalkanlar da ideolojik ve siyasi olarak tasfiye edilmek zorundadırlar. Bizce sorun sınıf mücadelesinin bu aşamasındaki orijinal durumu kavramamakta yatmaktadır. Köylülüğü, savundukları bu görüşleri doğrultusunda örgütlenmeye çalışan **Rikov, Buharin** ve **Zinoviev**'i partiden tasfiye etmeden bu ekonomik iç savaşı kazanabilmek imkansızdır. Sosyalist ekonominin inşaasını imkansız gören düşünceleri etkisiz hale getirmeden bu girişimleri başarıya ulaştırmak hayalden başka bir şey değildir. Eğer sorun bu muhaliflerin çoğunun fiziki olarak yok edilmesi ise, onlara baskı ve şiddet kullanılması ise biz yöntem olarak bunu onaylamıyor ve bu itirazı ileri sürenlere bu anlamda katılıyoruz. Fakat onların dikkatlerini 1789 Fransız Burjuva Devrimi'ne, Jakobenlerin ve Montaijne'ların kullandığı şiddetin derecesine çekip, buna rağmen yine de 1789'un bir devrim olduğunu hatırlatırız.

---

*"Marx ve Engels, sınıf ayırımlarını unutan ve **ayrım yapmaksızın üreticilerden** (a.b.ç.) söz eden kişilere karşı amansız bir mücadele yürüttüler"*(27).

(27) V.İ.Lenin, **Örgütlenme Üzerine**, İnter yayınları, s.125.

(28) **A.g.e.**, s.25.

1789 Fransız Burjuva Devrimi çok kısa zamanda gerçekleştirdiği terör ve katliamlarına rağmen devrim olmaya devam ediyorsa, Sovyetlerde 1929-36 yılları da ekonomik alanda gerçekleştirdikleri ile siyasi platformdaki kabul edilmez yöntemlere rağmen devrim olmaya devam edecektir. İsterseniz Lenin'den bir kaç alıntı ile görüşlerimizi netleştirelim..

*"Biz Rusya"*diyordu Lenin:

> *"(Burjuvazinin yıkılmasından sonra üçüncü yılda) kapitalizmden sosyalizme ya da komünizm aşamasının alt basamağına geçişin ilk adımlarını yaşıyoruz"*

Biraz aşağıda;

> *"Sınıfları ortadan kaldırmak, yanlızca çiftlik sahiplerini ve kapitalistleri kovmak değildir-biz bunu kolayca yaptık-, sınıfları kaldırmak, **küçük meta üreticilerini de ortadan kaldırmak** demektir (a.b.ç.)"*.

Aynı paragrafın bir kaç satır altında;

> *"Proletarya diktatörlüğü, eski toplumun güçlerine ve geleneklerine karşı sert bir savaşımdır; **kanlı ve kansız, zoraki ve barışçı**, askeri ve ekonomik, eğitsel ve yönetsel bir savaşımdır. Milyonların ve milyonların alışkanlığının gücü, en korkunç güçtür (a.b.ç.)"*.

Yine,

> *"Proletarya partisinin demir disiplinini (**özellikle proletarya diktatörlüğü sırasında**) en ufak ölçüde bile zayıftan kimse gerçekte proletaryaya karşı burjuvaziye yardım eder (.....) (a.b.ç.)"*[29].

Yukarıdaki alıntılarla elbette sorunu bir çırpıda çözmeye çalışmıyoruz. Lenin'in bu düşünceleri belli dönemin özelliklerine göre söylenmiş zorunlu açıklamalar değildir. Lenin *"Kooperatifler"* adlı makalesinde açıkça belirttiği gibi küçük meta üreticilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik kollektifleştirme planı sınıfların ortadan kaldırılmasının temel yönelişidir. Bu ortadan kalkmadan proletarya her zaman burjuva sınıfıyla kendi iktidarında çevrili kalacaktır, ve proletarya diktatörlüğü, diğer anlamda proletarya demokrasisi sürdürülemeyecektir. Proletarya diktatörlüğünün köylülüğe karşı uygulanması sırasında da bunu *"en ufak ölçüde bile zayıflatan kimse"*nin gerçekte burjuvaziye hizmet ettiğini söylediğimizde *"demokrasi"* taraftarlarınca suçlanırsak şaşmamak gerekir.

TEK ÜLKEDE SOSYALİZM

İsterseniz tartışmaya Stalin'den bir alıntıyla başlayalım. Stalin tek ülkede sosyalizm kurulması sorununa iki açıdan yaklaşıyordu. Birincisi *"Bir tek ülkede sosyalizmin zaferi"* ikincisi *"Kesin zaferi"*. *"Bir tek ülkede sosyalizmin zaferi"* ne ilişkin kendi broşüründen yaptığı alıntılara göz atarsak:

> *"Ülkemiz iki grup çelişkiler arzetmektedir. Birinci grup proletarya ile köylülük arasında mevcut iç çelişkileri içerir. (Burada söz konusu olan şey, bir tek ülkede sosyalizmin kuruluşudur.J.St.); diğeri sosyalist olarak 'bizim ülkemizle', kapitalist ülkeler olarak diğer bütün ülkeler arasında dış çelişkileri içerir (Burada söz konusu olan şey sosyalizmin kesin zaferidir.J.St.)."*

Biraz aşağıda;

> *"Sosyalizmi sonuna kadar kurabiliriz ve işçi sınıfının yönetimi altında köylülükle beraber sosyalizmi kuracağız..."*.

Biraz daha aşağıda *"sosyalizmin kesin zaferi"*ne ilişkin görüşlerini de yine kendi broşürü olan **Leninizm'in İlkeleri**'nden yaptığı alıntılarla sürdürmektedir:

> *"Sosyalizmin kesin zaferi müdahale ve dolayısıyla eski düzenin ihyası teşebbüslerine karşı tam güvenlik demektir. Bundan dolayıdır ki devrimimizin bütün ülkeler işçileri tarafından desteklenmesi ve hele ancak birkaç ülkede de olsa bu işçilerin zaferi (yani birkaç ülkede devrim-y.n.) ilk muzaffer ülkenin müdahaleye ve eski düzeni hortlatma teşebbüslerine karşı tam güvenlik altında bulunması için gerekli şarttır"*,[30].

---

(29) V.İ.Lenin, **İşçi Sınıfı Partisi Üzerine**, Sol yayınları, 1.baskı, s.371-372.
(30) Stalin, **Leninizmin İlkeleri**, Sol yayınları, 1.baskı., s.163-164.

Tek ülkede sosyalizmin kurulması veya zaferinin elde edilmesi konusunda yukarıdaki görüşlerin gerçeğin belli bir yanını içerdiğini düşünüyoruz. Aslında bu sorunu bugüne değin tartışan Troçkistler, Batı'daki sol akımlar ve Sovyetler Birliği'ndeki değişik ideologların da bizce sorunu bütün yönleriyle kavradıkları söylenemez. Stalin tek ülkede sosyalizmin zaferi konusunda sorunun özünü yansıtıyor olsa da (köylülüğün ortadan kaldırılması) onu tamamlayan, kalıcı olmasını sağlayan, sınıfsız topluma yöneltmede etkin olan politik, kültürel vb. süreçleri gözardı etmekte veya yeterli önemi vermemektedir. Tek ülkede sosyalizmin zaferi elbetteki doğru yönelişler varsa mümkündür. Bu yönelişin esası sınıfsal olandır, ve köylülüğün ekonomik alandan silinmesi anlamında Sovyetlerdeki 1929-36 dönemi bir devrimdir. Fakat politik alandaki zorun, şiddetin yönelişi Sovyet düşmanlarının ötesinde eski parti üye ve yöneticilerine kadar uzanması ve bunun proletarya diktatörlüğünün doğal bir zorunlu sonucu olarak ilan edilmesinin yanında, esas olarak Sovyet sisteminin demokratikleştirilmesi yönündeki çabaların cılız kalması proletarya diktatörlüğünü zayıflatmıştır. Proletarya diktatörlüğü ne kadar, her kesimden burjuva unsurlara karşı bir diktatörlük ise proletarya ve yoksul köylülük için de o kadar demokrasi demektir. Diktatörlüğün burjuva unsurların ötesine taşması ve demokrasinin işleyişindeki eksiklikler veya gerçek anlamda gelişmiş mekanizmalara kavuşamaması, Sovyetler Birliği'nde devletin sönmesine giden yolda ciddi sorunları ve tehlikeleri yaratmıştır. Gem gereğinden fazla sıkı tutulmuş fakat bununla yetinilmeyip at kamçılanmıştır.

Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin zaferi bize göre şu anlamda gelir. Birincisi tavizsiz biçimde sınıfların ortadan kaldırılması yönünde ekonomik tedbirlerin alınması; ikincisi sovyet sisteminin, işçiler ve diğer çalışanlar temelinde örgütlenmesi, yöneticilerin her an geri çağrılması başta olmak üzere partisizleri de içerecek biçimde bir seçim mekanizmasına ve tüm devlet ve parti yöneticilerinin ortalama işçi ücretinden fazla ücret almayacak bir gelir dağılımına vb. başta olmak üzere demokratik bir işleyişe kavuşturulması ve üçüncü olarak herşeyden önce ulusçuluğun, dinsel yargıların, eski değer ve alışkanlıkların tümden kalkması, enternasyonal ruhun yaşatılması ve bu alanda kitlesel hareketlerin sürekli ve canlı tutulmasının yanında bizzat komünist partisi olarak Komünist Enternasyonal içinde yer almak, yoksa onu yaratmak zorunludur. Bu örgüt aracılığıyla tüm ihtilalci komünist hareketleri destekleyip, gelişmelerini sağlamak ta bu anlayışın özünü teşkil etmelidir.

İşte yukarıda genel çerçevesini çizdiğimiz bu üç temel yöneliş olmadan sosyalizmin sınıfsız topluma evrilmesi, diğer bir ifadeyle yeni tipte insanın yaratılması ham bir hayalden başka bir şey olamaz. Bu üç yönelişin ortak çabası, kafa ve kol emeği arasındaki farkı, giderek ortadan kaldırmak yönünde pratik adımlar atmak olacaktır. Kolhoz ve Sovhozların toplumsal ve demokratik işleyiş mekanizmaları bu açıdan bir temel teşkil etmektedir. Kendi toprağını işleyip ürününü pazarda satmak ve bunu sürekli tekrarlamaktan öte bir ekonomik faaliyete sahip olmayan küçük meta üreticilerinin sosyal kültürel vb. ilişkilerinin ne kadar sınırlı olduğunu biliyoruz. Halbuki şimdi geniş toprakları modern tarım aletleri ile ortaklaşa ekip biçen ve bu üretim faaliyetini bizzat kendisinin kolhoz ve sovhoz yönetimi altında gerçekleştiren sovyet insanının eskisine oranla ne kadar ilerde olacağını ayrıca izah etmeye gerek bile yok. Bu, fabrika işçileri için de geçerlidir. Yönetme alışkanlığı, plan yapma, bunu uygulama ve yeniden değerlendirme kafa ve kol emeği arasındaki farkın giderilmesinde temel bir dayanak oluşturuyor. Bu temel eğer Sovyet Sistemi'nin işleyişi ve de enternasyonal politika ile desteklenirse kafa ve kol emeği arasındaki farkın daha da azalacağını söylemek herhalde kehanet olmaz. Bu ortak yönelişler daha fazla ideolojik, politik ka-

mpanyalar bilgi ve görgülerin arttırılması, kültürel gelişmeyi sağlayacak dev çabalar vb.leri gibi sonuçlar doğurarak gelişirse sınıfsız topluma giden yolda bu, muazzam bir ilerleme olacaktır.

Sosyalizmın kesin zaferi sorununa gelince, elbetteki Stalin'in *"kesin zaferin"* olması için söyledikleri doğrudur. Gerçekten de birkaç ülkede (özellikle ileri kapitalist ülkelerde) devrim olmadan en azından **güvenlik açısından** kesin bir zaferden bahsedilemez. Bugünkü aşamada bizce sorun önemli ölçüde aşılmış durumdadır. Geçmişte Küba örneğinde, bugün Nikaragua'da yaşananlar göstermektedir ki Emperyalistler devrimleri hemen boğup atamamaktadırlar. Sosyalist ülkelerin varlığı en azından buna engel olacak bir düzeydedir. İşte o zaman tek bir ülkede sosyalizmin kurulup kurulamayacağı sorununu aşılmış olarak kabul edip önümüzdeki sorunu doğru şekilde formüle etmek kalmaktadır. Bu da sosyalist ülkelerde sosyalizmin inşaasını, sınıfsız toplüma giden yolda yeniden şekillenmesini nasıl ele almamız gerektiği, yani komünizmin zaferinin nasıl elde edileceği yönünde olmalıdır. Sosyalizmin (Komünizmin ilk evresi) zaferi eğer sınıfsız topluma giden yolda bir adımsa bizi nihai hedefe götüren yolda zorunlu bir uğraksa, bunun özgün yanlarını ele alıp ona yönelik çözümler getirmek zorundayız. Yukarıda saydığımız üç adım bizce bu anlamda ele alınıp değerlendirilmek zorundadır. Ne var ki bugüne kadar sorunu 1920-30'lardaki boyutundan çıkartıp ve çok yönlü ele alacak bir düşünce olmamıştır. Stalin nasıl ki sorunu ekonomik boyutuyla ele alıp değerlendirmişse Troçki ve yandaşları da bu gelişmeyi gözardı edip dünya devrimi prespektifiyle soruna yaklaşmışlar, her ne kadar sovyetlerin işçi devleti olduğu gerçeğini yer yer vurgulamışlarsa da onlar, hiç bir zaman 1929-1936 döneminin gerçek bir ekonomik devrim olduğunu kabul etmemişlerdir. *"Moskova Duruşmaları"* yargıya varmak için **onlar açısından** yeterli olmuştur. Konuyu ele alırken proletarya dışındaki sınıfların ortadan kaldırılmasına yönelik 1929-36 dönemine özel bir önem verilmesi gerektiğini vurguladık. Bu zorunlu idi. Fakat birbirini tamamlayan üç yönelişin aynı düzeyde ele alınıp çözülüşü bunun politik, ideolojik, kültürel, artistik vb. düzeyleri etkilemediği sonucuna bizi götürmemelidir. Sırasıyla ele alırsak Sovyet Modeli bugünkü eleştirdiğimiz şekliyle bile en demokratik burjuva parlamenter sistemlerden binlerce defa daha demokratiktir. Çözüm ne **T.Yılmaz**'ın yaptığı gibi onu demokratikleştirmek için çoğulculuğa yöneltmek, ne de tümüyle yadsımaktır. Doğru olan Marks'ta da Lenin'de de varolan düşünce doğrultusunda sistemi daha da demokratikleştirecek bir işleyişe kavuşturmak olmalıdır. Sovyetler Birliği sosyalist bir ülkedir. Ve proletarya diktatörlüğü uygulanmaktadır. Fakat bu devlet, Sovyet Modeli anlamında, sınıfsız topluma evrilmesi gereken yeterli bir gelişkinliğe tekabül etmemektedir. Bu gerçeğin bir diğer ifadesi Sovyet sisteminde bürokrasinin gelişmiş olduğudur. 1917-24 iç savaş dönemi, 1929-36 kollektifleştirme döneminde devlet cihazının burjuva sınıflara karşı kullanılması gerekliliği; 1939-45 İkinci Paylaşım Savaşı'nın orduyu ve silahlanmayı olağanüstü geliştirmesi gerçeği; Sovyet ve parti kadrolarının en önemli bölümünün savaş sırasında ortadan kalkması ile doğan boşluk, devlet cihazının gelişmesini ve bu cihazın daha az güvenilir unsurlar ile doldurulması zorunluluğunu yaratmıştır. Tüm bu gerçekler Komintern'in dağıtılması gibi ciddi bir hatayla da birleşince, Sovyet sisteminin hantallaşmasına, bürokratlaşmasına yol açmıştır. Fakat ekonomik temelin sağlam atılmış olması Sovyetler Birliği'nin istenen yolda gelişmesi için gerekli koşulları ve başarıyı garanti etmektedir. Bürokrasi yukarıda vurguladığımız olağanüstü koşullardan dolayı gelişmiş de olsa bu, sistemi tümden tahrip edip onu kapitalizme döndürecek bir güce kavuşmasına imkan vermemektedir. Daha önce sosyalizmin kurulması (sınıfsız topluma gidişi

hazırlayan anlamında) için gerekli gördüğümüz son iki yöneliş yavaşlamış, fakat ortadan kaldırılamamıştır. Sovyet Sistemi'nin demokratikleştirilmesi yönünde ciddi bir gelişme olmamasına rağmen bu sistem çağımızın en demokratik devlet işleyişi olarak varlığını sürdürmüştür. Bu sistemden daha demokratik bir işleyişi hiç bir sosyalist bugüne kadar gösterememiştir. Ama bunun istenen, arzulanan olmadığı da bir gerçektir. Bu sistemin demokratikleştirilmesi imkanı burjuva sınıflar ekonomik olarak varolmadığı sürece her zaman mümkündür. Kafa ve kol emeği arasındaki farklılığın kaldırılmasına yeri gelmişken değinecek olursak, bu alanda Sovyetler Birliği'nin tüm emperyalist ülkelerden daha ileride olduğunu kabul etmek zorundayız. Örneğin ekonomik planda kolhoz ve sovhozların işleyişi buna tanıktır. Ama bu işleyişin dahi sınıfsız topluma hazırlanan bir sistem için ne kadar yetersiz olduğu bir gerçektir. İkinci olarak da enternasyonal politikadır. Bu alandaki tavırlar ve yönelişler o ülke için bize kesin ipuçları verebilir. Troçkistlerin haklı olarak belirttiği gibi:

"Kapitalizmin uluslararasılaştığı bir çağda sosyalizm ulusal olamaz"(31)

Sınıf Bilinci yazarları elbette ki doğru söylüyorlar. Fakat gerçeğin bir yanını ifade ediyorlar. Sosyalizmin kesin zaferi Stalin'in de belirttiği gibi bir yerde güvenlik sorunudur. Bir kaç gelişmiş ülkede devrim olmadan emperyalist okyanusunda sovyet adacığı elbetteki pek güvencede sayılmaz. Fakat sosyalizmin kesin zaferi için söylenenler doğru da olsa, sorunu sınıfsız topluma evrilmesi gereken sosyalist toplum olarak düşündüğümüzde güvencenin ötesinde ekonomik ve politik ilişkiler sorunu karşımıza çıkmaktadır. Sosyalist bir ülke enternasyonalizmi sürekli olarak geliştirmek ve canlı tutmak zorundadır. Bu herşeyden önce Sosyalist Sistem'in güvenliği açısından diğer ülkelerde devrimin gerçekleşmesine hizmet etmek anlamına gelir. Aynı zamanda sınıfsız topluma giden yolda emperyalist sisteme karşı sosyalist sistemin kurulması tek ülkenin kendi çabalarıyla üstesinden gelemiyeceği ekonomik, politik, kültürel, ideolojik sorunların ortak çabalarla giderilmesi demektir. Rus proletaryası ile Gürcü, Polonya, Çek, Romen, Kırgız vb. ulusların proletaryası arasındaki sınıfsal işbirliği ve dayanışma, işte bu emperyalist-kapitalist sistemin olağanüstü *"beynelminel"*liğine karşı en güçlü dayanak noktasıdır. Ve bu aynı zamanda proleter anlayışın, ahlakın, geleneğin ve tüm değerlerin ulusal, dinsel vb. gerici tüm değerlere karşı en sağlıklı ve en doğrudan karşı çıkışıdır. Sınıfsız topluma giden yolda bu ve buna benzer gelişmeler olmadan hedefe ulaşmak güçleşir ve imkansızlaşır. Tek ülkede sosyalizmin (Komünizmin ilk evresi anlamında) zaferi elbetteki mümkündür. Belirlediğimiz birinci, ikinci ve üçüncü yönelişler tek bir ülkede varabileceği en gelişmiş noktaya ulaştığında bu ülkede sosyalizmin (Komünizmin ilk evresi) zaferinden bahsedebilirizki, bu bugün için geçerlidir. Fakat tüm bunlar sosyalist toplum için yeterli iken, sınıfsız toplum için (yani Komünizm) hiç te yeterli değildir. Her şeyden önce emperyalist sistem ortadan kalkmadan (dünya devrimi) veya en azından etkisiz hale gelmeden ve en önemlisi dünya devrimi süreci içerisinde proletaryanın uluslararası ekonomik, politik, kültürel, vb. gelişmeleri sağlanmadan Komünizmin zaferinden bahsedilemez. Troçkistler bir kelime oyunu ile Sosyalizm = Komünizm, Devrim Sonrası = Geçiş Dönemi olarak ilan edip işin içinden çıkacaklarını sanıyorlar.

Proletarya diktatörlüğü, yani devlet var olduğu müddetçe, elbetteki sınıfsız toplumdan söz edilemez. Emperyalizm gücünü korudukça şüphesiz sınıfsız topluma geçiş olmayacaktır. Ama emperyalist sistem varlığını koruyor olsa da proletarya diktatörlüğü tek bir ülkede proletaryanın dışındaki sınıfları ekonomik olarak ortadan kaldırabi-

---

(31) **Sınıf Bilinci**

lir. Sovyet, Komün vb. Proleter sistemleri daha da demokratikleştirerek sınıfsız toplu-ma geçişin yolunu açabilir; ve en önemlisi böylesine demokratik bir araçla kafa-kol emeği arasındaki farklılığın giderilmesi yolunda mesafeler alabilir ve sonuç olarak yeni tipte insanın yaratılması için gerekli olan kültürel,devrimi geliştirebilir. Tüm bunlarda tek bir ülkede sosyalizmin (Komünizmin ilk evresi) zaferinden başka nedir ki? *"Tek ülkede sosyalizm kesin olarak (veya tam olarak) kurulabilir"* teorisinden eğer emperyalist okyanusta tek bir adacığın (bu ada ne kadar büyük olursa olsun) sınıfsız toplumu kuracağı sonucu çıkarılıyorsa, bu da olsa olsa Troçkizmin olasılıklar teorisine eklenmesi gereken nadide bir inci ve de Stalin'in kaba bir katkısıdır. Kaldı ki enternasyonal politika yukarıdaki görevlerle birlikte yürüdüğü oranda tek bir ülkede komünizmin ilk evresinin zaferi daha da kesinleşecektir; ve geriye dönüş imkanlarını bir kaç ileri kapitalist ülkede proletarya iktidarının gerçekleşmesiyle tümüyle ortadan kaldıracaktır. Bugünkü dünya konjektürünün buna imkan tandığını yine tekrarlayalım. Troçki ve Stalin arasında geçen bu soruna ilişkin tartışma tamamen 1920-30'ların özel koşulları ile alınıp değerlendirilmelidir. Bu tartışmanın özü, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kurulma imkanları üzerinedir. Sol Muhalefet ve Troçki bu imkanı ancak uluslararası devrim teorisine bağlı olarak değerlendirmekte ve tanımaktaydılar. Dolayısıyla hemen atılması gereken adımları küçümsüyor ve görmezlikten geliyorlardı. Daha önce de belirttiğimiz gibi köylülük sorununa yaklaşımları bu düşüncemizin haklılığını açıkça göstermektedir. Stalin ve parti çoğunluğu ise dünya devrimini reddetmemekle birlikte proletarya iktidarının önündeki temel sorunu köylülüğün ortadan kaldırılması olarak tesbit ediyordu. Bu da doğru bir adımdı. Ama bu adım aynı başarıyı Sovyet Sistemi'nin demokratikleştirilmesi yönünde gösteremedi. 1936-39 yılları arasındaki temizlik hareketi devrimci safları da olumsuz etkileyecek şekilde genişletilerek siyasi alanda demokratikleşme sekteye uğratıldı.

"YAŞASIN DEMOKRASİ"

Bu bölümde genel olarak **Yeni Öncü** yazarı **Tekin Yılmaz**'ın görüşlerini ele alacağız. Konuya girerken belirtelim ki **Tekin Yılmaz**'ın görüşlerine karşı çıkan ve benimseyen herkesin *"Sosyalist Demokrasi"*'nin tek ülkede sosyalizm sorunu ile birlikte ele alınması gerektiği yönündeki ortak görüşünün aksine soruna başlı başına bir önem atfetmesi onun 1924 sonrası Sovyetler Birliği'ni değerlendirmekten kaçışı olarak algılanmanın ötesinde proletarya diktatörlüğü teorisini filisten bir yorumla ele aldığını da göstermektedir.

Diktatörlük kavramı kadar demokrasi de sınıfsal bir bakışla ele alınmazsa bayağılaşacaktır. Herşeyden önce *"Sosyalist Demokrasi"* kavramını değiştirmek gerekiyor. Sosyalizmin çoğu zaman sınıfsız toplum anlamında (Komünizm) kullanıldığı düşünülürse ve bu toplum içinde demokrasiye veya/ve diktatörlüğe gerek olmayacağına göre yaratacağı kafa karışıklığını ayrıca izah etmeye gerek bile yok. Bunun komünizmin ilk evresi anlamında sosyalist toplumu izah ettiğini düşünürsek bile yine de *"Sosyalist Demokrasi"* kavramı yanlıştır. Çünkü sosyalizm (Komünizmin ilk evresi) geçici de olsa bir sistem adıdır. Ve bu ikinci yorumla ele aldığımızda sosyalist sistem az sayıda da olsa, emperyalistlerce destekleniyor ve besleniyor da olsa proletarya dışındaki sınıfları ve unsurları içerir; Dolayısıyla demokrasi proletarya yani çalışan sovyet insanları içindir. Demokrasinin olduğu her sistemde diktatörlükte vardır; Dolayısıyla diktatörlükte az sayıda da olsa her türden burjuva unsurlar içindir. Nasıl kapitalist demokrasi kavramı yerine burjuva demokrasisi tanımı gerçeği nasıl tam ve doğru biçimde yansıtıyorsa, *"sosyalist"* yerine proletarya demokrasisi demek de gerçeği açıklamada en doğru olan kavramdır.

Tekin Yılmaz'ın değişik başlıklar altında çıkan görüşlerinin özeti hep aynıdır: Sosyalist demokrasi, sınırsız örgütlenme özgürlüğü olmadan uygulanamaz. Ve:

> *"Sosyalizm kendi çerçevesini sağlam bir biçimde tanımlayıp **tüm toplumun onayladığı temel ilkelere** (a.b.ç.) bağlı kalarak, **çoğulculuğu** (a.b.ç.) seçmediği müddetçe demokratikleşemez, sosyalist insanı yaratma konusunda sağlam adımlar atamaz"*(32).

Bu görüş esas olarak sosyalizm konusunda tam bir kafa karışıklığını ortaya koyuyor. Sosyalist toplumda (Komünizmin ilk evresi anlamında) sınıfların henüz tümüyle ortadan kalkmadığı gerçeğini **T.Yılmaz** da red etmiyor. Zaten burjuvazi dışında tüm kesimler için örgütlenme özgürlüğü isteyerek düşüncesini açıkça ortaya koyuyor. İşte bu anlayışın sonucu olarak yazar demokrasiyi *"tüm toplumun onayladığı temel ilkeler"*e bağlı hale getiriyor. Yazarın tüm yazılarında sınıfsal bakış açısından sürekli kaçtığını görüyoruz. Temel sloganı *"sosyalist demokrasi"* dahil olmak üzere tüm açıklamalarında yukarıdaki mantığına uygun olarak sınıfsal bakış açısını ya küçümsemekte ya da o noktaya hiç değinmemektedir. *"Tüm toplumun onayladığı temel ilkeler"* olsa olsa sınıfsız bir toplum için geçerli olabilir. Bu bakış açısının tesadüf olmadığını giderek göreceğiz. Önce bir kaç noktaya değinerek işe başlayalım. Yazar mevcut sosyalist ülkeleri değerlendirirken kapitalist ülkelerdeki örgütlenmelerin buradaki örgütlenmelerden ileri ve gelişmiş olduğu sonucuna varıyor.

> *"ama orada (kapitalist ülkede-y.n) hiç olmazsa beğenmedikleri bir sendikadan bir başka sendikaya geçmek ve haklı çıkarlarını işyeri yönetimine karşı savunabilme hakkına sahiptir"*(33).

Yine;

> *"Kapitalizm koşullarında bir işçi partisi rakipleri karşısında(x) işçileri kazanabilmek için onların çıkarlarını herşeyin üzerine koyar ve yığınlarla bütünleşebilmek için elinden geleni yapar"*(34).

Bu ve buna benzer düşünceler esas olarak sosyalist ülkelerdeki örgütlenme biçimlerinin kapitalist ülkelerden geri olduğu sonucunu çıkartmak için kullanılır iken iki sistem arasındaki temel farklılığın yeterince kavranmadığını da ortaya koymaktadır. Örneğin bir önceki alıntıda *"çoğulculuk"*tan bahsetmektedir. Bu kavram sınıflı toplumların özellikle de kapitalist toplumun serbest rekabet dönemine denk düşen bir sistemi açıklamaktadır. Bir yanda Sovyet Devrimi'nin ilk dönemlerinde (1917 sonu, 1918 başı) uygulanan nisbi temsil sistemini bugünlere taşıyarak yazar doğru yaptığını sanırken diğer yanda:

> *"İç savaş yılları boyuncada Bolşevik Partisi Sovyet İktidarı'nın tek partisine dönüşerek böyle bir geleneğin temelini attı. Artık sanki sosyalizmin gerçekleşme koşulunun tek parti olduğu gibi bir görüş de facto olarak benimsenir oldu"*(35).

diyerek 1918-1923 yılları arasında uygulanan sistemin bugünlere taşınmasından duyduğu rahatsızlığı belirtmektedir.

(x) Bu mantığı bir Marksist olarak anlamak hemen hemen imkansızdır. Çünkü yazarımız rekabetin sihrine kendini o kadar kaptırmıştır ki proletarya partisinin bellibaşlı amaçlarını bakın nelerle açıklıyor. Ona göre *"bir işçi partisi"*nin onların (işçilerin-y.n.) çıkarlarını *"herşeyin üzerine"* koymasının ve *"yığınlarla bütünleşebilmek için elinden geleni"* yapmasının bir nedeni vardır. O da *"rakipleri karşısında işçileri kazanabilmek"*. İşçi partisi eğer rakipleri yoksa önüne bu görevleri koymayacak mı? Partinin, sınıfın çıkarlarını herşeyin üzerine koyması, onlarla kaynaşmak için elinden gelen her türlü çabayı harcaması, programından, teorisinden kısacası amaçlarından kaynaklanan temel ilkelerdir. Bu ilkeyi *"rakipleri karşısında işçileri kazanmak"* gibi bir rekabete indirgemek bize, rekabetin inanılmaz yararlarını öğütleyen toy bir ekonomistin durumunu hatırlatıyor. Rekabet elbetteki olacaktır. Fakat bu rekabet hiç bir zaman sınıfı kazanma çabamızın nedeni olamaz. Olsa olsa bu, çabamızın daha da hızlanması için bir nedendir.

(32) Tekin Yılmaz, *"Sovyetler'de Sosyalist Demokrasi mi?"* **Yeni Öncü**, Mart 1987, S.1., s.36.
(33) **A.g.y.**, s.36.
(34) **A.g.y.**, s.37.
(35) **A.g.y.**, s.34.

Eğer zorunluluklar erdem, taktikler ilke haline getirilmeyecekse neden bu, nisbi temsil sistemi için de geçerli olmasın?

Tekin Yılmaz'ın düşüncelerinin tutarsızlığı ve yanlışlığını ortaya daha iyi koyabilmek için şöyle bir özetlemeye gidebiliriz.

Yazar tüm yazılarında demokrasi sözcüğünü ağzından hiç düşürmemektedir. Fakat proletarya demokrasisinin bir diğer açıklanış biçimi olan proletarya diktatörlüğünden sadece bir kere o da lütfen bahsetmektedir. Halbuki sınırsız örgütlenme özgürlüğü eğer doğru bir önerme ve uygulama ise bunun proletarya demokrasisinin olduğu kadar proletarya diktatörlüğünün de gelişmesine hizmet edeceğinin bilinmesi gerekirdi. Diktatörlük kavramından bu kaçışın acaba ne gibi bir nedeni olabilir? Tabiiki sorunun özü bu; Fakat açıklanışı bu kadar basit değil. *"Sosyalist Demokrasi"* ve kendisinin bu çerçevede özel önem verdiği *"sınırsız örgütlenme özgürlüğü"* yani *"çoğulculuk"* sistemi ile sosyalist insanın ve insanın yaratılmasını amaçlamaktadır. Halbuki daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi sosyalist toplumun inşaasında yani sınıfsız topluma evrilmesi yolunda izlenmesi gereken ekonomik, kültürel vb. süreçler var. Bu süreçleri bir bütün olarak ele alır ve değerlendirirsek işte o zaman yazarın da amaçladığı sonuca ulaşabiliriz. Dolayısıyla **T.Yılmaz** ekonomik planda sınıfların ortadan kaldırılması yönündeki politikayla hiç ilgilenmemektedir. Aynı zamanda proletarya enternasyonalizmi ile de. Politik süreç daha doğrusu onun bir detayı ilgisini çekmektedir. Nedir bu ayrıntı? Herkesin (burjuvazi dışında) düşüncelerini açıkça söyleyecekleri sınırsız örgütlenmeye tekabül eden bir hukuki sistem. **Mao**'nun bilinen *"bin çiçek"* ve *"bin düşünce"* sloganına pek benzese de yine de bu tezini ele alıp incelemekte yarar var. Proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olan sovyet sisteminde çok partiyi savunmak her şeyden önce döneme bağlı bir olaydır. Devrim ile birlikte proletarya sırasıyla köylülük ve yoksul köylülük ile iktidarı paylaşmak zorundadır. Ayrıca kapitalist toplumun içinde gelişme ortamı bulan proletaryaya yakın parti ve gruplarda devrimin sonuçlarından buna karşı çıkmadıkları oranda yararlanacaklardır. Devrimin bu ilk dönemlerinde sınıflı toplumun ortaya çıkarttığı bu dost güçler yanında yeni tipte devlet cihazını örgütlerken eski bürokrasi güçlerinin tümden ve bir anda silinip atılmadığı da bir gerçektir. Kapitalist toplumdan taşınan bu tüm sınıf ve kesimlerin düşman olanları, zor yoluyla ortadan kaldırılmaya çalışılırken, ittifak güçlere karşı daha uzun evrimli ekonomik ve politik sürece tekabül eden ikna yöntemini uygulamak gerekmektedir. Sonuç olarak proletarya diktatörlüğü giderek işçi sınıfı dışındaki tüm sınıf ve katmanları ekonomik planda ortadan kaldırır. Bu süreç ister istemez bu sınıfların ve kesimlerin politik ifadeleri olan partileri ya tasfiye eder veya kendi ideolojik amaçlarına bağlı hale getirir. Bu durumda da bu partilerin komünist parti dışında varlıkları sembolik olmaktan öteye gidemez; dolayısıyla bir kaynaşma ortaya çıkar. Yukarıda bahsettiğimiz süreç Sovyetler Birliği'ndeki gibi çok kısa sürmeyebilir elbette. Fakat sonuç olarak izlenen yol sınıfların ekonomik ve zorunlu olarak politik tasfiyesidir. Bu anlamda çoğulculuk devrim sonrası dönem için bir zorunluluk olarak ortaya çıkabilir, ama hiç bir zaman sosyalist toplumun inşaasında temel yöneliş (motor güç) olarak ele alınamaz. Bu düşüncemizi Lenin çok açık bir biçimde doğrulamaktadır.

> *"Yalpalayan küçük burjuvazinin Kurucu Meclis'te pusuya yatmış bayları, ya proleter diktatörlüğüne kendilerini uydururlar (Bu ültümaton 'sosyalist demokrasi' ilkelerine pek uymadı ama-y.n.) ya da onları 'devrimci yollardan yeneriz'"*(36).

Tekin Yılmaz parti ve grupların bir sınıfın ifadesi olduğu yolundaki Marksist yoruma basit bir mantık yoluyla karşı çıkmaktadır;

---

(36) V.I.Lenin, **Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky**, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s.37.

"Çünkü tekelci düşünüş aynı zamanda sınıf indirgemecidir de. Bu görüş biçimi kendi konumundan asla kuşku duymaksızın, farklı olan görüşü sırf kendisinden farklı olmak dolayısıyla bir başka sınıfın ideolojik ve siyasal konumuna denk düştüğünü 'son tahlilde' tespit eder ve 'ilk tahlilde' sınıf düşmanına alınması gereken tavrı alır"(37).

Marksizm'in sınıf mücadelesinde izlediği temel yöntemi sınıf bakış açısıdır. **T.Yılmaz**'ın *"sınıf indirgemeci"* diye basitleştirdiği bu yaklaşımı sadece örgütlenme planında değil, mücadelenin tüm alanları içinde geçerlidir.

"Hareketlerin süreci içerisinde işçi yığınlarının kendilerinin bağımsız bir ideoloji formüle etmeleri söz konusu olmadığına göre, yapılacak tek şey ya burjuva, ya da sosyalist ideoloji arasında seçim yapmaktır. (Evet burada 'bir başka sınıfın ideolojik ve siyasal konumuna denk düştüğünü' tespit ediyoruz.-b.n.) İkisinin ortası bir yol yoktur. "Çünkü insanoğlu bir 'üçüncü' ideolojiyi yaratmamıştır, ve üstelik sınıf çelişkileriyle bölünmüş bir toplumda sınıf niteliği taşımayan, ya da sınıflar üstü bir ideoloji olamaz"(38).

Lenin'den ve Marks'tan *"sınıf indirgemeci"* belki binlerce ifade bulabiliriz. Marksizm'in bu derece temel ve basit bir yöntemini burada tartışmak kadar saçma başkaca bir konu olabilir mi?

Özetlersek sistemleşmiş belli görüş ve düşüncelerin mutlak belirli sınıfların ekonomik pozisyonuna, yaşam tarzlarına, isteklerine uygun düşmesi zorunluluğu Marksizm'in temel ilkesidir. Ulusal, dinsel vb. tüm gerici önyargılar, düşünceler de bu temel anlayışın dışına çıkamaz. Sadece ve sadece sistemleşmemiş bazı düşünce ve yorumlar farklılaşabilirler. Bunlar da bu farklılıkların kaynağına sınıfsal bir temel bulamazlarsa giderek yok olurlar. Bu görüş farklılıkları ise belli sınıfların çıkar ve istemlerine uygun düşmediği için, kişilerin düşünsel alanından kaynaklanır. Bu ayrılıklar geçicidir. Bir parti olarak kendilerini ifade etmeleri bu anlamda zordur, imkan dahiline girseler de uzun süre koruyabilme şansları yoktur. Ama **Tekin Yılmaz** sınıfsal dayanakları olmayan her türden farklı düşünce ve görüşlerin örgütlenme özgürlüğünü savunmaktadır. Yazar derginin ilk sayısında aynen şunları söylüyor:

*"Aynı toplumsal çerçeveyi benimsiyor olsalar bile, yönetme ve yönetilme ilişkisinin devam ettiği koşullarda, **insanlarda görüş farklılıklarının oluşması** ve bu **farklılıkların geniş toplumsal kesimlere tekabül etmesi** doğaldır. Bu farklılıkların aynı eylem platformunu benimsemeyecek ölçüde de gelişmesi olanaklıdır. Yani aynı toplumsal çerçeveyi benimsedikleri halde aynı parti içerisinde yer almamak olanaklı olabilir (a.b.ç.)"*(39).

Yazar buna benzer tespitlerini ilerde yazdıklarında da defalarca tekrarlamaktadır. Ona göre *"insanlarda görüş farklılıklarının oluşması"* mümkündür, (bizce de öyle) ve *"bu farklılıkların geniş toplumsal kesimlere tekabül etmesi doğaldır"*. Eğer toplumsal kesimden kasıt sınıfsal dayanak ise (ki **T.Yılmaz**'ın sınıfsal kavramını kullanmamak gibi kötü bir alışkanlığını bildiğimiz için onu bu anlamda mazur görebiliriz.) elbette ki biz de bu düşünceye katılıyoruz. Fakat devam ettikçe görüyoruz ki bu *"geniş toplumsal kesimlere"* dayanma esprisi hiç te sınıfsal bir içerik taşımıyor. *"Aynı toplumsal çerçeveyi benimsedikleri halde aynı parti yapısı içerisinde yer almamak"* İşte yazarın temel düşüncesi ve hareket noktası burasıdır. Tüm görüşlerini bu temel perspektife oturtmaktadır. **Yeni Öncü**'nün 7. sayısında çıkan **Ertuğrul Kürkçü**'nün ve **Orhan Dilber**'in makalelerinde de benzer tespitler var. Proletaryanın değişik sektörleri olduğu sonucuna varan **E.Kürkçü** de **O.Dilber** de Troçki'den yaptığı alıntıyla aynı düşünceyi desteklemektedir. Yazarlarımıza göre proletarya aynı toplumsal çerçevedir. Bu toplumsal çerçeveden farklı düşünce ve görüşlerin çıkması doğaldır. Proletaryanın farklı düşünce ve franksiyonlarının olması bizim açımızdan da mümkün-

---

37) Tekin Yılmaz, *"Sosyalist Demokrasi Bugünün Sorunudur"*, **Yeni Öncü**, S.5., Temmuz-Ağustos 1987, s.37.
(38) V.I.Lenin, **Ne Yapmalı**, Yücel Yayınları, s.56.
(39) Tekin Yılmaz, *"Sovyetler'de Sosyalist Demokrasi mi?"*, **Yeni Öncü**, S.1., Mart 1987, s.35.

dür. Ama sorun bu değildir. Sorun bu farklılıkların nasıl ele alındığı, bunların ayrı ayrı örgütlenip örgütlenemeyeceğidir. İşçi sınıfının partisinin sınıfsal konumuna ilişkin **George Sabine**'in **Siyasal Düşünceler Tarihi 3** adlı eserinde Lenin'den yaptığı alıntıyı buraya aynen almak istiyoruz.

> *"Komünist parti işçi sınıfının bir parçası, en ileri en sınıf-bilinçli, dolayısıyla en devrimci parçasıdır....Bir doğal ayıklanma süreci yoluyla komünist parti en iyi, en sınıf-bilinçli, en fedakar ve uzak görüşlü işçilerden teşekkül etmektedir.* ***Komünist parti için işçi sınıfının bir bütün olarak çıkarları karşısında hiç bir çıkarı yoktur.*** *Komünist parti bir bütün olarak işçi sınıfından, bu sınıfın bütün tarihi hakkında açık bir görüşe sahip olduğu için farklıdır, ve bu yoldaki her dönemeçte* ***ayrı grup ya da mesleklerin değil, fakat bir bütün olarak işçi sınıfının çıkarlarını korumakla ilgilenmektedir.*** *Komünist partisi, işçi sınıfının en ileri kesiminin bütün proleter kütleyi ve doğru yol üzerindeki yarı-proleteryayı yönetmede kullandığı örgütsel ve siyasi kaldıraçtır (a.b.ç.)"*(40).

Eğer komünist parti proletaryanın en ileri ve en devrimci parçası ise ve bu parçanın *"işçi sınıfının çıkarları dışında hiç bir çıkarı"* yoksa ve bu *"parçanın"*, *"bütün proleter kütleyi"* hatta *"doğru yol üzerindeki yarı-proletaryayı"* da yönetme gibi bir görevi varsa biz hala neden komünist parti dışındaki farklı görüş ve düşüncelerin (proletarya zemininde olsalar da) ayrı örgütlenmesini savunalım? Bu ayrı örgütlenme düşüncesi sadece komünist partinin ve yönetimin iflah olmaz bir çizgiye düştüğü özel bir durumda mümkündür. Çünkü;

> *"Devrimci kanat oportünist kanada karşı isyan ettiği zaman bu iyi bir şeydir. Ama oportünist kanat devrimci kanada karşı isyan ettiği zaman bu kötü bir iştir"*(41).

Yazarın (**T.Yılmaz**) belirttiği özelliklere haiz bir parti, proletaryanın partisi olmaktan çıkmış demektir. (Farklı görüşleri savunanların hain ilan edildiği, varolan çizgi ile çatışmaya giren kişinin hemen ihraç edildiği, partideki aksaklığa karşı çıkıldığında siyasal hayatın sona erdiği, kendini kitlelerin değil ordu ve polisin gücüyle koruyan, vs. bir parti.) Bu durumda yapılacak olan proletaryanın görüşlerinin ayrı bir parti halinde örgütlenmesi elbetteki bir haktır. Fakat bu gerçeğin altı çizilmek zorundadır. O zaman, mevcut parti ve devlet kurumları tamamen proletaryanın kontrolünden çıkmış ve ona karşı kurumlar haline gelmişlerdir. Burada siyasal devrim ve ayrı parti örgütlenmesi esas ilkedir. Bu da elbetteki Sovyet özelinde savunulduğunda Troçkizm'e ve genelde *'sosyal emperyalist'* teoriye tekabül eder. Yok eğer parti ve sovyet kurumlarında proletaryanın imkan ve gücü varlığını koruyor da yalnızca baskı altına alınmışsa, bürokrasinin karşısında zayıflamışsa yani proletaryanın sınıf çıkarları, geleceği kurmak için tasarılarının tüm imkan ve güçleri henüz bu kurumlar içerisinde esas olarak tükenmemişse yapılacak olan nedir bayım? Parti ve sovyetler içerisinde mücadeleyi yükseltmektir. Yoksa yarı-anarşist bir edayla *"sınırsız örgütlenme özgürlüğü"*nü haykırmak değil.

Bu gün Polonya, Çekoslovakya, Macaristan ve Sovyetlerin değişik Cumhuriyetleri'nde çok particiliği ısrarla savunanların ve çok particiliğe geçiş ile birlikte (şimdiki Polonya ve Macaristan'da) parti kuranların anti-komünist unsurlardan oluştuğunu da bilmek gerekiyor. **T.Yılmaz**'ın teorisi (Yani burjuva unsurları dıştalayan, sadece sovyetleri benimseyenlerin sınırsız örgütlenme özgürlüğü) şimdiden iflas etmiş ve ütopik olduğu ortaya çıkmıştır. Gerçekten de bu gün Polonya ve Macaristan'da sınırsız örgütlenme özgürlüğüne geçiş var. Tek farkla ki, buradaki özgürlük tüm burjuva unsurları yani anti-sovyetik, anti-komünist kesimleri de içine alıyor. Bu gruplar ise tıpkı kapitalist ülkelerdeki devrimci komünistlerin taktiğini izliyorlar: Mevcut sistemi yık-

---

(40) Belgeleri seçen ve derleyen Jane Degras, **The Communist International 1919-1943,** London 1956, s.236.
(41) V.İ.Lenin, **İki Adım İleri Bir Adım Geri,** Sol yayınları, s.245.

mak için legal imkanlardan sonuna kadar yararlanmak. Sonuç ise bizimki gibi ülkelerde yasananlardan farklı olmayacak: İç savaş.

Eğer Marksizm bir dogma değilse o zaman onun farklı yorumlarından, fraksiyonlarından parti oluşması normal midir? Kuran-ı Kerim bir dogma olduğu için ayrı yarı yorumlarından elbetteki mezhepler ortaya çıkacaktır, ama Marksizm bir dogma değilse onun kabul edilebilecek ortak bir yorumu vardır. O da görüşlerin, öngörü ve tezlerin somut pratikte denenmesi, sınanması, teori haline gelmesi ve yeniden pratikte doğrulanması yolunu izleyen bir yöntem klavuzluğunda ortaya çıkan ortak bir yorumudur. İşte sadece bu, teoriyi yaşatır, ona hayat verir ve onu din olmaktan çıkarır. İşte bu *"tefsir"*dir ki onu proletaryanın genel çıkarlarının ifadesi haline getirir. Marksizm'in değişik yorumları olsa da onlar pratik faaliyetin şaşmaz süzgecinden geçerek yeniden şekillenir ve ortak yorumu haline gelir.Mücadelenin dayattığı doğal selleksiyon bazı hallerde değişik grupların bir bölümünü bir araya getirirken bazı durumlarda onları daha da ayrıştırır. Bütün bu ayrışma ve farklılaşmaların eğer sınıfsal bir dayanağı yoksa onların etkili olma şansları da kelebek ömründen daha fazla değildir.

Pekala, sosyalist toplumda, örneğin Sovyetler Birliği' nde proletarya saflarından farklı düşünce ve yorumların çıkmayacağı söylenebilir mi? Elbette hayır. Bu farklılıklar her zaman olacaktır. Hatta sınıfların olmadığı toplumlarda da insanın düşüncesinin yaratıcılığı bu zenginliği taşıyıp gelecektir. Sosyalist bir toplumda o zaman bu farklı düşünce ve davranışların proletarya ortak zemininde geliştiğini varsayıyor isek olgunun örgütlenme açısından ele alınışı nasıl olmadır? Bize göre sovyet zemininde bu farklı düşünce ve eğilimlere hatta **yarı-proleter ve yoksul köylülük** zeminine dayanan farklılaşmalara da mücadele imkanı verilmelidir. Yarı-proleteryaya (ve yoksul köylülüğe) dayanan unsurlar giderek yok olacaktır. Proletarya zemininin temel olduğunu varsaydığımız durumda da bu farklılıkların sovyetler içerisinde olduğu kadar parti içerisinde de varlıklarını sürdüreceğini kabul etmek zorundayız.

Özetlersek, **burjuvazi dışındaki sınıflardan grup ve partilerin** sosyalist devrim süreci içerisinde varlıklarını sürdürmeleri hatta iktidara ortak olmaları doğaldır. Doğal olmayan bu varlıkların, sınıfların ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlerle birlikte siyaset sahnesinden silinmeyeceğini söylemektir. Bu sürece paralel olarak **proletaryanın geri kesimlerinin** temsilcisi olarak siyasi sahneye çıkan grup ve partilerin de varlıklarını sürdürmeleri (sosyalist devrime hizmet ettiği, isyan etmediği müddetçe) kabul edilebilir bir şeydir. Kabul görmeyecek olan, bu kesimlerin ve grupların proletaryanın genel çıkarlarına tabi olacak şekilde yönlendirilmesine, *"bir bütün olarak"* işçi sınıfının çıkarlarını korumakla ilgilenen komünist partinin etkisi altına sokulmasına karşı çıkılmasıdır. Yine hiç bir sınıfsal dayanağı olmasa da **Marksizm'in ve somut pratiğin farklı yorumlarından doğan ayrılıkların** varlığı kaçınılmaz ve gereklidir. Gerekli olmayan, bunların ayrı parti ve örgütlenmeler halinde yeniden ele alınması yolundaki düşüncelerdir. *"Çünkü"* diyordu lenin;

> *"devrim sürekli ve ayrıca tehlikeli bir mücadeledir ve bütün ezilenlerin öncüsü olan sınıf proletarya, bütün ezilenlerin kurtuluş isteklerinin merkezi ve kaynaştığı noktadır. O halde, elbette ki Sovyetler ezilen insanların mücadele organı olarak bu insanların görüşlerindeki eğilimleri ve değişiklikleri öylesine çabuk, tam ve bütün öteki kurumlardan daha eksiksiz ve ortaya koyarlar (Sovyet Demokrasisinin **en yüce demokrasi** (a.b.ç) tipi olmasının nedenlerinden biri de budur.)"*(42).

Eğer bu *"en yüce demokrasi tipi"* farklı düşünce ve eğilimleri yeterince yansıtmıyorsa sorun çoğulculuk sistemine kaymak değil, bunu söylenen biçimde ele alıp düzeltmektedir. **T.Yılmaz**'ın da anlamadığı işte budur.

---

(42) V.I.Lenin, **Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky**, s.147.

Her türden olmasa da burjuvazi dışındaki her türden görüşün savunulduğu bir sovyet toplumu, sovyetler içerisinde değişik görüşlerin *"sınırsız örgütlenme özgürlüğünden"* doğan renkli mozaiği, tartışmalar, kampanyalar, herkesin herkese hoşgörü ile baktığı, sosyalizmin daha iyi nasıl kurulacağı ve sınıfsız topluma geçişin nasıl olacağını en özgürce tartışan grup ve partiler, kültürel ve siyasi gelişmenin temellerini atarak, sanat, spor vs. girişkenliklerin doruğa çıkmasına yol açıyorlar ve *"üretimde eşi görülmemiş gelişmelere"* tanık olunuyor. Mamur ve Müreffeh Sovyetler işte böyle doğuyordu. Ah şu emperyalizm, Faşizm hele şu kitleleri çok kurnazca aldatabilen sosyaldemokrasi, küçük burjuva alışkanlıkları, revizyonizm, anarşizm, din vb. tüm değer yargıları olmasa idi ne güzel gerçekleşirdi benim Sosyalist Demokrasim. Evet şu tüm sınıflı toplumların pislikleri olmasa idi ne kadar güzel olacaktı benim *"sınırsız örgütlenme özgürlüğüm"!*, *"Tüm toplumun onayladığı çoğulculuğum"!* Evet, gerçekten de **T.Yılmaz**'ın söyledikleri (**Y.Öncü**, S.4 s.38) yukarıdaki engeller olmasa gerçekleşebilirdi. Hevesini kırmak istemeyiz ama, bu ütopik kuramlardan vazgeçip somut olarak tartışsa iyi olacak.

Tekin Yılmaz'ın somutu tartışmak isterken düştüğü birkaç çelişkiyi ve yanlışı ele alıp tartışmamıza devam edelim.

Yazara göre;

> *"partide eleştiri ve özeleştiri mekanizması ancak tekelciliğin olmadığı (şimdi demokrasi taraftarlarının 'merkeziyetçilik'ten sonra keşfettikleri en ileri kavram) koşullarda işleyebilir ve gerçekten de yapılan hataların düzeltilmesi olanaklı olur"*(43).

Yeni yazara göre bu mekanizma;

> *"parti çizgisinin artık tüm bir toplumsal gelişmeyi tıkayıcı özellik arz ettiği durumlarda **bir ölçüde işleyebilmekte** (a.b.ç.), ne varki **açık, tutarlı ve sorumlulukları üstlenen özeleştirilerle** (a.b.ç.) yüz yüze gelmek olanaklı olmamaktadır"*(44).

İsterseniz şimdi de aynı derginin 1. sayısına dönelim ve bizzat kendisinin Gorbaçov'dan yaptığı bazı alıntılara göz atalım:

> *"Bu açıdan yığın örgütlerinin çalışmaları ele alındığında bunların çoğunun yeterli insiyatife sahip olmadıkları görülüyor. Bunlardan bazıları her şeyden önce kendi düzenli personelleriyle bürokratik biçimde çalışıyor ve yığınlara çok az dayanıyorlar"*(45).

Ve yine kendisinin altını çizdiği bölüm:

> *"Açıktırki ('açık' ve 'tutarlı' olmayan bir açıklık herhalde-**y.n.**) böyle bir pasiflik üretimi insandan çok düşünen işyeri yöneticilerinin işine gelmektedir"*(46)

Bu buna benzer bir çok *"açık"*, *"tutarlı"*, ve *"sorumlulukları üstlenen"* eleştiri ve özeleştirileri (**T.Yılmaz**'ın bu makalesinde kendi beğenip aldığı) Gorbaçov'un düşüncelerinde bulabilirsiniz. Zaten kendisi de bunların bu niteliğinden şüphe duymuyor:

> *"Allahtan ki şu sözleri Gorbaçov söylüyor. Biz söylüyor olsaydık sosyalizmin müminleri tarafından anti-sovyetik, karşı-devrim ajanı olarak suçlanmaktan yakamızı kurtaramazdık"*(47).

'Tekelci' partilerin *'açık'*, *'tutarlı'* ve *'sorumlulukları üstlenen özeleştirilerle'* teçhiz edilmediği yönündeki keşfi henüz yapmadığı bir önceki sayıda:

> *"Gorbaçov'un anlattığı böyle daha çok şey var ama sanırız toplumun durumunu nasıl algılamakta olduğunu **yeterince açıklıkla** (a.b.ç.) ortaya koyuyor"* (48)

diyebilmektedir.

Bu derece açıklıkla eleştiri ve özeleştiriler yapılıyorsa neden aynı yazar derginin

---

(43) Tekin Yılmaz, *"Sosyalist Demokrasi Bugünün Sorunudur"*. **Yeni Öncü**, S.5., Temmuz-Ağustos 1987, s.37
(44) **A.g.y.**, s.37.
(45) **A.g.y.**, s.35.
(46) **A.g.y.**, s.35.
(47) **A.g.y.**, s.35.
(48) Tekin Yılmaz, *"Sosyalizm Örgütlenme Özgürlüğüne Karşı mı?"*. **Yeni Öncü**, S.4., Haziran 1987, s.32.

5. sayısında bunların hiç bir zaman *"olanaklı olamayacağı"* tespitini yapıyor. Tek gerekçesi var: Komünist Parti içerisinde mücadele imkanları (Sovyetler Birliği söz konusu) tükenmiştir ve bu imkanın kullanılma olasılığı hiç bir zaman *"açık"*, *"tutarlı"* ve *"sorumluluk üstlenecek"* şekilde yoktur. Öyleyse başka partilerin kurulması zorunludur ve bu tipte eleştiri-özeleştiri mekanızmasının işleyebilmesinin temel koşulu da budur. **Tekin Yılmaz**'ın bu şaşılası mantığı yukarıda da gösterdiğimiz gibi hem kendisiyle çelişmekte hem de çifte standart düzleminde işe yaramaktadır. Yani Sovyet Komünist Partisi tekelleştiği için orada *"açık ve tutarlı"* eleştiri ve özeleştiri olamaz. İşimize geldiğinde bu parti liderinin konuşması ve açıklamaları *"açık ve tutarlı"* olarak ele alınabilir.

Somutu tartıştığında bir diğer gerçek te Polonya(x) vs. örneklerinde ortaya çıkmaktadır. Yazara göre;

> *"ama ne olursa olsun, Sovyet toplumunda geri döndürülemeyecek bir takım dinamikler oluşmuş durumda (bu "geriye döndürülemeyecek dinamikleri" yukarıda yazarın tekleşen parti için beslediği umutsuzluklarla karşılaştıran-**b.n.**) Bu gün batsa da yarın yeniden çıkacak. Polonya da hep batırdılar, yeniden çıktı"*(49).

Polonya'da batırılan ve sonradan ortaya çıkan dinamik bizim bildiğimiz kadarı ile Solidarnoş. Ve bu Dayanışma Sendikası'nın sosyal demokrat, reformist çizgisinin geleceğin toplumunu kurmakta ne kadar *"dinamik"* taşıdığını bilmek isterdik. İşte bu ters ve yanlış bakış açısıdır ki **Tekin Yılmaz**'ı demokrasi havariliğine sürüklemekte ve bu çizgi onu bizim açımızdan Troçkizm'in de gerilerine itmektedir. Bu konuda Lenin'in şu sözlerini aynen aktarıyoruz:

> *"Proletarya ya devlet gücü, **merkezileşmiş bir devlet örgütü** (a.b.ç.), gerek sömürücülerin direncini kırmaya gerek halkın çok büyük bir yığınını, köylüleri küçük-burjuvaziyi, yarı-proleterleri yönetmeye yarıyan bir güç örgütü, sosyalist ekonomiyi 'işletmek' için gereklidir"*(50).

Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi bu gün Leninizm proletarya diktatörlüğü ve örgütlenme konusunda sürekli sorgulanıyor. **T.Yılmaz** da bu kervana katılanlardan sadece biri. **Ne Yapmalı** adlı eserinde Lenin şunları boşuna söylememiş:

> *"Ancak yeterince aktif çalışmaya katılma fırsatını bulamayan kimselerin sık sık toplandığı yurt dışında, özellikle küçük gruplarda, bu 'demokrasicilik oynama saplantısı' gelişebilir"*(51).

ORTADOKS ÇİZGİ ve REVİZYONİZM

Yazımızın başlarında bugün için sosyalizmi benimseyen gruplar içerisinde belirgin iki çizgiden bahsettik. Bunları tekrarlayacak olursak, birincisi; Marksizm'i ve Leninizm'i açıktan veya kapalı biçimde reddeden, özellikle Lenin'i sorgulayanlar. Bunlar içerisinde Leninizm'den henüz tümüyle kopmayan hatta ona sahip çıkmaya çalışanların önemli bir yer tuttuğunu vurguladık. Farkında olsunlar veya olmasınlar bu akımın temsilcileri Leninizm'i esas olarak iki konuda sorguya çekerek ona açıktan karşı çıkanlarla birlikte ortak bir düşünceyi ve sloganları savunuyorlar. Leninist devlet ve devrim anlayışı ile örgütlenme sorunu bu iki temel konuyu teşkil ediyor. Ortak düşünceleri de, **sonuçlardan yola çıkarak** oluşturulmuş empricisim ve positivism'in kötü bir karışımı. Şimdilik kendilerine dayanak yaptıkları iki olgu var; birincisi, özel olarak Sovyet Toplumu'nun, genel olarak tüm sosyalist ülkelerin içinde bulundukları sorunlar. İkincisi, 12 Eylül öncesi devrimci akımların Marksizm ve Leninizm adına yaptıkları

(x) Bu yazı kaleme alındığında Polonya'da **Solidarnoş** taraftarları henüz hükümete gelmemişlerdi.

(49) Tekin Yılmaz, *"Sovyetler'de Sosyalist Demokrasi mi?"*, **Yeni Öncü**, S.1., Mart 1987 s.37.
(50) V.İ.Lenin, **İşçi Sınıfı Partisi Üzerine**, Sol yayınları, s.330.
(51) V.İ.Lenin, **Ne Yapmalı**, Yücel Yayınları, s.185.

olağanüstü boyutlardaki filisten yorumlar ve uygulamalar(*). Onlar bu olgulardan yola çıkarak pek yeni olmayan, araştırıldığında sınıf mücadeleleri tarihinde pek çok benzeri bulunan bir teoriye ulaşıyorlar: Revizyonizm. Bu tanım belki de Leninizm'e açıktan karşı çıkanlar için daha uygun düşmektedir. Lafta Leninizm'i savunanlar için en uygun tanım ise her halde sosyal-revizyonizm olması gerekir.

Yukarıda altını çizdiğimiz bu iki olguyu teorize edenleri bu yola sevkeden nedenleri araştırdığımızda karşımıza yeni ortak noktalar çıkıyor. Bu çizginin savunucularının bir kısmı Leninist devrim ve parti anlayışının yetersiz, dolayısıyla yanlış olduğu sonucuna uluslararası bazı gelişmeleri inceleyerek veya inceleyenlerin görüşlerinden etkilenerek ulaşıyorlar. Örneğin **M.Ali Aybar** ilk defa 1968 Çekoslavakya işgali ile bu *"gerçeği"* yakalıyor. Yine **Murat Belge** 1972-74'lerdeki hapishane deneyiminin şokundan ve o dönemde bazı Fransız Komünist Partisi üyelerinin görüşlerinden etkilenerek bu çizgiye yöneliyor.

Leninist çizgiyi henüz terketmeyen **Tekin Yılmaz** ile yarı yolda olan **Recep Gökırmak** ise esas olarak 12 Eylül'ün yarattığı şokun ve Avrupa mülteciliğinin zorunlu atmosferinin etkisiyle bu olguları inceleyip, teori haline getirmeye çalışıyorlar.

Pekala, burada Troçkizmin yeri nedir? O hangi olgulardan yola çıkıyor? Açıkça kabul etmek gerekir ki, Troçkizm bu akım içerisinde en köklü olanıdır. Ve daha gelişmiş bir teoriye sahiptir. Bu teori, Rus Devrimi'ni baştan sona yaşayan bir entellektüel devrimcinin görüşlerine (Bu görüşlerin özünde ne kadar tutarsız ve yanlış olduğunu Lenin ile olan mücadelesini inceleyerek görebilirsiniz.) dayanmakta. Fakat esas olarak ta Troçki'nin komünist partisinden atılmasından ve Stalin'in muhaliflerine karşı uyguladığı terörün sonuçlarından güç almaktadır. Bu açıdan **T.Yılmaz** ve **R.Gökırmak** gibi bu alanda henüz toy olanların aynı kulvarda koştukları sürece Troçkizm'in cazibesine kapılmamaları hemen hemen imkansızdır. Troçkizm bunlara ilerledikleri yolda sayısız imkanlar sunacaktır. Kendisinin çoktan geçtiği bu çapraşık yoldan el yordamıyla geçmeye çalışanlara kılavuzluk yapacağı, onlara elini uzatacağı açıktır. Her ne kadar **T.Yılmaz** bu eli ısrarla reddediyor olsa da *"herşeye kadir"* ortak mantık bunun uzun süre devam etmesine imkan vermeyecektir. Zaten **R.Gökırmak** biraz utangaç da olsa bu eli tutmuştur. Bu kaçınılmazdır ve **T.Yılmaz**'ın tek ülkede sosyalizm gibi temel sorunlardan kaçışı da fayda vermeyecektir. Bir kere kuş ökseye basmıştır. Attention monsieur! Vous vous trompez...(x)

Bu çizgiye henüz yeni yaklaşanların sıkça düştükleri belirgin bir hata var. Burada buna değinmeden geçemiyeceğiz. Aslında bu herhangi bir teoriyi yeni benimseyen her aceminin başına gelebilir ve gelmektedir. Örneğin Sovyet Sosyalist Sistemi'nin bugünkü sorunlarına at gözlüğü ile bakıp da bundan dehşete düşenler dizlerini dövüp çoğunlukla şu ortak sonuca ulaşıyorlar: Keşke iktidar alınmasaydı! Veya **T.Yılmaz**'ın ifadesiyle:

> *"Biliyoruz ki bir sınıfın başına gelebilecek en kötü durum iktidar alma durumunda değilken **iktidarın onun ellerine düşmesidir.** (a.b.ç.)"*(52).

Bu orijinal mantık bir kaç sayfa ileride kendini şu şekilde ortaya koyuyor:

> *"Böyle geçiş durumlarında çok şey siyasal belirlenmeler altında cereyan eder. İleriye yönelik siyasal tercihler yapılabilir ve **sonuna kadar savaşarak yenilgi de kabul edilebilir***

(*) Bugünkü çizginin başını çekenlerin çoğunun o günlerde bu yorum ve uygulamaların yine başını çektiklerini hatırlatmakta yarar var. Henüz bir siyasi rejisörümüz olmadığı için her isteyen her istediği konuda başrolü oynamakta tamamen serbest. Fakat unutulan şey ortaya konan *"sanat şahaserlerinin"* *"AÇIK GİŞE"* bile seyirci bulamamasıdır. Önemli sorunlardan biri de kalitesiz oyunlarda artık figuranların rol almak istememeleridir.

(x) Dikkat Bayım! Ökseye basıyorsunuz!

(52) Tekin Yılmaz, *"Bir Kez Daha Sosyalist Demokrasi Üzerine"*, **Yeni Öncü**, S.11., s.45.

(a.b.ç.)"[53].

Aydınlar için soyutta, sorunları çözmek gerçekten çok kolay. Fakat sorunların pratikte sonsuz derecedeki çeşitli gelişmeleri bu aydın kafalara yeterince yansımadığı için, tumturaklı çoğu çözümlemeler aslında bir hiç olmaktan öteye gidememektedir. Örneğin, "*sonuna kadar savaşarak yenilgi de kabul edilebilir*" sözünü aynı yazar 1917 Ekim Devrimi sonrası (tabii o dönemde yaşamış olsaydı) söyleyebilir miydi? Uzaktan gazel okumak güzel bir şey! Önemli olan o anı yaşamak, tüm benliğinde duymaktır. Eğer bayım, 1917 Ekim Devrimi sonrası Boşeviklere ve önderleri Lenin'e dönüp: "*Yoldaşlar biliyorsunuz siyasi iktidarı alma durumunda değilken o elimize düştü. Tek partililik, mutlak merkeziyetçilik, çelikten bir disiplin vb. gibi sosyalizme denk düşmeyen zorunlulukları red edelim. Açıktır ki bir çok şey siyasi belirlenmeler altında cerayan ediyor, bu nedenle sosyalizmin çoğulculuk türünden demokrasi ilkelerini her şart altında yükseklerde tutalım. Bu yüce ilkemizin bize verdiği güçle savaşalım ve yenilgiyi isterseniz kabul edelim.*" diyerek, bir güzel nutuk atsaydın, acaba nasıl bir cevap alırdın, hiç merak ettin mi? Veya bu cevap seni ilgilendirir miydi? Pek sanmıyoruz. Biz yine de isterseniz Bolşeviklerin cevabını dinleyelim; oldukça uzun ve eğitici olacak: "***Yoldaş Tekin** çok safça öneriler getiriyorsun*" diye başlayıp devam ederlerdi. "*Şu iktidarı alma durumunda değilken elimize düşmesi de ne oluyor? Yoksa sen **Bütün İktidar Sovyetlere!** sloganımızı ve buna uygun taktiklerimizi unuttun mu? O elimize düşmedi; biz onu büyük fedakarlıklar ve acılarla bezenmiş, çok uzun bir hazırlıktan sonra 1917'de burjuvaziden tam 9 ay süren çok çetin savaşlar sonucunda zorla aldık. Armut piş ağzıma düş ancak masallarda olur sevgili yoldaş. Sen tek particiliğe, merkeziyetçiliğe ve çelikten bir disipline karşı olduğunu söylüyorsun. Bunlar, bu vazgeçilmez silahlar olmadan beyaz orduya karşı bırakalım dört yıl dört gün dahi dayanamazdık. Bunların zorunlu fakat ilke haline getirilmemesi gerektiğini söylüyorsun. Sana gerçeğin bir yanına işaret ettiğini, tümünü kavrayamadığını hatırlatmak zorundayız. Biz tek particiliği sosyalizmden komünizme giden uzun yolda belli bir an için kaçınılmaz bir uygulama olarak düşünmek zorundayız. Devrimin hemen sonrası biz diğer emekçi sınıflarla (köylülük ve yoksul köylülük) iktidarı paylaşmamız gerektiğini biliyoruz. Dolayısıyla bu süre içerisinde çok partililiğe biz de taraftarız. Ama biz bunun geçici olduğunun bilincindeyiz. Çünkü bu sınıfları ortadan kaldırmaya yönelik planlarımızı pratiğe aktardığımızda, yani sovyetleri sadece proletaryanın eline vermek için gerçekten muazzam bir çabaya girdiğimizde, proletarya dışında hiç bir sınıfın partisinin olmayacağı gerçeğini de kabul etmemiz gerekiyor. Sen zorunlulukları ilkeler, erdemler haline getirilmesine karşı olduğunu söylüyorsun. Sana tamamen katılıyoruz. Fakat çok particiliğin senin ifadenle çoğulculuğun bizim sosyalist toplum sürecinde zorunluluktan doğan geçici bir olgu olduğu gerçeğini kavraman gerekirdi. Nasıl oluyor da 'zorunluluklar ilke haline getirilmemeli' derken çoğulculuğu ilkeleştiriyorsun? Pek anlayabilmiş değiliz. Görüyoruz ki yerinde duramıyorsun, belki de yanlış anlaşıldığını düşünüyorsun. Sabırsızlanma hepsine cevap vereceğiz.*

*Sen proletarya partisi içerisinde de ayrı düşünenlerin çıkabileceğini dolayısıyla bunların da kendilerini parti olarak ifade edebilme özgürlüğünün yasal olarak güvenceye alınmasından yana olduğunu söylemeye çalışıyorsun; Ah! **Yoldaş Tekin,** herşeyi birbirine karıştırıyorsun. Bir kere parti içerisinde farklı düşünenlerin hem partide hem de sovyetlerde özgürce fikirlerini açıklayıp mücadele edebilmeleri için ayrıca bir yasa çıkartmak isteğinde, ki önerinle devrimimizin ve sosyalist sistemimizin özgün ni-*

---

(53) A.g.y., s.52.

teliğini yeterince kavramamış olduğunu gösteriyorsun. Zaten bu karakteri hemen kavramalarını insanlarımızdan beklemiyoruz. Eğer sosyalizmi daha iyi ve daha doğru biçimde nasıl kurarız amacıyla farklı düşünceler ortaya çıkmışsa-ki bu kaçınılmazdır- biz bu düşüncelerin proletarya sınıf zemininde kaldığı müddetçe (sen bunu sosyalist sistemin kabul edilmesi olarak açıklıyorsun) onlara her türlü özgürlüğü zaten parti ve sovyetlerde tanıyoruz. Bu konuda hiçbir kısıtlama getirmiyoruz. Biz yasaklamayı bu düşüncelerin proletarya bakış açısından ayrıldığında yani onu yozlaştırmaya çalışan başka bir sınıf bakış açısına yöneldiğinde düşünüyoruz ve bu anlamda komünist parti dışında da her türlü parti kurulmasına genel olarak karşıyız. Eğer böyle bir yol izlemeyeceksek proletarya diktatörlüğü ne anlama gelir? Proletarya dışındaki tüm sınıfları ortadan kaldırarak sınıfsız topluma yöneliceksek, biz proletarya saflarındaki her türden düşünce farklılığına zaten sınırsız özgürlük tanımak zorundayız. Bu düşünceler yeterki proletarya diktatörlüğünü zayıflatacak hiç bir eğilimin örgütlenmesine hizmet etmesinler. Aksi durumda diktatörlüğümüz devreye girecektir. Yo, yo niyetimiz kimseyi korkutmak değil, senin tarafından anlaşılmayan sosyalist sistemimizin bu ikili yönüdür. Biz proletarya zemininde her türlü düşünce farklılığına; sınırsız özgürlükleri, parti tüzüğümüzde ve sovyet anayasamızda yer vererek sağlamak zorundayız. Bu sonsuz özgürlük eğer parti birliğimiz ve proletarya diktatörlüğünü bozmayacaksa onu her şart altında güçlendirecek ve sınıfsız topluma giden yolda çözülmesine hizmet edecek ise verilmelidir. Hatırlarsın biz parti faaliyetimizde de benzer bir ilkeyi savunmuştuk. Eleştiri ve tartışmada özgürlük, eylemde birlik. Yani eylem birliğini bozan bir eleştiriye hiçbir yerde ve hiçbir şekilde imkan tanımamak, eylem birliğini bozmayan eleştiriye ise tam bir özgürlük. Sovyet sistemimizi destekleyen ve onu güçlendiren her tür düşünceye özgürlük vermeye hazırız. Fakat biliriz ki bu destek esas olarak proletaryanın saflarından gelecektir. Hatta proletaryanın geri kesimleri bu desteği bazen bizden esirgiyeceklerdir. Onları eğiteceğiz. Doğru yola sevk için elimizden geleni yapacağız. Ama onlara ayrı parti kurmaları için asla yasal güvenceler vermeyeceğiz. Sosyalist sistemimizi destekleyen her farklı düşüncenin partimizde ve sovyetler içerisinde örgütlenip mücadele edebilmesi için senin de belirttiğin gibi yarışabilmesi için biz yasal güvenceler getirebiliriz ve getirmeliyiz. Yanılmıyorsak sen, partimizin geleceğini 'farklı görüşleri savunanların hain ilan edildiği, var olan çizgi ile çatışmaya giren her kişinin hemen ihraç edildiği, partide ki aksaklığa karşı çıkıldığında siyasal hayatın sona erdiği, kendini kitlelerin değil ordu ve polis gücü ile koruyan' türden gelişmelerin beklediğini söylemek istiyorsun. Eğer bugünden ivedilikle çok partililiğe geçmezsek veya bunu yasal bir güvenceye kavuşturmazsak yukarıdaki tehlikelerin kaçınılmaz olduğunu anlatmaya çalışıyorsun. Ah! şu sınırsız örgütlenme özgürlüğüne verdiğin tutku derecesindeki bu önem bir bilsenki hiç bir sorunu çözmez. 18 yaşındaki bir delikanlının ateşli tutkusu ile hep aynı şeyi tekrar etmen düşünceni tamamen etkisiz hale getiriyor. Sana hatırlatmamız gerekir ki yukarıdaki tehlikeler, çok partililiğe geçmiş olsak da her zaman mümkündür. Bir an senin gibi düşünüp çoğulculuğa geçelim. Burjuvazi dışındaki tüm kesimler partilerini kursunlar. Pekala bu partiler, sovyetler, sendikalar, kolhoz ve sovhozlarda çalışacak mı? Eğer sınırsız örgütlenme özgürlüğü diyorsak bu soruya evet demek zorundayız. Şimdi bu partiler sovyetlerde çoğunluğu ele geçirirlerse komünist partisi olarak iktidarı onlara devredecek miyiz? Elbette ki bu çoğunluk komünist parti dışında kendini bir koalisyon olarak da kendini ifade edebilir. Bizim gibi iç savaştan yeni çıkmış ve %80'i köylü olan bir ülkede bu türden bir sonuç pek şaşırtıcı olmayacaktır. Böyle bir gelişme belki abartılı bulunabilir. Ama bir ihtimaldir ve gerçekleşebilir. Bu durumda tavrımız ne olacaktır?

Buna cevap verebilirmisin? Eğer iktidarı sırf çoğulculuk aşkına anti-proleter koalisyona devir edecek isek, kusura bakma ama sen bizim öğretiden ve tarihimizden pek bir şey anlamamışsın.

Şimdi de proletarya dışındaki partilerin iktidarı alacak kadar güçlenmemiş oldukları durumu tahlil etmeye çalışalım. Bunlar, eğer sınırsız örgütlenme özgürlüğünden söz ediyorsak, tıpkı bizim gibi gençlik, kadın, ulusal seksiyon, sendika vb. yerlerde örgütleneceklerdi. En önemlisi de sosyalist devrimi kurmak için gerekli kolhoz ve sovhoz türünden kollektifleştirme girişimlerine karşı çıkıp, Sovyetlerdeki siyasi güçleri ile bu karşı çıkışı sürekli besleyecek olurlarsa (ki toplumumuzun çoğunluğunun küçük meta üreticileri olduğunu hatırlayalım ve böyle bir sonucun neredeyse kaçınılmaz olduğunu kabul edelim) o yüce çoğulculuk ilkemizin yüzü suyu hürmetine ya sabır mı diyeceğiz? Sanırım sen bizim proleter demokrasimizi, burjuva demokrasisi ile karıştırıyorsun.

Biz en olumsuza dikkat çekerek sorunu ele almaya çalıştık. Nasıl ki sen parti yönetiminin kötü niyetli kişilerin eline geçme ihtimali ile, yani en olumsuz duruma göre yola çıkıyorsan, tıpkı bizde senin gibi yaptık. En kötü ihtimali dikkate alarak proletaryanın çıkarlarını zedeleyebilecek her türden gelişmeye karşı kesin tedbirler öneriyoruz. Tedbirlerimiz proletarya diktatörlüğünün zorunlu sonuçlarıdır. Bunları üç ana yöneliş olarak defalarca belirttik.

Sonra, şu çoğulculuk sistemi dediğin şeyi biz tarihi bir anda, o da zorunlu olduğumuz için 1917 Sosyalist Devrim'inin hemen sonrası kullandık. Eğer muhaliflerimiz silaha sarılmasalardı bu sistemi daha bir zaman sürdürecektik. Çoğulculuk sistemi, bilmen gerekir ki, bize kapitalist toplumun mirasıdır. Yani burjuva siyasal içeriklidir. Nispi temsil sistemi de olarak adlandırılan bu işleyiş en geniş biçimde serbest rekabet döneminde uygulanma imkanı bulmuştur. Bu sistem esasında tüm burjuva kesimlerin (büyük, orta ve küçük burjuvazi) gerçekten kardeşçe, eşit ve özgür biçimde siyasi faaliyetlerini sürdürebilmesini garanti altına alır. Mevcut ekonomik sistemin o günkü ilişkileri siyasi üst yapıda da böyle bir işleyişi öngörür. Ne var ki hiç bir dönem ve hiç bir kapitalist ülkede tam anlamıyla uygulandığı söylenemez. Emperyalist gelişmeyle birlikte zaten esas olarak uygulanmamaktadır da. Çoğulculuk sistemi, kapitalist toplum ilişkilerinin (çok çeşitli sınıfsal mozaiğinin) zorunlu bir sonucudur. Aslında nispi temsil sistemi Marksist terminolojide burjuva demokrasisine en uygun işleyiş olarak geçer.

Burjuva demokrasisinin Demokratik Cumhuriyet olarak da adlandırıldığını biliyoruz. Kapitalist serbest rekabet dönemine uygun düşen bu diktatörlük biçimi burjuva sınıflar için (yöneten, sömüren yani hakim sınıf için) demokrasi demektir. Onun için demokratiklik tüm burjuva sınıfların hiç bir ayırıma tabi tutulmadan (pratikte böylesine saf biçimde gerçekleşemez elbette, yasal olarak böyledir.) Siyasi iktidara ortak olmaları demektir. Fakat cumhuriyet sistemi her zaman böylesine demokratik biçimde gerçekleşmez. Hakim sınıfların burjuvazinin orta ve küçük kesimlerini siyasi arenadan uzaklaştırdığında seçim sistemi artık aristokratik veya oligarşik cumhuriyet olarak adlandırılır.

İşte buradaki tüm burjuva sınıf'ların katılımını garanti altına alan yasa, örneğin emperyalist sistem içerisinde pek işlemez. Buradaki demokratiklik, sistemin ***çoğulculuğunu açıklar,*** *seçim ise cumhuriyet olmasını. Fakat sınıfsal katılıma bağlı olarak biçim alır: Demokratik, oligarşik, aristokratik gibi...*

İşte sen bize bu burjuva sistemini öğütlüyorsun. Halbuki Sovyet Sistemimizin bundan milyon kere daha demokratik ve 'ÇOĞULCU' olduğunu bilmen gerekirdi. Prole-

tarya sınıfsız topluma giden yolda sınıfları tümden tarih sahnesinden silmek için iktidarını, devrimin dayattığı zorunluluk dışında, hiç bir zaman ve hiç bir şekilde ve hiç bir sınıfla paylaşmaz ve onu devretmez. Bırakalım devretmeyi, onun en ufak bir zaafa uğratılmasına dahi müsaade edemez. Çoğulculuk kapitalist toplumun malıydı. Artık sosyalist toplumun proletarya temelinde yükselen bir sovyeti var. Çoğulculuk, kapitalist toplumda ***azınlığı oluşturan*** *hakim sınıfların sistemiydi, sovyetler sosyalist toplumda* ***çoğunluğu oluşturan*** *bir sınıfın ürünüdür. Kapitalizm hem ezen, hem de ezilen sınıflar açısından BİR YÖNÜYLE çeşitlilik ve çokluk ile simgelenir ve onunla vardır. Sosyalizm (sınıfsız toplumun ilk aşaması) ise ezen (proletarya) açısından TEK'LİĞİ, ezilenler (proletarya dışı sınıflar) açısından da HİÇ'LİĞİ simgeler. Ve varolanı da yokederek komünizme evrilir. Sanırız ikisi arasındaki fark yeterince açık.*

Gelelim şu yasal güvence sorununa. Sevgili ***Tekin****, yasalar herşeyden önce sınıflar içindir. Proletarya için en sağlam yasal güvence Sovyet Sistemi'nin kendisi değil midir? Bu sistem işlemiyor diyorsan, biz de sana diyoruz ki onu işletecek yasal güvenceleri, onun da ötesinde demokratik adımları atalım. Sen hala sınırsız örgütlenme özgürlüğünün yasal güvencesi diye tutturuyorsun. Bak biz sana bunun nasıl hiç bir anlamı olmayacağının, hiç bir güvenceyi taşımayacağının özlü bir açıklamasını yapalım.*

Diyelim ki iç savaş sonrası çok partiliği yasal güvence altına aldık. Dolayısı ile 'DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİ'lerimiz, 'İŞÇİ MUHALEFETİ'miz vb. partilerini kurdular. Partimizin başında da ***Stalin*** *var. O hani despot diye andıkları, hani o 'FARKLI GÖRÜŞLERİ SAVUNANLARI HAİN İLAN EDEN', 'kendisi ile çatışmaya girenleri partiden ihraç eden, partideki aksaklığa karşı çıkanların siyasi hayatlarını sona erdiren, kendini kitlelerle değil, ordu ve polis gücü ile koruyan'* ***Stalin.*** *İşte o bizim biraz kaba olan* ***Josef*** *komünist partinin başında olduğu, polis ve ordu gücüne dayandığı için, partilerini kurup çoğulculuğun ve 'DEMOKRASİ'nin altında cik cik öten muhaliflerimizi can sıkmaya başladıklarında bu defa partiden değil, ülkeden 'ihraç' edecektir. HİÇ BİR YASA siyasi erki elinde bulunduran kötü niyetli yöneticiler için hiç bir şekilde engel teşkil edemez. Yeterki niyet bozuk olsun. Dolayısıyla o senin güvencen ve çoğulculuk geleneğin olsa olsa bir iç savaşa yol açar. Yeni bir iç savaş.*

Bak, işte buna sovyet toplumunun hiç tahammülü yok. Biz iradi ve bilinçli geri adımlar atabiliriz. Bu kontrollü geri adım daha ileri sıçramak içindir. Eğer sen de ekonomik alanda uyguladığımız NEP'in benzerini siyasi hayatta uygulamamızı istiyorsan, sana cevabımız şu olacaktır: ***Koşullara bağlı olarak ve gerekli ise*** *bu türden geçici tedbir ve taktikler her zaman mümkündür. Yeter ki bunun gerekliliğine bizi inandır. O zaman biz de senden şu 'çoğulculuğun ilke olduğu' yolundaki saçma düşünceden vazgeçmeni talep edeceğiz.*

Sanırım sen 'çok uzaklara' bakarak geleceğimizin hiç te iç açıcı olmadığını görüyorsun. Örneğin, ***Stalin Yoldaş****'ın, düşüncelerimizi hayata geçiremeyeceğini tasarlıyorsun. Belki de haklısın, bir kere daha tekrarlamak gerekirse bazen çok güzel yasalar bile kötü uygulayıcılar elinde paçavra haline gelir. Bundan ürkmemek gerekir. Biz çağdaş bir toplumu, deyim yerindeyse el yordamı ile kurmaya çalışıyoruz. Burada senin istediğin her farklı düşüncenin ayrı parti kurmasını garanti altına alan yasanın da kötü uygulayıcılarının elinde hiç bir işe yaramaz hale getirilebileceğini altını çizerek belirtmek gerekiyor. Sorun yasalar çıkartmakta değildir. Sorun proletaryanın bakış açısından hareketle onun öncüsünün bugüne kadar ortaya koyduğu siyasi gelenek, yetenek ve devrimci ruhu her şart altında sürekli kılmaktır. Bunun sürekli kılınmasının bugün için yollarından birincisi proletarya dışındaki sınıfların ortadan kaldı-*

rılması; ikincisi, sovyet sistemini gerçekten proletarya demokrasisinin uygulandığı bir mekanizma haline getirilmesi; üçüncüsü de proletarya enternasyonalizminin tavizsiz biçimde sürdürülmesi olacaktır.

İşte sosyalist toplumun kurulmasına, onun komünizme evrilmesine hizmet eden üç temel yönelişimiz, işte ulusal, dinsel ve her türden gerici değer yargı ve alışkanlıkları, insanların yüzyıllardır besleyip geliştirdiği bireycilik sendromunu alt edecek olan toplumsal kurtuluş alternatifimiz bunlardan başkası değildir.

Sonra şu 'savaşarak yenilgiyi de kabul edebiliriz' düşüncesi de ne oluyor? Yoksa Paris Komün'ü sonucunu değerlendiren Marx'ın ve Engels'in düşüncesine atıfta mı bulunmak istiyorsun? Onlar 'bir kere silaha sarılındığında sonuç yenilgi de olsa bu savaşa devam edilmeli' diyorlardı. Bunlar tamamen ayrı şeyler. Biz silaha sarıldık ve zafer kazandık. Şimdi bu zaferimizi devam ettirmek istiyoruz. Yenilgiyi kabüllenmemiz mümkün değil. Eğer bizim irademiz dışında bir yenilgi gerçekleşir ise biz bundan gerekli dersler çıkartıp, zafer için yeniden ileri atılmaktan kaçınmayız.

Seni bu kötümser düşüncelere iten sanırız gelecekteki sosyalist sistemimizin bugünkü zorunlu uygulamalarının gelenek haline gelmesiyle çok kötü noktalara sürükleneceği endişesidir. Endişelenmeye hiç gerek yok. Proletarya dışındaki sınıflar tarih sahnesinden silinmiş ise, tarımda kollektifleştirme tamamlanmışsa, sovyet sistemi varlığını sürdürüyorsa sistemimizi düzeltmenin her zaman imkan ve güvenceleri mevcut demektir. Yere sağlam basmak kadar, güvenli bir yere basmak da gerekir. İşte böyle bir yere HIZLA basmaya kalktığında bazen arka üstü otursun, ama tekrar ayağa kalkabilecek imkan ve güvencelere sahipsindir. Güvenli olmayan kaygan zemine bir de hızla basmaya kalktığında düşüp beynini parçalaman mümkündür. Aman, dikkat ***TekinYoldaş!****''.*

Evet, Bolşeviklerin bu söylevinden sonra bize hiç bir söz düşmez herhalde.

İkinci çizgiyi biz Devrimci Komünizm olarak adlandırıyoruz. Bunu esas olarak Ortodoks Komünizm biçiminde de ifade edebiliriz. Marksist düşüncenin yozlaştırılmaya çalışıldığı 1900'ler Çarlık Rusya'sında Lenin bu ayırımı şöyle yapıyor:

> *''Dahası var, bu günkü sosyal-demokrasiyi, devrimci (Ortodoks diye bilinen) ve oportünist (Revizyonist, Bakanlıkçı, Reformist) sosyal-demokrasi diye ikiye bölen uzlaşmaz karşıtlığın da bu olduğunu herkes biliyor''*(54).

Gerçekten de bugün böyle bir ayrımın devam ettiğine ve ülkemizde de bunun giderek netleştiğine tanık oluyoruz. (*)

---

(54) V.İ.Lenin, **İki Adım İleri Bir Adım Geri**, Sol yayınları, s.215.

Nisan 1989

(*) **Yazarın Notu:**

Bu yazı Ekim ayı itibarıyla basılması düşünülmüş fakat yazarından kaynaklanmayan nedenlerden dolayı bu sayıya kalmıştır.

Yazı üç temel bölümden oluşmaktadır.

1. bölüm: *''DİKTATÖRLÜK VE DEMOKRASİ''* başlığı altında proletarya diktatörlüğü ve sosyalist toplumun kuruluş ilişkilerine genel bir perspektif sunmaktadır.

2. bölüm: *''ÖRGÜTLENME''*. Bu bölüm örgütlenme sorunlarına yer vermektedir. Özellikle ülke koşullarına uygun bir örgütlenmeyi Marks ve Lenin'in düşünceleri ile birlikte ele alıp yer yer polemiklerle zenginleştirerek yeni tipte bir örgüt anlayışı sunmaktadır.

3. bölüm: *''ÇALIŞMA TARZI''*. Bu başlık altında tanıma, olaylara ve olgulara yaklaşma ve yönlendirmede anahtar olan çalışma tarzımız nasıl olmalıdır sorusuna ülke gerçeklerine uygun yanıtlar verilmekte, çalışma tarzının ideolojik, politik ve örgütsel mücadelede nasıl ele alınıp uygulanacağını açığa çıkarmaktadır. Bu yazı, düşünce, insan ve onun eyleminin Komünist bir hareketin yaratılmasındaki rolünü ortaya koymaktadır. Ve bu başlık altında ilk defa bir teori sunulmaktadır.

BU KIRLANGIÇLAR GİTMEMİŞLER MİYDİ?

Giden gelen yok. Bir titreşimdir bu.
Durugan fulyanın üstünde arı.
Bir diyapazon gibi titremekte, Kırlangıç
Tarihsizdir. Belleğim sarsılıp duruyor denizde.
Martı bir uçta kanat, bir uçta ses.
Ya sabah, ya öğle. Gemici ve bulut,
Güneş ve yağmur kılpayı bir dengede.
Dolu bir boşluğu doldurup boşaltmak işimiz.
Ölülerle, gecelerle, sümbüllerle.

Melih Cevdet ANDAY

Cumhur İlyasoğlu
(19 Eylül 80)

Behzat Baykal
(10 Aralık 84)

Aynur Sertbudak
(10 Aralık 76)

Mete Vural
(27 Aralık 78)

Murat Kürekçi
(Aralık 1979)

DOĞAÇLAMA

Gitmişlerdi fakat şu kuş
yağmurun salıncağında kanadını unutmuş.
Gitmişlerdi fakat kırılgan bir tarih
alıngan bir söylence unutkan bir kuş
gözleri körebe, cıvıltıları yokuş...

Sezai SARIOĞLU

Selami Er
(1979)

AKINTIYA KARŞI

Ahmet URAL

18 kişinin imzalamış oldukları deklarasyonla başlayan ve bugün sosyalist sol'un hemen bütün sektörlerini içine katarak gelişen tartışma birliği, Türkiye Sosyalist Hareketi tarihinin bir çok bakımdan özgün bir döneminde, aynı ölçüde özgün ve tarihsel olarak önemli bir pratiği kurarak ilerliyor. Söz konusu tartışma birliğinin hedeflemiş olduğu *"birliğin tarihsel imkanları ve teorik arka planı"*nın kurulabilmesi ve sürecin en önemli eksiği olan pratik ayağının, işçi sınıfı içinde pratik mücadelenin, bu tartışmadan çıkarılacak olan fikri sonuçlara uygun bir tarzda inşa edilebilmesi, ancak bu tartışmanın hangi dünya-tarihsel bağlamda ilerlediğini, kapitalist ve *"sosyalist"* toplumların yaşamakta olduğu gelişmelerin bizlerin önüne ne türden problemler yığmış olduğunu kavramakla mümkündür. Aksi halde *"yukardan aşağı devrim"* gibi görünen, gerçekte tarihen maddi gelişmelerin dayatmış olduğu soruların ve sorunların yığılmasıyla *"**aşağıdan yukarıya** dayatılmış olan"* tartışma ve birlik talebinin gerçek mahiyetini anlamak mümkün olmayacağı gibi, **Yeni Öncü** geleneği de dahil devrimci popülizmden kopup Leninizme ulaşmak isterken Stalinizme sarılmış ve ondan derinden etkilenmiş grupların Stalinizmden bu kadar hızlı kopuşlarını anlamak da mümkün olmaz.

Yıllarca, uluslararası sosyalist hareketin-ucundan köşesinden çekiştirse de, revizyonist diye eleştirse de esas olarak sosyalist diye savunduğu ve böylesi bir savunma temelinde bir yandan siyasal prestij toplamaya çalışırken bir yandan da kendi gelecek tasavvurunu şekillendirdiği toplumlar, kapitalist dünya pazarıyla ve burjuva toplumuyla arasına ördüğünü iddia ettiği duvarlarla birlikte çökmeye başladı. Stalinist mirasın biriktirip getirdiği sınırsız bir çelişkiler yumağı olarak bu toplumlar, baskı, tekelcilik, ve *'reel sosyalizm'* tanımlarından örülmüş bir kabuğun içinde dondurulmuştular. Bu kalın kabuğun stabilize etmeye çalıştığı tüm dinamikler, önce tek tek bir sübap bulamadığından kabuğu çatlattı bizler bu çatlaklardan sızan kötü kokuların ve çatlak seslerin anlamlarını yorumlamaya çalışırken, birdenbire ve topyekün, tüm dinamikler kabuğu ve kabuğa uyumlu olarak şekillenmiş sosyalizm anlayışlarımızı da parçalayarak kendilerini ortaya koydular.

Kapitalist dünya pazarında yaşanan yeniden yapılanma ve işbölümü sürecini, bunun bir sonucu olarak 24 Ocak kararları ve 12 Eylül askeri darbesiyle başlayan, henüz ilk evresini yaşadığımız ekonomik, siyasal ve sosyal süreci daha kavramaya çalışırken, sosyalist denilen toplumları önemli bir kısmını kapitalist restorasyonun eşiğine doğru sürükleyen bir dizi gelişmeye ve muhtemel sonuçlarına yaklaşabilmiş bile değiliz. Oysa **Yalta** konferansıyla açılan ve **Malta** konferansıyla muhtemelen kapa-

nacak olan tarihin önemli bir evresinin, tüm sonuçlarını bir sonraki evreye devredeceği ve bunun da en hafifinden dünya pazarında oluşan işbölümü ve ilişkilerin topyekün yeniden gözden geçirilmesine neden olacağı şimdiden görülebilen ilk sonuçlar.

II.Enternasyonalin bilim yöntemi açısından pozitivist, tarih perspektifi açısından determinist/ekonomist, siyasal perspektifi acısından milliyetçi Marksizm yorumu, nasıl sosyal demokrasiyi ürettiyse, önemli bir benzerlikle **Stalin** ve Komüntern'in üçüncü dönem önderliğinin Marksizm yorumu ışığında üretilen sosyalizm pratikleri de bugün yeniden *"sosyalist"* ülkelerde sosyal-demokrasiyi iktidara getirmeye başlamıştır. Sosyal-demokrasinin popüler liderleri liberal aydınlar ve burjuvazinin borazan parti ve medyalar hep bir ağızdan sevinç çığlıkları atarak Komünizmin iflasını ve sosyal demokrasinin tarihsel zaferini ilan ediyorlar. Bu şiddetli propagandanın altında neredeyse tüm bir Avrupa'da bir süredir Marksist olmak ayıp sayılmaya başlandı.

Türkiye gibi son derece muhafazakar, terörist burjuva siyaset odaklarının, partilerin ileri gelenleri TV'de *"komünizmin bir tehlike olmaktan çıktığını, böylece 141-142 gibi maddelere gerek kalmadığını"* söylemeye başladılar bile. Bu maddelerin kaldırılmasının ne kadar söz konusu gelişmelere bağlanabileceği bir tartışma konusu olsa da burada asıl önemli olan bu propagandanın yaşanan pratiğin üzerinde ülkemizde de merkezi olarak gündeme sokulmuş olmasıdır... Böylece, güçlü bir **sağ dalga** hızla üzerimize doğru gelmektedir.

Bunun ülkemizdeki pratik ayağı, burjuva kampta merkez sağ, özellikle de sosyal demokrasi, sosyalist kampta da yeni sosyal demokrasi, olacaktır.

Birlik Tartışmaları ve Deklarasyonun Önemi

12 Eylül yenilgisinin dünya ve Türkiye tarihindeki örnekler bakımından son derece farklı bir nitelik taşıması, sahip olunan sosyalizm anlayışının ürettiği pratik ve politik sonuçların tıkanması ve tükenmesi anlamını taşımasındandı. Bu durumun yaratmış olduğu prestij kaybı ve marjinallik bugün yukarıda saydığımız uluslararası sürecin sonuçlarıyla da örtüşmüş durumdadır. Bu durumdan çıkış ancak **dünden itilim alarak değil ancak sosyalizmin genel alanından ve yarından güç alarak** mümkündür. Bu bizi, **Devrimci Marksist eğilimli solun en geniş kitlesinin sınıf içindeki birlikte eyleminin kuracağı pratik alan üzerinde, teorik değiş tokuş içine girebileceğimiz bir çözümü** aramaya itmek zorundadır. İşte deklerasyon ve çevresinde oluşmuş bulunan tartışma birliği tam da bu noktada iki yönlü bir tarihsel işlev görmektedir. Deklerasyon, biryandan modern bir mücadele zemininin *"teorik ve tarihsel arka planını"* kurma imkanı yaratırken diğer yandan sosyalist kampta gündem ve insiyatif dengesi oluşturmuştur. Buradan devamla ilkeli bir modern mücadele zemini kurulabilirse tüm bu tartışmaların bir üst evreye sıçratılması ve işçi sınıfı temelinde yürütülecek birleşik bir mücadele üzerinde sözünü ettiğimiz sorunlara yanıtlar üretecek bir teorik üretimin sağlanması olanaklıdır. Bu bir yandan pratik olarak bir parti taslağının oluşmasının olanaklarını sunarken, öte yandan elde edilecek teorik gelişme ışığında bir program taslağının ortaya çıkmasını sağlayabilir. Ve yine bu sürecin kendisi partinin oluşup oluşamıyacağını, eğer oluşabilecekse biçimini ve burjuva yasallığıyla ilişkisini de gösterecektir. Elbette bu partiye öngelen bir **birleşik eylem platformunun** 141-142 vb. maddelerin kaldırılmasının *"yukarıdan"* gündeme gelmiş(!) olduğu **açık** bir tarzda kurulması gerektiği tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Nihayet böylece hiç ummadığımız isimleri bile sürükleyip yutabilecek bu **sağ dalga** karşısında bir **Leninist dalgakıran** oluşturabilir, **akıntıya karşı** ilerleyebilecek bir hazırlığı yürüttüğümüz süre içinde sosyalist hareketin mümkün olan en geniş geleneksel kitlesini ve sosyali-

zan işçi kitlesini koruyup süreci tersine çevirebilecek bir gücün çekirdeğini oluşturabiliriz.

Sonuç Yerine Enternasyonalizmin ve İşçi Sınıfının Artan Önemi

TV'da yapılan bir açık oturumda bir **DYP** yöneticisi biraz alaycı bir edayla Doğu Avrupa ve SSCB'deki gelişmeleri değerlendirirken kullandığı trik aslında sosyalist olmak bakımından bizi hem hâlâ anlamlı kılan hem de sürecin gerçek ilacını dile getiren bir içeriği taşıyordu: *"Proletarya Diktatörlüklerine karşı proletarya ayaklanıyor..."* Bu sözler her ne kadar komünizmin iflasını belgelemek için söylenmiş olsalar da bir gerçeği dile getirdiği için, yani tarihen sosyalizmin öznesi ve kapitalizmin mezar kazıcısı olan *"gerçek hareketin"* tarihsel rolünün değişmezliğini anlattığı için daha şimdiden *"yeni"* anti-komünist propagandanın içinde tasıdığı mayındır. Burada burjuva politikacısının nesnelliği anlatırken zorunlu olarak dile getirdiği çelişik durum nesneliği aşamadığı ölçüde lafların hayatı içinde bir mayın olarak kalırsa da gerçeğin kendi hayatı bakımından çok daha ötelere giden bir nitelik taşır.

Bugün neredeyse kapitalist olmadıklarını anlatmanın sosyalist olduklarını anlatmaktan çok daha kolay hale geldiği kapitalizm sonrası toplumlarda -bu gidişle bir süre sonra kapitalist olmadıklarını anlatmak da çok güçleşeceğe benzer- işçi sınıfları, on yıllardır duvarların ardında sosyalizm adına fordizmin, taylorizmin nimetleri, bolluk, refah ve kalkınma için kapitalizmle barış içinde yarışıp onu *'sol'*lamak uğruna fabrikalara tıkılmış yüksek verimlilik adına kışla disiplininde yaşıyor. Özel mülkiyetin olmadığı, tam istihdamın sağlandığı piyasa ekonomisinin yerini planlamanın aldığı bir ortamda bir çok kapitalist ülke işçisine çekici gelebilecek sanılan bu **temelli** farklar işçi sınıflarını burjuva toplumuna ait olan üreten-yöneten ayrılığının yok olmak yerine pekiştiği, bırakalım ekonomik ve kültürel demokrasiyi siyasal demokrasinin bile kalmadığı bir ortamda yaşamaya ikna edemedi.

Kapitalizm ilga edilmiş olsa da burjuva toplumunun bir adım bile aşılamamış olduğu bu toplumların işçi sınıfı bir direniş içinde. Sovyet madenciler grevi(*), Polonya Dayanışma Hareketi, Pekin komünü vb. örneklerden de görülüyor ki yıllardır *'bu sosyalizmdir'* diye överek elde edemediğimiz sonucu işçi sınıfı pratik eleştiri temelinde yine kendisi elde edecek. Sovyet madenciler grevinde ya da *'Pekin Komünü'*nde gördüğümüz örnekler doğrudan proleter demokrasisinin gelişmemiş biçimleri. Ve İşçilerin direniş talepleri hem kapitalizmin ilgasının onlar açısından nasıl önemli imkanlar sunduğunu varlığını doğrulayarak ilan ediyor hem de burjuva toplumunun nasıl aşılacağının mesajlarını taşıyor. Herhalde hiçbir ülkenin komünisti kendi işçi sınıfı karşısında bu işçilerin oluşturduğu kadar güvenilir bir referans oluşturamaz.

(*) **Bilgi için;**

(1) Sungur Savran. *"Sovyet Madenciler Grevi"*. **Sınıf Bilinci**, S.4/5

(2) Ernest Mandel. *"Pekin Komünü"*. **Sınıf Bilinci**, S.4/5

(3) **İşçiler ve Politika**. S.7. s.10-11

"GEÇMİŞ"İ DEĞERLENDİRMEK VE GELECEĞE BAĞLANMAK

Gürsel GÜRCAN

Bilimsel gerçeklik olarak toplumların gelişiminin sosyalizme ulaşacağını öngörmek ile bu toplum biçiminin, tüm ilişki ve kurumlarıyla bugünden betimlenebilmesi aynı şey değildir. Doğallıkla da *"nasıl bir sosyalizm"* sorusunun yanıtı farklı farklı olabilecektir. **Engels**'in önemle vurguladığı gibi, her şeyi bilme ve öğrenme isteğiyle dolu insanın, hiç bir zaman bunu tam olarak yapamayacak olması ilişkisindeki trajedik gerçeklik, bir Marksist için de geçerlidir. Marksizm, öğrenmek ve yorumlamak eylemlerinde tüm düşünce sistemlerinden öndedir fakat, bu bile, değil gelecekteki sosyalist toplumu, bugünün ilişkilerini; devrimlerinden 70-50 yıl sonra sosyalist ülkelerin yaşadıklarını tam olarak çözümleme olanaklarından yoksun olduğumuz gerçeğini değiştirmez. Biliyoruz ki bir çok tarihsel süreç, ancak tamamlanmasına doğru tam olarak kavranabilmektedir. Bu saptama ışığında bütün hatalarına karşın kimi ülke ve/veya ülkeleri günah keçisi ilan etmeden davranma olumluluğunu göstermek zorundayız. Bir uçtan diğerine savrulmak, bu türden tepkici davranışların çok görülen sonuçlarındandır.

Her şeyden önce yapılması gereken, bilimsel bilgi hareketinin düşünsel plandaki en yüksek uğrağı olan Marksizmin nasıl olup da bu türden olumsuz yapılar ve kişiler üretebildiğini sorgulamaktır. Bunu yaparken de, *"bunlar kişilerin hataları sonucu ortaya çıkmıştır"* türünden öznel ve bizi idealist sonuçlar üretmeye savurabilecek kolaycılıklardan kaçınmak zorundayız, zira geçişsel nitelik taşıyan dönemlerde, üstelik ilk örneklerde bir çok şey, hatalarla öğrenilecektir doğallıkla.

Marksizm'in en önemli başarılarından önde geleni, bilmek ve yorumlamak sürecine değiştirici eylemliliği katmış olmasıdır. Bilimsel düşüncenin gelişimi ve dünyayı doğru yorumlamanın sonucu olarak Marksizm, öngördüğü sosyalist toplumun ancak devrimle ve siyasal iktidarın ele geçirilmesiyle olanaklı olduğu gerçeğine ulaşınca, bu dönüşümün zorunlu sonucu olarak siyasallıkla buluşmuştur. Marksizm'in siyasallıkla ilişkisi gerçek anlamıyla böyle başlar. Ancak Marksizm, hiç bir zaman siyasallığı merkezine koymaz. Kimilerince böyle yorumlanması bir yana, Marksizm'in kendisinde de böyleymiş gibi bir görünüm bulunmaktadır. Ancak bu, belirli bir dönemin, özellikle pratik ilişkilerinin hep siyasallık temelinde oluşturulmasının bir sonucudur, yani bir dönemin ilişkilerinin merkezinde siyasallığın bulunması ile bilimsel dünya görüşü olarak Marksizm'in merkezinde siyasallığın bulunması ayrı ayrı şeylerdir, aksi takdirde Marksizm'in tarih bilinci ile sınıf bilincini tekleştirdiği gibi bir sonuç ortaya çıkar ki, bu da Marksizm'in doğasına aykırıdır. Eğer bu sorun anlaşılmazsa, siyasallığı, gi-

derek onun sosyal pratikteki karşılığı olan iktidarı almak eylemini Marksizm'in ta kendisi gibi algılamayı, iktidarı almanın devletin sönme sürecinin ilk eylemi olduğu perspektifinin yitirilmesini getirir. Oysa Marksizm yalnızca yarını söylemekle yetinmez, yarını bugünden olabildiğince oluşturur da. Bu da yarını olanaklı kılacak araçları doğru bir siyasal kültürle oluşturmak biçiminde olabilecektir. Bunun ön koşulu ise doğru kavranmış bir Marksizm yorumudur ki, ancak bu bize insanın tarih-öncesinin sona erdirilmesi ve geleceğin sınıfsız toplumu ve *"yeni insan"*ın yaratılması hedeflerinin kapısını aralayabilecektir.

Marksizm'in kendini hiç bir şeyle sınırlamadığını bildiğimizde, sosyalizmin, Marksizm için anlamı, onun bilimsel öngörülerinin, yani en uzun erimli hedeflerinin gerçekleşebilmesi yolunda zorunlu ve geçici bir uğrak olmasıdır saptamasını yapabiliriz. Marksizm'in, gerek kapitalizm, gerekse de sosyalizm koşullarındaki uzun erimli hedefleri değişmeyecektir ve bu hiç bir zaman yitirilmemesi gereken perspektiftir. Marksizm *"sosyalist partilerin tüm eylemini, siyasal savaşımları çok aşan genel bir felsefeye bağlıyor, ve proletarya tarafından bilinçli bir biçimde yürütülen bu sınıf savaşımlarının, yalnızca zorunlu bir tarihsel hareket içinde yer almakla kalmadıklarını, ama insanın kurtuluşu gibi bir erek de taşıdıklarını açık terimlerle* ***anımsatıyordu****... (a.b.ç.)"* (**E.BOTTIGELLI**). **Engels** tarafından **Anti-Dühring**'le yapılan bu *"anımsatma"*nın özellikle altını çizerek, aynı merkezde yeni anımsatmaların bugünkü zorunluluğuna dikkat çekmekte yarar var. Siyasallık felsefenin yaşama geçme biçimidir, bu anlamda siyasi bir sorun olarak da görünür felsefe. Ancak yukardaki anımsatma ışığında bu ilişkinin, *"siyasi iktidar sorunu olarak"* siyasallıktan ayrı bir genişliği olduğunu söylemeliyiz. Marksizm'in merkezinde siyasallığın görünmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü, proletaryanın iktidarı ancak siyasal iktidarı ele geçirmeyle başlayıp, sonra diğer alanlarda kurulabilecektir. Bu ise, yapılmak istenenin ne denli zor olduğu bir yana, yapmak isteyenin kendi konumlanışı, örgütlenişi, ideolojik ve kültürel belirlenişi açılarından çok karmaşık süreçleri içerdiğini göstermektedir.

Burjuvazi, iktidarını ekonomik olarak sağlamış, sınıf olarak çok zengin ve güçlü bir konuma gelmiş, felsefel ve kültürel gelişimini sağlamış ve bu gelişkinlik derecesinde siyasal iktidarını kurmuştur. Yani siyasal iktidarı ele geçirmek, onun egemenliğini kesinleştiren ve taçlandıran bir olgu olmuştur. Buna karşın, ne denli sancılı devrimler yaşadığı bilinmektedir. Proletarya ise çok gelişkin bir felsefi silaha sahip olmasına karşın, hiç bir alanda egemen olamadan siyasal iktidarı almak zorundadır, üstelik hala bir kısım zenginliğe sahip devrim karşıtı güçler ve dünya kapitalist sistemi ile uzun boğuşmalara zorunlu koşullarda.. İşin zorluğu ve ne denli hatalara açık olduğu ortadadır. Bu nedenle bile, merkezde görünen siyasi niteliğin, bir süre daha yoğunlaşarak sürecek olması doğru perspektifi kaybettirmemeli ve süreç başarıya yürüdüğü sürece Marksist yöntem doğru biçiminde yaşama uygulanmalıdır. Bu ise buna uygun araçlara ta başından sahip olmakla olanaklıdır. *"Bugün bu yöntem (Marksist yöntem) yalnızca politik amaçlara hizmet etmektedir.(..) Ancak sosyalist bir toplumda Marksizm bir bilimsel yaratış yöntemi, kültürün başlıca ögesi ve aracı olmak üzere, siyasal mücadelenin tek yanlı silahı olmaktan çıkacaktır"*. **(Troçki, Edebiyat ve Devrim)**

Hiç bir zaman gözardı edilmemesi gereken, devrimin öngörülen en uzak hedefe varmak üzere zorunlu ama geçici bir uğrak olduğu ve bu nedenle de devrimin hareket tarzını belirleyen temel yaklaşımın hep bu eksen etrafında oluşması zorunluluğudur. Bunun pratikteki karşılığı ise, sınıf kültürünün yaratılması değil, *"bir insanlık kültürünün temellerinin atılması"* biçimindedir. Bu ise, iktidar öncesi ve iktidar koşul-

larında sınıf ve öncüsü, sınıf bilinci ve tarihsel bilinç ilişkisini can alıcı bir sorun olarak gündeme getirmektedir. Gerek siyasal bilinç taşımada, gerek örgütsel ilişkilerde doğru bir siyasal kültür yaratılmalıdır. Günlük çıkarlar adına sınıf bilinci ile tarih bilinci arasına yapay duvarlar örülmemeli, her adımı belirleyen sınıf bilincinin tarihsel bilinçte içkin olduğu gerçeği olmalıdır. Marksizm'in salt politika ve sınıf bilinci olmadığı gözönüne alınacak olunursa, kitlelerin devrime ve sosyalizmin inşaasına katılma düzeyindeki *"sosyalistlikleri"* ile bilimsel düşünmenin ta kendisi olan Marksizm arasındaki doğru ilişkinin önemi bir kat daha artmaktadır.

Devrimde her şey geçicidir. Devrim'i olaysal olarak tanımlayan ve belirleyen budur. Proletarya, iktidarının; doğrudan kendi iktidarının ve sınıfsal tüm varlığının bir olumsuzlaması olduğunu bilmek zorundadır. Geçiciliği görememek, ya da kalıcılaştırmak, sonunda onu teori katına çıkarmayı zorunlu kılacaktır. Bu da, hep vurgulamaya çalıştığımız perspektifin yitirilmesi anlamında olup, devrimin daha baştan prematüre doğmasına neden olacaktır. *"Ancak bu olaysal görünümün içsel anlamını anlayan ve bunun arkasında yatan kristalleşme eksenini ortaya çıkaran bu zorluğu aşabilecektir"*. **(Troçki, Edebiyat ve Devrim)**

Bütün bu geçiciliğin anlamı, *"nihai amacını bugünkü hayat kurma sürecinin karşısına diktiği için değil, tam tersine, aralıksız ve hiç bitmeyen araştırma ve deneylerle sağlam bir ev kurmanın yolunu bulmaya"* çalışmak gerçekliğinden doğmaktadır. Bu geçişsel süreç, sosyalist ekonomiyi kurmak ve kitlelerin yaşam standartını yükseltmek kadar, belki de daha önemlisi, bilimsel düşüncenin egemenliğini ve yaygınlığını ve bu yolla yepyeni bir insanlık kültürünün temellerini oluşturma çabalarıdır.

Bunun nasıl yapılabileceğini önerebilecek durumda değiliz belki, fakat, bilince çıkarılmış doğru devrimci bir Marksizm yorumu, bunun yöntem ve araçlarını geçicilik koşullarına uygun olarak yaratacaktır. Ama, eleştirel bir yaklaşımla, insanlara, ellerine birer kitap tutuşturarak veya benzeri başka şematik biçimlerde, kimi yazıları dinsel tören kimliğinde hatmettirmenin geçerli ve anlamlı bir yol olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bu döneme damgasını vuran anlayış, Marksizm'in, *"politikanın tek taraflı silahı"* yanılsamasını bozmak ve siyasallığın giderek azaldığı bir sürece girerek, bu yanılsamanın teorize edilmesi tehlikesinin önünü kapamak olmasıdır. **Engels** diyor ki, *"..Üretimin gelişmesi, çeşitli toplumsal sınıfların bundan böyle varlığını bir çağdışılık durumuna getirir. Toplumsal üretimdeki anarşi kalktığı ölçüde, devletin siyasal yetkisi uykuya dalar"*. Burada ilk anda sorun sadece ekonomik düzenleme ve dönüşümlerle çözümlenebilecekmiş gibi algılanmaya açıksa da, **Engels**'in sözünü ettiği, daha çok sonuç düzlemindedir. Bu noktaya gelinirken de, **Lenin**'in **Devlet ve Devrim**'inde önemle vurguladığı gibi, bir kısım siyasi nitelikli görevlerin toplumsal örgütlenmelere devredilmesi ve böylece siyasal niteliğinden arınmış, yalın yönetsel işlevlerle sürdürülmesi biçimindeki, ekonomik dönüşümleri hızlandıran ve uzun erimli hedeflere ulaşmayı daha olanaklı kılan adımlar atılacaktır.

Proletaryanın siyasi kültür dışında bir kültürü olamaz. Bunu oluşturmaya iktidarı koşullarında bile zamanı yoktur ve bu zaten gereksizdir de. Geçiciliğinin bilincindeki proletaryanın siyasal iktidarı, önüne uzun vadeli hedeflerine uygun görevler koymuş olmalıdır. Ekim Devrimi'nden sonra bu doğrultuda adımlar atılmış, ancak ne zaman ki geçicilik kalıcılıkta teorize edilmiş, o zaman sürecin önü tıkanmıştır. Yalnızca siyasal iktidarı değil, sanat ve *"kültür"*ü de tekeline alan devlet/parti edindiği bürokratik-otoriter niteliğiyle sosyalist demokrasinin ve sosyalist kültürün temellerinin atılması sürecinin önünü tıkamıştır. Bunun sonucu olarak, dünya ölçeğinde, insanlık tarihin-

de yeni bir dönemin başlangıcı olan Ekim Devrim'i ile yaratılan itibar büyük ölçüde yitirilmiş ve bilinen sorunlar yaşanmaya başlanmıştır.

Bugün Marksizmin önündeki önemli sorunlardan biri olarak bu durumun sonucu oluşan itibar kaybını gidermek görünüyor. Bunun pratik temeldeki tek yolu olumlu örnekler üretebilmekten geçmektedir, yani **yeni devrimler!** Elbette sosyalist ülkelerdeki kimi gelişmeler, -belki de- olumlu sonuçlar üreterek -kendi adıma hiç umutlu değilim- bu planda olumlu bir havanın yaratılmasına, en azından yeni umut kapıları açılmasına yolaçabilirler. Ama, buna karşın, başta dünya proletaryası olmak üzere halklara güven verebilmenin biricik yolu olarak yeni devrimler zorunluluk arzetmektedir. Bu ise daha geniş bir hazırlığı önümüze görev olarak getirmektedir. Öncelikle bunca olumlu-olumsuz, yaşanmış deneyim ve sınanmış-sınanmamış teorik birikimin değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna dünden daha zorunlu ama daha yakın olduğumuz ise açıktır.

Bütünsele ulaşabilmek için bu değerlendirmeyi yalnızca politika açısından değil kültürel açıdan da yapmalıyız. Hele hele bugün oluşum sürecini tamamlamış ve bu sürecin sancılarını büyük oranda atmış olan emperyalizmin, gerek zenginliği ve teknolojik üstünlüğü, gerekse konjonktürel moral üstünlüğünün sağladığı olanaklarla, topyekün bir *"boş insan"* yaratma hedefini daha rahat önüne koyabildiği bir dünyada daha da zorunlu hale gelmektedir bu. Bu nedenle yeni bir insanlık kültürü oluşturmanın temellendirilmesi süreci daha şimdiden başlatılmalı, sosyalist hareket içinde yukarıda sık sık vurguladığımız yeni bir siyasi kültür oluşturma ile birlikte düşünülmesi gereken bu yaklaşım, kitlesel düzeyde, emparyalist kültür politikalarına karşı bir hat oluşturma temelinde anlamlandırılmalıdır.

Egemen sınıfların daha doğru adlandırmayla *"kültürsüzleştirme"* çabalarının her koşulda bilinen ilk adımı kitleleri politika dışı konumlara çekmek olmaktadır. Bunun karşısına ise kitlelerin siyasal etkinliğini sağlamak anlayışıyla çıkılmalıdır(*).

Bugün, yarattıkları sonuçlar açısından değilse bile, insanlık tarihinde açtıkları dönem bakımından önemlerini hiç bir zaman yitirmeyecek devrimler var elimizde. Gelinen noktanın olumsuzluğunu, açtıkları dönemin olumluluğuna üstün kılmamak ve bunun yollarını bularak yaşamla ilişkilendirmek zorundayız. Bu ise salt politik araçlarla hiç bir biçimde olanaklı değildir.

1917'de siyasal kültür dışında hiç bir kültürel birikime sahip olmayan proletarya devriminin yaşadıkları ve yeni bir kültürü temellendirme çabaları, dönemin yanlış eğilimleri, **Lenin** ve **Troçki**'nin kültür sorununa doğru yaklaşımları bizim kazanım hanemizde bulunmaktadır. **Troçki**'nin belirttiği gibi, proletarya gücünü, devrime damgasını vurmak dışında başka alanlarda harcıyamıyordu ve bu gerçeklik tıpkı Fransız Devrimi'ndeki burjuvazinin yaşadıklarından daha fazla geçerlilik taşıyordu. Biz bu doğru değerlendirmeye yeni bir halka eklemeliyiz, üstelik yine **Troçki**, yine aynı yerde söyledikleriyle bu halkanın temellerini çok önceden oluşturmuş; *"Fransız Devrimi'ni dolaylı ya da dolaysız yansıtan en büyük yapıtlar Fransız sanatçılar tarafından değil, Alman, İngiliz ya da başka ülke sanatçıları tarafından yaratılmıştı. Fransız burjuvazisi*

(*) Ancak hemen vurgulamak zorundayız ki, bu salt politik mücadele araçlarıyla yapılmaya kalkılırsa kaba bir materyelist yorumla karşı karşıyayız demektir. Oysa bu noktadaki tavrın, yaşamın gündelik ilişkileri içinde görülemeyen veya kimi başka bilinçli çabalarla oluşturulan yanılsamaları kırmayı eksen alan, kültür-sanat etkinliklerinin önünü açabilecek adımlar atmakla birlikte düşünülmelidir. Zaten hiç bir zaman egemen kültürü sistem içinde aşamayacak olmamız *"bir kültürel hat"* oluşturmayı önertiyor. Bunu bir anlamıyla, emperyalizmin *"kültürsüzleştirme"* (insani özünün en uzağındaki insanı oluşturma) saldırısının karşısına dikilmek ve yabancılaşmanın giderek *"şeyleşme"*ye dönüşümünün önünü kapama çabası olarak ve *"yabancılaşma, mümkün bilincin gerçek bilince dönüşememesi"* (D.Ergun) ise, bu dönüşümü sağlayabilecek sürecin ilk adımı olarak düşünüyorum.

doğrudan doğruya devrimi yürütmekle uğraşmaktaydı ve Devrim'e damgasını vurabilmek için de gücünü başka bir alanda taşıyamıyordu''. **(Edebiyat ve Devrim)**

Tarihsel olaylardaki benzerlikleri kendi koşullarından koparıp başka bir yere uyarlamak ve yorumlamaktan yana değilim, ancak burada özsel farklılıklarına karşın, yaşadıkları nesnel zorunluluklar açısından önemli benzerlikler olduğu kesin. Ekim Devrimi de kendi edebiyatını gerçek anlamda yaratamamıştır. Belki daha sonrası için bu olanaklı idi ama yanlış politikalar sonucu, *''her türlü tarihsel süreci yönetme''* yanlış anlayışının sonucu bu olanağın önü tıkanmıştır. Bize de yansıyan ve bizi belirleyen yanlış oluşumlar, bu alandaki olası gelişmeleri de engellemiştir. Belki biraz da devrimlerin ulusal karakterleri ile enternasyonal değerleri arasındaki ilişkiyi doğru kuramamak ve Marksizmin doğru devrimci yorumunu bilince çıkaramamak, *''bizim devrimlerimiz''*i yeterince kavramamızı olanaksızlaştırmıştır. Bugün eğer, başka ülkelerin sanatçıları **Ekim Devrimi'nin tarihsel önemini** eksen alan yapıtlar üreteceklerse, bunun biraz da yaşanan olumsuzlukların ve düş kırıklıklarının üstünlüklerini dağıtmaktan ve açılan sayfanın önemini kavratmaktan geçtiği unutulmamalıdır. Bu kadarını yapabilmek için devrimlere gerek yoktur, alanda en önemli silahımız ve yol göstericimiz her alanda olduğu gibi Marksist yöntem olmalıdır. Eğer bu yöntemi yeterince doğru kullanabilecek yapılara ve siyasi kültüre ulaşabilirsek, yukarıdaki önermenin yaşamla doğru ilişkiler kurabileceği kesindir. Bundan sonrası yalnızca sanatın kendisine aittir, çünkü *''Marksist yöntem, yeni sanatın gelişme olanaklarını tahmin etme, ama bundan fazlasını yapamaz. Sanat kendi yolunu, kendi yöntemleriyle yine kendisi açmalıdır (a.b.ç.)(*)''*. **(Troçki, Edb. Ve Devrim)**

Sosyalist demokrasi üzerine sürdürülen tartışma **Yeni Öncü**'nün bizlere sunduğu çok önemli bir olumluluk. Daha da güzeli, bu tartışmanın daha geniş kesimlere yayılarak sürdürülmesi düşüncesi. Ancak, ben bugüne değin yazılanların çokluğuna karşın söylenenlerin çok fazla olduğunu düşünmüyorum. Denilebilir ki, gelinen ve büyük ölçüde hemfikir olunan nokta çok partililiğin sosyalist demokrasinin zorunlu koşulu/ilkesi olması. Her ne kadar iktidar organlarının önemi tartışma süreci içinde gündeme girdiyse de, bu *''biz bilmiyor muyuz?''* yakınması ile sınırlandırıldı ve *''zorunlu koşul/ilke''* yine ağırlıklı yerini korudu. Bildiğim kadarıyla **M.Ceylan** dışında **Yeni Öncü** yazarlarının bu konuda hemfikir oldukları söylenebilir. Bir başka ortaklık da çok partililik ile çok sesliliğin özdeşleştirilerek ele alınması. Oysa açıktır ki, çok seslilik doğru bir siyasal kültürle belirlenmiş parti yapıları içinde de olanaklı bir gerçekliktir. Daha çok bu eksende sürdürülen tartışma, sorunu yalnızca sosyalistler arası ilişkiler düzeyinde ele alıyormuş yanlış izlenimini vermesi bir yana, bunu giderek iktidar koşullarında partiler arası bir sorun derekesine indirmektedir.

Partileri siyasal iktidar organları olarak görme yanlış yaklaşımı, çok partililiği zorunlu ilke görme ve bunu giderek sosyalist demokrasi ile özdeşleştirme anlayışında içkindir. Yineleme pahasına, **Lenin**, şubat ve ekimin tüm ortasında, temmuz günlerinde **Devlet Ve Devrim**'i yazarken, proletaryanın iktidarının ilk anından başlayarak, siyasal görevlerini azaltması gerektiğinden ve sınıf olarak kendini olumsuzlamasının, yani kendi iktidarını da olumsuzlamasının bizatihi iktidarı ele alışı ile başlamasının zorunluluğundan sözederken, bizim kendini yalnızca politik iktidar mücadelesi ile koşullamak zorunda olan partilerin -onları neredeyse kalıcılaştıran düzenlemelerle ça-

(*) Burada toplumsal bilinç biçimlerinden ikisinin (siyaset ve sanat) arasındaki, gelişme eğilimlerindeki tüm çelişkin görünümlerine karşın aynı nesnel gerçekliği farklı yanlarından yakalayan ve onu dönüştürmeye çalışan ortaklıklarını net olarak saptayabilmekteyiz. Bu anlamda da sanat ve siyaset'i birbirinin ilişkisiz uzağında konumlandıran anlayışlara değinerek, bugünün siyaseti ile sanatı arasındaki ilişkiyi belirleyecek olan temeli böylece saptayabiliriz.

kışan bir- zorunluluğundan sözetmemiz ne kadar anlamlı bilemiyorum.

Bu yaklaşım belli ki monolitik yapılara karşı bir emniyet sübabı gibi düşünülüyor ve ardından belirli bir hukuksal güvence ile durum sağlama alınıyor. Eğer, hep vurgulamaya çalıştığımız belli bir siyasal kültür yaratılamamışsa bunlar ancak yapay önlemler olabilirler. Sorunu bir örnek üzerinden tartışalım. Kendisini, ancak tek parti ile sosyalizme ulaşılabileceği, parti ile devletin özdeş olması gerektiği anlayışı ile tanımlayan ve tüm proğramlarını bu temelde oluşturan bir partinin hukuksal çerçevesi ne olacaktır? Çokluğu savunduğumuza göre varsın olsun, bu onun hakkı demek olanaklı. Peki ya iktidar olursa? Şimdi denilebilecektir ki, hukuksal çerçeve... Bunu kim denetleyecek? Sovyet, şura, konsey vb. iktidar organları. Eee, zaten bunlara hakim olanlar iktidar olduklarına göre, bu parti yeni bir hukuksal çerçeve oluşturarak diğer partileri ortadan kaldırırsa ne olacak? Yasa dışı bir konuma düşmüş ve konjonktürel olarak meşruluğunu yitirmiş olan bu partilerin mücadele yöntemleri ne olacak? vb...

Bu türden çeşitli sorular ve sorunlarla yüklüdür tartıştığımız çerçeve. Görülüyor ki olasılıklar üzerinde tartışıyor olsak bile -ki onu olasılık yapan gerçekleşebilirliği içermesidir- sorun kavramsal düzeyden onun araçları üzerinde tartışılmaya kaydırılınca bulanık-laşıyor. Çözüm üretelim derken, tepkicilik yüzünden zıttına savruluyor ve çözümsüzlük üretiyoruz. Yarının mücadelesini, proletaryanın iktidar organlarının hegemonyası ve sosyalist toplumun inşaası temelinden koparark, partilerin iktidar mücadelesinin kaçınılmaz ve gerekli olduğu biçiminde saptamak yanılgısı yanında, bu *"çok"* partilerin kendi içlerinde büyük bir olasılıkla *"tek sesli"* olması tehlikesinin ne kadar istenilir bir şey olduğu bir kez daha düşünülmelidir. Eğer, kastedilen yarının toplumunun parti olmayan *"parti"*lerde örgütleneceği ise buna bir itirazımız olamaz, ama böyle düşünülmediği açık. Ellerin hep birlikte kalkıp, hep birlikte indiği parti yapısı söz konusuysa, burada önemli olan, bir veya fazla partinin varolması değildir. Bu durum her iki koşulda da aynı özsel hastalığın varlığını gösterir.

Ben ilkesel olarak monolitik yapıyı savunmuyorum, tıpkı çok partililiği sosyalist demokrasinin *"olmazsa olmaz"*ı görmediğim gibi. Olmasını istediğim tek şey, doğru bir sosyalizm anlayışının netleştirildiği bir teorik arka plana ve doğru siyasi kültürel oluşumu sağlamış yapı(lar)a ulaşabilmiş olmaktır. Ancak Marksizmin tekliğe, yanılmazlığa ve durağanlığa kapalı olduğu gerçeğini kabullenmiş ve yarını tanımlamakla yetinmeyip, bugüne de yarından bakma perspektifini kazanmış yapılar oluşturabilirsek geleceği kurabilecek yeteneklerle donanmış olabiliriz. Ötesi bizi, dün olduğu gibi yarın da tıkanmalara, açmazlara ve umarsızlıklara yazgılı kılacaktır.

Bunun için de ilk elde, teorik planda söylenip geçilen, kimi ilke, kavram ve yaklaşımların, örneğin devletin sönmesi gibi, içleri boşaltılmış olmaktan kurtarılmasının gerektiğini düşünüyorum. Bu geleceğe bağlanabilmenin önkoşuludur. Geçmişi değerlendirmeyi tam da bu nedenle Marksizm-Leninizm'in teorik-pratik tüm birikimini harmanlayarak, yeniden özümleyerek ve sorgulayarak, *"hiç durmadan yeni ilişkiler üreten kapitalizm"* koşullarında ve yaşanan sosyalizm deneyimlerinde pratikle ilişkilerini ve çelişkilerini yorumlayarak yapmanın temel zorunluluk olduğunu, ancak bu yolla, yarını kurabilecek doğru gelişme eğilimlerini taşıyan araçları yaratabileceğimizi düşünüyorum. Çünkü, *"Marksizm'e göre, bilgimiz genişlediği, gerçeği daha bilimsel bir biçimde kavradığımız ölçüde, düşüncemizin biçimleri dönüşür"*.

Açmayı unuttuğumuz parantezi kapayıp, yine konumuza dönersek, bugüne değin kullanılan argümanlara bakınca, sosyalist demokrasi kavramının netleştirilmesi ya da geliştirilmesi anlayışından çok, farklı düşünceleri olanaklı kılan ve onların varlıklarını hukuksal güvencelere bağlayan, böylece hukuksal ve ahlakiliğin buluştuğu düzlem-

lerde fazlaca demokratize edilmiş, üstelik biraz da popülist bir söylemle ortaya çıkan bir kavramla karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz (Kimileri koşulsuz olarak, burjuvaziye de tam siyasi örgütlenme ve hatta iktidar hakkı bile önermekteler, böyle bir durumda burjuvazi *"nasıl olsa iktidar olamaz, olsada artık geriye dönüşü sağlayamaz"*-'mış!). Ben, tartışmanın **Yeni Öncü** sayfalarında savunulan yanında bu türden niyetler bulunmadığından kuşku duymuyorum, ama kavramın ayakları üstüne oturtulabilmesi için, proletarya diktatörlüğünden farklı yerlerde dolaştırılmasından vazgeçilmesinin zorunlu olduğunu, aksinin niyetlere karşın *"sağ"* bir çizginin başlangıcı olacağını söylüyorum. Günümüz koşullarında, diktatörlük kavramının iticiliği ile oluşabilecek kimi sakıncaları kabul etsek bile, yalnızca ulusal koşullarda değil, evrensel ölçekte de sosyalizme karşı oluşan güvensizliğin ve inanç kaybının önünü alabilmenin yolunun bu olmadığı açıktır.

Eğer tartışılan, sosyalist demokrasinin proletarya diktatörlüğünden başka bir şey olduğu değilse, ki tüm fluluğuna karşın öyle görünüyor, proletarya diktatörlüğünün kavramsal olarak eksik yorumlandığı ortaya çıkıyor. Bu kavramı, tarihsel işlevi temelinde doğru özümseyememiş isek, bu bizi teorik ve pratik planlarda yanlış üretmeye koşullar. Bence bugün, önemli bir sorun, bir devlet tipi olarak proletarya diktatörlüğü ile onun öznel ve nesnel bir çok nedene bağlı olarak ortaya çıkan ve çıkabilecek biçimleri arasındaki ilişkiyi doğru kurabilmektir. Çok kısa ve çok uzun olabilecek bu biçimler, her koşulda geçişselliğin özelliklerini taşıyacak olmasının dışında, yarına ilişkin yasallık düzeyinde saptamaların uzağında dururken, dün yaşanmışlardan sonuçlar çıkarılmasının olanaklılığı kimi sorunlara yanıt yaratabilir ve yarına daha bir hazırlıklılığı sağlayabilir. Sürecin başında veya yaşantısının sıcaklığında, yanı nesnel olarak varlığını, etkisini ve gelişmesini sürdürürken özsel anlamının yakalanıp, teorize edilmesinin zorluğu açıktır.. Yeterli verilerden yoksunluk, sürecin sürükleyici etkisi ile de birleşince çoğu zaman ya geç bir aşamasında ya da çok sonra açıklanabilmesine yol açmaktadır (Ama bu, **dönemi yaşarken** açıklama/anlama/anlamlandırma çabalarının olmaması anlamına gelmez.). Bugün geri dönüp de, *"17-22 arasında yaşanan gerçek sosyalist demokrasi"* gibisinden değerlendirmeler yapmak (ahlaki tanımlamalar demek daha doğru) dolaylı ütopyalarla moral değerler yaratmaya çalışmak kolaydır. Bu bir takım günahlardan bizi kurtaramayacağı gibi, önemli olanın sonraki dönemi yakalamak ve adını koymak olduğu gerçeğini değiştirmez. Geçmişte hiç de katılmadığımız, *"işçi devleti"*, *"revizyonist diktatörlük"* türü adlandırmalar, içi ne denli boş doldurulursa doldurulsun, hatta yaklaşımlarının özü hiç de düşündüğüm temele ilişkin olmasın, yine de biçimsel olarak bir olumluluğu taşıyorlardı. Bugün eğer tarihsel olarak hikayesini dönemlerle ayırdığımız süreçlerin dönem noktalarını söyleyebiliyorsak (17-22,29,36,vb.), bu dönemlerdeki ekonomik yapıdaki dönüşümlerle birlikte, üstyapıdaki dönüşümleri de belirleyebilmeli ve adını koyabilmeliyiz. Yani devletin işleyişindeki biçimsellikleri belirleyebilmeliyiz. Oysa bugün yapılan çoğu kez, iyileri ayırıp, kötüleri bizden değildir diye reddetmek kolaycılığıdır. Sorun öyle konuluyor ki, hem *"nasıl bir sosyalizm"*in yanıtı aranıyor, hem de sosyalizmin biçimsel/yönetimsel ilişkilerinin çerçevesi yasallıklar düzeyinde çiziliyor. Peki ama, neye göre? *"iyi"* ve *"kötü"* olandan yeterli bilgi edinilerek teorinin dönüşümü sağlanarak mı? Yoksa... Sosyalist demokrasi sorunu da aynı mantalite ile yorumlanarak, çok partililik temelinde alınıyor, çünkü bütün kötülüklerin kaynağı tek parti! Oysa sosyalist demokrasiyi proletarya diktatörlüğü ile birlikte, kendi diyalektik bütünselliğinden yapay koparmalarda bulunmadan düşünürsek, sosyalist demokrasinin varlığının kanıtı olarak çok partililiği, yokluğunun kanıtı olarak da (çünkü diğerinin almaşığı bu oluyor) tek partililiği

düşünemeyiz. Sosyalist demokrasinin, devlet biçimsel karakterlerinin ölçütü çok daha başka yerlerdedir. Nasıl iç savaş koşullarında, muhalefetin yasaklanmasına karşın sosyalist demokrasinin yokluğundan sözedilmiyorsa, bugün için de Macaristan, Polonya örneklerine bakılarak varlığından sözedilememektedir. Kaldı ki bir çok "*sosyalist*" ülkede birden fazla "*parti*" bulunmaktaydı. Demek ki sorun başka yerlerde düğümleniyor. Bu ilişki ve biçimleri saptamak, öncesinden ve sonrasından koparmadan teorize etmek ve tartışmak Marksizmin evrensel ölçekteki önemli bir görevidir.

Bu noktada diyebiliriz ki, sosyalist demokrasi (proletarya diktatörlüğü)'nin, kavram olarak içini dolduran, onun diktatörlüğünü **özgürleştirici** kılan, geçişsel bir dönem ilişkileri içerisinde, kendisi de geçici olmak koşuluyla sınıfsız bir toplumun ve "*yeni insan*"ın yaratılması sürecinin önünü açan ve temellendiren işlevidir. Bu süreçte, en geniş yığınların katılımı ve denetleyiciliğini içerdiği için demokrasi/özgürleştirici olan yan ile, tüm devrim karşıtlarına karşı bir diktatörlüğün bileşimidir sosyalist demokrasi/proletarya diktatörlüğü. Onun demokrasi ve diktatörlük açısından temel tarihsel kategorileri bunlardır ve bu iki türden işleyişinin araçlarının, kurumlarının yaratıcısı ve yol göstericisidir. Diğer tüm ilişkiler bu temel ölçütlere bağlı ve koşullarla ilintili olarak belirlenebilecektir. Kuşkusuz, her devrimin kendi yarattığı veya zorunluluk olarak yaşadığı dönemlerde kendi hareket tarzına uygun hukuksal çerçevesi olacaktır, ama bu hiç bir zaman bugünden belirlenebilecek bir durum değildir. Çünkü devrimlerin hangi zamanda neyi yaşayacağını önceden bilmek olanaksızdır. Ve, hiç bir zaman yukarıda belirlediğimiz ölçütler dışında, zorunlu ilkeleri ve onların değişmeyecekmişcesine hukuksal düzenlemelerini bir dönemin "*olmazsa olmaz*"ı gibi sunamayız. Herşeyi ile geçiciliğin belirlediği devrimde hukuk da bundan payını alacak ve bu özelliği taşıyacaktır. Yaşanacak karmaşık süreçler, gel-git'ler vb. durumlar devrimin hareket tarzını da belirleyecek, zaman zaman daha baskıcı, zaman zaman daha demokratik görünümler almasını sağlayacaktır. Ama hiç bir zaman "*devlet*" niteliğinden ötürü, en demokratik görünümleri altında bile, bir diktatörlük olduğu gerçeği değişmeyecektir. Buna bağlı son bir değinme olarak, sosyalist demokrasiyi yalnızca sosyalistler arası bir özgürlük sorunu imiş gibi ele almaya ve bunun yarattığı kısırlaştırmaya dikkat çekebiliriz.

Geçmiş'i değerlendirmek zorundayız, ama bunu yaparken, önsel olarak doğru yöntemi kullanabileceğiz desek de, öncelikle "*geçmiş*"ten ne anladığımızı doğru olarak belirlemeliyiz. Geçmişi, yalnızca, kendi özel, grupsal ve hatta ülkesel geçmişi olarak anlamanın, değerlendirme çabalarının önünü tıkayacağını düşünüyorum. Daha önce de değindiğim gibi, geçmiş en genel plandan başlayarak, Marksizm'in teorik ve pratik tüm birikimleriyle birlikte ele alınmalı ve bu yoldan geçerek en özele doğru yürünmelidir.

Her şey kendi ilişkileri içinde anlamlıdır. Bu yaklaşımla, bir suçlamadan çok bir değerlendirme çabası olarak alınması dileğiyle, 1974'den sonraki geçmişi değerlendirme anlayışının, nasıl istenilen sonuçları üretemediğini hepimiz biliyoruz. Yarattığı bütün olumlu gelenek ve katkılara karşın, yanlış temelde başlatılan muhasebede, "*nasıl bir sosyalizm*" sorusuna yanıt aranacak yerde, özel geçmiş, somut bir temele oturtulamadan sorgulanmış, aslında hareketin karakterinden ötürü zaten yaşanmakta olan bir yarışma ve netleşme süreci böylece kısmen teorize edilmiş, eğer olabilmişse bir kopuş, özsel olarak kendi özel geçmişini bir biçimde yeniden üreterek olmuştur. Sorun, daha çok amaca ilişkin araçlar temelinde algılandığı için, tartışılanlar da bu temelde kalmıştır. Yaşanılan bir "*yenilgi*"nin damgasını vurduğu bu değerlendirme ça-

basından, *"nasıl bir sosyalizm"* sorusunun gündemde olmadığı, önsel olarak bir *"sosyalizm"* anlayışının varolduğu bir teorik yapılanma içinde daha fazlasını beklemek de haksızlık olurdu zaten.

Toplumsal gelişme sürecinin bazı taleplerini önceden görmek ve bunları herhangi bir biçimde, kimi kestirimlerle de birleştirerek öne çıkarmak belki insana devrimci, radikal, devrimci-demokrat vb. türden nitelikler, ya da ütopyacı, romantik, gerçekçi gibi sıfatlar kazandırabilir, ama asla Marksist yapmaz!. Konumlanışımız ve teorik yapımız yaşamı dönüştürebilecek içeriğe ve işleve sahip olmak zorundadır, aksi durum bizi şu ya da bu tanıma sokar, ama hiç bir zaman gerçek anlamda bir Marksist yapmaz. Bu da olsa olsa Marksizm'in devrimci bir yorumundan yoksunluğumuzun *"armağan"*ı olacaktır. Ancak doğru teorik plan ve pratik konumlanışla, birbiriyle büyüyen ve zenginleşen bu iki zorunlulukla yaşamı dönüştürebilecek araçları yaratabiliriz. Bu yasalılık bizim belirleyenimizdir. *"Lenin'e göre Marksizm'in gücü, duru ve açık bir ussal nesnelliği devrimci bir tutkuyla birleştirmesinden doğar"*.

Marksist, bir bütün olarak toplumsal gelişme eğilimlerini yakalayıp, bunu bilimsel bilgi ile yeniden üretip, geleceği bilimsel öngören düşünce yapısına ulaşmış insandır. Rastlantıcılıktan ve parçasallıktan tümüyle uzak, ulaştığı bütünsellikle geleceği fethe aday ve yetenekte insandır. O niye sosyalist, niye devrimci olduğunu duygusal ve ahlaki tüm etkilenmelerden uzakta, bilimsel bilgi hareketinin en üst uğrağında, üretmenin güzelliğini, yarına bugünden ulaşabilmenin ve bugüne yarından bakabilmenin mutluluğunu kollektif ve bireysel planlarda en yoğun yaşayabilen insandır, insanın doğayı ve kendini insanileştirme sürecinin, yani insanlık kültürünün en üst örneğidir...

Geleceği fethetmek herkesin hakkıdır ama yalnızca doğru donanıma sahip olanlarca olanaklıdır. Geçmişi aynen yinelemek isteyenler olacaktır, *"meşru"*luklarını korudukları sürece bu onların hakkıdır da. Geleceği kurabilmenin önemli engellerinden biri olarak bu tür anlayışlar bulunmaktadır. Eğer, her zaman *"bu onların hakkı"* demek istemiyorsak, doğru bir teorik arka plan kurmak ve mücadelenin doğru biçim ve araçlarını yaratmak zorundayız, hem de tüm teorik faaliyetimiz süresince pratik ilişkilerimizi doğru temellerde ve sürekli ileriye doğru kurmak koşuluyla. Ancak o zaman yanlış eğilim ve örgütlerle doğru araç ve temellerde mücadele edebiliriz. Aksi takdirde onlar sonsuza dek, kerameti kendinden *"kitle"*lerinin istekleri doğrultusunda siyasal *"bis"* yapmaya devam edeceklerdir....

Bir de, geçmişi değerlendirme çabalarında önemli bir yer tuttuğunu gördüğüm *"yenilgi"*ye değinmek istiyorum. Elbette, yenilgiyi yaşayan bir devrimci kalkışma varsa, değerlendirilmesi ve nedenlerinin araştırılması ve geleceğe bağlanma sürecinde yenilginin doğru dersleri içeren yanıyla olumluluğa çevrilmesi yöntem olarak doğru ve zorunludur. Ben kendi adıma, özel planda, hep sözü edilen *"yenilgi"*nin, neredeyse herşeyi açıklamakta milat alınan, şu, 12 Eylül ile gelen yenilginin yanlış bir temelde değerlendirildiğini, daha doğrusu hiç düşünülmeden, değerlendirilmeden, olaysal olarak yaşananların etkisiyle, çok kolayca ve sözcüğün en basit anlamında kullanılagel-diğini düşünüyorum. 12 Eylül, egemen sınıflar açısından ve bu bağlamda sosyalistler açısından çok önemli bir sorun olarak ve değerlendirilmeyi bekleyerek tarihimize girmiştir. Bu konuda sağlıklı çözümlemelere ulaşabilmek bir dönem ve çaba işidir. Ama sorunun bizi etkileyen yanı daha çok sosyalistlerin yaşadıkları açısından olmuş ve olmaya devam etmektedir, benim itirazım da bu noktada başlıyor.

Eğer, yenilgiyi yanlızca bir cephede, egemen sınıflarla pratik savaşım sürecinde ele alarak açıklamaya çalışırsak, karşımıza şöyle bir soru çıkar; yenilgi, eğer yengi-

nin olanaklı olduğu yerde anlamlıysa-ki öyledir- o zaman yengi olanaklı mıydı? Bu soru ise, bize hep söylenen *"yenilgi"*yi, asıl hangi cephede yaşadığımızı, yani yengiyı olanaklı kılacak teorik/pratik araçları yaratıp yaratmadığımızı açıklamaya zorlar ki, bence yenilgiyi bu temelde ele almalıyız. Kendini iç savaş koşullarında veya öncü savaşı vermekte olarak gören ve yenilgiyı, bu sürmekte olan *"savaş"* ile anlamlandıran yaklaşımlar için sorun yok. Onlar *"taktik hataları"*nı giderek *"savaş"*larını sürdüreceklerdir zaten. Ama, soruna bütünsellik/bilimsellik temelinde yaklaşanlar için *"yenilgi"*yi açıklamak son derece can alıcı bir anlam taşımaktadır, özellikle kendi küçük oyunlarını büyük adlandırıp, umarsızlıklarını *"yenilgi"* ardına gizlenerek yoksayan anlayışların teşhiri ve doğru temellerde değerlendirmelere zorlanmaları anlamında bu önemlidir. Yenilmek, en azından çoğu zaman, savaşabilme yeteneğine ulaşmış olmak demektir. Bugün yenilgiden bu anlamı ile sözedenler, geçmişlerini değerlendirirlerken, teorik ve pratik düzeyler açısından bu yetenekte olup olmadıklarını da açıklamak zorundadırlar. Unutmayalım ki, *"tarihe oyun oynamak olanaksızdır. Bu alanda ceza hiç vakit geçirmeden izler suçu."*

Geçmişi değerlendirmekten çokça sözederken bir gerçekliğin üzerinden atlıyormuşuz gibi geliyor bana; geçmiş denen şeyin büyük ölçüde değişmeden bugüne sarkmış olması. Bugün yaşanan arayışlar, bir ölçüde kimlik bunalımı, bu taşınmanın etkileriyle birleşerek bugünü oluşturuyor. O halde şöyle demek pek yanlış olmasa gerek; geçmişten kopuş temelinde geleceğe bağlanmak. Dün bugünü, bugün de yarını biriktirmektedir, kopuşlar ise, geleceğe bağlanabildiği ve doğru gelişme eğilimlerini içerdiği ölçüde, bu süreçsel bağı doğru temellerde kuran eklemleri oluşturacaklardır. (Geçmişten kopuş söylemi, kimilerine, biliyoruz ki itici hatta *"inkarcı"* gelmektedir. Ama bunun hiç bir zaman geçmişi yoksaymak, karalamak vb. türünden bir anlayış olmadığını-bence gerek olmamalıydı ama- söylemek zorundayız, çünkü istismara açık bir geçmişe sahibiz. Oysa, geleceğe doğru bir bağlanmayı kurabilmemiz için, politikanın tek yanlı olarak belirlediği ilişkilerimize, politika-ötesi yüksekliklerden bakabilme yeteneğine ulaşabilmiş olmalıyız.)

> *"Bu dünyayı kurtarmak işinin üstesinden gelmek, işte modern proletaryanın tarihsel görevi. Bu işin tarihsel koşullarını, ve bu yoldan niteliğini derinliğine irdelemek ve böylece bugün ezilen sınıf olan bu işi görmekle görevli sınıfa, kendi öz işinin koşulları ve niteliği üzerine bilinç vermek: işte proleter hareketin teorik dışavurumu olan bilimsel sosyalizmin görevi."* **(Engels)**

Uzun uzun sosyalizm adına yaşananların sunduğu görüntüleri yazmaya gerek yok. Bütün bu olumsuz görünüme karşın, yaşanan bunalım, tıkanma, çözümsüzlük, her ne dersek diyelim, henüz aşabilmenin olanaklılığını taşımaktadır. *"Sosyalist"* ülkelerde yeni gelişmeler yaşanmaktadır, buna yaşanmakta olan sürecin kazandığı yeni boyut da diyebiliriz. Toplu kaçışların, KP'lerin feshinin, katolik başbakanların, milliyetçi rüzgarların ortaya çıktığı bir görünüm. Bu noktada önemli bir olgu olarak, insanlara *"karnı tok, sırtı pek olmanın"* yetmediği ortaya çıkmıştır. Yetmemeli de, bu yanın ortaya böyle can alıcı bir biçimde çıkması olumluluktur, bu olgudan yeterli dersleri çıkarabilirsek, neden bir zamanlar **Gorki**'nin *"gelecek siyaset çağı değil, estetik çağı olacak"* dediğini kavrayabilir ve bilince çıkarabilirsek geleceğe doğru bağlanmayı başarabiliriz.

Bilim ve felsefe yaşamın değişmesi ve yeni görünümler sunmasıyla birlikte kendi evrimsel gelişmeleri içinde konuları açısından değişiklikler sunarlar. Bu noktada bilimsel düşüncenin en üst uğrağı olan Marksizm, artık sosyalizm adına yaşanan tüm bu olumsuzlukları neden ve sonuçlarıyla birlikte konusu içine almıştır. Yaşanan bu gerçekliğin biçimsel görünümünü saptamakla yetinmeyip, onun özsel durumu ile iliş-

kilerini açığa çıkarmak/anlamlamak gibi bir görevi vardır artık Marksizm'in (Özü yakalamak çoğu zaman zor bir durumdur. Yazının girişinde de bu zorluğa değinmiştik. Yüzeysel görünüm, bilgi edinme sürecinin özsel anlamlandırılmasına izin vermediği gibi, yanılgıları yaratıcı etken olma özelliği de taşır. Bu nedenle **Marks**, zorluğun *'olaylardaki özün yüzeyde bulunmayışından doğduğunu söylüyordu'* Bir kez daha kolaycılığa düşmemek için dikkat çekerek....).

Marksizm artık yeni **Marks**'lar, **Lenin**'ler çıkarmayacaktır, çünkü Marksizm kuruluş ve bütünsellik edinme, böylece bilimselliğe ulaşma dönemlerini çoktan geride bırakmıştır. Bilimlerde ve toplumsal yaşam biçimlerindeki gelişmeler artık tek tek bireylerin tüm sorunlara hakim olmasını olanaksız kılmaktadır ayrıca. Bu nedenle, diyebiliriz ki günümüzün **Marks** ve **Lenin**'leri kolektifler biçiminde oluşacaklardır. Marksizm'in bugün için en önemli sorunu yeni önderler yaratmak değil, yaşamın gelişen karmaşık ilişkilerine yanıt verebilecek devrimci bir yorumunun yaratılabilmesidir. Buna, daha doğru bir deyişle, teorinin dönüşme zorunluluğu da diyebiliriz. *''bilginin her ilerlemesi, teorinin bir yeniden ayarlanmasını, ya da **Engels**'in söyleyeceği gibi, materyalizmin yeni bir biçmini içerir. Marksizm özünde, bilim tarafından elde edilen sonuçların bir özümleme ve bireşim yöntemi olduğu için, niteliği gereği açık, bilginin her yeni adımı ile kendi yasası gereği zenginleşme ve dönüşme zorundadır''.*(**E.BOTTİGELLİ**)

İnsanlık tarihi, bugün sunduğu tüm olumsuz görünümlere karşın, sosyalizmin dışında insanın kurtuluşu sorununa yanıt verememiştir. Biz, bir Marksist olarak, veremeyecektir de diyebiliriz, ama sorun daha çok teorinin dönüştürülmesi ve kitlelerle kurduğu ilişki ile maddi güce dönüşmesi biçiminde önümüzdedir. Bugün bir şeyler teorik plan düzeyinden yaşama inmiş ve varolmaya geçmiştir. Yarattığı sorunlar bir yana, bu kadarı bile insanın tarih-öncesinden kurtuluşunun başladığının belgesidir. Yaşanan olumsuzluklar ve yarattıkları kayıplar, hiç bir zaman varolmaya geçiş öncesinden daha güçlü ve olanaklı olduğumuz gerçeğini değiştirmez. O halde umutsuzlukları umuda dönüştürmekle başlayıp, dönüştürme sürecini yaşamı dönüştürmekle taçlandırabileceğimiz araçları vargücümüzle yaratmanın yollarını bulmalıyız. Değil mi ki gücümüz *''duru ve açık bir nesnelliği devrimci bir tutkuyla birleştirmekten doğar''*, öyleyse bu doğumu gerçekleştirelim.

'Birlik' tartışmaları

Çağatay Anadol
Nurullah Ankut
Selma Atabek
Umur Coşkun
Oral Çalışlar
Mustafa Çubuk
Ayşe Deniz
Zülfü Dicleli
Aydın Giritli
Hürriyet Karadeniz
Ertuğrul Kürkçü
Şadi Ozansü
Burhan Özkan
Sezai Sarıoğlu
İskender Savaşır
Gülnür Savran
Sungur Savran
M.Emin Sert
Zeki Tombak
Ahmet Ural
Yaşar Yiğit
Ahmet Zengin

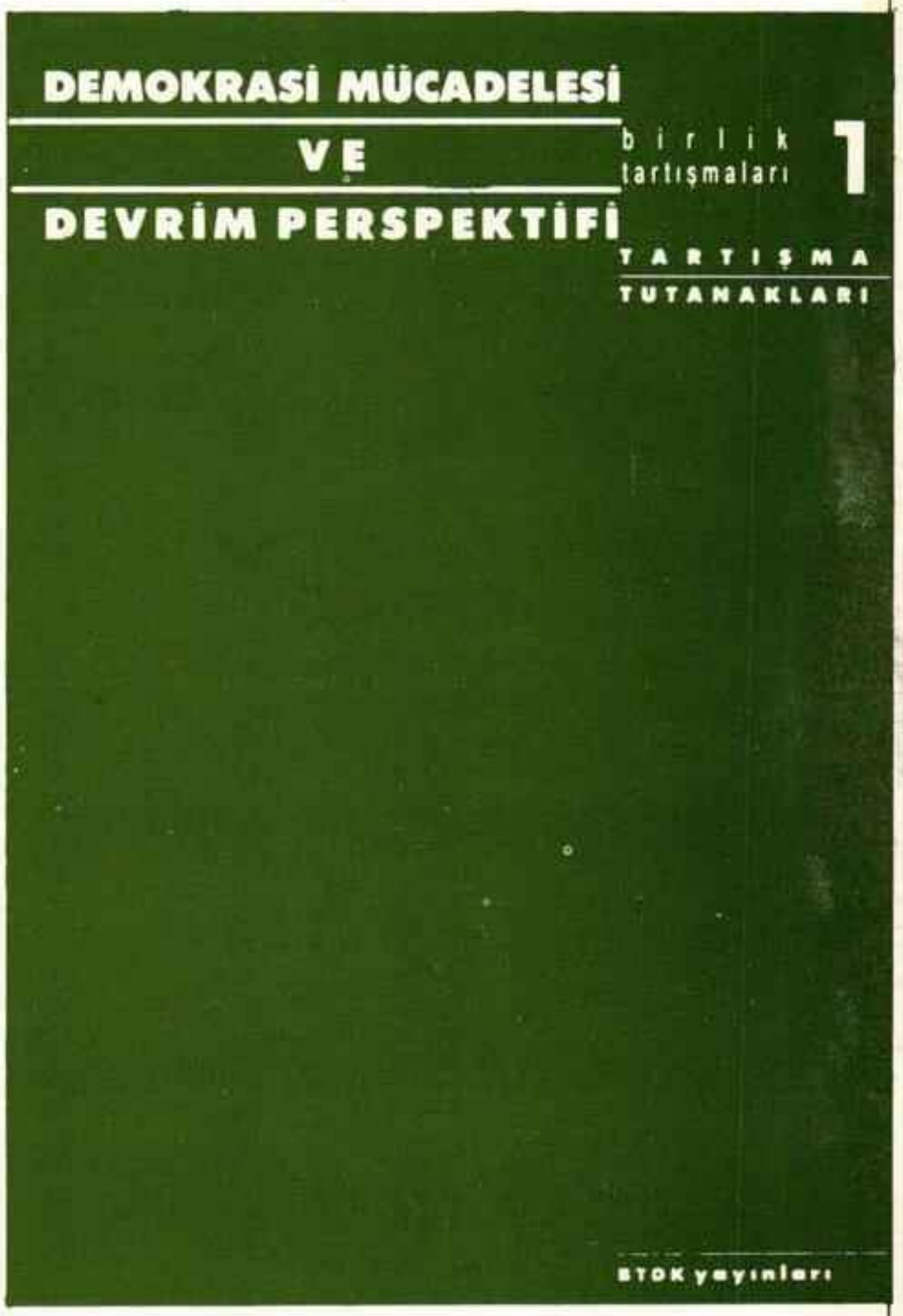

Dağıtım: *İletişim Pazarlama A.Ş.*
İstanbul: 516 22 60 • Ankara: 125 06 82 • İzmir: 14 90 42
İLYADA Dağıtım - Mersin: 32 020

BTDK yayınları
Yönetim merkezi: Cemal Nadir Sok. Hacıfazlıoğlu Hanı No. 17/13
Cağaloğlu - İSTANBUL Tel. 513 84 29

FİATI: 3000 TL. (KDV Dahil)